
WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

D. IOHANNIS BOHNII, Prof. Lipſ.

DE

RENVNCIATIONE VVLNERVM,

SEV

VVLNERVM LETHALIVM EXAMEN,

CVI ACCESSERVNT

DISSERTATIONES BINAE

DE

PARTV ENECATO,

ET

AN QVIS VIVVS MORTVVSVE AQVIS SVBMERSVS, STRANGVLATVS AVT VVLNERATVS FVERIT.

LIPSIAE,

APVD THOMAM FRITSCH,

M. DCC XI.

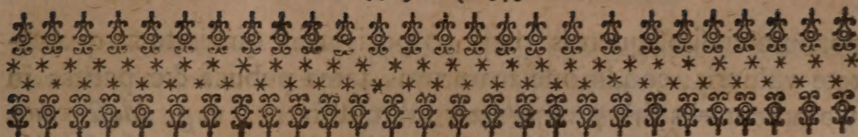
PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Ante viginti jamdum, & quod excurrit, annos Anno nimirum elapsi Seculi 1689. præsens opusculum *de Renunciatione Vulnerum*, edidi, non quod ulli persuadere mihi præsumserim, quasi nemo ante me Argumenti hujus declarationem unquam in se susceperit, aut Publico quicquam de eo concesserit, quique Scripto hoc aliis palmam præripere voluerim: utpote quale assertum ac petulantia aut bonorum Autorum ignorantiam crassam, aut jactantiam inanem, oluisset; quarum tamen utramq; semper odi. Neminem siquidem, qui Eruditi nomen gestit, latere potest, ante seculum *Ambr. Pareum de Renunciationibus & Embamatibus Cadaverum*, paulo post *Fortunatum Fidelem de Relationibus Medicorum*, nostra ætate sub falso Scriptoris nomine ac ficta Rubrica, *Thomæ* sc. *Reinesii Scholæ Iurid. Medicæ*, venditatum, *Baptistam Codronchium*, *de Methodo testificandi*, Accessorium tractatus *de Vitiis Vocis*, atque *P. Zacchiam Quæstiones Medico-Legales*, conscripsisse. Quibus ante medium circiter Seculi elapsi accesserunt *Melch. Sebizii Examen Vulnerum*, *Hermanni Corbei Oratio de Vulneribus lethalibus ac sanabilibus*, *Bernhardi Suevi de Inspectione Vulnerum lethalium & sanabilium*, ac demum *Gottofredi Welschii Judicium Vulnerum Lethalium*, *Blegny la Doctrine des*

)(2 *Rapports*

Rapports en Chirurgie, & quam Anno 1703. Parisiis imprimi curavit *Anonymus l' art de faire des Rapports en Chirurgie.* Qualia ſane nemini anſam conquerendi concedent, Lethalitatis Percuſſionum materiam olim nondum fuiſſe ventilatam. Alia longe mihique eadem cum Suevo conatus hujus tunc temporis erat, ac in præſentiarum eſt, ratio: nimirum ut, quam Scripti hujus difficultatem, viribus meis longe ſuperiorem experiebar & adhuc deprehendo, hincque Lucubrationum mearum imperfectionem haud exilem auguror, aliis, quorum Iudicium promptius & doctrinæ atque peritiei ſuppellex inſtructior, ſolvendum ac eruendum concedere mallem. Veritati ſiquidem dum unice & ſemper lito, perinde mihi erit ſive propriis, ſive alienis, oculis illam perſpexero. Recudere vero dum nunc intendebat Scriptum hoc Bibliopola, me rogabat, ut illud reviderem, demerem ex eodem addermue illi, quæ e re eſſe cognoſcerem: Errores conſpicuos magis emendavi, quædam delevi, adjeci tamen pariter nonnulla, quæ poſteriorum temporum ſuppeditarunt obſervata. Annexi demum ſub *Appendicis* conſpectu Cogitata 1. *De Infanticidio recens natorum*: 2. Circa *modum diſcernendi Vivos & Mortuos ſubmerſos, ſubſpenſos ac vulneratos*; Argumenta frequentiora & Medico, qui ad deponendum coram Magiſtratu ſe applicat, ſcitu maxime neceſſaria. Vale!

Q.D.B.V.

Q. D. B. V.

DE

RENUNCIATIONE VULNERUM.

PLura sunt argumentorum genera, Medicis cum Legum-Peritis communia, ideoque forsan *mixta* seu *Medico-Legalia* dicenda, super quæ hi illorum censuras sub *Relationum, Renunciationum* ac *Depositionum* nomine petunt,& pro eorum diversa inclinatione ac sententia reos damnant ac insontes absolvunt. Rogant sc. Iure-Consulti Medicorum sententiam circa morborum simulationem, de sustinendis tormentis, de generandi impotentia, de arcta & sterili, de virginitatis signis, de ingravidationis notis, de simulata impraegnatione, an mulier pepererit, de tempore partus legitimi, de abortus a verberibus metu, de abortu concitato, de mente captis, de fœtu intra extrave uterum mortuo, de infante v. g. a nutrice suffocato, an ex aqua protractus vivus, an mortuus, in eam fuerit præcipitatus? de veneno hausto, de iis, qui mortem fingunt, & quæ similia fereque infinita sunt. Ast omnium frequentissimum &, prout *Zacchias* loquitur, practicabile maxime, super quod Magistratus seu Iudex a Medicis informari desiderat, *Vulnerum* est *Lethalitas:* i. e. an Vulnus, a percutiente inflictum, mortis causa, an secus, extiterit? quo illi pariter ac vulnerato jus decernere queat. *Vbi nimirum*, advertente *Celeberrimo* quondam *Stryckio, de Sanguine in Terram profuso, qui ad Cœlum anxius clamat, controversia movetur, movetur ibidem de Sanguine vivi adhuc hominis, carnificis manu profundendo,* Ita quidem ut, quamvis Legum Interpretes diversas conjecturas, v. g. a tem-

pore mortis ſubſequentis, parte corporis læſa, qualitate ac quantitate vulneris, conditione armorum, fama publica &c. petitas in Commentariis ſuis prolixe ſatis ſubminiſtrent, v. g. *Maſcardus, Boerius, Gomeſius, Carerius, Farinacius* aliique, quorum Catalogum a Medico, prudentior nec Legum, nec Medicinæ peritus, deſiderabit: eorum plerique nihilominus, præſumptionibus illis, tanquam inſufficientibus atque incertis, poſthabitis, ad Medicorum Relationes confugiant, hasque ſolas Iudicem in arbitrando, an Vulnus ſit mortale, nec ne, ſequi debere ſentiant, prout vel ex ſolis *Maſcardo Concluſ.* 10037. & *Farinacio de Homicid. tit.* 14. *quæſt.* 127. *part.* 2. *No.* 49.50. & 51. videre eſt. Renunciationum E. de Vulneribus formandarum provincia quia ad Medicos devoluta, horum quoque erit potisſimum, fundamenta & rationem, illas methodice concinnandi, evolvere atque innuere: quod duabus Sectionibus præſtare conabor.

SECT. I.

DE RENVNCIATIONE VVLNERVM IN GENERE.

CAPVT I.

DE VVLNERVM INSPECTIONE.

Renunciationes duplicis generis.

POſtulatur ac adornatur Cenſura de Lethalitate Vulnerum modo vulnerato adhuc ſuperſtite, quæ utplurimum conjecturalis atque incerta ſatis, quatenus vulnerum, interiora penetrantium, vix unquam tanta obſervatur latitudo, per quam cunctas eorum circumſtantias, imprimis læſionum profundiorum, ſufficienter indagare, intueri ac dignoſcere licet, ut in plagis capitis quotidie experimur, utpote quæ facie ſua externa ſæpe levisſimæ multum nihilominus periculi involvunt, imo non raro interficiunt, ob rupta vaſa re-

condita

condita interioresque cerebri recessus laceratos: ut taceam, vulnera aliarum quoque partium ex minimo errore mortifera fieri, contra pro desperatissimis habitos percussos eluctari, ut inferius patescet. Modo de vulnere deponere jubetur Medicus, seu a vulnerante ejusque Parastatis quæstio movetur, postquam mortuus vulneratus, an, quod ille intulerat, vulnus lethale extiterit, i.e ut tale, occiderit? Quod judicium, quia læsionum ipsarum autopsiam & accuratiorem lustrationem supponit, hincque *Vulneris inspectio* vulgo audit, non mirum, cur certam atque infallibilem magis hanc censuram pronuncient Legislatores, adeoque huic demum, non illi, definitivam accommodent. Atque hoc quidem scrutinium post *Clarum Recept. sentent.* §. *si quæst.* n. 4. & 5. ac *Constitutiones criminales Carpzovius prax. crimin. part.* 1. *quæst.* 26. *Feldmannus de Inspic. cadav. c.3. Stryckius de Jure sens.* c. 7. ac *Serenissimi Electoris Brandenburg. Edictum*, Anno 1665. promulgatum, quasi totius mundi consuetudine receptum, diversorumque populorum moribus ac legibus conformem, comprobant. Quatenus eo ipso, dum decidendum est, an percussus a vulnere? an alia causa, discesserit, oculorum usu imprimis innitendum venit, ut illius habitudine seu conditione, quam in ejusmodi casu corpus delicti ajunt ICti, perspecta de quæstione illa accuratior sententia feratur. Ita quidem ut, si Visitatio ejusmodi, ex quacunque occasione negligatur, iisdem Legibus publicis cautum legamus, pœnam homicidii in percussore minime locum habere, seu ab hoc recedant Legislatores communiter, aut certe in ambiguo relinquatur judex, destitutus depositione medica circa Lethalitatem vulneris, ex inspectione quæ debebat formari: dum in iis, quæ de vita humana agunt, probationes dubiæ ac semiplenæ ad mortem inferendam non sufficiunt. Quamvis cum *Tuschio, Muscatello, Brunnemanno* aliisque *Stryckius* l. a. c. 3. si brevi ab illato vulnere discesserit percussus, etiam non facta sectione, ordinariam nihilominus homicidii pœnam locum habere, & ita in ejusmodi casu a Facultate Viadrina aliquoties decretum fuisse, tradat.

Inspectio ad deponendum necessaria.

Negotium proin hoc non, prout incongrue a plerisque Scriptoribus factum, prognosticæ Medicinæ parti accensendum, sed Anatomiæ practicæ seu pathologicæ specimen videtur: quatenus non de eventu futuro, sed de facto sive præsente, per autopsiam reliquarumque circa vulneratum emergentium circumstantiarum collationem decernit Medicus, talem nempe ejus & plagæ fuisse statum, ratione cujus hæc sanabilis, vel insanabilis extiterit. Id est, perinde ac lustratio Anatomica ejusmodi subjectorum, quæ ex

Hæc doctrina non est prognostica.

morbis internis, ſive acutis, ſive chronicis, perierunt, ſymptomatum ac ipſius mortis ætiologiæ formandæ, non ſtatus ægri vel defuncti futuri, rationem habet: ſic vulnerum ex cadaverum inſpectione judicium partis prognoſticæ documentum dicere, ſanæ rationi refragatur. Cui quidem errori, ſi non ſolitariam, certe potiſſimam, occaſionem ſubminiſtravit hoc, quod nonnulli Medicorum, v. g. *Sebizius*, *Suevus* (quorum nihilominus poſterior ſub titulo *de Inſpectione Vulnerum* opuſculum ſuum venditat) de Vulneribus lethalibus ac non lethalibus non in facto, ſed in fieri tantum, ſeu de metuendis ac ſperandis, ſcripſerint, quale ſcribendi genus utique prognoſin ſpectat: quam circumſtantiam alii, de Inſpectione ac Iudicio vulnerum ſuas meditationes evulgantes, non attenderunt, adeoque quadrata rotundis commiſcuerunt, propriæque intentioni ac ſcopo præfixo ridicule contradixerunt. Nec error hic ſibimet manſit, ſed, ut communiter fieri ſolet, mox prolis ſibi ſimilis genitor evaſit, dum factum, ut inter argumenta lethalitatis confirmandæ communiter retulerint, modo partium externarum ſeu continentium firmitatem & mollitiem, modo inſtrumentorum lædentium figuram, magnitudinem &c. Ita ſæpius cum nauſea legi & audivi, vulnus hoc vel illud, v. g. capitis lethale eſſe, inter alias ob cauſas quod ſyncipiti, cujus oſſa tenuiora, hinc ad violentiores percusſiones ſuſtinendas inepta, fuerit inflictum: cujus pariter acuminis eſt ratio decidendi hæc, qua eadem capitis læſio, juxta reliqua argumenta, mortalis pronunciatur, quod a ſecuri, fuſti majore &c. contigerit. Cum circumſtantiæ hæ non pro lethalitate in cadavere, quam nihilominus determinare Iudex poſtulat, ſed periculo tantum, in vulnerato adhuc vivo, plus minus metuendo ac innuendo, faciant.

Difficilis admodum. Quod ſi tamen in ulla quadam functione Medica, certe in hac querelæ *Hippocratis* noſtri, *Iudicium difficile*, locus erit, cauſas ſc. ſanguinem concernentes decernente, resque hæc magnæ ſemper difficultatis viſa fuit; vel quod læſionis ratio formalis nec inſpicienti adeo prompte compareat ſeu ſatis evidens ſit, vel quod ab hoc ejus conditiones perfunctorie ſatis attendantur, obſcurius ac impertinenter recenſeantur, hincque Collegia Peritorum, quæ ſecundum ejusmodi Acta & Probata, ſeu Data valde obſcura, ſententiam de Vulneris Lethalitate dicere debent, ambigua maxime redduntur, Nemeſis a nugis his modo intempeſtive interpellatur, modo plus juſto irritatur, utraque ratione Iuſtitia ſanctisſima violatur. Quam frivolos ac negligentes in cadavere inſpiciendo, abſurdos temerariosve in judicio formando ſe nonnulli gerant, ad teſtimonia ejusmodi provocati, quotidiana loquitur

tur Experientia; eo ipſo vero dum inſpectionem illegaliter peragunt, læſionis phænomena minus technice ac fideliter referunt, circumſtantias inſufficienter exponunt, nec Prudentioribus, a quibus rei deciſionem magiſtratus poſtulat, ex difficultatibus ejusmodi ſe extricare conceditur; hique vel ſententiam ſuam ſuſpendunt, ſicque conſcientiæ proſpiciunt, vel, quod horrendum, reum abſolvi ac innocentem damnari præcipitantia ſua faciunt, haud attendentes illud *Guidonis de Cauliaco* de *Vuln. cap. 1. Non ſis tamen, rogo te, in judicando velox ac ſubitus, ſed deliberatus ac præviſus:* nec illud *Ammiani Marcellini lib. 29. De vita & ſpiritu hominis, qui pars mundi eſt & animantium numerum complet, laturum ſententiam diu multumque cunctari oportere, nec præcipiti ſtudio, ubi irrevocabile factum eſt, agitari;* neque *Fieni Semiot. part. 1. ſect. 4. c. 1. Si Medicus nimis temerarie judicat, reus eſt ipſemet mortis & ſupplicii vulneratoris.* i. e. Diſſerente *Ioh. Baptiſta Sylvatico, hiſt. 85. magni momenti res videtur, cum de Iuſtitia ſervanda agitur.*

Cujus difficultatis ſummæ & errorum nefandorum dum recordor, ab Inſpectoribus nempe vulnerum ſeu horum Judicibus primæ inſtantiæ commiſſorum, in quæſtionem delabor, qualesnam perſonæ huic muneri deſtinari ſeu ad inſpicienda ac dijudicanda Vulnera admitti debeant? dum Legislatores horumque Commentatores modo Medicos, modo Chirurgos, nominant, imo modo ſolis his, modo tonſoribus ac balneatoribus quoque, deponentibus fidem adhibere jubent, aliis contrarium aſſerentibus: adeoque ipſimet in diverſas partes ſecedere videntur. Quibus equidem dicam haud ſcribam, neque magiſtratum legis hujus cauſa provocare mihi præſumam: imo ut Medico inſpicienti præſto ſit vel barbitonſor, vel Balneator, qui in ſordidis ac vilioribus operationibus illum ſublevet, vel Chirurgus, artis diſſecandi gnarus, qui manus non tantum aperturæ cadaveris admoveat, ſed ſuam quoque ſuper vulneris qualitate dicat ſententiam, facile largior; potiſſimum cum ex Iuris peritorum collatione, in ſpecie *Stryckii de Iure ſenſ. cap. 2.* evidens ſit, hos non balneatores ac tonſores, ut tales, ſeu quosvis, ſed in rebus Anatomico Chirurgicis verſatiſſimos, vel qui judicii ſui rationem reddere queant, Medicis ac Chirurgis aut combinare, aut ſurrogare. Ambiguus tamen hæreo, rem non, ut in theſi, ſed in hypotheſi & ſecundum ſtatum noſtratem, conſiderans, an ejusmodi vel Chirurgorum vel Barbitonſorum in Saxonia aut Germania noſtra multi reperiantur, qui de ſcientia corporis humani, muneri huic expediundo adæquata, jure gloriari queant, licet Magiſtri utriusque artis examinati & jurati audiant? quatenus quidem omnes præſumptionem

Chirurgi noſtrates ad deponendum minus ſufficiunt

onem ejusmodi peritiæ atque dexteritatis præ ſe gerunt, plures nihilominus eorum, quod plus quam notorium, nec terminum anatomicum enunciare valent, multo minus ipſius artis ſufficientem notitiam habent, vulneraque inter operandum non tam luſtrant, quam faciunt; adeoque nec ad ſecandum, nec ad decernendum, omnium minime ad effati ſui rationem reddendam, habiles exiſtunt. Cur E. rudioribus ejusmodi hominibus, ſive Chirurgi, ſive Tonſores, appellari malint, arduum tale munus & in cauſis ſanguinis definitivam concredamus? cum, animadvertente *Carerio*, non per Chirurgos, ſed *Medicos Chirurgicos expertos, vulnus mortale, aut non mortale, eſſe probetur.* Circumſpecte proin *Angelus Aretinus* in *Proœm. Inſtit.* ſentire videtur ajens: *Quando aliquid committitur faciendum alicui, debet commiti illi, qui ſit peritus in eo, quod faciendum eſt, & debet eſſe peritus totius artis, non partis tantum*, hincque infert, quod, *ſi poteſtas* (Magiſtratus forſan) *debeat requirere conſilium Medicorum, an Vulnus ſit mortale, nec ne, non debeat credere, nec ſtare Medico qui eſt Chirurgus tantum, ſed oporteat* NB. *ut ſit peritus totius Artis Medicinæ.* Cui ſubſcribit *Fulvius Pacianus de Probation. lib. 1. cap. 47.* ubi *perinde negotium hoc ſe habere*, ait, *ac dum Imperator, quando judicium Architectorum vel Mechanicorum requirit, vult ut primates Architecti & inſignes Mechanici advocentur, ſc. quod* NB. *mediocriter inſtructi haud ſufficiant.*

Porro quando Medico ac Chirurgo vero Barbitonſores ac Balneatores noſtros Sanctiones publicæ, in illorum defectu, ſubſtituere jubent, ea, qua decet, obſervantia has pariter equidem veneror, modo ex earum Interpretibus conſtaret, qui præter Medicos Chirurgi, & præter hos Tonſores ac Balneatores exiſtant: cum ipſimet noſtrates Chirurgi ſe Barbintonſores profiteantur, omnesque Barbitonſores ac Balneatores jure ſui Magiſterii peritiam Chirurgicam & Chirurgi nomen atque immunitates prætendant. Adeoque diſparitatis hujus ratione haud determinata non apparet, quis horum alteri ſurrogari debeat: ne repetam, neutris horum prout quidem Provinciæ noſtræ eos alunt, (ſi forſan unam vel alteram rariſſimam avem excipias) tantum peritiæ atque dexteritatis, quantum huic expeditioni neceſſarium, ineſſe. Siquidem prout (nec in quocunque neceſſitatis caſu) non cujuslibet Prætoris urbani ac pagani arbitrio pœnas delictorum minorum, multo minus homicidii, committunt Leges publicæ, ſed vel a Judice Superiore, vel a Collegio Juriſprudentum, Principis Autoritate pollente, demum, quid in Inquiſitionis Proceſſu agendum, an reus puniendus, vel abſolvendus, ac quo genere pœnæ affligendus, ille quærit ac reſciſcit, eo

Multo minus Barbitonſores.

quod

quod negotia hæc captum ejus ſuperent: ita ſane paradoxum valde videtur, Medico Chirurgove peritiori & perſpicaci homines, doctrinæ nullius ac peritiæ exilis, aut non, niſi empiricæ, uno verbo, pecora campi ſuccenturiari poſſe, quaſi hi ingenio & oculis obtuſioribus talia diſcernant, quibus dijudicandis majoris ſæpe perſpicacitatis Homo vix par erat.

Multo minus evidens eſt, quo fundamento in lethalitate vulneris dubia Medicoque a Chirurgo diſſentiente, quidam Doctorum hujus partes præ illius amplexi fuerint, & quo argumento *Maſcardus de Probat. Concluſ. 1175.* hanc ſuam conſequentiam defendere queat: *Ubi periti diſcordant, ſtandum eſt peritiori: idcirco, quando quæritur, an vulnus ſit mortale, ſtandum eſt magis Chirurgo, quam Medico?* (Etſi *Stryckius l. a.* c. 3. § 21 ſcribat, hoc aſſertum Maſcardi vix univerſalis Concluſionis nomen mereri.) Aut enim neſcivit Reverendiſſimus hic Vir, Chirurgiam Medicinæ partem eſſe; aut Chirurgi ſoli, non Medici, Romani, Mediolanenſes, Batavini, Placentini aliive, inter quos vel ut Protonotarius Apoſtolicus, vel ut Eccleſiarum Vicarius, vel ſub quacunque conditione ac dignitate vixit, ſtudium ſecandi coluerunt, & interiora corporis humani noverunt; aut ille infallibilitate Papa ſuo inferior longe extitit, id eſt, in concluſione hac formanda egregie lapſus eſt. Subſumo proin, conceſſa illius argumenti Majore, eo ipſo, dum machinæ, ſeu œconomiæ, corporis humani cognitione frequentius ac utplurimum deſtituuntur Chirurgi, ſine qua nihilominus non, niſi meras nugas, ſuper vulnerum lethalitate proferre licet, his tanquam minus peritis, minus quam Medico, erat ſtandum; quatenus, juxta *Boërium Deciſ. 323. magis creditur teſtibus allegantibus legitimam cauſam, vel rationem dicti ſui, quam cæteris, nullam reddentibus*, nec reddere valentibus, i. e. trivialibus Chirurgiæ Magiſtris aut Barbitonſoribus. Poſſem hujus loci facere, quæ ſuperius ex *Aretino* & *Fulv. Paciano* retuli, aſt inpræſentiarum & pro odioſa hac quæſtione ſolvenda ſufficiant ejusdem *Paciani* verba, quæ loco allegato legere licet: *Major peritia veroſimiliter probatur, quando unus eſt bonus Phyſicus, & ſimul bonus Chirurgus, alter vero eſt tantum Phyſicus, vel tantum Chirurgus*, ex quibus concludit, *priorem reliquis duobus præferendum eſſe.*

Neque anteferenda Chirurgi depoſitio Medici Relationi.

Hinc Paradoxum quoque illud miror, in quod abripi ſe patiuntur nonnulli, ſi non ex Legislatoribus horumque Interpretibus, certe Legum Adminiſtratoribus ad minimum, ac in Foro noſtro ſimiliter fieri factumque novimus: ex Conſtitutione Imperatoris Criminali inferentes, Medicum ſolitarium, ſine paraſtata Chirurgo, deponere neutiquam poſſe. Qualis traditio

Medicus etiam solitarius sine Chirurgo deponere valet.

tio postquam frequentiore usu in consuetudinem abiit, Legis publicæ tandem autoritatem acquisivit; quinimo Collegia Prudentum Vulneris inspectionem, quam sine Chirurgo administrat Medicus, illegalem, secus, quam sine Medico peragit Chirurgus, pronunciarunt hactenus: perperam tamen in hoc negotio agi, ex antecedaneis evidenter elucescit. Quibus insuper addo, formari a Medicis & ex horum scriptis nostrates Tonsores: in operibus proin Medicis non Directores, non Consiliarios, eorum, quæ penes ægros fieri solent, aut debebant, sed ministrantes atque executores illorum, quæ Medici jusserint, hos agnoscimus: Cur itaque illis potiorem locum in hac functione concedamus? cur concedant præter omnem rationem alii? Præterea hominum horum peritiam, si Magistros in arte sua declarari malint, Medici explorant, iidemque quoties illos in Extispiciis ejusmodi forensibus adstantes & ministrantes sibi habent, observata consignant: ideo, quod sphæram illorum hoc negotium longius transcendat, ut ex eorum Relationibus super Vulnera, Wund-Zetteln / ad nauseam experimur. Accedit, Chirurgum, qui in Casu quovis difficiliore, hinc Vulnerationis etiam, Medicorum consilia non implorat, sed negligit, non levem hac ratione occasionem præstare, per quam a pœna ordinaria absolvatur homicida. Et quid frequentius, quam super Chirurgorum æque ac Medicorum Relationes Collegia Medica (nunquam Chirurgorum Societates) horumque decisiones rogari, & secundum horum consensum ac dissensum illarum vim moderari? Unde nec in Cadaveris inspectione, hincque concinnando judicio Chirurgi Medicis censeri poterunt pares, multominus superiores, sine quorum approbatione ad deponendum omni facultate hi destituantur. Notoria perquam est Barbitonsorum nostrorum ruditas, per quam plerique eorum nec Calvariam sine Meningum ac Cerebri laceratione aperire; nec abdominis integumenta sine interaneorum perforatione; nec Viscera, horumque vasorum ramificationes evolvere & discernere, multo minus ex visis perite judicare, norunt. Qualem hominum ruditatem occultare, quam in apricum ponere, mallem. Denique attendi meretur, Medicum solum sine Pharmacopœo de rebus Pharmacevticis, ac de aliis infinitis causis v. g. Impotentia, Virginitate, Gestatione, Partu dissimulato, Potionatione &c. sine alterius cujusdam, ministram tantum aliquam Medicinæ partem exercentis, adjutorio perite, sufficienter ac legaliter deponere: quid obstat, quominus super Vulnerum lethalitate idem solus & absque adstante Tonsore, judicare queat, qui non hanc vel illam tantum, sed cunctas Artis partes, callet. vid. *de Offic. Med. part. 2. cap. 3.*

Circa

Circa Medicum tamen ac Chirurgum, Inſpectioni ejusmodi præficiendos, adhuc monere conveniet, ne horum illis, qui Percuſſo decumbenti medebantur, hoc in eodem defuncto deponendi munus committamus: ſecus, ac olim *Welſchium* noſtrum ſenſiſſe novimus. Dum hoc ipſo, ubi de vulneris lethalitate per ſe ac per accidens quæſtio inprimis emergit, aut a percuſſoris Defenſore in litem trahitur, an illi in Medela perite & ſecundum Artem egerint horumve nihil neglexerint, hi de lethalitate ejusdem individui ſeu in propria cauſa i. e. lege Artis medelam ſe adminiſtraſſe, ac omnem diligentiam adhibuiſſe, teſtari ſeu judicare nequeant; niſi defenſori ad lites inutiles, & Judicem in ſententia de homicidio ferenda conturbantes occaſionem ſuggerere malimus. Quale quid *Facultas Noſtra* in Caſu hujus generis Anno 1706. menſe Auguſti ad Tettavienſes reſpondebat his verbis: So iſt auch vors andere / pro legalitate in ejusmodi actu obſervanda, beſſer / daß nicht derjenige Medicus und Chirurgus, welche den Entleibten in der Cur gehabt / ſondern andere Perſonen / dergleichen Section und Beſichtigung verrichten / da abſonderlich die Frage: An Vulnus per ſe, an per accidens lethale? und hierbey; Ob der erſte Medicus und Chirurgus dem Patienten recht und wohl vorgeſtanden? in Zweiffel gezogen werden mag / da ja dieſe in propria cauſa nicht füglich teſtiren können.

Non poſtulentur ad deponendum Medicus & Chirurgius, qui Vulnerato vivo medebantur.

Sed miſſis perſonis inſpicientibus, rem ipſam aggrediar, ubi ſane præliminariter monendum, Vulneris nomine non illam tantum continuitatis partium mollium, cæſim, punctim, ſimilive modo factam ſolutionem hic venire, ſed quamvis ab ictu externo & violento partium ſolidarum, mollium pariter ac duriorum læſionem illud deſignare, ſive hæc ſui ſenſibile veſtigium pone ſe relinquat, ſive ſecus. Adeoque ſub cenſura hac præter vulnera proprie dicta ſtant tumores, fracturæ, v.g. Calvariæ, luxationes vertebrarum ſpinæ, contuſiones hincque ortæ rupturæ, compreſſiones, v.g. cerebri, ac quævis percuſſiones, actiones vitales aut animales turbantes vel intercipientes: ita quidem ut hinc quibusdam ICtis Percuſſionis vocabulum præ vulneris notione placuerit. In ſpecie vero præter vulnera cruenta Medicorum effatum frequentius poſtulat commotio cerebri, quam graviora ſymptomata, imo aliquando mors immediate, excipit, juxta *Hippocr. 7. aph. 58. Quibus cerebrum concuſſum fuerit, ex aliqua cauſa, eos ſtatim voce privari necesse eſt;* vel ut *Galenus* explicat, ac quotidiana evincit experientia, *eodem modo ac apoplectici, ſine omni motu ac ſenſu proſternuntur.* Et quidem non illi tantum, quibus a vaſorum ruptura aliqua ſanguinis profuſio ad ἐγκέφαλον contingit,

Quid Vulneris nomine hic veniat?

ſed ubi nihil plane hujus obſervare licet; ex ſymptomatis nihilominus gravioribus morteque præcipiti texturam cerebri tenerrimam hujusque canaliculorum molliſſimorum atque exilium faſciculos enormiter contractos, complicatos aut quacunque ratione a ſtatu & habitudine naturali dejectos auguramur. Cui violentiorem quoque regionis Epigaſtricæ ac Hypochondriorum percuſſionem jungo, ad ſuffocationem & aſphyxiam diſponentem, atque aliquando ſine vulnere tumoreve patulo enecantem: cujus phœnomeni penes ſcriptores equidem raro mentio fit, niſi quod *Fortun. Fidelis* oris ventriculi ſeu Epigaſtrii percuſſionem aliquando enecare perhibeat, & quidem propter ſtomachi ſeu orificii ventriculi ſuperioris dolorem exquiſitum maxime. Ego nihilominus Anno 1673. die 6. Maji requiſitus a Prætore hujus urbis diſſecui cadaver virile hominis, qui a jactu lateris dimidii, aliquot librarum, hypogaſtrium dextrum impetente, ſubito concidens exſpirarat: in quo nihil integumentorum, nihil viſcerum vaſorumve læſum laceratumve offendi, niſi quod in diaphragmatis illo loco, quo coſtis nothis ejusdem hypochondrii hoc contiguum, aliquid contuſionis & ſuggillationis, ambitu ſuo vix dimidium imperialem æquantis, mecum viderint adſtantes, perierit tamen ex ictu hoc infauſto miſer ille. Ne igitur & percuſſionis terminus juſto ſtrictior videatur, quemlibet ictum læſionemque, quæ manu violentiore, aut nuda, aut inſtrumentis nociferis armata, infertur, hic concipere licet, de cujus lethalitate quæſtio eſt: ita, ut præter caſus, quos ſuperius innui, hujus quoque forſan loci ſint plures alii, v. g. violentior uteri parturientis ſub ſecundinarum ſpecie, ab imperita & imprudentiore Obſtetrice facta extractio, qualem hæmorrhagia, inflammatio, delirium & convulſiones lethales utplurimum ſequuntur.

Cadaver ſecandi & aperiendi rationem prolixius declarare præſentis negotii haud videtur, qui Medicis harum rerum peritis hæc ſcribo: quinimo illorum prudentiam laudo, qui ſe modulo ſuo metientes, & quod in Reſectionibus adminiſtrandis ſe non ſufficienter exercitatos norint, ejusmodi ſecandi & inſpiciendi, hincque teſtificandi munus, poſtulati quamvis, modeſte detrectant. Sufficiat in genere dixiſſe, ſingulari prudentia ac dexteritate Vulnerum inſpectiones eſſe peragendas, ſi non ſecundum regulas a *Carpzovio prax. Crimin. part. I. quæſt. 26.* p. 43. & *Celeberr. Stryck. l. a. cap.* 2 §. 33. certe ſub ſimilibus & ſequentis forſan tenoris animadverſionibus ac monitis traditas.

In Inſpectione Cadaveris obſervanda cautelæ.

Primo nempe inſtituatur ejusmodi Viſitatio ſatis tempeſtive, i. e. quantum licet, brevi a deceſſu Percuſſi, pro declinanda putredine Cadaveris & Fracedine hinc ſupervenіente: qualis Medicum in inſpectione accuratiore turbat,

bat, putredine corrupta & arroſa Interanea læſionum illatarum conditionem genuinam occultant, & commode has evolvi minus concedant. Ad qualis ſane cadaveris luſtrationem nec adigi poteſt Medicus, nec, ſi ſub tali cuncta penitius non adverterit, hinc minus exquiſite deponat, imperitiæ vel negligentiæ accuſandus erit. *Deinde* caveat a Styli ſimiliumque inſtrumentorum, antequam interior Vulneris facies detecta, improvida intruſione. Sane ſicut in Percuſſo vivo adhuc ſpecilli tentativi, pro Vulneris profunditate ſimilibusque conditionibus explorandis, uſus a *Wurzio* jamdum *Chirurg.* 1. cap. 6. non ſine evidente ratione, improbatus fuit, caſtigatur etiam ab aliis, quaſi fodicando partes interiores laceret, hinc Vulnera profundiora & latiora reddat &c. pariter metuendum erit ab ejusmodi ſcrutinio in defunctis, utpote ambiguum reddit inſpectorem, an a ſuimet, an vulnerantis, tela plagæ conditio, ex qua Lethalitas determinanda, dependeat. Erroris ejusmodi craſſioris quam maxime paradigma Acta Fac. noſtræ 1699. menſ. Martii ſuggerunt. Ubi Vulneri Frontis a Globulo ſclopetario facto, Chirurgus rudior inſtrumentum ejusmodi ad digiti profunditatem immiſerat, neque a violentiore ejus impreſſione & agitatione ceſſerat, donec Corpus ſolidius, quod globulum augurabatur, offenderit, hocque non ſine cerebri laceratione & mortis acceleratione, dum inprimis hac ratione Calvariæ fragmenta illi profundius impacta, hinc plaga magis dilatata & elongata, fuerit. Cui ex *Strykio* l. a. n. 34. addo, ab impertinente ac rudiore Styli ſciſcitatorii per Chirurgum imperitum applicatione in Cadaveris aperti Pulmonibus diverſa Vulnera fuiſſe reperta, quorum quod enſe occiſoris, quod inſtrumento Chirurgi, illatum, anbiguum manſerit.

Tertio, ſedulo & exquiſite non tantum in partem læſam & plagæ evidentis conditiones cunctas disquirat Medicus, ſed totum inſimul cadaver, an forſan aliud inſuper in eo Vulnus lateat, ſeu omnes ejus ictus, tumores, vibices externas perluſtret, quo ab his ſimilive phænomeno ad internarum læſionum inveſtigationem feratur. Imo quamvis nihil ejusmodi veſtigiorum compareat, minime tamen Sectio & interaneorum evolutio ulterior negligatur, ſi nimirum Defunctum violentiorem percuſſionem paſſum fuiſſe innoteſcat, aut præſumatur: ſed Medicus, quam in uno membro non invenit mortis cauſam, in altero ſcrutetur; inprimis ſi de homicidio tumultuario, aut plurium ictuum illatione, conſtet; adeoque caput non minus ac thoracem & abdomen horumque receſſus atque contenta, omni ſtudio perluſtret. Ita ut ſi plures ictus offendat, horum ſingulos cum eorum circumſtantiis annotet, quo, quæ demum

 mum

mum Lethalitatis potior existat occasio penitius eruatur: aut si forsan læsionum diversarum neutra mortalitati inferendæ sufficiat, num earum binæ vel trinæ simul idem præstent, commodius disquiratur. Habet etiam solicita ejusmodi investigatio hoc emolumenti ut, si forsan percussionis evidentis lethalitas aut nulla, aut dubia, verior & latens simul, v. g. apostema internum, hydrops, manifestetur, in subjecto preprimis hactenus valetudinario, aut ignoto etiam, sicque ab homicidii suspicione liberetur percutiens.

Læsiones partium internarum non semper sui vestigia externa habent.

Ab ipso *F. Fideli* l. 4. s. 5. c. 1. jamdum annotatum legimus, non quamcunque partem percussam semper livorem seu ecchymosin ostendere, nisi venis, iisque non admodum alte positis prædita sit, aut si in nervosas aliasve minus carnosas partes inciderit percussio. Ac sæpe ne levissimo quidem percussionis externo vestigio comparente, interiora corporis enormius lacerata deprehendimus, mihique plura ejusmodi obtigerunt subjecta, qualium dissectionem frustra aut præter rationem postulari, videri poterat, ubi tamen partes reconditas mortaliter læsas autopsia declaravit. Hujus rei exempla *de Offic. Med. libr. 2. c. 4.* aliquot adduxi, inferius quoque talia recensere occasio feret: ne pluribus Lectori molestiam hic pariam. Infero potius ex his, cautum & circumspectum postulari Prosectorem in percussionum lethalitate investiganda, neque hunc renuere aut subterfugere debere perlustrationem partium exquisitiorem, utut laboriosissimam, & sine violentiæ quoque ab extra illatæ nota præmonstratice.

Quarto E. quia ejusmodi inspectio atque evolutio sine sectione fieri nequit, hæc nunquam negligatur, aut perfunctorie administretur, aut rudiori Chirurgo, ut superius monitum, concedatur: quo læsionis forma penitius & quoad singulas circumstantias patescat, nullaque harum negligatur, quæ judicio de illa ferendo litet. Neque enim, quam ab externi vulneris obtutu, contactu, aut ejus aliquali diltatione, aut styli tentatorii intrusione sibi nonnulli promittunt, exploratio læsionis profundius latentis conditionibus singulis manifestandis adæquata existit, sed fallax omnimode, ac suspecta deprehenditur, prout superius monitum. Ipsa vero hæc sectio suspensa ac provida maxime celebretur manu, ab illo, qui operationum anatomicarum ignarus, vix expectanda: & qui dexteritate hac secandi destituti Vulnera non raro facere potius, quam investigare, videntur. Ac eo ipso, dum Chirurgos nostrates huic negotio minus pares esse, novimus, vasa hinc inde, membranas cerebri, ipsumque Cerebrum, Intestina, &c. per incuriam atque imperitiam lacerantes ac perforantes; prudentioris Medici erit, propriis potius

Sectione circumspecta semper opus.

potius manibus talia administrare, quam rudioribus his hominibus committere.

Quinto majore circumspectione opus est in puncturis illatis, quæ in partibus internis ob instrumenti perforantis apicem angustiorem seu acuminatam valde sæpius eousque connivent, ut minus lyncei atque attenti Professoris oculos & manus facile fugiant: adeoque horum terminus ultimus sollicite magis persequendus. In specie sclopeto facta Vulnera indagine curatiore opus habent, utpote quorum globuli miros & tortuosos adeo tractus ut plurimum describunt, ut horum tendentias anfractuosas stupescat aliquando curiosior oculus, offendens ultimum globuli terminum & interaneorum, quæ ille perforarat, læsionem plagæ externæ minus directo respondentem & inadæquatam maxime. Multa hujus observati possem tradere exempla ex pluribus subjectis ita interemtis: nisi unum vel alterum dictis comprobandis sufficere crederem.

Sclopetorum Vulnerum indagatio ardua.

Vulnerum Sclopetorum tractus tortuosi maxime.

Anno 1678. mense octobris, ad Requisitionem Quæstoris Sceudizensis, cadaver militis cujusdam globulo sclopetario interfecti, visitabam: qui globulus quamvis per rectam satis lineam thoracem penetrarat, dum prope papillam dextram, inter quintam & sextam costam pectus subierat, & dorsi idem latus inter septimam & octavam trajecerat, ita ut unam costam anticarum maximam partem, posticarum omnimode, confregisset: miris nihilominus & tortuosis ictibus, seu sub totidem refractionum ratione, diversa interanea, plagis Thoracis externis haud æque intermedia, simul lacerata cernebantur; inferior nempe Pulmonis dextri Lobus simplici, ast amplo, Diaphragma duplici, vulnere, item Epatis connexa & Septo annexa pars, cuncta ratione a priore minus explicabilia. Pariter Anno 1687. mense Iunii vocatus a Commissariis Serenissimi Ducis Martisburgensis inspexi cadaver juvenis, bombardæ manuariæ globulis binis, hinc duplici vulnere, interfecti; quarum sphærularum una per lumborum sinistrum, prope Costam ossis Ilei, oblique sursum ad Hypochondrium ejusdem lateris conversa Lienis faciem gibbam profundius laceraverat, hinc per Diaphragmatis ambitum carneum ac Pulmonum sinistrum lata in costarum superiorum tertia figebatur; dum alter globulus Natium sinistram & Musculos Gluteos itidem oblique sursum una cum Ilium osse & Musculo Iliaco perforaverat, ita tamen ut hunc, sedulo quamvis inquirens, neutiquam, sed ramentum tantum ejus exiguum, quasi laminatum, invenire potuerim. Quibus adjicio Vulnus globulo Sclopeti majoris 27. Iun. Anno 1706. Feminæ Tauchensi illatum, qui summitatem

 humeri

humeri dextri, hujus musculos & superiorem costam ad cavitatem pectoris penetraverat, & in hac Pulmonis dextri Lobum superiorem superficialiter laceraverat, simul tamen Arteriæ pulmonalis truncum una cum lobo superiore sinistro & Costa ejusdem lateris sinistri secunda perfregerat ac Claviculam notabiliter conquassaverat, tandem Brachium sinistrum ad Humeri usque partem superiorem permearat.

Sectio non semper Causam mediatam declarat.

Interim, Lustrationis ejusmodi autoritati nihil derogabit, si per illam Lethalitatis Causa mediata vix semper evolvatur, & aliquando nos ad decernendum de illa urgeamur: modo de hujus effectu, seu causa mortis immediata certi reddamur. V. g. in casu, quo Vasorum Lymphaticorum lacerationes, propter horum teneritudinem, nec per industriam satis visitationem conspicuæ fiunt; comparet nihilominus lymphæ extravasatio notabilis, illarum necessaria atque immediata pedissequa. Simile quid de enormiore quoque Cruoris ad ventrem hunc vel illum profusione seu collectione, vasorumque evidentiore exinanitione aliquando judicare, sana ratio suadet: utut hæc horumque perforationes aut rupturæ, ob sui exilitatem, minus conspicuæ extiterint, annuente *Facultate Nostra* in Responso 1692. mense Maji, & in alio, Anno 1707. mense Augusti, dato.

Læsiones partium internarum sæpe sunt sine vestigiis externis.

Quemadmodum nec de Lethalitate ideo mox ambigendum, adeoque Sectio ac Lustratio Interaneorum, quasi minus necessaria, negligenda, quod violentiæ periculosioris illatæ nulla extrinsecus seu in habitu compareant signa. Quales casus dum crebriores, ita horum quoque diversos *Collegii Nostri Acta* suppeditant. V. g. Anno 1705. mense Iulii Procurator Fisci Smalcaldensis ad illud deferebat, in cadavere feminæ sex vel septem menses gravidæ, in agro reperto, Diaphragma manus longitudine disruptum, absque ullo signo externæ percussionis, nisi levi dorsum versus rubedine, visum fuisse: unde Medicus ac Chirurgus, qui Visitationi præerant, sibi & Iudici persuaserint, non tam a percussione quadam externa, quam per modum suffocationis seu aeris interceptione, ruptum fuisse dictum sepimentum. Cui tamen respondimus, Crepaturam hanc Diaphragmatis neutiquam ab Aeris compressione, quin potius ab ictu externo evenisse, etsi nullum ejus vestigium extitisset: quod in illis præprimis contingat Percussis, qui subitanea valde, & Ictibus ejusmodi mox superveniente morte intereunt, antequam sc. ex ruptis a percussione vasis capillaribus tantum sanguinis, quantum ad conspicuam sugillationem formandam, necessarium profundatur. Liceat mihi addere, in strangulatis, seu suspensis, me nunquam aliquid rupturæ in Diaphragma-

phragmate observasse, nec memini ab aliis Prosectoribus talem visam fuisse: neque immensior Pulmonum, aere turgentium, inflatio ad Diaphragma rumpendum satis potens videtur, illorum compage atque textura teneriore, tenacius & compactum magis, quodque sub constitutione ejusmodi deorsum, sine ulla sui renitentia, explicatur, cedentibus ipsi promtissime abdominis partibus continentibus cum contentis.

In hoc interim *Claro 5. sentent. §. homicid. Farinacio Cons.* 100. *num.* 17. *Zacchia* l. 5. *tit.* 2. *quæst.* 3. n. 2. 3. 4. *Carpzovio prax. crimin. part.* 1. *quæst.* 26. n. 4. aliisque Legum Interpretibus auscultandum, ne Percussiones quas autopsia in se mortiferas testatur, propter aliam quandam causam, obitum percussi quæ forsan juvare vel accelerare poterat, supervenientem vel præexistentem, minus seu per accidens tantum lethales arguamus v. g. si vulnerato nullus aut imperitus adhibitus fuerit Medicus vel Chirurgus, si neglecta in casu ejusmodi consveta & adæquata remedia, aut vulnerati pravum regimen accedat; verum non obstantibus his vulnerantem per Leges de occiso teneri. Et locum tantum habet hujus generis exceptio, ubi læsio illata hujusve Lethalitatis signa dubia: contra, ubi hæc certiora, ac vulnerato præsidia necessaria denegata.

Quæ autopsia mortalia innuit, vulnera per alia supervenientia aut combinata talia per accidens dici nequeant.

Assertum hoc durum nimis videri poterat non frivolis tantum Homicidarum Defensoribus, sed Medicis quoque & horum Collegiis incautioribus, minus pensitantibus, quod, quamvis, quæ per imperitiam neglecta censebantur, studiosius administrata fuerint, hæc nihilominus per ipsius plagæ conditionem, huic medendæ haud paria contigerint: quod inprimis comprobant Collegii Nostri Responsa diversa. Ita v. g. 1702. mense Aprilis ad Christianum Olßen / Administratorem Iurisdictionis Grisaviensis in Garnstedt / & Mense Maji ejusdem anni ad Quæstorem Torgaviensem respondebat idem in puncto Percussionum capitis per se lethalium, quas Patroni causarum nihilominus, ob medelam negligentiorem & remedia congrua posthabita, per accidens solummodo tales ajebant, illas, his erroribus sc. non obstantibus, mortiferas per se pronunciando. Mense Iunii similiter deponebat de triplici Epatis Ruptura, quam quidam Medicorum, per accidens tantum lethalem redditam asseruerunt: non obstante plagam lustrantium judicio, a Facultate Nostra confirmato. Hoc ipso Anno 1710. mense Martii Zwickaviensibus simile quid rescribebatur circa Capitis contusionem, cui remedia congrua pariter minus adhibita fuerant, eam, quia brevius discesserat vulneratus, neque ante Sectionem cadaveris seu in Subjecto adhuc vivo Calvariæ fractæ habi-

In specie neglecta aut minus perite administrata medela vulnus semper per accidens lethale reddit.

Exempla.

habitudinem exactius dignoscere, hinc Instrumenta Chirurgica secundum Artem & cum fructu administrare licuerit, per se lethalem pronunciando.

Nisi Lethalitas forsan dubia.

Secus tamen in Lethalitate vulneris minus evidente, si errores obitum antecesserint, judicabatur, v. g. Mense Ianuarii 1706. ad Requisitionem Caroli Friedebert Bartholi, Dessaviensis, de Capitis pariter percussione. Nempe, cum in hoc casu Cruor extravasatus Calvariæ & Duræ Meningi tantum incubuerat, hic autem primis diebus per Sanguinis missionem, Cutis incisionem ac Trepanationem educi forsan valuerit, his neglectis Læsionem illam, per accidens tantum lethalem fore dicendam. Cujus etiam generis est Responsum Anni ejusdem mensis Aprilis ad Lubecenses, de Calvariæ fœminæ fractura, hanc equidem difficilem atque periculosam valde videri: quoniam nihilominus Percussa sine affectibus comatosis, convulsionibus, deliriis aliisque in simili casu frequentioribus, ad septimum diem commode satis degerit, quantitas sanguinis extravasati exigua admodum, ac Cuirurgus tardius accersitus fuerit, hic in plagæ exploratione minus industrium se gesserit, neque sanguinis missionem, Epithemata aliaque hujus generis præsidia administrarit, interim nulla partium læsarum in putrefactionem abierit, eam per se lethalem declarari vix posse.

Aliquando sufficit, partem primario læsam tantum lustrasse, non alias.

Illegalem Inspectionem hincque Vulneris Mortalitatem ancipitem reddere nonnulli satagunt, si, hoc quamvis gravi & in se lethali in aliquo membro viso, illa mox abrumpatur, ac cæterarum partium plus minus nobiliorum nulla simul fiat lustratio: num, forte in harum una alterave par aut potior mortis causa reperiatur? Verum utut minime diffitear, in ejusmodi nos aliquando incidere casus, ubi plures simul sectione indagare partes consultum atque necessarium; si nimirum læsionum plurium extrinsecus observentur vestigia, aut diversas illarum percussas signa probabilia vel adstantes innuant; item si aliquam ex his morbo latente affectum, alias constet, ac Lethalitas in una parte nondum evidens deprehendatur. In qualibus sane cœterorum quoque ventrum interanea perquirere jubemur, ne aliquid eorum negligi videatur, quod Iustitia exigit; sin vero nullum membrorum aliorum, sive ab extra, sive ab intra, læsorum compareat signum, Vulnus in illo, quod inprimis percussum novimus, vere lethale advertatur, prolixiore cœterorum viscerum evolutione minime opus; & legaliter ac secundum Artem agit, qui talem haud suscipit, adstipulante hoc in passu Responso Facultatis dictæ duplici, Anni sc. 1685 mens. Decembris & 1706. mense Augusti; hujus circiter tenoris. Si in capite v. g. percussio mortifera cernatur, simul sedula & exquisita facta

facta indagatione penes agnatos aliosque familiares de percussi valetudine pristina, nihil tamen morbi antecedanei hinc innotescat, minime illegalem dicendam esse Inspectionem, quæ membri manifeste & lethaliter affecti tantum rationem habuit, Capitis v. g. postabita Thoracis ac Abdominis apertura.

Mense Octobris 1708. Dominis Scabinis Lipsiensibus respondebatur, dum percutientis Promachus contra Lethalitatem, a Medico & Chirurgo secantibus assertam, urgebat: quasi Inspectio ab his Lege Artis non fuerit administrata, ideo, quod Thoracem non simul aperuerint, in quo forsan alia internecionis causa, Cordis e. g. Polypus, fuerit reperta, innuente tale quid Dyspnoea non levi, qua defunctus olim pressus fuerit: eo ipso, quod ictus graviores in Capite sustinuerit defunctus, spuma circa ejus os, Epilepsiæ gravioris nota, mox comparuerit, & mors brevi supervenerit, percussum non ex Paroxysmo asthmatico ac morbo pectoris latente, sed ictu capitis & Commotione Cerebri graviore, periisse. Circa Capitis saltim Læsiones insigniores & cum vehementiore Cerebri commotione factas, monendum, forsan non inutile fore his defunctorum Thoracem ac Abdomen simul cum Capite aperire: si nimirum febrem ardentem valde cum rigoribus erraticis, dolorem Hypochondriorum punctorium, item Cervicis, summam spirandi difficultatem atque inquietudinem decumbentes passi fuerint. Utpote in qualium cadaveribus, Pleuram, Pulmones, Epar ac Lienem frequenter plus minus suppurata offendere, hincque Percussionis gravitatem insuperabilem magis judicare licebit. Difficultatem equidem anhelitus *Pareus Libr. 9.* cap. 9. ac 10 propter impeditam facultatem animalem, quæ movendi virtutem a Cerebro Musculis Thoracicis impertiri debebat, fieri opinatur: Verum aliud docuit modernos Observatores Experientia, sc. Epatis, Pulmonumque inflammatorum symptomata, esse sphacelati Cerebri productum.

Nisi in Capitis Læsionibus enormioribus s.

Tandem vero per quamcunque demum causam vel errorem Medici & Chirurgi Depositio insufficiens aut imperfectior videatur, haud tamen semper tanti momenti existit, ut Lethalitati, si quæ subest, omnem vim ac pondus subtrahat: modo per istam percussionis illatæ conditio & circumstantiæ Lethalitatem inferentes sufficienter ac perspicue annotatæ ac enarratæ fuerint. Secus, si ex rudiore ejusmodi Visitatione de his minus constet, ex quibus nihilominus super Lethalite formari poterat ac debebat sententia. Prioris generis inconcinna Inspectio admittebatur a Facultate Nostra Anno 1670. mense Novembris, facta in cadavere vulnerati Rustici a Pharmacopoeo ac duobus Chirurgis, satis inepte ac imperite deponentibus, Ligamenta sc. Pulmonum

Nec Medici ac Chirurgi inepta inspectio vulneris & de hoc facta inepta depositio per accidens lethale reddit hoc.

fuisse lacerata, Ventriculum Cordis vulneratum haud nominantibus &c. Quod nihilominus plagam in Pulmone latitudinis binorum digitorum & in Ventriculo Cordis profundam admodum adnotaverant iidem Prosectores aciei obtusioris, ac vulneratus tantum non intra Nycthemerum obierat, læsio per se Lethalis ab eodem Collegio pronunciabatur. Posterioris vero notæ, i. e. nullius plane ponderis ac autoritatis videbatur Relatio medica, a Causidico quodam Oppidi Stadthagen 1672. mense Iunii transmissa, in qua inter alia hæc legebantur verba: *Cruor & Serum ad cavitatem Thoracis copiosius profusa circa Orificium Ventriculi sinistrum & Venæ Circulum utrumque nervosum super diaphragmate hærebant. Post diuturniorem & solertiorem Visitationem cernebamus duo vulnuscula exiliora in ramis bifidis Venæ Cavæ descendentis sub Corde ad utrumque latus Vertebræ, cui septima Costa alligata est, disseminatis &c.* item, *In hoc tantum Pulmonum Lobo, qui mediante Mediastino loco affecto annexus erat &c.* Unde Collegium respondebat: equidem Percussionem hanc per se lethalem videri, ideo, quod multum sanguinis extravasatum, & vulneratus quinto mox die sub gravioribus symptomatis obierit; ex obscuriore nihilominus eadem Relatione nihil categorici de hoc casu decerni posse.

potissimum si defectus illius depositionis non magni momenti fuerint.

Interim hoc quoque attendi meretur, illos, qui pro Visitatoribus Cadaverum cavillandis & Iudice confundendo conquiruntur ac finguntur defectus aliquando parvi momenti existere, si ad artis Fundamenta ponderentur; adeoque a Collegiis Peritorum optimo jure rejici: qualium unum alterumve innuere, e re erit. Anni videlicet 1667. mense Februarii Arnurus quidam Wittebergensis de vulnere Hypochondrii sinistri, Ventriculi duplici, Epatis ac Mesenterii, cum insigniore Cruoris ad Abdomen profusione, litem movebat, num hoc jure lethale fuerit pronunciatum? & inter alias dubitandi rationes Inspectionem illegalitatis accusabat ideo, quod Cruoris extravasati quantitatem minus accurate & non pondere determinarit, nec Symptomata Plagæ supervenientia cum vasis laceratis recensuerit Prosector: hincq; Collegium, cujus decisionem implorabat, in Lethalitate determinanda dubium valde reddebat. Cujus tamen indicia seu documenta satis evidentia exhibuerat ipsa Sectio, quam perstringebat iste Causidicus; Ventriculum nimirum in fundo pariter ac prope Orificium inferius, ac Epatis cavum non procul a vesicula fellea, perfossa, simulq; enormem sanguinis profusionem. Ex quibus profecto phœnomenis Vulnus hoc per se lethale fuisset dicendum, expirante inprimis vulnerato mox & vix horis novem elapsis: nec perpetuæ necessitatis videtur; Symptomata supervenientia ac Vasa læsa nominare, Cruoremque

statera

ſtatera ponderare. Similiter Anno 1701. a Stargandenſi quodam Iuris Practico Collegii Noſtri poſtulabatur judicium ſuper Vulnus Abdominis, lethale a Medico atque Chirurgis declaratum, a Defenſore nihilominus Vulnerantis impugnatum, ideo, quod quamvis notabilis Cruoris quantitas in Ventris dicti cavitate fuerit viſa, Vaſorum tamen laceratorum rami vel truncus minus annotati, nec Inteſtini Ilei plagæ profunditas & latitudo circumſcripta. Reſponſum autem ferebat: Etſi Iudicium proſectorum omnibus numeris haud abſolutum videatur, dum Vaſa Meſenterii læſa num majora minorave fuerint, non determinarint, hoc nihilominus valde ſuggillatum, & ſanguinis profuſi ingentem quantitatem dum annotarint, Lethalitatis evidentem rationem eos reddidiſſe. Pariter licet in Vulneris Ilei deſcriptione non adeo accuratos ſe geſſerint iidem: eo ipſo tamen, dum lacerationem dictorum Vaſorum, hincq; enormiorem ſanguinis profuſionem mortem intuliſſe, abunde conſtet; nec hanc negligentiorem Ilei ſauciati luſtrationem Lethalitati evidenti derogare.

CAPUT II.

DE LETHALITATE VULNERUM IN GENERE.

Vulnus inſanabile & lethale ut differant?

LÆſionum vero harum Percuſſionumve dum quædam Lethales, quædam Non Lethales, pronunciantur, ratione Lethalitatis ſupponendum, eam prudentiores non ex eventu deplorando tantum concludere, neque omne vulnus, quod mortem pediſſequam habet, mox cum Vulgo mortale proclamare; ſed quod revera & ut tale, mortis inſequentis cauſa extiterat, & quia non ſanabile, mortem intulerat. Quippe quamvis non omnis plaga inſanabilis ſimul atque neceſſario lethalis ſit, ac Lippis quoque & Tonſoribus de differentia inter vulnus inſanabile ac lethale conſtet, proin a *Celſo* non adeo congrue forſan mortiferum inſanabile dicatur, dum ipſa experientia evincit, membrorum non tantum quorundam externorum, ſed viſcerum etiam, quædam vulnera, modo cum ſymptomatis plus minus moleſtis, modo ſine his, vulneratis plures annos ac non raro ad decrepitam usque ætatem manere, & nulla arte conſolidari ſeu ſanari poſſe. (Quatenus præter alios Scriptores *Platerus obſ. p.880* de quodam Capitaneo, in abdomine ſauciato, perhibet, hunc per multos annos incolumem ſatis, per fiſtulam, a vulnere inteſti-

ni atque abdominis remanentem, ſtereus cum euphoria quotidie excreviſſe. Pariter ex *Cornace* & *Jul. Alexandrino Schenckius* vulneris ventriculi, Ruſtico cuidam Bohemo venabulo illati, meminit, quod nulla arte ſeu conſilio conſolidari poterat, id eſt, inſanabile exiſtebat, vulnerato nihilominus per plures annos ſuperſtite, & ventriculum ad lubitum per aperturam, a vulnere relictam, eluente ſeu evacuante.) Eo ipſo tamen quod mortem inferens vulnus propter ſui inſanabilitatem funeſtum exiſtat, quia nullam medelam admittit, omne quidem mortiferum inſanabile, non vero omne inſanabile mortiferum, appellari poteſt, adeoque vulnerans non de morte, ſed de vulnere tantum, tenetur.

Quo proin de ratione, ſuper vulnerum lethalitate judicandi, plenius conſtet, quia ſicut in quibusvis caſibus, ita in homicidio quoque, antequam corpus delicti hujusque cunctæ circumſtantiæ ac conditiones, imprimis vero, an occiſus ex illata violentia ſeu percuſſione perierit, pateant, ICti pœnam mortis haud decernunt, ac ab ordinaria, ſi occiſus non a vulnere, ſed culpa Chirurgi, malo regimine, vel alia de cauſa ſuperveniente moriatur, reum abſolvunt: illud vulnus Lethale, mortale ſeu mortiferum aſſerunt, quod plus tendit ad mortem, quam ad ſalutem, & mortali vulnere affectum dicunt, qui ſecundum artis Medicæ regulas, ſeu cum tota peritia Hippocratis & Galeni, non, niſi cum magna difficultate, evadere poteſt. Neque enim confundenda ſunt vulnera periculoſa cum lethalibus, ſed ex Chirurgorum Medicorumque ſcriptis, horumque collatione, aut per ipſam experientiam ſupponi debet, vulnera non tantum majora & penetrantia, ſed interdum exilia ac ſuperficialia ſatis, ſæpius cum magno minoreve mortis periculo combinari, imo plagis leviſſimis triſtes aliquando contingere eventus; multum nihilominus ab his recedunt Lethalia ſeu Mortalia.

Quid Vulnus Lethale?

Quare primo ſolennis maxime penes Medicos æque ac Juriſperitos obſervatur diſtinctio inter Vulnus *per ſe* & *per Accidens* lethale: quorum *illud* lethale καθ' ἐξοχὴν etiam dictum, ſine alterius cauſæ interventu mortem immediate producit: *Per accidens* vero lethale ſeu indifferens audit, ex quo, ut tali, ſeu immediate, nullus vulneratorum perit, ſed percuſſi modo convaleſcunt, modo fatis cedunt, pro diverſa nempe medentis induſtria ac peritia, ægri probo pravoque regimine & ſimilibus circumſtantiis, ut cauſis intermediis, ex vulnere non mortali aliquando mortale facientibus. Deinde per ſe lethale denuo deprehenditur vel *de neceſſitate* ſeu *ſimpliciter* & *abſolute*, item juxta *Hippocratem*, *maxime*, juxta *Gvidonem de Cauliaco valde*; vel *non neceſſario*, ſed *utplurimum* tantum ſeu *frequentius*, tale. Ita ut illud dicatur, quod

Quid Vulnus per ſe & per accidens lethale?

Quid ſimpliciter ſeu abſolute & non neceſſario ſeu

quod omnem medelam detrectat, ac semper brevique interimit; non necessario vero vel utplurimum duntaxat lethale, cujus curatio utplurimum male succedit, non tamen semper, aut tardius demum, interficit. Id est, potest aliquando Plaga existere in se utplurimum lethalis, vulneratus nihilominus convalescere, quemadmodum alii morbi, tametsi sua natura utplurimum lethales sint, interdum & a quibusdam superantur: seu possibile est, vulneratum lethaliter, per singularem, ut communiter ajunt, corporis texturam ac naturæ robur a vulnere liberari ac sanari, alium nihilominus ex morboso corporis apparatu, textura ejusdem teneriore &c diem supremum obire. *ut plurimum læthale?*

Frequentius equidem *τὸ per se*, & *absolute* vel *de necessitate* lethale in Relationibus ac Judiciis a Magistratu postulatis, non tantum Balneatores hujusque generis homines rudiores, sed illi quoque, qui inter Medicos eruditos ac dogmaticos recenseri gestiunt, quinimo ipsa aliquando Peritorum Collegia, pro synonymis habent ac exscribunt, vulnerique per accidens lethali opponunt: Quibus & ego in hoc subscribo, quod omne simpliciter ac necessario lethale per se etiam tale dici queat ac debeat: minime tamen vice versa omne per se lethale simpliciter seu *ἐξ ἀνάγκης* tale pronunciari valet, ut ex antecedaneis elucescit. Haud operosum adeo mihi foret, diversa diversorum Collegiorum hujus generis absona producere enunciata, quibus *τὸ simpliciter & absolute lethale* huic, quod *per se lethale*, substituunt, seu unius ejusdemque generis ambo credunt, prius quoque *per accidens lethali* contradistinguunt: quorum tamen autoritatem ne petulanter lacessere videar, curiosiorem Lectorem ad *P. Ammanni. Praxin Vulnerum* tantum ablego, in qua specimina hujus parodoxi plura reperiet. Sane vulnus, *quod non absolute seu simpliciter lethale* neutiquam mox *per accidens tale* dicendum, interim pro *per se* tali, vel quod mortis insequentis proxima vel immediata causa aliquando haberi postulat. Ac *per se lethale* modo *absolute seu necessario* modo *non necessario*, sed *frequentius aut utplurimum* tantum, tale, prout monui, deprehenditur. Id est, notio *lethalitatis per se* non eousque se restringi patitur, ut de nulla Plaga ejusdem membri & conditionis, ex qua unum alterumve aliquando eluctatum, sed omnes interiisse, novimus, prædicari queat: quin potius ab eo, quod utplurimum contingit & contingere experimur, cœteris paribus, argumentari conveniat. Proin, si dicendum, quod res est, quoniam justitiæ imprimis administrandæ ac homicidii puniendi causa Judex a Medicis sententiam super lethalitate rogat, Legislatores vero in delicti hujus pœna decernenda, inter Vulnus necessario & utplurimum mortale, differentiæ vix rationem habent,

Confunduntur vulgo per se & simpliciter seu absolute lethale?

Differunt vulnus simpliciter & per se lethale.

 sed

ſed ordinaria pariter affici jubent illum, qui vulnere ſimpliciter ſeu ex neceſſitate lethali, ac qui utplurimum tantum lethali, occiderat, (Quatenus utrumque horum vulnerum cauſa mortis inſequentis proxima ſeu immediata exiſtit, ipſeque *Hippocrates* ex illis, quæ *6. aphor. 18.* θανατώδεα ſeu lethalia pronunciat, veſicæ ſc. cerebri, cordis, ſepti transverſi &c. vulneribus *3. Coac. 387.* μάλιςα ἀποθνήσκειν, i. e. fere & utplurimum mori percuſſos, aſſerit.) Conſultius forſan foret in Renunciationibus Anatomico-Chirurgicis diſtinctione hac, utpote per quam iniquis & minus conſcientioſis homicidarum defenſoribus diſceptandi argumentum atque occaſio ſuggeritur, & Judex, non adeo perſpicax, in ſententiam injuſtam trahitur, ſuperſedere, ac ſolummodo, an vulnus per ſe, an per accidens, mortale, disquirere atque enunciare.

Vulnera utplurimum lethalia etiam re bera lethalia dicenda ſunt.

Neque enim unum alterumve, rariſſime contingentium, exemplum, quo hunc aut illum, ex tali vel tali vulnere, aliquando convaluiſſe obſervamus, aut ab aliis obſervatum legimus, ſufficit, quo minus, quæ ſæpiſſime, ſeu utplurimum mortales deprehenduntur, plagas in his, qui hinc moriuntur, per ſe tales appellemus: quatenus profecto res difficilima eſt, de binis duorum ſubjectorum, quorum unum evaſit, alterum occubuit, vulneribus aſſerere, ambo hæc ſibi omnimode & per cunctas circumſtantias ſimilia, ſeu ſpecie eadam, extitiſſe, & per conſequens ejusdem eventus eadem pronunciare; ac cauſas diverſas concipere licet, harumque forſan plures adhuc latent, cur ex illorum, plerumque deſperatiſſimis, pauci nonnulli evadant.

Vulnera lethalia nonnunquam ſanata.

Mirabile & incredibile eſt, quod *Galenus 8. de uſu part. cap. 10.* & in *Hipp. 6. aphor. 18.* teſtatur, ſpectaculum, Smyrnenſem Adoleſcentem, vulnere in alterum anteriorum cerebri ventriculorum majuſculo accepto, ſola voluntate DEI, ut pleriſque videbatur, ſanatum fuiſſe: cui ſimile, quod *Theodoricus Chirurg. lib. 2. cap. 2.* refert, ſe Cellarium vidisſe, cui ventriculus cerebri poſterior vulnere deſtructus fuerit, qui nihilominus reſtitutus prodierit.

Cerebri.

Quod Phœnomenon quamvis jure in dubium vocet *Gvido de Cauliaco* l. a vulnera nihilominus cerebri enormiſſima, cum ejusdem ſubſtantiæ perditione, ſanata perhibet idem, & cum hoc *Braſſavola in Hippocr. 6. aphor 18. Fallopius de Curat. Vuln. cap. 45. Berengarius de fract. Cran. 13. Arcæus de Curand. Vulner. cap. 6. Coiter Obſ. anat. Chir. p.* III. & 112. *Pareus lib. 9. cap. 9. Hildanus cent. 1. obſ. 13. Horſtius lib. 2. obſ. 5. & 6. Rhodius cent. 1. obſ. 31. & 32. Glandorpius Spec. Chirur. obſ. 5. Marchetti obſ med. chir. 1. 2. & 3. Jones. Anglus*, in peculiari tractatu, *Wounds of the Brain proved curable*, ac præter hos *Symphorianus Campejus, Muſa, H. Augenius, A. a. Cruce* aliique infiniti.

Pulmonum.

Pulmonum vulnera, quæ parum ſpei alebant, conſolidata nihilominus fuiſſe ex *Platero obſ. p. 735. & 736. Hildano*

Cent.

Cent. 2. obs. 32. cent. 3. obs. 36. & epist. 51. ac 52. Horstio lib. 3. obs. 13. Foresto obs. chir. lib. 6. obs. 4. Valeriola lib. 4. obs. 10. Glandorpio l. a. obs. 24. Rhodio cent, 2, obs. 5. Lamsvverde append. ad Scult. obs. 43. Pechlini Celeberrimi Historia Vuln. thorac. item ex *Massa, Fallopio, Schenckio &c.* patet: egoque ante biennium in Nobili, sub papilla sinistra ita transfosso, ut ensis per dorsi superiorem partem, prope scapulæ os, prodierit, testor. Cordis vulnerum non necessario lethalium forsan pauciora existunt exempla, inter quæ nihilominus memoratu dignum est, quod *Glandorpius obs. 33.* refert, Patavii *Sanctorium* in maxima Studiosorum corona & cum summo hujus stupore cor cuniculi instrumento acuto perforasse, vivo nihilominus per multos menses animalculo. *Cordis.*

Porro ex Plagis compagis Tracheæ cartilagineæ quasdam arte vel casu feliciter consolidatas perhibent Petr. von der Stille *Pareus, Pigræus, Bartholinus ac Tulpius*, quibus observationem addo, cujus ante decennium, aut quod excurrit, ad me ab Amico transscriptæ recordor. Ubi quidam, propter delictum in carcerem conjectus, Novacula penes se recondita, summitatem hujus canalis, proxime sub cartilagine annulari, transversim præciderat, ad hæmorrhagiam usque insigniorem, Lypothymiam, Aphoniam, Stertorem ac paucorum tantum verborum emussitationem. Balneator imperitus, labia Tracheæ vulnerati haud adducens plagæ tantum integumentorum externorum curam gerebat: consolidescebat Vulnus totum brevi, sine gravioribus symptomatis, excepta tussi sensim pariter mitescente. Quis autem propter hanc similemque fortuitam medelam Vulnera hujus generis Lethalibus, i. e. utplurimum talibus, non accenseret? Ex quibus tamen cunctis, ut alia membra nobiliora taceam, quæ sauciata præter expectationem coaluisse & sanata legimus, minime evincetur, si inter mille v. g. unus ex gravissimo vulnere evadat, unius seu solitarii hujus salutaris eventus, utpote, juxta *Averrhoem* Monstri naturam præ se ferentis, præ tot male succedentibus ac funestis casibus, majorem rationem habendam esse. *Tracheæ.*

Neminem adeo præcipitis ingenii concipere possum, qui leviora partium externarum vulnera, quæ sæpe sponte aut sine ullo Chirurgico auxilio consolidantur, ideo pro lethalibus per se pronunciet, quod aliquando mortem inexpectatam & quasi præter omnem rationem intulerint; sed ejusmodi plagæ, non obstante uno vel altero casu tragico, qui fortuito contigerat, minus aut per accidens tantum lethalibus a quibusvis Prudentioribus accensentur. V. G. si quis ex infausta Odontagia pereat, quod rarioris equidem observationis est, aliquando nihilominus fieri solet. Anno sc. 1705. mense *Odontagia funesta.*

Maji

Maji tempore Nundinarum, in Foro noſtro, Circumforaneus quidam Iuveni robuſto dentem ex maxillaribus extrahebat: qui intra paucas horas, propter ſupervenientem hinc enormiorem hæmorrhagiam, fatis cedebat: ſine dubio, quod vel Operator, vel ægrotus, in illa cohibenda negligentior fuerit. Cujus generis Exemplum pariter e *Facultatis noſtræ Actis* Anni 1701. Menſe Iunii mihi producere licebit, funeſto nimirum eventu ſuſceptæ hujus Chirurgiæ in fœmina: quæ tamen propter effracturam potius Maxillæ ſimul factam, non fluorem ſanguinis, obierat. Cur non Vulnus ejusmodi lethale pronunciabimus, quo plures pereunt, unus tantum vel alter præter ſpem atque opinionem ſervatur? Deinde nec adeo evidens eſt, aut fieri unquam poteſt, an vulnus ſanatum cum non ſanato, quoad ſingula exacte ſimile, ſeu ſpecie & omnimode idem fuerit, quin mens ſagacior ſemper anceps relinquatur, an illud, quod accurate luſtrare haud licebat, ratione latitudinis, profunditatis, vaſorum fibrarumque lacerationis idem cum hoc, cujus conditiones in cadavere per autopſiam quam accuratiſſime dignoſcimus, quas in illo ex ſignis tantum, interdum ſatis fallacibus, auguramur, rarius penetramus.

Dubium, an vulnus ſanatum exacte idem cum non ſanato fuerit?

Ex vulnere convaleſcentis argumentari haud licet ad defuncti vulnus.

E. de conditione Vulneris in reconvaleſcente nihil certi conſtat, adeoque nec de identitate ſeu conformitate hujus cum illo, quod in Diſſectione Cadaveris cernitur, judicium exactum formari valet. Nec ſequitur, Vulnus pectoris, cujus partes læſas ignoramus, aut leviter tantum auguramur, in Lentulo feliciter fuit ſanatum, forſan quod levioris momenti extiterit; itaque nec inſanabile ſeu non lethale erit in Fabio, cujus venam Azygos, pulmonalem, &c. transfoſſam autopſia manifeſtavit; quod ſaniori rationi & quotidianæ repugnat experientiæ. Per conſequens frivole, ad minimum inepte, agunt, qui, ſuper Lethalitatem individualem ſententia dum poſtulatur, terminis generalioribus ſe explicant, aut mox ab uno alterove Exemplo ad Subjectum quæſtionis concludunt. Ita v. g. ubi diſquiritur, an Titio inflicta Capitis fractura, ex qua ſecundo vel tertio die hic deceſſit, ſit lethalis? Fracturas Calvariæ non omnes, nec omnibus mortem intuliſſe prolixo ſermone perhibent, hincque nec Titii percusſionem mortiferam, perperam ac poſthabita circumſtantiarum conformitate aut diſparitate inferunt; ſeu quod vulnus pluribus quidem lethale, uni tamen vel alteri tantum ſalutare extitit, præſenti Individuo ſeu Titio minus quoq; mortiferum appellandum fore, tædioſe concludunt.

Pariter Ventriculi fundi vulnus exile, tantum tamen, per quod alimenta cruda aut ſemicocta, aliquot dies, cum ſingultu moleſtiſſimo, conatu vomen-

di

di ac Lipothymiis prodeunt, in Titio intra menſem ſolidatur: intra triduum vero ſimili vulnere, quoad circumſtantias ſenſibiles cunctas, ſi ſingultum excipias, moritur Cajus, adeoq; tali, quod propter ſpasmodici hujus ſymptomatis abſentiam, ſi non majoris, certe paris, expectationis videbatur. An Cajum E. ideo non per ſe mortifero vulnere occubuiſſe, dicamus, quod Titius ſuperſtes manſerit, eadem ratione, imo intuitu ſingultus, gravius forſan vulneratus? minime, manifeſtante ſc. ſectione cadaveris, lateralem magis, quam anticam, fundi ſtomachi partem in hoc perfoſſam, ſimulque arteriam gaſtricam ſiniſtram diſciſſam. Quarum circumſtantiarum prioris ratione plus contentorum ventriculi ad abdominis cavitatem, quam extra hanc, poſterioris plus ſanguinis ad idem abdomen fuiſſe rejectum, (de quibus phænomenis ante inſpectionem haud conſtabat) deprehenditur: eas nihilominus Caji vulneri defuiſſe non immerito eousque ambigimus, donec, id eſt, nunquam, contrarium probetur. Item Sempronius contuſionem capitis patitur inſignem, cum depreſſione cranii enormiore, hæmorrhagia impetuoſa ſatis, per vulnus æque ac aurem dextram apparente, ſenſuumque ac motus ſublatione: poſt cranii elevationem tertio die factam, redit ſucceſſive ad functiones priſtinas anima ſenſitiva, compeſcitur fluxus ſanguinis & poſt quinque ſeptimanas ſanus egreditur vulneratus. Claudius cum ſimili calvariæ depreſſione & ſub iisdem ſymptomatis, reſtituto pariter tempeſtive ſatis oſſe, quod ſubſederat, & hæmorrhagia ceſſante, ſeptimo die cum ſtertore expirat: in cujus cadaveris ventriculis Cerebri multum ſanguinis extravaſati & putrilaginoſi, a ramulo plexus choroidis rupto, cernitur. Proba tu, eandem fuiſſe faciem internam contuſionis Sempronio illatæ: aut ſi non, mihi dubitare liceat, illam talem fuiſſe.

Interdum per individualem conformationem vulnus lethale evadit ſalutare.

Præterea quid obſtat, quin certa ac individualis conformatio, plus minus frequens, occaſioni exiſtat, quo minus vulnus pluribus aliis mortiferum, alicui individuo ſalutare contingat? dum v. g. ex vulnere pulmonum in ſe ſatis gravi, ac utplurimum lethali, cujus pleuræ illi adnati, convaleſcit aliquis: quatenus in ejusmodi ſubjecto ſanguis ex viſceris vulnerati vaſis profluus immediate magis per vulnus intercoſtale emanat, alias ad pectus deciduus, ac vel mole, vel putredine, organis vitalibus moleſtus ac exitioſus; & vulnus pulmonis, ſibi in aliis ſubjectis relicti & liberioris, non adeo prompte coiens, muſculorum intercoſtalium vulneri in hoc Individuo continuum, per cicatricem cum hoc communem facilius conglutinatur. Denique nonne præter cauſas ejusmodi ſalutarium in vulneribus mortiferis eventuum, ab *Hippo-*

erate recensitas, corporis nempe singularem puritatem & crasin laudabilem, virium robur præcellens, plusquam fidam atque diligentem Chirurgi curationem, optimamque vulnerati diætam, casus ejusmodi nobis aliquando concipiamus, quos imitari arti vix concessum, qui dabiles nihilominus existunt? Nonne v. g. fieri potest, ut particula quædam omenti aut pinguedinis intestini, ventriculi aut vasis cujusdam vulneri, alias lethali futuro, se fortuito insinuet, illique incuneata agglutinetur? pari forsan modo, ac in cadavere cujusdam Aurifabri, Anno 1672. die 13. Maji dissecti, hujus venæ Iliacæ internæ dextræ, prope insertionem hypogastricæ, vulneri particulam pinguedinis immersam mihi videre licuit, quod operculum sine dubio terminum vitæ, hujus generis vulneribus breviorem, ad decimum tertium diem, quo vulneratus demum moriebatur, distulerat. Hujus etiam generis fatum *Nobilis Rosencranzii* fuit, cujus ex literis *Bartholini* mentionem faciunt *Ephemerides Germ. Naturæ Curios. Ann. 2 obs. 161.* qui in crure sinistro vulneratus post enormissimam hæmorrhagiam aliquantum sedatam ad decimum quartum usq; diem supervixerat: ideo ut sectio cadaveris manifestavit, quod arteriæ cruralis apertura infelix grumoso sanguine obturata fuerat, quæ universi sanguinis effluxum eousq; inhibuerit, & mortem plerumque alias repentinam longius protraxerit. Similiter quid impedit, quo minus vulnus cavitatis aut visceris cujusdam interni, integumentis musculosis propinquius & magis contiguum cum horum plagæ labiis felicius cicatricetur? cum a brutorum vivorum sectionibus, v. g. pro extractione lienis, ligaturis vasorum biliariorum, exploratione succi pancreatici similibusque experimentis Anatomico-Physiologicis adornatis, viscera hæc vel illa peritoneo agglutinari, quotidie experiamur, si denuo post paucos pluresve dies aperiatur animal.

Item per casus fortuitos.

Observatio.

Qualem coalitum fortuitum potissimam etiam suspicor causam, cur ventriculi fundi vulnera, frequentius equidem mortalia, aliquando nihilominus salutaria existant atque extiterint, si sc. partem hujus magis anticam & peritoneo musculisque contiguam, non lateralem, & a contiguitate ejusmodi alienam, afficiant. Imo forsan eadem ætiologia incisionis ventriculi, manu Chirurgi, pro extrahendo cultro, a Prusso ac Bohemo devorato, factæ, salutaris: potissimum cum vel magnetis, exterius admoti, vi, vel cultri ad exteriora vergentis, tendentia, ventriculi ambitus epigastrii integumentis propius adductus, cum his promptius coire valuerit. Vulnera vesicæ urinariæ fundo inflicta olim necessario lethalia pronunciabant cuncti harum rerum Judices: postquam vero ex *Platero obs. p. 850. Kentmanno de Calcul. cap. 11. Wurzio Chirur. part. 2. cap. 13. Cattierio, obs. Borello communicatarum*

Cur quædam ventriculi vulnera non lethalia?

Cur quædam Vulnera Vesicæ minus lethalia?

rum 4. S. Pauli. Flor. Danic. part. 2. c. 83. & Cornelio Stalpart. van. der Wiel cent. 1. obs. rar. 81. medii quoque ipsius corporis seu fundi vulnera sanata fuisse, innotuit, temperandum non nihil erit de his rigidius illud judicium, illaque non adeo absolute lethalia dici debent. Cujus equidem aliquando salutaris eventus causam non tantum conjicere licet in carnosam seu musculosam fundi ejusdem tunicam, non obstante, quod antecessores nostri eundem membranosum plane dixerint, sed potissimum in contiguitatem seu connexionem illam, quæ illius parti anticæ cum peritoneo ac musculis abdominis rectis atque pyramidalibus, si adfuerint, in homine intercedit, quibus coalescentibus simul callus inducitur vesicæ discissæ. Pulmonum vulneri, alias exitiali, eadem fortuna accidere posset, ut nimirum vulnerata horum portio spatio intercostali se insinuans vulneratum incolumem dimittat, musculis hujus per cicatricem communem agglutinata: cui meæ suspicioni favet, quod *Tulpius lib. 2. obs. 17.* de quodam refert, cui per vulnus thoracis erumpens ac propter putredinem supervenientem præcisa pulmonis fibra cum oris vulneris externi brevi firmiter coaluerat, ut sectio ejusdem subjecti, sexennium abhinc administrata, manifestavit. Imo quemadmodum ejusmodi salutares vulnerum lethalium eventus plerumque naturæ solius opera videntur: ita aliquando vicinitas organorum internorum læsorum cum integumentis communibus, facit, ut per suturam utrisque pariter communem vulnera illorum constringi & firmari queant, quod alias & per levem circumstantiarum mutationem fieri haud poterat. Comprobat hoc augurium post *Iacobum Ortheum* modo allegatus *Corn. Stalpart van der Wiel cent. 1. obs. 39.* ubi vulnus ventriculi fundi cum vulnere musculorum acu & filo salutariter consutum perhibet. Christianus & prudens igitur Medicus ac Chirurgus, præeunte *Galeno*, locis superius, de vulneribus capitis præter opinionem salutaribus, adductis, *Pareo lib. 9. c. 9.* ac *Brunone Seidelio de morbis incurabilibus pag. 19.* potius & primario vitæ Autoris atque Conservatoris primi, seu DEI, beneplacito, benedictioni atque auxilio immediato quam artis potentiæ seu beneficio insperatorum ejusmodi successuum, horumque causarum, nobis fortuitarum visarum, directionem adscribit, ac in acceptis refert: adeoque vulnera quoque illa, quæ maximam partem seu utplurimum Medicinæ vires & opem humanam superant, mortemque sibi terminum habent, per se lethalia proclamat, utpote non per medelam, quam Ars tradit, sed per propitium tantum Fatum seu per εὐτυχίαν sanabilia, cujus agendi methodum cognoscere vel imitari nescit Medicus, utut sagacissimus. Per inductiones demum si non completas

Cur aliquando pulmonum vulnus minus lethale?

pletas & absolutas, certe aliquales, hic sua format Theoremata atque Conclusiones, nunquam a singularibus paucis ad universalia, nedum singularia, argumentatur Medicus prudens.

Aliquando Vulnera ratione partis affectæ non lethalia, lethalia evadunt.

Contra aliquando observamus Casus, ubi Vulnera natura sua & intuitu partis affectæ vix lethalia per se dici poterant, nihilominus per certas circumstantias talia evadunt. Sit scil. Vulnus Arteriæ Brachialis aut Venæ Basilicæ, alias vix adeo difficulter sanabile, moritur nihilominus ex hæmorrhagia hujus extraordinaria præcipiti intra quadrantis horæ spatium, antequam Chirurgus, qui deligationem necessariam præstet, quamvis mox vocatus, adesse possit, percussus. Circa qualem Casum ita me gererem, Vulnus equidem ratione Vasorum læsorum, per quam hæc commode constringi seu constipari poterant, hinc suæ conditionis intrinsecæ, lethale per se vix censerem; intuitu nihilominus adynamiæ extrinsecæ seu circumstantiæ, quod, propter Chirurgi & medelæ indeclinabilem defectum, non licuerit tempestive sanguinis effluxum enormiorem sistere, illud per se lethale dicere haud vererer, per Artem, ob fatale exiguum nimis, minus sanabile.

Causa Vulnerum lethalium per se.

Supposita & asserta hoc modo Vulneris seu Læsionis per se ac per accidens lethalis formalitate dispari, disquirendum erit de prioris ætiologia: id est, cum superius dictum fuerit, illam immediate, seu, ut talem, mortem inferre, investigare decet, quando & sub quarum functionum frustratione tale quid præstet? Quod dum annitor, ex Physiologicis repeto, Motum fluidorum universalium & solidas partes vitalitate immediate actuantium, sanguinis sc. & lymphæ, esse duplicem, intestinum & localem: per consequens quæcunque Percussiones, Vulnera &c. aut alterutrum, aut utrumque, horum eousque turbant, ut vita totius extinguatur, mortifera per se erunt appellanda. Quæ violentiæ externæ motui fluidorum vitalium obicem ponunt, hoc aut immediate magis & subitaneo impetu præstant, sc. cunctæ illæ, quæ organa respiratoria horumque functionem enormiter lædunt, v. g. vulnera & percussiones diaphragmatis pulmonumque ac asperæ arteriæ obturationes, constrictiones ac læsiones quævis inemendabiles: aut mediate demum ac lente magis perimunt, sc. vulnera organorum, Chyli productioni, exaltationi ac dispensationi ministrantium, ventriculi nempe, intestinorum, vasorum lacteorum, folliculi fellis &c. Pariter quæ vulnera motum fluidorum localem interpellant, iterum duplicis generis sunt, quatenus vel cor cum canali sanguinis & lymphæ, i. e. cum vasis & visceribus ipsis appensis, sc. epate pulmonibus, liene, renibus, utero &c, tanquam antliam primariam ac canales

les adæquatos, immediate lacerant, quæ omnium breviſſime ac certiſſime enecant: vel cerebro atque nervoſo generi, utpote vim moventem omnibus membris ſuggerentibus, illata, hinc cordi quoque potentiam motivam ſubtrehentia, pulſum intercipiunt ac tollunt. Denique utrumque motum ſimul lædit quorumvis totius corporis organorum continuitas ſoluta, cujus occaſione fluida tam nutritia, quam excrementitia, ſc. chylus, ſanguis, fæces alvi, urina &c. extra receptacula & canales ſuos in hanc vel illam cavitatem, ſibi incongruam, elabuntur, ibique congeſta aut mole, aut putredine, Exagitationi ſanguinis vitali, ejusve Circulationi moras nectunt, ſc. in capite, thorace atque abdomine.

Quod vulnus non lethale? Per conſequens Non Lethale, ſeu aliquando per accidens tantum tale, dicendum erit vulnus, quod neutrum horum ſanguinis motuum vel functiones ei litantes ad interitum usque vulnerati turbat: aut ſi exin mori contingat hunc, aliis intermediis de cauſis hoc fiat, negligentia v. g. Chirurgis, temulentia illius, Veneris uſu intempeſtivo &c.

CAPVT III.
DE
DEPONENDI RATIONE
SEV MODO.

QValia vulnera eisque cognatas violentias ut preſſius dignoſcamus, perpendendæ erunt horum circumſtantiæ atque adjuncta, & quidem tam intrinſeca, quam extrinſeca. Intrinſeca voco, quæ ipſam plagam affectam ſpectant, huicque inhærent, ſc. (1) hujus texturam, ſitum & actionem, (2) vulneris magnitudinem, (3) ejusdem qualitatem ac (4) figuram: Extrinſeca, quæ extra percuſſionem hujusve ſubjectum immediatum ſunt; & quidem iterum vel neceſſaria, vel contingentia. Neceſſaria denuo diſtinguere conveniet in res naturales, quæ ſunt textura ſeu diſpoſitio corporis nativa & ætas: præternaturales, nempe morbi antecedanei ac combinati: & non naturalem, ſc. loci atmoſphæram. Contingentia vero obſervantur Symptomata, ægri diæta & Chirurgi ſeu Medici peritia ac ſolertia diverſa. Pro quarum circumſtantiarum habitudine varia modo lethale, modo non & per accidens lethale, pronunciandum erit vulnus.

In parte læſa primo ponderanda eſt texturæ, & quidem non tam organicæ, quam ſimilaris communiter dictæ, ſeu ſubſtantiæ, diſparitas, ratione cujus membranoſarum ac tendinoſarum partium vulnera, quia difficulter coaleſcunt, mox vehementius inflammantur ac convulſiones concitant, plus ſemper periculi involvunt, hinc, cæteris paribus, præ carnoſitatum continuitate ſoluta lethalia magis dicuntur, v. g. tendinoſæ diaphragmatis parti inflicta, quæ carnoſæ plagis inſanabilia magis obſervantur. Quando enim *Sennertus prax. lib. 2. part. 2. cap. 15. & lib. 5. part. 4. cap. 3.* circulo hoc nerveo aliquando perfoſſo ſanatum nihilominus ac reſtitutum fuiſſe vulneratum, aſſerit, ex prava & Scholis a ſuperiorum temporum Proſectoribus obtruſa hypotheſi agere videtur, centrum diaphragmatis, per quod Oeſophagus fertur, tendineum docentibus: cum nihilominus carneum hoc eſſe, id eſt ſuperiorem muſculi ſui inferioris partem involvere, nec tyrones noſtros nunc lateat. Quem quidem locum illum innuere inde opinor, quod ventriculum ſimul per idem vulnus ad thoracem raptum ac translocatum perhibeat, qui huic parti ratione Oeſophagi vicinior exiſtit. Præterea non per ſe coaluiſſe hoc vulnus, ſive carneæ, ſive tendineæ, ſepti transverſi portioni illatum, id evincit, quod inteſtini pars cum ventriculo tranſiens hoc obturarit, ſimulque, quo minus diaphragma ratione hujus foraminis reſpirationem turbarit, impediverit. Manent E. ac manebunt diaphragmatis tendineæ ſubſtantiæ vulnera, niſi forſan exiliſſima, inconſolidabilia, hinc ratione inflammationis metuendæ ac actionis reſpiratoriæ turbatæ lethalia.

Diaphragm. tendineæ portionis vulnera lethalia ſunt.

Item Ventriculi, Inteſtinorum & Veſicæ.

Propter eandem texturam nerveam ſeu membraneam plagæ Ventriculi, Inteſtinorum ac Veſicæ urinariæ pariter vix unquam coaleſcunt, hincque periculoſiſſimæ & utplurimum lethales exiſtunt: dum vel ratione inflammationis ac ſphaceli, vel dolorum ac ſpaſmorum ſupervenientium, vel contentorum ad abdominis cavum depoſitorum, mortem inferunt. Non cunctæ equidem organorum horum tunicæ membraneæ ſunt, ſed inſtruuntur inſimul involucro carneo ſeu muſculoſo, ratione cujus eorum coaleſcendi difficultas forſan aliquantum temperatur: quia nihilominus hoc quicquid muſculoſi exile ac tenue ſatis, & vel a contentis, vel a motu illorum periſtaltico nunquam non tenduntur atque exagitantur hæc receptacula, parum ſpei de eorum coalitu ſupereſt, prout Sect. 2. conſtabit.

A ſitu partium vulneratarum aliquando lethalitas.

Deinde partis affectæ intuitu conſolidationem vulneris difficiliorem & interdum impoſſibilem reddit illius ſitus, ratione cujus labia ſibi adducere aut ulla arte illud obturare minime licet. Hinc vix adeo paradoxum videri poterit,

rit, vulneratum intestinum extra abdominis plagam propendens promptius consolidari, quam latitans: quatenus huic nihil remedii, synthesi faventis, applicari, multo minus idem consui, valet; quale quid nihilominus cum successu in prominente præstari, plurimi Chirurgorum testantur, ex quibus unicum allegare sufficiet *Glandorpium Specul. Chir. Obs. 33.* Ejusdem circumstantiæ intuitu fit, ut vasorum sanguiferorum satis amplorum lacerationes in externis partibus per se raro aliquid periculi portendant, parium nihilominus aut minorum quoque, profundius reconditorum, hæmorrhagiæ animam eluant: utpote quibus nec medicamina stegnotica, nec ligaturas, nec ferrum ignitum admovere possumus, vasis alias obturandis quam opportuna remedia. Recordor equidem ex Facultatis Nostræ Actis 1678 Mens. Octobr. quendam vasorum gastricorum, cum splenicis ramis communicantium, & vasorum brevium vulnera aliquando ideo per accidens tantum lethalia pronunciasse, quod ipsum Lienis viscus, cui majora obtigerint vasa, sine vitæ periculo canibus exscindi queat & frequentius extrahatur. Cui tamen phœnomeno, aut inde potius formatæ consequentiæ, declinandæ ex Responso ad hunc casum inserviet, non vasorum amputationem, ut talem, sed ex hac necessario contingentem hæmorrhagiam, nulla arte compescibilem, mortis in ejusmodi casibus causam existere: proin quod extirpatio lienis sine vitæ dispendio administretur, causa est hæmorrhagia, per ligaturam vasorum præparatoriam congruam inhibita, qualem casu vulnerans haud præmeditatur, Chirurgo vero denegatur eadem.

Vasorum thoracis minorum lethalitas unde?

Refero huc lacerationes Vasorum Intercostalium, Mediastini & Mammariorum, Sterni superficiei arctius annexorum, quæ una cum Venæ Azygos vulneribus ideo imprimis Lethalitatem patrant, quod sub Costis, Sterno ac in profundo Thoracis recondita Chirurgiam necessariam renuant, hinc Sanguinem ad cavum hujus copiosius profundendo Pulsui ac Respirationi vitali moras lethales nectant. Equidem huic Cruoris Collectioni gravativæ remedio traditur vulneris Thoracis tempestiva dilatatio, per quam ille educatur: rarissime tamen effectum speratum & salutarem præstat hæc Chirurgia, dum quidem fatale fati ad aliquot dies retardat, minime tamen hoc omnimode declinat. Id est, Cruoris quidem extravasati aliquid educit, Vulnera tamen Vasorum, quæ ejusdem quotidie plus profundunt, haud obturat, vel obturare concedit, donec tandem cum sanguine ipsa vitalitas deficiat. Exempla infaustæ ejusmodi læsionis frequentiora obtingunt, inter quæ spectatioris momenti forsan erit, quod *Gallus ille anonymus l' art. de faire les*

rapports

rapports quem in Præfatione hujus Opuſculi nominavi, p.139.& 140. recenſet. Vulnerabatur nempe quidam in Thoracis latere ſiniſtro inter quartam & quintam Coſtarum ſpuriarum, cui ut mederetur, & cruorem, quem ad cavum Thoracis depoſitum ex ſymptomatis ominabatur, Chirurgus, commode ſubtraheret, plagam dilatabat: expirabat nihilominus ſub febre cum horripilationibus irregularibus, ſumma ſpirandi difficultate, tuſſi enormiore & alvo laxiore percuſſus. In cujus cadavere aperto Arteria intercoſtalis ſpatii indigitati cum Vena Azygos læſa & Thoracis cavum multo ſanguine ſcatens offendebatur: adeoque vulnus iſtud ſola & unica mortis cauſa in hoc Subjecto aſſerebatur.

Cui ſubnecto, quod ante quadriennium Anno ſc. 1706, 26. Maji. mihi obſervare contingebat in juvene, qui in poſtica ac ſiniſtra thoracis parte, prope Spinam, intra octavam & nonam Coſtam vulnere exili & inter Cutem atq; Muſculos obliquo, penetrante vero, trajectus, nihil tamen Aeris, quod vulneribus ejusmodi alias ſolenne, toto decubitus tempore, per hoc, parum admodum ſanguinis, emittebat, quinimo in Pleura cadaveris diſſecti apertura vix ulla, niſi prolixiore luſtratione demum, reperiri valebat, cavum interim Thoracis ſiniſtrum multo ſanguine ichoroſo, cum intermixta ſanie ſcatebat, ac ramus intercoſtalis arterioſus ſpatii indigitati maximam partem diſciſſus cernebatur: ex cujus vulnere ſine dubio tantum Cruoris & ex Vaſe Lymphatico ſocio Lymphæ profluxerat. Pleura inflammata, Pulmo inſigniter corrugatus, Pericardium Cordi hinc inde agglutinatum, & inter hujus Auriculam dextram dictumque Involucrum apoſtema notabile, pure cocto turgidum, Diaphragmatis vero ſuperficies, qua Thoracem ſpectat, inflammata ac evidenter incraſſata, nullibi illud perfoſſum, deprehendebantur: cum nihilominus Abdomen apertum notabilem ſeri quantitatem, pure interfluam, monſtraret: inprimis multum ejus intra Diaphragma, Ventriculum, Epar, Lienem & inteſtinorum hinc inde inflammatorum, plerasque convolutiones, ac in Pelvi Renis ſiniſtri & Hypogaſtrii cenebatur. Quale Vulnus vel ideo in ſe Lethale pronunciabam, quod ratione ſuæ anguſtiæ & tortuoſitatis ſanguinis & ſeri extravaſati eductionem haud conceſſerit, nec illud ad cavum thoracis, cum nihil aeris transmitteret, penetrare, nec Vaſa læſa, augurari licuerit. Præſertim dum dyſpnœa poſt tertium diem aliquandiu ceſſebat, nec æger interrogatus aliquid fluctuationis in Pectore ſentiebat innuebatve. Purulentam vero materiam minime ex Thorace vulnerato ad Abdomen defluxiſſe, ſed ex totidem hujus apoſtematibus, propter Circulationem impeditam & Inflammationes hinc inde

enatas

enatas, promanâsse, hæcque lethalitatem juvasse, rebar in percusso, qui decimo quinto die animam exhalabat.

Etiam abdominis vasorum exiliorum vulnera sunt lethalia.

De cœtero attendi meretur, vasorum internorum (Thoracis v. g. & Abdominis) laceratorum non illa tantum, quæ conspicua magis & per nomenclaturas determinatas famosiora, v. g. venam Azygos, vasa Mammaria, Arteriam Epaticam, Vasa Brevia &c. sed exiliora quoque & tantum non anonymos eorum surculos, si lacerati conspicuam magis quantitatem cruoris profuderint, Lethalitatis autores existere: sub hac tamen conditione, ut multum mox ejus & confertim eructent; nam qui lento magis demum motu ab his stillat, dubium relinquit Medicum, de Lethalitate qui judicare debet, dum tantillum ejus, quod pedetentim promanat, a Natura facile discuti aut quocunque modo subigi posse videtur. Hinc in Casu ejusmodi decernendo advertendum, num Vulneratus brevi a percussione decesserit, aut graviora mox perpessus fuerit Symptomata: sicque aut majora, aut minorum plura, vasa sanguine manarint; quales circumstantiæ si deficiunt, Lethalitatem dubiam relinquunt.

Vulnera venarum jugular.

Neque tantum cavitatum ac viscerum arteriæ atque venæ laceratæ ob situs incommoditatem medelam detrectant, hinc mortales hæmorrhagias movent, sed externarum quoque partium vasa frequentius eundem effectum experiuntur: unde miror, cur *Suevus de Inspect. Vuln. part. 2. c. 5.* vulnera venarum jugularium majora ac profunda, quæ nihilominus *Hippocrates 2. prædict. 9.* τρώματα θανατωδέςερα & *Celsus lib. 2. cap. 26. illum servari non posse*, ait, *cui circa fauces venæ vel arteriæ grandes sunt præcisæ*, per accidens tantum mortalia fieri, sibi persuadeat? Contrarii ipsum monere poterant *Forestus* ac *Hildanus*, quos ipsemet in eodem capite allegat, quorum *ille lib. 6 obs. chir. 4 in Schol.* inquit: *Jugulares venæ (quas & organicas vocant) grandi vulnere percussæ, ægre & raro curationem recipiunt, tum quod larga profusione sanguinis hominem vitali spiritu exhauriunt, tum quod ligaturam propter imminens suffocationis periculum sustinere non possunt. Hic* vero *cent. 4. obs. 2.* exemplo satis tragico *Hippocratis* ac *Celsi* judicium firmat. Pariter ejusdem situs incongrui ratione artuum quædam vasa majora sauciata exiguam, aut nullam, salutis spem concedunt, v. g. rami axillares & crurales, tam arteriosi, quam venosi, sc. sub alias & prope inguina lacerata seu discissa: ita quidem ut ejusmodi vulnerati utplurimum brevi, & antequam Chirurgus advocetur, cum sanguine animam deponant.

Vulnera vasorum axillarium.

Observatio.

Vasorum axillarium lacerationis eventum funestum maxime ipsemet testor, requisitus Anno 1678. de 12. Ianuarii a Nobilissima Vidua Widemaniana

ad pagum Drachenau, pro administranda inspectione cujusdam Studiosi, quem securis, alæ dextræ injecta, intra dimidium horulæ sub hæmorrhagia enormissima e vivis sustulerat: cujus vena axillaris per transversum & omnimode discissa, hincque ejus summitas ad spatium usque subclavium pectoris retracta, cernebatur. Cruralium vero seu Iliacorum externorum ramorum vulnerum lethalitatem comprobabit Casus, Anno 1670. Facultatis Nostræ sententiæ expositus. Nimirum femur dextrum, mox sub inguine, ad abdominis usque cavitatem (in qua tamen nihil læsum reperiebatur) ensis angusto satis vulnere penetraverat, & glandulam inguinalem cum ramo Iliaco externo, arterioso æque ac venoso, dissecuerat, ut miser intra quadrantis horulæ spatium animam exhalaverit: quale quidem vulnus a Collegio per se & absolute lethale, ideo quod ratione loci atque angustiæ auxilia cuncta respuerit, pronunciabatur. Simile huic erat Vulnus Femoris, Anno 1682. d. 24. Maji & 25 Novembr. a Collegio Nostro ventilatum, quo prope Ingven, cultro latiore per Musculum Lividum illato, Arteria Muscula interna, circa sui ex Crurali exortum cum ipsius trunci parte, unde hæc exurgebat, lacerata: cui enormior superveniens hæmorrhagia ideo mortifera contingebat, quod illud Abdomini propinquius remedia necessaria haud admiserit. Anno 1685. d. 2. Iulii Plaga globulis Sclopeti minoribus, Vogel-Schrot / Arteriæ & Venæ Crurali simul inflicta, ex qua sauciatus intra pauca momenta interierat, a Nobis pariter per se lethalis pronunciabatur, ob situm imprimis Vasorum læsorum profundiorem, qui medelam necessariam interpellabat: Porro Anno. 1679. d. 15 Februarii Arteria & Vena Cruralis non procul ab Inguine rescissæ, propter sui situm profundiorem lethaliter læsæ dicebantur. Quale judicium eadem Facultas de Plaga Venæ Cruralis, inguini viciniore, & ex qua intra horulæ quadrantem Spiritum cum Sanguine profundebat percussus, Anno 1695. d. 12 Iunii ferebat. Cujus generis etiam erat Responsum Ejusdem ad Senatum Colbergensem Anno 1706. d. 25. Ianuarii de vulnere Arteriæ Cruralis prope Coxam, sc. ob eandem rationem hincque impetuosius Cruoris profluvium illud per se lethale edisserebat eadem. Tandem An. 1707. d. 20. Febr. Nostram rogabat sententiam quidam Arcthes Dicæophilus Ienensis super similem Arteriæ & Venæ Cruralis plagam, quæ intra horulæ dimidium percussum interfecerat, motui corporis immoderatiori supervenientem sanguinis profusionem inprimis adscribens. Cui respondebatur, illam, quam immediate patraverat, hæmorrhagiam utique, & non obstante illo Corporis motu, per se existere lethalem.

& Cruralium. Observationes

Vulnera vasorum cruralium modo lethalia.

Assertum

Assertum hoc communiter labefactare satagunt. 1. quod aliquando Femora cum vasis per infortunium tollantur, vulnera nihilominus hæc feliciter sanentur; quale argumentum Medicus quidam 1687. d. 12 Febr. in casu, Facultatis Nostræ censuræ paulo post exposito, adducebat, ac globulis binis, Sclopeto elisis, Musculum Femoris sinistri Fascialem, Arteriam Musculam internam, Musculum Tricipitem, Venam Cruralem totam & Arteriæ ejusdem nominis medietatem laceratas minime per se, verum per accidens tantum, lethaliter vulneratas ajebat: 2. quod Crus hunc in modum sauciatum per ἀκρωτηριασμὸν tolli, hoc facto Vasa discissa commode satis occludi ac hæmorrhagia mortifera compesci queat. Quibus tamen regero, primo detruncatis per infortunium femoribus cum suis vasis, hæc per εὐτυχίαν potius, quam artem, aliquando coaluisse; ideo rarius contingentibus ejusmodi observationem fore accensendam. Deinde Extirpationem Cruris longius supra genu & inguini propius, propter ingens valde Hæmorrhagiæ periculum, nunquam forsan molimur: aut si in parte genu viciniore hoc fieri debeat, non nisi apparatu pro præcipiti hæmorrhagia avertenda, necessario instructi Operationem aggredimur, sicque Chirurgia hæc aliquando felicius succedit. Aliter longe se res habet, ubi casu & minus præmeditate Vasa cruralia majora, prope sui ex Abdomine elapsum fuerint læsa: dum vix ullo experimento constat, talia unquam fuisse consolidata, ubi sc. necessaria ejusmodi casui, qui nullam moram concedit, remedia deficiunt. Et supponunt ejusmodi Homicidarum inepti Defensores conditionem minus possibilem i. e. Wenn dem Vulnerato bald Hülffe geschehen wäre: Forsan aptius dicerent: Hülffe geschehen können &c. Proin alia videbatur conditio vulneris femoris sinistri, quod quidam Servo suo eodem anno cæsim inflixerat, & cujus relationem pariter ac antecedaneam Iena transmissam in Faculte ventilatam memini. Principium hujus incisionis punctura superius descripta uncias quinque vel sex profundius observabatur, a quo obliq; per femur versus genu ad spithamæ longitudinem descendebat, musculos intermedios profundius cum arteriis ac venis majoribus lacerans, ac tantæ latitudinis, ut ejus Labia vix palma tegi potuerint, & ex qua læsus intra paucas horas obierat. Hanc non per se, sed per accidens tantum, lethalem judicavimus, quoniam ejusmodi in loco tantæque amplitudinis extiterat, ubi vasis tam deligandis, quam per adstringentia aut cauteria occludendis, commode satis præsto esse potuerit Chirurgus modo peritiori commissus fuisset per septem horas (tempore hyberno) sub coelo rigidiore ad deliquium usque animi vulneratus relictus.

Modo non lethalia. Observatio.

Nihil interim impedit, quo minus arteriarum, profundius ſeu ſub muſculis, per brachium ac femur deſcendentium vulnera quoque ſumme periculoſis annumeremus: ſi ſc. circumſtantia quædam obſtet, quo minus puncturæ arteriæ locum accurate augurari ac dignoſcere, multo minus adæquata remedia commode admovere liceat; de quo me monet ſequens caſus. *Obſervatio.* Vocabar nempe Anno 1686. d. 13. Septembris ad Iuvenem Equitem, Stirpis hujus Provinciæ generoſiſſimæ, die tertio ejusdem menſis vulneratum. Obſervabam puncturam in brachii dextri interiore parte, paulo ſupra carpum, quæ ad cubiti flexuram ſub cute ac muſculis ferebatur, & quæ bis ab ipſa perforatione ſanguinem cum pulſu ac impetuoſius fuderat: brachium vero ad ſummum usque humerum totum tumidum, ex livido rubicundum, ac, circa cubitum præprimis, maxime dolens, donec poſt triduum, ni fallor, in flexura illius ruptura contingeret, per quam cum brachii detumeſcentia ac febris reliquorumque ſymptomatum remiſſione excernebantur per aliquot dies cruenta ac ſanioſa. Stabat etiam huc usque a primo meo acceſſu ſanguis ad vigeſimum ſeptimum Septembris, quo & poſtmodum aliquoties, primo poſt biduum, hinc quatuordecim, ac tandem poſt octodecim demum, dies recrudeſcebat illius fluor impetuoſisſimus, per vulnus pariter carpi ac flexuræ cubiti ulcus: donec poſt plures ejusdem profuſiones nono Novembris corpus exſangue & exſuccum relinqueret anima beata. In cadaveris ſectione vulnus cernebatur, a carpi ſummitate intra integumenta externa aſcendens, & arteriæ brachialis ramum externum, ſtatim ac truncum elabitur, penetrans illumque ad unciæ dimidiæ longitudinem findens, quæ fiſſura callo ſolidiore munita exiſtebat. De lethalitate hujus quid cenſuerim, Acta Publica loquuntur: inpræſentiarum innuere ſufficiat difficultatem medendi huic hæmorrhagiæ deplorandæ: quæ in illo præprimis videbatur conſiſtere, quod vulnus arteriæ ſanguinem fundentis a vulnere externo adeo diſtaret, ut ejus ſitus determinari haud potuerit; amputationem vero brachii, quam naſuti quidam, haud interrogati, ſero nimis commendare ſuſtinebant, detrectarit vulneratus.

Quamvis haud abnuam, in ejusmodi ſimilive Caſu ſi Aneurisma evidens ſupervenerit, huic tempeſtive mederi ſicque Lethalitatem forte imminentem declinari poſſe; præeunte *Chirurgo* illo *anonymo Gallo*, cujus bis, ni fallor, jamdum mentionem feci, *l'art de faire des raports.* p 181. in Caſu ſeqv. Vir quidam in Brachii inferiore ſeu Carpi interiore parte puncturam paſſus erat, quæ inter Flexores digitorum binos ad Cubiti flexuram tendebat,

bat, ibique Arteriam Basilicæ venæ sociam perforarat, hincque Aneurisma pararat, quod ex conspicuo satis tumore & pulsatione profundiore mox innotescebat, intumescente ac dolente valde brachio inferiore cum manu & combinata febre vulneraria. Chirurgus prior incisionem Vulneris ab hujus ostio ad terminum usque intendebat: cui tamen Noster unam alteramve ejusmodi longioris incisionis regerebat difficultatem, simulque solius Aneurismatis Chirurgiam solennem commendabat atque administrabat.

Sed, quod potissimum lethalia maxime reddit vulnera, Organorum sauciatorum actio seu usus cessans est, utpote per cujus integritatem solam, non autem a situ, substantia, partium integrantium apparatu, seu conformatione, (ut communiter fabulantur) membrorum alia præ aliis nobilitantur. Id est, quæ horum plus minus ad vitam perpetuandam necessaria sunt, eorum vulnera etiam mortem inferunt, frustratis nimirum hinc illorum functionibus, cordis v. g. pulmonum, vasorum sanguifluorum majorum, cerebri, ventriculi &c. de quibus jamdum superius dictum, ac inferius dicetur, Ita quidem ut, quam a partium natura *F. Fidelis de renunc. lib. 4. s. 2. cap. 2. &* *Zacchias lib. 5. tit. 2. quæst. 2. & 6.* Lethalitatis præsumptionem potissimam seu primariam maxime peti ajunt, ad actionem potius hujusve necessitatem videatur restringenda. Adeoque vulnera cerebri, cordis, pulmonum, ventriculi &c. utpote quorum magna pro vita conservanda necessitas, vel necessario & absolute, vel utplurimum, lethalia observantur, si sc. talia fuerint, quæ illorum functiones enormius turbent; quod periculum notabiliter intenditur, si pars vulnerata in perpetuo motu existens, ob quietem denegatam consolidescere nequeat, v. g. pulmones ac diaphragma.

Ab officio & usu partium læsarum maxima est lethalitas.

Neque tamen partis vulneratæ tantum habitudo ac necessitas semper pro lethalitate decernenda sufficit, quasi, juxta *Zacchiam*, hæc circumstantia sola per se, reliquæ, nempe vulneris magnitudo, qualitas &c. per accidens saltem, eandem determinent, id est, majus minusve duntaxat periculum reddant, mortemque modo accelerent, modo procrastinent: sed præter illam Quantitas quoque est, quæ, prout variat, sic unius ejusdemque membri in duobus subjectis vulnus lethale & non lethale facit, quatenus sc. præter longitudinem ac latitudinem profunditatem complectitur, quod ab *Hippocrate 6. aph. 18.* per vocabulum *discissa* significari *Galenus* probabiliter satis asserit. Vulnus Ventriculi e. g. intestinorum exile aliquando sanatur, majus semper pessundat: ex super-

Quantitas etiam vulneris aliquando determinat lethalitatem.

superficiali Cerebri, Epatis, Pulmonum &c. plaga multi evaduut, pereunt ex profundiore tantum non omnes: pariter vulnusculum Vesicæ urinariæ exiguum aliquando sine damno singulari sustineri posse, suadet, quod adacta in vesicam canis vivi acicula tenuiore hacque denuo extracta, nihil hinc urinæ prodeat, profluat tamen ex apertura ejusdem paulo majore. Imo ubi de Medullæ spinalis vulnere deponendum *Fallopius de Vulnerib. particul. cap. 11.* ante omnia dispicere jubet, an hæc in una tantum sui parte puncta vel cæsim sauciata, an ex toto & per transversum discissa, compareat? ita quidem, ut si totus vel maximam partem laceratus existat funis hic, omnimode desperandum sit, sin alteruter tantum ejus tractus, v. g. punctim, læsus, aliquid adhuc spei restitet. Quamvis hanc quoque exilem reddat Experimentum, quod *Sennert. prax. l. 5. part. 4. cap. 3.* innuit, olim Lugduni Batavorum, pro enecandis sine magno strepitu canibus, exercitiis anatomicis destinatis, frequentius a nobis administratum: Sc. dum acus major simileve instrumentum subtilius inter os occipitis & vertebrarum cervicis primam, aut inter primam & secundam, ad eorum Medullam spinalem profundius dimittitur, post aliquot concussiones epilepticas illi mox attoniti concidunt, in puncto quamvis exili vulnerata hac. Cui accedit, quod quemadmodum vulnera nervorum pleraque, imprimis puncturæ exiliores, mox ipsum cerebrum in consensum trahunt, & convulsionibus universalibus totum corpus concutiunt, idem forsan metuendum sit, de medullæ spinalis caudice, non latius, modo profundius, sauciato, tanquam trunco omnium nervorum communi & cum cerebro immediate magis conspirante.

Exiliora tamen interdum magis periculosa. Experimentum.

Atque observare contingit, quarundam partium vulnera, quo exiliora seu angustiora, eo periculosiora, existere, ac interdum per solam hanc circumstantiam, nisi manu chirurgi tempestive dilatentur, lethalia evadere: quatenus v. g. ex *Galeno artis medic. cap. 92.* cuilibet Chirurgorum constat, nervorum læsiones atrociora semper patrare symptomata, *cum nihil hinc expirat, obcæcato cutis vulnere.*

Pariter fissuræ calvariæ, cum ruptura vasorum subtus latentium & sanguinis extravasati congestione, aut fragmentorum secessu, nisi trepano amplientur mortis certissima existunt causa: quale quid de thoracis vulneribus augustioribus ac tortuosis, ubi de sanguine ad hujus cavitatem copiosius profuso suspicio est, cujus generis angustiam & obliquitatem dignotioni atque medelæ derogantem in Vulnere Thoracis penes Iuvenem paulo ante indigi-

tavi

tavi, itidem animadvertendum, ſectione aut turundis, ſi læſum orci faucibus eripere velis, dilatandis. Eadem ratio eſt abdominis vulnerum, quorum latiora hoc equidem periculi involvunt, quod per ea inteſtina promtius elabantur, ac interanea ab aeris contactu magis lædantur; anguſtiora nihilominus ideo nonnunquam exiſtunt, quod, ſi forſan contingat, per hæc quoque inteſtina aut omentum prorumpere, eadem per anguſtius foramen non ſtatim & commode reponi queant, hinc grangræna facile corripiantur.

Qualitas Vulneris aliquando eſt lethalitatis cauſa.

Præterea Vulnerum qualitas quoque lethalitatem notabiliter variat, imo ſola aliquando eandem conjicere facit. Quid notius eſt, quam vulnera partium externarum contuſione, hincque ſclopetorum globis, illata, ratione contuſionis ac lacerationis enormioris & inflammationis exquiſitioris ſupervenientis, ſimplicioribus puncturis & inciſionibus, utut majoribus ac profundioribus, ſemper graviora ac periculoſiora eſſe? Nonne E. periculum viſcerum internorum vulneratorum ad lethalitatem usque evehi poterit, ſi a glande ſclopeto emiſſa hoc dependeat? ita quidem ut ex quibus eorum plagis, gladio ſimilive inſtrumento acuto minusque conquaſſante inflictis, quidam ſanantur, puta ventriculi, inteſtinorum &c. illæ, ſi ſclopetorum effectus, utplurimum perimant, partium ſc. inflammationibus ſuſtinendis minus adæquatarum.

Ob venenoſitatem Vulnera aliquando ſunt lethalia.

Spectat huc quoq; Vulnerum venenoſitas, ab inſtrumentis lædentibus venatis impreſſa, quorum qualecunque & quomodocunque ab his illatum, lethale *Zacchias l. a. quæſt. 2. & quæſt. 6. Arma venenata lethalitatis præſumtionem adeo urgentem conſtituere*, aſſerit, *quæ ex ſe ipſa ſola facere poſſet evidentiſſimam conjecturam, quod vulneratus ex vulnere mortuus fuerit, ceteris omnibus conjecturis & præſumptionibus, in contrarium facientibus ipſius quoque partis natura, quæ omnium urgentisſima eſt.* Breviter, ſi non neceſſario, utplurimum tamen, maxime ſi majora fuerint ac interiora penetrent, hæcque plus minus afficiant, ejusmodi vulnera enecant, non tam unitatem partium ſolvendo, quam principio vitali immediate magis vim inferendo: ut vel ſymptomata eorum peculiaria & reliquorum vulnerum accidentibus mox atrociora longe, v. g. cordis palpitatio, totius corporis frigus ac rigor, lypothymiæ, livor ac fœtor vulneris &c, innuere poterant. Latent ſiquidem nos aliosque innocentes illa venena quibus arma, ſagittas globulosve intoxicare norunt ejusmodi homines maligni: quæ aliquando tantæ activitatis & virurulen-

lentiæ obſervantur, quam nulla ſive Pharmacia, ſive Chirurgia ſubigere poteſt, adeoque nec impedire, quominus eis ejusmodi percuſſi pereant; quale quid cum notabili ſuo damno experiebantur quondam Galli penes Sieneſſes.

An venena hauſta exterius applicatis ſemper potentiora?

Communiter equidem plerisque hæc arridet traditio, quodvis venenum hauſtum ſeu intus ſumptum exterius admoto exitioſum magis exiſtere: quaſi, quod aſſumitur, a viſcerum activitate citius reſolvatur & ad horum nobiliora feratur, extrinſecus vero applicatum habitum prius penetrare, vaſa petere & ſic per ambages demum ad partes principes abire oporteat, ſub qua ipſa tamen viarum longinquitate facile contingere poſſe, ut ipſius veneni vires valde infringantur. Quo ſuppoſito, vulnera a telis venenatis illata minus lethalia aſſerunt, quod virulentia iisdem affricta commodis remediis facile detergi queat: pari modo ac *Arcæus de recta cur. vuln. rat. lib. 2. c. 1.* ſe in oppido Cumbres Baxas quendam, ſagitta, helleboro tincta, in pectore graviter ſauciatum, curaſſe, & *Foreſtus. 6. Obſ. chir. 10.* ex relatione Medici cujusdam Romani, quendam vulneribus venenato telo inflictis poma cydoniorum, dentibus contrita & ſaliva jejuna ſubacta cum multorum ſalute admoviſſe, perhibent.

Negatur.

Quod nihilominus dogma diverſas ob rationes mihi ſuſpectum videtur, quatenus primo diverſorum, imprimis *Celſi lib, 5. cap. 27. & Cardani lib. 2. de Venen. cap. 6.* teſtimonio evinci poteſt, non univerſalem illam regulam exiſtere, venena vulneri inſtillata non æque facile, ac aſſumpta internecioni dare: dum *Ille venenum Serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utuntur, non in guſtu, ſed in vulnere, nocere;* Poſterior *Venenum, per vulnus inditum, multo majorem vim obtinere, quam epotum, illico enim per venas ad cor facile penetrare poſſe*, ait Quinimo ipſe jamdum *Galenus 3. de tempore cap. 3. claſſe 1.* venenorum quædam aſſumpta perimere, deforis tamen adminiſtrata minus nocere, tradidit: ita quidem ut, quæ extrinſecus applicata nocent, deglutita tale quid haud præſtent. Accedunt his *Fr. Redi* & *Charras* experimenta, circa veneni viperini vim adornata, cuncta vero evincentia, illud epotum nec homini, nec brutis aliquid damni adferre, ſed vel cum morſu, vel alias, animalis plagæ inſtillatum, necare: quod ipſum confirmare poterat venenum hellebori, ex obſervatione *Arcæi* mediante ſagitta inficiens, minime tamen tale quid præſtans, ſi in adeo exili quantitate, quali telo illinitur, intrinſecus propinetur; ut taceam, venena immediate in ſpiritus & ſanguinem, non, quæ vulgo teritur opinio, in cor ſimiliaque organa ſolidiora agendo, œconomiam corporis evertere. Deinde nec adeo le-

vis ſanationis vulnera venenoſa obſervantur, ut malo quidem cydonio tolli queat eorum malignitas, utpote quibus ferrum & ignis vix ſufficiunt, raraque ſatis ideo dici debet avis vulnus venenatum interiora penetrans (quale *Arcæi* erat) ſanatum, cum ejusmodi violentiora remedia corporis interanea haud admittant. Potiſſimum, dum venenorum non eadem obſervatur formalitas, hinc nec eadem alexi pharmaca: ob quam ſolam etiam varietatem vulnera viſcerum venenoſa profundiora lethalibus accenſere convenit, quod nec de veneno, quo arma imbuta fuerint, adeoque nec de hujus antidoto, conſtet.

De cætero forſan non omnibus adeo abſurdus videbor, ſi huc & inter cauſas ſeu occaſiones lethalitatis generaliores retulero illam percuſſionum ſive plagarum conditionem ac habitudinem, intuitu cujus difficillimæ cognitionis exiſtunt illæ. Ducem hoc in paſſu ſequor *Hippocratem de Arte t. 19.* dicentem: *Quæcunque oculorum conſpectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur ac ſuperantur. Quæcunque vero ob id, quod non ſtatim cognoſcantur, ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos, curantes ipſos, tanquam ad ipſorum autores, referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri, itidemque ipſius morbi.* Et paulo poſt: *Quando igitur neque ex ægri narrationibus ad infallibilem certitudinem pervenire poteſt, alio certe reſpicere Medicum neceſſe eſt: quare hujus tarditatis non ars ipſa, ſed corporum natura, cauſa exiſtit.* It. *text. 21. Quare artis potententiam magis ex merito miremur, ſi quem ex clandeſtino morbo ægrum reſtituat, quam ſi impoſſibilibus & deſperatis opem ferre moliatur.* Unde quamvis ejusdem *Hippocratis* ſenſui literali, quoad illa verba, quæ *a. l. text. 20.* legere contingit, non omnimode ſubſcribam: *Medicus ſiquidem ſuffecerit ad cognoſcendum, ſufficiet etiam ad ſanandum,* ſubſcribo tamen ejus effato, quod de *Flatibus t. 2.* exprimit: *Si quis cauſas corporis affecti probe cognovit, potens eſt valde, adferre, quæ corpori commodent, nimirum contraria corporibus, morborum natura perſpecta.* Et per conſequens, ſi illam, quam omnes concedunt, vulneris lethalis ætiologiam ſupponamus, quod nulla arte ipſi mederi liceat: nec Medico, ſeu Medicinæ potius, non cognita ſeu non cognoſcibilia, curare, multo minus ſanare, conceſſum, i. e. vulnera ejusmodi, horumque effectus latentes quia non dignoſcuntur, inſanabilia, hinc lethalia, dicenda, qualia in aliis partibus rarius, in capite frequentius eveniunt. Quemadmodum idem *Hippocrates de Capit. vuln. t. 9.* de Reſonitu ait, *& hanc calamitatem, ubi facta eſt, nulla re juvare queas. Nam ſi paſſus eſt hoc malum,*

Ob dignotionis difficultatem quædam vulnera ſunt lethalia.

Capitis percusſiones difficulter dignoſcuntur.

lum, non est, quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neque qua capitis parte.

Thoracis quoque. Quamvis nec Thoracis vulnera penetrantia adeo feliciter semper dignosci soleant, hinc vim Lethalitatis intendere, oppido & ex variis Casibus constet. Superius, ubi de situ partium vulneratarum, medelæ harum derogante, disserebam, enarravi, juvenis cujusdam pectus dissectum multum cruoris ichorosi monstrasse, nihil tamen aëris strepiferi vulneratum hunc decubitus tempore per plagam expirasse, parum tantum sanguinis per plagam excrevisse, nullum fluctuationis sensum in Thorace percepisse, parum tussivisse, quinimo dyspnoeam in eodem per aliquot dies omnino cessasse &c. uno verbo omnia deficiebant signa, quæ cavitatem hanc perforatam & sanguine extravasato scatere alias innuunt. Pariter, Anno 1707 d. 2 Augusti de Coquo vulnerato Medicus ac Chirurgus, qui ejusdem curam gesserant, deponebant vulnus pectoris quod d. 19. Iulii ipsi inflictum, musculum pectoralem sinistrum ac intercostales perforaverat, vasa mammaria ejusdem lateris cum Mediastino atque Pericardio laceraverat, hincque notabili saniei congestioni occasionem præstiterat, in vivo adhuc corpore nec candelæ cereæ applicatione, nec syphone, nec tubulo, nec flamma candelæ admota, explorari potuisse, sed in Sterno, quorsum tendebat, terminari visum, neque ægrum de dolore pectoris punctorio similive conquestum, fuisse, per consequens nec medelam adæquatam innuisse aut admisisse: qualem plagam intuitu recensitarum circumstantiarum per se lethalem pronunciabam, utut Medicus indigitatus cum Chirurgo, leviores ob rationes contrarium sentirent. Denique notabilem Casum Pectoris Anno 1701. d. 14 Decembris Sigersdorfi Silesiorum infausta sclopeti manuarii explosione perforati, minus tamen dignoscibilis, Acta Facultatis Nostræ suggerunt in Nobili videlicet, cujus brachium sinistrum globulis minoribus ictum, quique sine ullis pectoris symptomatis, nisi spasmo Oesophagi, tandem in universalem degenerante, die 26. Decembris animam exhalabat. Sectio Cadaveris globulus multos musculos Brachii diversos cum Vena Basilica & Arteriæ brachialis ramo vicino perforasse ac lacerasse, simul tamen intra eosdem musculos & os Humeri eorum quinque Thoracem adiisse, hujus musculum pectoralem & intercostales, primæ & secundæ Costæ ac dextrum Pulmonum Lobum penetrasse, hinc extravasationem Sanguinis notabilem concitasse, declarabat. In hujus Læsionis Lethalitate determinanda ambiguos ac dissentientes deprehendimus Medicos, ad deponendum desuper postulatos, licet unus horum cordatior illum, propter

obscu-

obſcurum & paradoxum ejus tractum ac terminum, a priore haud dignoſcibilem, incurabilem aſſeruerit: cujus ſententiam nosmet confirmabamus d. 21 Septembr. 1702. quod tendentia globulorum horum per Brachium ad Pectoris interiora nec ex Symptomatis, nec per luſtrationem ſolertiorem ullam, innoteſcere potuerit.

Non ſola autem ipſius læſionis conditio in ſe talis eſt, ut prudentiorum dignotionem, quam accuratiſſime quoque adornatam, effugiat: ſed, quemadmodum per circumſtantias Vulnerationis externas aliquando ad vulneris dignotionem ducimur, ita ſi & his deſtituamur, ſilet ac ceſſat omnis ars v. g. reperitur in via publica percuſſus, ſine ſuggillatione, vulnere, & nemo adeſt, qui teſtetur de percuſſione, nec ipſemet æger, quia ſine ſenſu & aphonus, quem *Hippocrates t. 10. & 11. ut paſſus ſit & quomodo interrogandum* ait, horum aliquid indicat, vel indicare valet: nonne hujus v. g. calvariæ contrafiſſura, hinc vaſorum cerebri ruptura, quia nullo modo dignoſci valent, incurabibilibus, adeoque lethalibus, adſcribendæ? ideo quod Ars, quæ non ſufficit ad dignoſcendum, nec ſufficiat ad ſanandum.

Vulnerationis circumſtantiæ externæ dignotionem plagæ etiam difficilem reddunt.

Quam difficultatem, partem internam primario læſam ac læſionis indolem curatius dignoscendi, aliquando etiam patrat ſitus ſeu figura corporis aut membrorum, ſub ictus illati momento obſervatus ad qualem ſe componere ſauciatus plerumque neſcit, nec Medico, nec Chirurgo fingere ſemper licet, magni interim momenti in hoc negotio circumſtantia, & quam vel caſus antecedanei, ratione obliquitatis vulnerum declarare poterant: quo ignorato tractu ſeu ſinu, partes profundiores, quæ læſæ, neceſſario nos latent, conſequenter modus illis medendi. Ne dicam de vulneribus, tenuiore enſis mucrone factis, & facile denuo concidentibus, qualia oculum Chirurgi aliquando fugiunt, nec quæ intrinſecus læſa, internoscere concedunt,

Item ſitus corporis, dum percutiebatur.

Sed magis forſan paradoxum erit, ſi per figuram vulneris hujus lethalitatem aliquando determinari, aut ad minimum intendi moderarique, dixero: non gratis tamen me hoc attentare, inde puto, quod quarumvis v. g. partium plagæ circulares, ſeu in orbem factæ, peſſimæ ac difficillimæ conſolidationis deprehendantur, ut præter experientiam *Pareus Chir. lib 8. cap. 4* ratione hoc evincit, quod labia vulnerum non, niſi per angulum, h.e. duarum linearum combinationem, uniantur, quod in vulneribus circularibus locum minus habeat, dum hæc figura unica linea obliqua abſolvatur: Vulnera quoque eo majora cenſeantur, quo magis diſtant eorum labia, quod vulneri-

Figura Vulneris aliquando hujus lethalitatem variat.

 bus

bus ſphæricis contingat &c. Si proin viſceri alicui, cujus uſu integro ſine vitalitatis diſcrimine carere haud poſſumus, ejusmodi circulare aut cujusvis ad coaleſcendum minus aptæ figuræ vulnus inferatur, nonne ideo, id eſt, ob figuram ſui incongruam, plaga redditur lethalis, alias & ſub alio ſchemate ſanabilis ac ſalutaris?

Quoniam nihilominus vix adeo frequens hæc lethalitatis ætiologia obſervatur, miſſis intrinſecis ad extrinſecas mortis a vulneribus progredior cauſas, inter quas, & quidem neceſſarias atque inevitabiles magis, primo ipſa vulnerati textura ſeu conſtitutio naturalis occurrit, quam vel craſis & conformatio congenita, vel ætas ſuggerit. Obſervo equidem ex Scriptorum, in lethalitatis formalitatem & cauſas inquirentium, lectione, eorum plures binas has vulnerum indigitatas circumſtantias illis tantum cauſis adſcribere, quæ illorum in ſe ſanabilia per accidens lethalia reddant; quod quidem illis per me liceat: oſtendere tamen haud vereor, easdem, aliquando ad minimum, vulneris lethalitatem per ſe inferre.

Vulnerati individualis conſtitutio vulnus aliquando per ſe lethale reddit.

Quippe quemadmodum, ubi judicium de hac expetitur, non, quomodo illa in genere, ſed quomodo in Paulo, v. g. Petro aliove individuo, a vulnere mortuo, ſe habeat, i. e. an immediata mortis cauſa in hoc ſubjecto determinatum vulnus, v. g. ventriculi, epatis, meſenterii &c. an ſecus, extiterit? quæſtio eſt: Sic Reſponſum quoque ſub iisdem terminis ſpecialioribus concipi debet, niſi concipiens ſtupiditatis notam penes ſagaciores incurrere geſtiat. Quod ſi E. ejusdem individui caput calvaria gaudeat tenuitatis extraordinariæ, adeo ut ab alapa aut baculi exilioris ictu frangatur: quæro, an fractura hæc per ſe, an per accidens, lethalis nuncupari debeat? Reſpondeo, non per accidens, quia percusſionem & mortem nihil cauſalitatis intercedit intermediæ, prout per definitiones ſuperius traditas & ab omnibus admiſſas ſuppono: ſed quoniam a partis percuſſæ conditione individuali hujusque læſione cuncta ſymptomata mortifera aut ipſa mors immediata immediate dependent, per ſe lethalis videtur. Pari ſiquidem fundamento ac ſi propter habitum individui robuſtiorem, hinc v. g. craſſitiem ac ſoliditatem calvariæ extraordinariam (qualem v. g. in cadavere fœmineo olim aliquando a me publice diſſecto mecum annotarunt trepanationi, in eodem ſubjecto adminiſtratæ, adſtantes, digiti nempe minoris craſſitiei parem) vehementius percuſſus nec fracturam, nec lethalia ſymptomata patiatur, hoc individuum mortis periculum non per accidens, ſed per ſe & per ſuæ texturæ reſiſtentiam, ſuperaſſe omnes aſſerent: ita ſi per texturam individualem, qua corpus ad reſiſtendum violen-

violentiis externis minus potens, aliud individuum percussum moriatur, a percussione, ut tali, ac per se hoc mori, evidens satis est. Porro vulnera abdominis, hujus musculos & peritoneum perforantia, nihilque hujus ventris interaneorum lacerantia, communiter non lethalia observantur: quod si vero concipiatur subjectum, cujus vena atque arteriæ umbilicales præter consuetum naturæ morem, patulæ sint, ac sanguine scateant, qualem conformationem *Coiter. obs. anat. chir. pag. 117. Kerckring. spicil. anat. obs. 7.* aliique Anatomici testantur, hocque ratione dicta saucietur, hinc ex vasis illis unum alterumve discindatur, profecto vulnus hoc non, nisi per se lethale, vocari poterit. Præter reliqua viscera Lienem dislocatum diversi anatomici testantur, v. g. ad regionem hypogastricam & super vesicam urinariam *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. Blasius part. 1. obs. med. 14, & Schraderus obs. anat. med. dec. 3. obs. 4.* ad medium abdominis seu regionem umbilicalem *St. Blanckart. collect. Med. Phys. cent. 4. obs. 46.* & *C. Stalpart. van der Wiel. cent. 1. obs. 37.* Si itaque contingat, ejusmodi hominis vulnerari regionem umbilicalem aut hypogastricam, & sub hac reconditum Lienis viscus cellulosum hujusve vasa perforari ad mortiferam usque hæmorrhagiam: sine dubio in hoc subjecto, cui ejusmodi lienis situs connatus, erit vocandum vulnus illud lethale, utpote quod hæmorrhagiæ illius primaria, immediata & solitaria causa, licet pluribus aliis individuis ejusdem regionis similis punctura vix ullum notabile symptoma moverit.

Par ætatis in discernenda percussionum mortalitate videtur ratio, cum in pueris v. g. casus ejusmodi non tam fingere, quam quotidianos attendere, liceat, sub qualibus vulnus per se lethale evenire poterat, in adultioribus minus tale: & quidem non tantum ratione teneritudinis totius, caloris majoris, minoris temperatiorisve &c. sed potissimum conformationis partium vulneratarum naturalis, ætati huic adæquatæ atque perpetuæ. Revocare huc mihi concedatur plagas, abdomen sine viscerum læsione penetrantes, qualium modo mentionem feci, & quales in adultis nemo facile pronunciaret mortales: quod si autem ex tali pereat infans paucorum dierum, ac in sectione hujus venter ille sanguine plenus reperiatur, ob sauciatam videlicet alterutram arteriarum aut venam umbilicalem, nonne per se, imo absolute & simpliciter, lethale hoc dicendum puerili vulnus. Similiter si cranii ac cerebri in puero teneriore summam ponderemus mollitiem ac tenuitatem, nonne hæ illius habitudines, quominus nec levioribus ictibus sustinendis ejus caput par sit, faciunt, id est, ut calvaria facilius deprimatur, vascula, aut ipsi cum meningibus ac cerebro com-

Ætas lethalitati nihil derogat. E.g infantilis.

 munia,

munia, aut huic propria, rumpantur, molliora ac ſucculentiora ejus oſſa, annotante *Hipp. de Vuln. cap. t. 25. & Pavvio p. 219.* citius putreſcant, cerebrumque vehementius commoveatur, ejusque ad fluorem usque adhuc mollioris tractus cum functionum animalium diſturbatione ac extinctione diſtorqueantur, lacerentur aut omnimode obliterentur ſeu deſtruantur? hincque læſio, huic ætati minus tolerabilis, dicenda erit per ſe, & forſan aliquando abſolute lethalis? Præterea ſi v. g. ſanguis extravaſatus, ſub calvaria pueri tenerioris congeſtus, mediante trepano educi nequeat, vel quod mollior ipſius textura ejusmodi operationem ancipitem ſine convulſionum metu haud ferat, vel quod calvariæ flexibilitas ac teneritudo, ſeu hujus ſuturarum laxitas, inſtrumenti impetum vix ſuſtineat: ſane hæ incurabilitatis cauſæ non accidentales ſeu evitabiles, ſed res corpori ejusmodi ſecundum naturam ac neceſſario inhærentes, ictum talem per ſe lethalem faciunt, quod omnem medelam reſpuat. *Nec Senilis.* Nec Senectuti tantum eſt pondus, quod vulnus, ex quo juniores frequentius evadunt, ſeniori ſubjecto hinc fatis cedenti, pariter minus mortale extitiſſe perſuadeat; quaſi nimirum illud occaſio tantum, ætas vero immediata & effectiva cauſa, hujus eventus fuerit, i. e. ſanatus fuiſſet percuſſus, modo ſenectus non obſtititiſſet: & per conſequens non vulneratorem, ſed vulneratum, ad grandiorem ejusmodi ætatem evectum, mortis culpam gerere. Eo ipſo enim, dum, ſi vulnus haud illatum fuiſſet, ſenex, valetudine ſatis mediocri gaudens, forſan per plures adhuc annos vixiſſet, illud non occaſionalis, ſed vere efficiens, ſymptomatum & mortis cauſa pronunciari debet: ſenium vero cauſa tantum per accidens videtur, utpote quod, hincque corporis robur exilius, percuſſionis accidentibus reſiſtere haud poterat, aut eſt adjuvans atque accelerans duntaxat. Adeoque quamvis plaga illa non ſit tanta, quæ in juvene aut ætatis conſiſtentis homine robuſto convulſiones, aphoniam, febrem, gangrænam &c. concitare valuerit, viresque enormiter & ad mortem usque mox proſtraverit, ſufficit tantam illam exiſtere, quæ decrepito debiliori vere & effective talia ſymptomata graviora intulerit, quæ alias & ab intrinſeca cauſa haud emerſiſſent, & quorum, hincque evenientis mortis, cauſa, utique vulnus, judicari debet, nec aliter poteſt.

Ad res & cauſas præternaturales propero, ubi an corporis vulnerati infirmitas, ſeu morbi præcedanei, vel ad hunc prædiſpoſitio percuſſionem per accidens tantum lethalem, efficiant, decidere mihi vix præſumerem, niſi præter ICtos quosdam, qui vulnerantem infirmum, ſi hic decedat, de homicidio teneri, etiam vulnere in ſe non exiſtente mortali, decernunt, *Galenum quo-*

que

que de causis procatarct. cap. 2. Zacchiam. lib. 5. tit. 2. quæst 3. & 6. ac Fienum l. a. pro lethalitate per se militare animadverterem: ideo quod dato, vulnus non mortale, ex corporis vulnerati impuritate ac morbifica dispositione mortale fieri posse, vulnerans morti proximam causam dedisse videatur, & ex corporis infirmitate sola, absque vulneris accessu, non decessisset idem subjectum.

Nec status valetudinarius vulnus non lethale facit.

Quia nihilominus ex Juris peritis *Caballus de omni genere homicid. n. 330.* & ex Medicis *F. Fidelis lib. 4. cap. 9.* a sententia hac recedere videntur, pro quæstione hac, dubiis multis undique stipata, solvenda, ante omnia & primo considerandum puto periculum seu gravitatem & levitatem vulneris, ut talis, quarum hæc seu vulnus leve, propter supervenientem mortem lethale per se proclamari nequit; id est, si hoc non utplurimum aut frequentius lethale fuerit: contra si periculum majus vulnusque in se gravius, quamvis forsan simile in subjecto firmiore aut robustiore sanetur, vel sanatum fuerit, in hoc tamen individuo, cui mortem per symptomata sibi intrinseca, inferebat, v. g. vulnus capitis per insipientiam, convulsiones &c. omnimode mortiferum pronunciari debet; neque vulnerati v. g. exuperantia humorum pituitosorum, ulcus pulmonum, ventriculi atonia &c. illud per accidens lethale reddent. Multominus occisori favebit, si vulnere per se lethali decedat percussus, qui vitam miseram & valetudinariam hactenus egit: quatenus in robustissimo quoque & sanitate optima fruente subjecto idem eventus a simili vulnere obtigisset, id est sola hæc plaga effectui illi funesto sine morbo antecedaneo, adæquata extitisset: Neque pro eodem sub tali casu res decidi poterit, quasi, si morbi gravitas ac periculum evidens, v. g. phthiseos aut hydropis conclamati, apoplexiæ quarti gradus, seu fortissimæ, vulnus, quamvis in se ut plurimum Lethale, mortis factæ causa non videatur, quod tale aliquando salutare observatum fuerit: cum mors ex morbo nihilominus antecedaneo incerta sit, quatenus phthisicos, hydropicos ac apoplecticos desperatissimos aliquando inopinato convaluisse, præter Scriptorum testimonia Experientia loquitur, ita quidem, ut ex apoplexia v. g. mortuos ante triduum haud sepeliendos lege publica cautum sit. Imo etsi de funesti morbi eventu certissime constaret, vix tamen constabit de ejus termino: ita ut vulnus superveniens eundem antevertere forsan videatur, pereatque non ex illo, sed ex hoc, vulneratus.

Si nimirum vulnus alias maxime periculosum.

Nec antecedaneus morbus lethalitatem vulneris tollit.

Deinde distinguendum auguror inter causalitatem infirmitatis præcedaneæ minus necessariam seu separabilem, qualis v. g. dum referente *Manardo* ex impuritate corporis erysipelas simileve quid vulnerato accidit: & inter necessariam ac inseparabilem magis, quam binis exemplis seu casibus declarabo,

quod

quod conceptu generaliore eam exprimere nondum audeam. Perfoditur. v. g. herniosi scrotum, ut simul enormiter lædantur intestina, ad hoc devoluta, quod Vulnus Scroti in se neutiquam lethale, ob morbum hunc intestinorum in situ (qui pariter in se non mortalis) lethale evadit: id est, ipse hic morbus antecedaneus causalitate sua ad lethalitatem ita concurrit, ut ipsi nihil detrahat, sed eandem potius conciliet. Contra, si vulneretur levius idem scrotum, intactis intestinis inhærentibus, & vulneri superveniat inflammatio, quæ repositionem intestinorum moretur, hincque vomitus stercorei & cum aliis symptomatis mors eveniant, vulnus inflictum per se lethale dici haut poterit, quod evitabilis fuerit hæc causalitas seu inflammatio i. e. non semper & necessario superveniat. Porro sinistro v. g. rene, ulcere calculove, eousq; affecto, ut secretio & excretio urinæ in hoc per octiduum turbetur, aut, ut sectiones cadaverum perhibent, plane consumpto vel deficiente, qualia exempla ex *Solenandro sect. 5. consil. 5. Job van Meekren obs. chir. 37. & Cornelio Stalpart. van der Wiel obs. 52.* aliisque petere licet, si vulneretur dexter, non quidem vulnere in se lethali, id est, quod vasa majora aut Pelvim petat, tali tamen, cui superveniat inflammatio, hujus etiam functionem secretoriam ac excretoriam ad interitum usque ægri turbans; an in hoc subjecto non, nisi mortalis, poterit pronunciari plaga renis dextri?

Ferendo huic judicio me eo promptius applico, quod *Boerius decis. 323.* aliique Jurisperiti in casu ejusmodi, si vulnera duo quis patiatur, quorum prius non mortale, posterius mortale, existat, sentiant, posteriorem vulnerantem de occiso teneri, i. e. dolorem, vigilia similiaque symptomata prioris plagæ, hincque emergentem infirmitatem, non impedire, quo minus vulnus posterius, in se lethale, tale pronuncietur: per consequens nec valetudo adversa seu debilitas corporis præcedanea ulla alia vulneris revera mortalis, lethalitati, aliquid derogabit, sed Medicos quoque lethale hoc dicere jubet sana ratio. Imo quamvis ipsa pars morbosa, v. g. caput doloribus frequentioribus expositum, pulmo exulceratus, ventriculus anorexia & dyspepsia laborans, vulnere alias lethali afficiatur; quia nihilominus hæc pathemata morti subito inferendæ minus proportionata sunt, seu eorum lethalitas non adeo evidens & certa est, vulnera ejusmodi, iis non obstantibus, utique lethalia pronunciare conveniet: contra, si eorum periculum evidentius & horum lethalitas dubia, seu per accidens saltem eveniat.

Dubium. Ast quid denique censendum, si vomica pectoris, apostema abdominis &c alias lethales affectus, a percutiente ita perforentur aut rumpantur, ut ad cavitates dictas præcipitata materia purulenta ægrum brevi interficiat? vel si asciti-

aſciticus vulneratus confertim nimis aquam, & cum hac animam, profundat? nonne vulnus ejusmodi cauſa mortis immediata erit? quod ancipites etiam hi morbi inexpectata plane ratione aliquando a natura ſolvantur, adeoque de eventu eorum ultimo in hoc quoque ſubjecto incerti ſimus? Ambigo.

Quod ſi vero de vulnere nec abſolute, nec frequentius, mortifero, ſed de tali, quod in ſe utplurimum ſanabile obſervatur, ſermo fuerit, ſimulque ejusmodi infirmitatis præcedaneæ ſeu ſtatus valetudinarii ſupponatur cauſalitas, quæ ſymptomata mortalia non neceſſario patret, i e. illud propter cacochymiam v. g. gangrænam febremque graviorem moveat: res dubia magis & iniquior forſan videbitur illius ſeveritas, qui ex ejusmodi caſu mortuum vulnere per ſe lethale occubuiſſe aſſereret, hinc vulnerantem homicidii accuſaret. Quoniam nihilominus, ſi de ſymptomatis conſtet, ea ex vulnere ipſo emerſiſſe, hoc in corpore cacochymico debili ac veletudinario ſe ut cauſa mortis proxima & efficiens habet, eo quod absque illo infirmus ſeu cocochymicus neutiquam deceſſiſſet; neque dici poteſt vulneri novum ſuperveniſſe morbum, quatenus conditio ſeu conſtitutio ejusmodi corporis non aliter fert, quin alias ſalutare vulnus in eo ſemper prava ſymptomata & per horum atrocitatem mortem cauſetur: dyscraſia illa viſcerum, cachexia, partis læſæ imbecillitas &c. cauſæ tantum per accidens, ſeu occaſionales, non effectivæ, pronunciari debent, utpote ratione quarum accidentibus, quæ idem vulnus ſequebantur, reſiſtere ſubjectum hoc morboſum minime poterat. Per conſequens, vulnus, quod in hoc vel illo individuo, intuitu determinatæ ſeu valetudinariæ diſpoſitionis, magnum & grave ſatis eſt, mortemque in ſimilibus ſubjectis utplurimum pediſſequam habet, accidentium quoque ſuorum & mortis hinc evenientis cauſa proxima audiet. Vt proin percuſſor ille, cujus *Bonetus Anat. pract. lib. 4. ſect. 3. obſ. 29. §. 1.* meminit, ſatis prudenter dixerit, audiens, cacochymiam bilioſam ab ictu externo commotam ſymptomata lethalia in percuſſo excitare potuiſſe, qui evaſiſſet, ſi illam humorum colluviem ante rixam pharmaco excluſiſſet: gratias ago pro ſalutari monito, nunquam enim deinceps cum quopiam altercabor, quin eundem prius ſic adoriar, cura tibi corpus expurgari & venas ſanguine depleri, demum te, prout promeritus es, mulctabo. An vero, qui illud intulit, Homicidæ nomen ac pœnam mereatur? alterius eſt fori.

Etiam vulnus alias vix lethale, cauſa mortis eſt immediata in corpore debili ſeu valetudinario.

Contra, ſi vel vulnus ratione exilitatis, ſeu levitatis ſuæ tantis ſymptomatis, nec in valetudinario ſubjecto, inferendis non fuerit proportionatum, vel alias evidens ſit, accidentia hæc minime a vulnere, ſed a procatarxi corporis, ut tali, emergere, v. g. ſi vulneri cruris parvo ſuperveniat in cachectico gangræna, pulmoniaco

Quando diſpoſitio morboſa vulnus per accidens lethale reddat?

pulmoniaco &c. subjecto strangulatio: non ex hoc, sed ex illa, mortuus judicabitur vulneratus, neque hoc lethale dicendum; cujus etiam generis videtur, quod paulo post ex *H. Augenio* in scenam producam. In præsentiarum exempli loco sit rusticus ille, ex pugno pectori inflicto mortuus, cujus historiam *Bogdan.* apud *Bartholinum cent. 4. epist. 11.* describit. Sc. ebrius hic ex pugno pectoris supinus sternebatur, extemplo conquestus de frigore, dolore lumborum & ambulandi difficultate, nihilominus post aliquot horas extra urbem ad suos se conferens: ubi decumbebat, sanguinem spuebat & laterum gravissimis puncturis excruciabatur, cum siti ingente, delirio & convulsionibus funestis. Ejus cadaver cum jussu magistratus inspiciceretur, in dorso & lumbis comparebant maculæ longiusculæ, instar vibicum, incisæ tamen nihil sanguinis extravasati exhibentes, pudenda ad gangrænam usque livida, & in sinistro Olecrano ecchymoma, fœtor simul horrendus. In aperto abdomine omnia integra & salva. Sub thoracis mamilla dextra, plagæ inflictæ vestigium, macula nempe livida, sine effusione tamen cruoris, omnique costarum ac sterni læsione: interiora vero hujus ventris cuncta quasi fumo fuscata conspiciebantur, pulmones undique pleuræ adhærescebant, exsucci, intus putidi & instar puris inspissati atque exsiccati. In cordis, omnino flaccidi, ventriculo utroque polypi ingentes, in capite vero pariter dissecto nihil præternaturalis reperiebatur. Quem percussum non a percussionis violentia, sed cordis & pulmonum imprimis prava diathesi, periisse, idem *Bogdan.* cum Medico & Chirurgo sociis egregie l. a. deposuerunt.

Quod casûm concernit, quem ex *Manardo lib. 6. epist. 1.* allegat *Zacchias*, quendam sc. ex vulneribus capitis binis levioribus vixque calvariam attingentibus, propter erysipelas ac febrem octavo, & paralysin atque loquelæ deperditionem duodecimo, die, sine ullis pravis symptomatis, quæ de cerebri læsione suspicionem movere poterant, præviis, supervenientes, decimo quarto decessisse: hæc equidem vulnuscula vitiosorum humorum motui lethali aliquando occasioni existere & mortem inde secutam ex humorali æque ac locali procatarxi, non illorum magnitudine, contingere posse, *Manardo* facile largior. Quia vero nec cacochymiam totius, nec infirmitatem capitis, præcedaneam evincit idem, ac neglexisse videtur cadaveris sectionem atque inspectionem: in fabro illo ferrario, de quo quæsitus respondebat, an res ita se habuerit, ambigo, potissimum cum argumenta illius haud sufficientis connexionis appareant.

Multo-

Multominus *Zacchiæ* condeſcendere poſſum, qui dum vulnera hæc cum *Manardo* non per conditionem ſibi intrinſecam & ex ſymptomatis, a vulneratione immediate dependentibus, ſed a procatarxi individuali, lethalia reddita fuiſſe concedit, vulnerantem nihilominus proximam morti cauſam dediſſe, ſcribit: quatenus quæ in iisdem a *Manardo* ſupponitur, exilitas occaſionem tantum pravorum humorum motui ſubminiſtravit, ac proin ſymptomatum lethalium cauſa proxima vulnera vix extiterunt.

Memorabilis ac difficilioris ſolutionis mihi videtur Caſus, a Præfecto Quæſturæ Reinhartsbrunnenſis-Gothanæ Anno 1701. d. 12. Nov. Collegii Noſtri deciſioni expoſitus: quem prudentiorum diſquiſitioni commendo, ideo prolixiore paulo ſtilo eum delineans. Verberibus variis ac duris a duobus Compotatoribus excipiebatur, pedibus conculcabatur, tandemque de ſcala dejiciebatur præceps Valentinus Iuſt, Miniſter nominatæ Quæſturæ pragmaticus, Vir alias robuſtus & quadratus. Hic quotidie in pejus ruebat, licet parum hinc decumberet, conqueſtus interim de algore totius cum æſtu alternante, dolore pleuritico, oppreſſione pectoris, tuſſi ferina, appetitu Ventriculi proſtrato & Corporis Contabeſcentia evidente; donec poſt quatuor fere Septimanarum decurſum, ſub ardoris in dorſo vehementioris ſenſu, morte repentina ſuffocatus perierit. In ejus cadaveris Thorace Cordi ac Pulmonum dextro lobo, non ſine ſtupore, annatum cernebatur Steatoma glanduloſum, trium circiter libræ pondo, quod Scirrhum Cordis aut maris, Pericardii ajebant Proſectores. Pulmonum compages hinc inde ſimilibus tuberculis glanduloſis, mole globis bombardarum paribus, ſtipata erat: Spina autem dorſi a ſuperiore ad undecimam vertebram valde intorta atque incurvata, & in ſiniſtro Thoracis latere folliculus comparebat membraneus, palmam æquans, qui ruptus procul dubio, ſub ardore præcedaneo, quod continuerat, demum ad cavum Pectoris, ad ſuffocationem profuderat, ſerum cruentum notabilis quantitatis. Neque tumor ille Cordis ac Pulmonum apercuſſione hac ultima, ſed antiquioris originis forte ac proſapiæ, videbatur: Etſi, quod mirari meretur, ſine moleſtia horum Organorum & eorum actionibus conturbatis, virium attritione ullove valetudinis incommodo geſtarit eundem miſer ille. Curvatura vero Dorſi, hujus ſugillatio & Abſceſſus ſanguinolentus brevioris forſan ætatis & percuſſionis atque delapſus producta erunt. De qua re dum quærebatur, an lethalitatem involvat, dubie reſponſum fuit: Contorſionem equidem Spinæ, Sugillationem internam ac Apoſtema cruentum probabiliter a violentia illata facta fuiſſe; profuſionem

autem Seri ſanguinolenti una cum Cordis Pulmonumque tumore glandulo-ſcirrhoſo mortem hujus ſubjecti mutuo concurſu acceleraſſe, ac ſolas læſiones, ab extra factas, minime per ſe lethales aſſeri poſſe.

Atmoſphæræ habitudo aliquando lethalia per ſe reddit vulnera.

Circumſtantiis externis neceſſariis, Lethalitatem vulnerum moderantibus ſeu determinantibus, accenſeo atmoſphæræ certam ejusmodi habitudinem, quæ quamvis forſan ad diætam potius ſeu ægri gubernationem ac Chirurgi Curationem, adeoque ad contingentia magis, videatur ſpectare, quin tamen ſub certa relatione eam rem inevitabilem magis aſſeram, nihil me moratur. Suppono nimirum ex diverſorum Celebrium Magnæque Experientiæ Scriptorum conſenſu, quibusdam non tam Zonis ac Climatibus, v. g. dum *Sebizius Examin. Vulner. prodr. part. 3.* vulnera capitis in Germania præ Hiſpanorum ac Italorum minus periculoſa & *Pavv. in Hipp. de Vuln. cap.* læſis capite aerem circa lineam æquinoctialem inſaluberrimum teſtatur, quam urbibus ac agris particularibus magis peculiare contingere cœlum, Vulneribus his vel illis modo propitium, modo infeſtum magis. Sic v. g. *Pareus de Renunciat.* de tempeſtate, quæ olim in obſidione Rothomagenſi & in agro Dionyſiaco regnabat, omnes glande, ſclopeto ignivomo eliſa, vulneratos de vita periclitatos fuiſſe perhibet, imo *Idem Chir. lib. 10. cap. 8.* cum *Gvidone de Cauliaco* capitis plagas Lutetiæ Pariſiorum contumaciores longe, quam Avenioni, ubi tibiarum vulnera difficilius, quam Lutetiæ, ſanantur, deprehendi, aſſerit. Atmoſphæram Florentinam *Vidus Vidius lib. 6. de Curat. membrat. cap. 2.* eandem cum Ferrarienſi *Quercetanus Sclopetar. cap. 3.* Florentinam cum Bononienſi *A. Luſitanus cent. 6. curat. 100. Ierem. Martius obſ. 18.* & *Ioh, Vdalric. Rumlerus obſ. 76.* capitis pariter vulneribus peſtiferam maxime referunt, contra, in agro Raguſæo & Romano vix enormiſſime capite ſauciatos decedere, poſterior ſubdit. Temporarium ejusmodi influxum de Mantuano aere teſtatur. M. *Donatus de Variol. cap. 2.* dum inquit: *jam agitur quartus vel quintus annus, quod in civitate noſtro Mantuana, quicunque in capite vulnerabantur, licet leve admodum Vulnus ipſis inflictum eſſet, quovis adminiſtrato auxilio ſanari minime potuerant, qui tamen influxus poſt tertium vel quartum annum penitus abolitus fuit, ita ut nunc fere nullus eadem in parte ſauciatus moriatur &c.* Denique in obſidione ultima Regni Candiæ Metropolis peculiarem & vulneribus adeo exitioſam aeris malignitatem annotarunt Chirurgi, ut potior ſauciatorum pars periret, teſtante hoc *Leonh. Taſſin Chirurgie Militaire.* Quibus ita ſe habentibus vulnera tali tempore ac in ejusmodi locis inflicta ſine dubio per ſe lethalia dici debent: quod aeris hanc texturam cœlive conſtellationem aut quamvis habitudinem, ſive endemicam ſive epidemicam, nec

ægro

ægro, nec chirurgo, emendare aut immutare, adeoque intuitu hujus effectus non minus accidentale quid ac aliarum provinciarum & locorum constitutiones, morbos communes producentes ac foventes, asserere, concedatur.

Pergo ad res contingentes ac ad Lethalitatem percussionum indifferentes magis se habentes: i. e. pro quarum diversa relatione ad vulnus hoc modo mortale, modo non mortale, appellandum. Inter quas primo occurrunt symptomata, illi supervenientia, quæ insulsi ac perversi occisorum defensores, ut circumstantiam, qua vulnus per accidens tantum eveniat mortiferum, allegant, id est, non ex hoc, sed ex accidentibus, vulneratum occubuisse, judici persvadere frivole satis moliuntur: cum nihilominus interdum perinde sit, mortem ex ipso vulnere immediate, ac ex symptomatis, evenire. Quatenus hæc & illud aliquando, imo forsan utplurimum, ut causa & effectus, inter quæ symptomata mediant, se habent; sive hæc vulnerationem mox excipiant, sive paulo post superveniant: ita ut, qui ex hæmorrhagia vulneris moritur, moriatur revera ex vulnere, qui ex apoplexia ab ictu capitis vehementiore concitata, perit, a percussione interficiatur, pariter, qui a lipothymia & asphyxia succumbit, ex vulnere cordis, illarum causa immediata seu proxima, decedat. De cœtero quemadmodum ex symptomatum gravitate ac multitudine læsionis gravitatem in vivis adhuc, & antequam eorum læsas partes penitius inspiciendi ac secandi copia fiat, auguramur, ex illorum absentia plus salutis sauciatis pollicemur: ita præter & post inspectionem quoque factam attendere jubemur symptomata plura & vehementiora, ac vulneris ad mortem influxum ex horum syndrome colligimus; sin mitiora aut nulla adfuerint, potissimum si vulneratus aliquandiu supervixerit, non raro de plagæ etiam atrocioris, mortalitate ambigimus, dum v. g. *H. Augenius tom. 1. lib. 9. epist. 2.* de vulnere quodam capitis judicium ferens, illud non lethale fuisse inter alia inde concludit, quod nulla symptomata, ut cerebri ac membranarum disscissarum signa, sc. vomitus biliosus, corporis syderatio, adfuerint. Paucis, supervenientia & perseverantia symptomata, v. g. febris, dolor, spasmus similiaque, ex quibus percussus in deterius labitur, ac mortem tandem obit, hunc ex vulnere mortuum præsumere faciunt, pro contraria vero militat præsumptione, ubi contrarium evenerit, i. e. nulla eorum vulneri superveniunt, aut brevi evanescunt seu notabiliter remiserint eadem.

Propter symptomata supervenientia vulnus lethale minus tale semper dici nequit.

Si multis & gravioribus symptomatis destituatur vulneratus, vulnus, non lethale videtur.

Cum autem symptomatum, vulneratis exitiosorum, triplex observetur genus, & horum alia ex vulnere ipso, ut tali, hinc a parte læsa immediate, emer-

Symptomata vulneratorum triplicis sunt generis.

emergant; alia aliam extra vulnus causam agnoscant; alia indifferenter se habeant, id est, modo a vulnere, modo aliunde eveniant: probe omnes ac singulæ ponderandæ sunt in vulnerato circumstantiæ, & ex harum demum collatione, cujus generis sint illa individui præsentis, prudenter inferendum.

Notæ, quibus an symptomata a vulnere, an aliunde dignoscatur: 1. si turbent actiones ipsius membri vulnerati.

Primæ & secundæ classi accidentia dirimit I. functionum membri sauciati & symptomatum emergentium collatio: i. e, si hæc illas turbent, a vulnere, contingunt, hocque lethale reddunt; sin alterius generis fuerint, aliunde dedependent, nihilque lethalitatis ipsi adferunt. Sic v. g. vulnus ventriculi qui comitantur, singultus, nausea & vomitus, qui affectus soporosi, epilepsia &c. plagam capitis excipiunt, ex læsione, ut tali, eveniunt: proin si vehementius & ad mortem usque affligant, ex illis, hæc concitantibus, æger mortuus, eademque per se lethalia dici debent. Sin vero. e.g. Vulneri vesicæ sese jungat dolor pleuræ punctorius, dyspnoea, tussis cruenta &c, qualia non vesicæ functionem frustrantur, aliam extra illud hæc symptomata agnoscunt causam: & per consequens, ex his si pereat vulneratus, non ex vulnere perit; potissimum hac accedente circumstantia, quod per prædispositionem vel naturalem, vel præternaturalem, in hoc vel illud symptoma magis pronum fuerit Individuum defunctum v. g. erysipelas, epilepsiam &c, Pluribus casibus ne Lectori nauseam pariam, sufficiant a *Fieno loco superius alleg.* adducta: *Si quis læsus in ventre & supervenit apoplexia, & vulneratus esset Senex, probabile esset, illam apoplexiam ortam esse ex propria causa ac dispositione cerebri & non ratione vulneris illius, quia talis morbus non est natus sequi tale vulnus, & verosimile est, talem apoplexiam eventuram fuisse, etiam si vulnus non fuisset inflictum, & proinde non vulneri, sed apoplexiæ est imputanda mors. Sic si quis in capite vulneratus esset, & superveniat phlegmone, & inde gangræna in pede, ex qua mors sequeretur, tum censendum esset, illum non ex vulnere, sed ex alio morbo qui fortuito supervenit, mortuum esse.*

Sive immediate, sive mediate.

Neque tamen illa tantum symptomata, quæ actionem partis læsæ turbant, adeoque immediate magis ab hujus soluta unitate eveniunt, patratores mortis insequentis existunt, sed classi huic pariter accensenda veniunt, quæ alia minusque percussa organa afficiunt, modo constet, eadem a percussione illa ut tali, quamvis mediate contingere: qualia a capitis læsionibus gravioribus omnium frequentissima observamus, v. g. vomitum biliosum, dyspnœam, urinæ suppressionem, alvi fluxum &c. quem, percussionibus capitis supervenientem, absentibus quamvis aliis symptomatis, cerebri lacerati signum esse, & quidem utplurimum mortale, *Marchettus obs. med. chir. 15.* asserit. Spectant huc

huc pustulæ, in lingua ex sphacelosa cerebri corruptione exurgentes, & vel cum stupore & aphonia, vel cum partis oppositæ convulsione, per experientiam *Parei lib. 9. c. 9.* mortem inducentes: item illa materiæ purulentæ ex capite ad pectoris & abdominis cavitatem metastasis, qua tractu temporis pleura, pulmones, lien, epar &c. eroduntur & apostemata ac ulcera contrahunt. Ita quidem, ut rei hujus ignari abscessus ejusmodi, in cadaveribus apparentes, in partibus illis immediate exortos clamitent, eosque, non vulnus capitis, mortis causam primariam existiment, quod ex capite adeo copiosum pus ad inferna viscera delabi, sibi haud persvadeant: quibus nihilominus *Pigræus chir. lib. 4. c. 9. Ballonius de Convulsion. in append. Joh. van. Meekren. obs. Chir. 2. & 3. Ephemerid. Nat. Curios. ann. 2. obs. 119. Bonetus Anat. pract. l. 3. s. 17. obs. 12. & lib. 4. sect. 3. obs. 16. & Marchettus l. 4.* contradicunt, ac posterior multijugam suam commendat autopsiam, & quidem sub hac conditione seu circumstantia infallibilem, si nimirum in ejusmodi vulneribus collum, potissimum parte sua antica & laterali, doleat, tanquam signo delabentis ad inferiora materiæ purulentæ. Imo hic recordor gangrænæ in pollice pedis, ex levissimo capitis credito vulnere, in Adolescente contingentis atque in sphacelum lethalem abeuntis: in cujus calvaria nihilominus præter fissuram exilem & inter binas meninges sanguis purulentus reperiebatur. Hinc omne dubium circa casum *a Smetio Miscell. lib. 10. p. 561.* enarratum animo excutere nequeo, ubi quendam ex vulnere capitis cœsim inflicto, superveniente pleuritide, post tertiam septimanam mortuum, non vi vulneris, sed morbi accessorii, periisse, putat: quod nihilominus pus sub calvaria in ictus loco, contrafissuram in hujus lamina interiore, hincque fragmentum squamosum, pollicis latitudinem habens, se in apertura capitis offendisse, ipsemet scribat.

Apostema & erosiones partium inferiorum a capitis vulneribus.

Peculiare insuper aliquid hoc in passu sibi vendicant vulnera quorundam nervorum, in se equidem vix lethalia, intuitu tamen organorum, magni ad vitam usus ac necessitatis, quorum actionem illa sufflaminant, talia dici merentur; i. e. quamvis non in loco vulnerato, sed in membro, ab hoc remotiore, eveniant symptomata, mediantibus quibus interficiunt, v. g. si sauciëtur collum, simul discindantur nervus octavi paris & intercostalis, hincque contingant deliquia animi, dyspnœa ac tandem aspyxia & suffocatio. Non pathemata mortifera ejusmodi tantum partium hic attendi volo, quæ sine nervorum laceratorum integritate ac spirituum animalium influxu ordinario in actione vitali deficiunt, sc. modo indigitatorum cordis ac plumonum, quod *Gvido l. 4.* ex *Avenzoare* innuit, quando, *si læsio fuerit in nervis anhelitus, moritur*

Vulnera nervorum ratione partium, ad quas abeunt, lethalia.

ritur patiens suffocatus brevi, ait: sed illorum pariter membrorum, quæ per sympathiam quandam communiter dictam, si quæ ipsis cum nervis, aut in extremitate, aut in medio, seu circa plexus, læsis, intercedat, lethalia symptomata sustinent. Quid frequentius, quam a tendinum & nervorum in artubus contusionibus & lacerationibus deliria, convulsiones aliosve affectus generari? qualia exempla *Glandorpius Specul. Chirurg. obs. 41. 42. ac 43.* refert, quos, quamvis mortales eveniant, quia nihilominus ab ejusmodi externorum læsionibus emergunt, quæ, cæteris paribus, Chirurgiæ locum concedunt, lethales per se vix declaramus. Ast liceat ita formare casum, ut vulneretur plexus mesentericus superior aut renalis, aut insertio nervi stomachici reticularis circa orificium sinistrum, hi vero in consensum trahant cor, aut cerebrum, & quidem per ejusmodi symptomata, quæ principium vitale hujusve influxum immediate magis destruunt: & tunc si quæratur, an vulnus hujus plexus nervei sit lethale? tacebunt omnes, quotquot materiæ huic disquirendæ se hactenus dicarunt Scriptores.

Seu cum quibus consensum præstant.

Cerebrum a nervi cujuscunque punctura, contusione &c. in consensum rapi, *illamque ad nervorum* (reliquorum) *convulsionem excitandam promptam esse*, ratione continuitatis, quæ huic cum illo, ut suo principio, intercedit, *Galenum art. med, cap. 92.* animadvertisse, legimus: quia vero idem subdit, *ac tum præsertim cum nihil extrorsum expirat, obcœcato cutis vulnere*, non sine ratione me acturum confido, si internorum seu in cavitatibus reconditorum nervorum majorum læsiones, quæ convulsionem totius funestam patrant, per se lethales asseram; quod omnem medelam, imo extremam quoque, sc. præsectionem, propter situm, renuant. Verum vulnera plexuum ac nervorum abdominis Cor & Organa Pnevmonica ad mortem usque spasmis concitatis afficere posse, ac, si afficiant, ideo per se mortifera dici debere, paradoxum magis judicabunt, quos Anatome Nervorum, a Neotericis demum accuratius exculta, latet; qui nihilominus sibi facile hoc persuadebunt, modo, si forsan ipsi operi manum commodare detrectent, *Willisii* ac *Vieussens*, Scripta, improbo labore congesta, legere malint; quod antequam ab iis impetravero, frustaneus foret conatus, quem in ejusmodi hominibus, qui primis fundamentis destituuntur, informandis impenderem.

2. Si mox cum vulnere emergant.

Præterea an accidentia lethalia a vulneris conditione, an aliunde, eveniant, dignoscitur forsan II. ex tempore invasionis, i. e. si mox cum vulnere, aut brevi post, aut tunc temporis, v. g. die quarto, quod inflammationis audit, ingruant plagæ, non alterius causæ, producta censeri debent quod talia

errores

errores in diæta & medentium incuriam imperitiamve, a quibus vulnus per accidens lethale fieri poterat, excludant: secus, si vulnerationem præcesserint, aut tardius, ubi nimirum res in salvo videbatur, demum emergant eadem.

Ita cum plerisque sentit *Farinacius Cons. crimin. lib. 2. cons. 171.* quale quid tamen cum discretione seu judicio pleniore tantum admittendum. Non modo, quod ex solennioribus & inevitabilibus magis plagarum accidentibus quædam non primo statim harum momento, sed tertia quartave die demum, aliquando compareant, inflammatio sc. Febris, dolor aliaque ex his emergentes molestiæ: verum quod aliquando talia accidentaliter quoque vulnerato longius post supervenire queant, quæ peculiaria in hoc concitent mala eaque gravissima atque lethalia, & quidem immediate ex vulneris habitudine. Hujus loci reddere licebit casus illos, quos superius recensui, sc. ubi portiuncula pinguedinis vulnus Venæ Iliacæ ad plures dies eousq; obturabat, ut decimo tertio demum Hæmorrhagia lethalis vulneratum enecarit: item ubi ex relatione *Th. Bartholini* Arteriæ cruralis vulnus a grumo sanguinis eousq; fuerit obturatum, ut enormior hæmorrhagia ad decimum quartum usque hinc interpellata fuerit, hocque symptoma tardius recidivans mortem attulerit. Vt taceam, tela, globulos similiaque extrinsecus immissa atque aliquandiu relicta fluorem equidem sanguinis lethalem aliquantisper interdum morari, haud tamen omnimode avertere. Proin perpetuæ consequentiæ haud erit, ideo, quod symptomata percussum non statim a principio præhenderint, vulnus non esse lethale: quemadmodum nec connexio undique valida videtur, pro inferendo vulnere lethali ex symptomatis mox corripientibus, si sc. temporis tractu secundum rationem mitescant aut cessent, prout ex tertia conditione elucescet.

Aliquando etiam tardius supervenientia.

Quod III. eo certius erit, si eadem symptomata a principio ad mortem usque perseverarint, aut si alia ejusdem generis accidentia pristina excipiant, v. g. nausea vomitum, vertiginem epilepsia, utraque tamen in pejus semper vergant.

3. Si ad mortem usque durent.

Neque tamen cuncta symptomata, quæ vulnus mox sequuntur, & ad mortem usque durant, ideo illius effectus credere convenit, sed eorum quædam aliam quoque causam & apparatum morbificum internum agnoscunt, si nempe vulneris conditioni non fuerint congrua, & procatarxis morbifica ex signis pateat. Ex quo fundamento *H. Augenius* v. g. loco allegato febrem continuam, in leviore capitis vulnere, ipso vulnerationis die exardescentem non symptomaticam, sed primariam, ait, i. e. quæ propriam habeat consi-

Non omnia symptomata, mox cum vulnere emergentia, hujus producta sunt.

H stentiam,

ſtentiam, a vulneris occaſione diſtinctam : quod vulneratus ab aliquo jamdum tempore prædiſpoſitionem febrilem , ſeu bilioſarum cruditatum congeſtionem, aluerit, hinc in cephalalgiam ac laſſitudinem totius ulceroſam inciderit, morbi imminentis prænuncias ; evacuationem humoris peccantis præſcriptam neglexerit, & febris citius juſto eum invaſerit, antequam ſc. vulneris vehementia tanta vel putredo in cerebro vulnerato exoriri poterat. Nec, ſi melius quandoque ſe habeat vulneratus & ſymptomata aliquandiu remittant aut ceſſent, pereat nihilominus a plaga ille , in alias ab hac cauſas culpa ſemper referenda, eademve mox non lethalis proclamanda : cum annotante *F. Fidel.* l. a. *multas ac graves invenias ægritudines , ac præſertim malignas , quarum aliquando ſævities intermittat, mortem tamen propria natura adferunt*, quidni vulneribus quibusdam ſimile quid contingeret, ut & hæc videantur curari, ac æger melius inde habeat, illa nihilominus ſero poſtmodum per ſymptomata aut priſtina, aut nova, ad mortem usque ingraveſcant? Induciarum ejusmodi perfidiam ſæpius experiuntur vulnera capitis, quorum quædam parva, ſuperficialia & ſine omni calvariæ fractura videntur, cum nihilominus ſanguinis ex vaſe interiore, a contuſione lacerato, extravaſatus longiore demum temporis tractu, v. g. decimo quarto aut trigeſimo die putreſcat, ſuppuretur, cerebroque phlegmonem, ſphacelum aliaque mala & ſymptomata inducat.

Neque ceſſatio ſeu intermiſſio ſymptomatum ſemper aliunde hæc eſſe, evincit.

Etiam recidivant Symptomata.

Nec deficiunt Caſus, ubi poſt graviora vulnera & prava horum ſymptomata percuſſus quidem reconvaleſcit, recidivas nihilominus horum aliave experitur accidentia & moritur: quorum illud per robur naturæ, vim læſionis & accidentium ſuperantis evenit, hoc concipiendum, ſi cruor extravaſatus hactenus nec premendo, nec vellicando, aliquid moleſtiæ attulerit, tandem vero in putredinem abripiatur, inflammationem concitet & ſuppureſcat ; In qualibus decernere vel ipſa Lex divina nos inſtruit, dum *Exod. c. 21.* Percuſſorem ab Homicidii pœna abſolvit, ſi percuſſus ad obambulandum reconvaleſcat: unde neceſſario inferendum, illum, qui poſt evidentem reconvaleſcentiam priſtinis denuo, vel aliis, corripitur ſymptomatis, hincque moritur, ex vulnere antecedaneo vix decedere, i. e. annotante *Grotio* in *text. alleg. Et Lex. & Mos, & Æquitas exceptiones legi addidere , ſi vulneratus aliquo tempore melius ſe habuerit , ut credi poſſit , magis Medicorum ac ſua negligentia mortuus.* Cui cœteris paribus *Th. Fienus Semiot. part. 1. ſ. 4. c. 1.* annuit, quod ex eo, dum Vulneratus poſt aliquot dies melius ſe habuit & convaleſcere incepit, vulnus non fuerit lethale, diſparente omni periculo ac difficultate ; cum

ſi le-

si lethale extiterit, æger non melius, sed paulatim pejus, se habuisset: adeoque quod tandem tam sæva symptomata evenerint, certum reddere, quod vel ex parte Medici, vel ægri, aliquis error fuerit perpetratus, etiamsi is minus innotascat; vel quod alius affectus supervenerit, non ratione vulneris sed peculiaris suæ causæ & pravæ corporis prædispositionis &c. Dari nihilominus pergit *idem Scriptor* ejusmodi aliquando occasiones, in quibus æger prius notabiliter reconvalescere videatur, superviant nihilominus sæva symptomata, hæcque cum ipsa morte vulneri imputanda fore: in quali nempe intus materia aliqua aut sanguis ruptis vasis extravasatus & retentus, temporis progressu putrescendo, suppurascendo &c. nova mala moveat, ut vulneribus capitis non infrequens contingat, levioribus primo visis, decimo septimo aut decimo octavo demum die pessima symptomata ac mortem inferentibus. Extra talem casum & ordinarie, si vulneratus melius se habuerit, & convalescere visus fuerit, & per plateas aut ad templum exierit, posthac nihilominus moriatur, mortem non vulneri, sed alicui errori commisso, esse adscribendam.

Tandem & IV. quemadmodum, si constet, vel Ægrum, vel Chirurgum enormiorem errorem commisisse, symptomata, hunc excipientia, si talia fuerint, quæ, ut effectus illum sequi queant, verosimiliter gubernationi illi pravæ tribuimus: ita si talis non contigerit, nihilominus sub symptomatis gravioribus obierit vulneratus, hunc ex vulneris symptomatis seu ex percussione mortuum asserimus. Declaro hoc per exempla, quæ *Fienus loco allegato* suggerit. *Si*, inquit, *Chirurgus sua ignorantia non scivisset fluentem venam compescere, & inde secuta fuisset magna debilitas, vultus pallor, asphygmia, est indicium, mortem esse secutam errore illius Chirurgi, quia talem errorem talia symptomata sequi nata sunt: Si Chirurgus neglexisset adhibere repellentia, & exinde secuta fuisset magna inflammatio, vel nimis frigida adhibuisset, & exinde secuta fuisset gangræna, ex eoque mortuus esset* (vulneratus) *verosimile est, eum mortuum esse ex errore Chirurgi, non vulneris magnitudine: nam tale symptoma natum est sequi talem errorem commissum. Si æger continuo vinum bibisset, & secuta inde fuisset vulneris inflammatio, vel sanguinis fluor, aut magna febris, & ratione ejus æger mortuus esset, verosimile est, eum ex errore proprio, & non vulneris magnitudine, periisse.*

4. Si non ab errore ægri vel chirurgi.

Ac de his Vulneris symptomatis locum habet, quod cum *Boerio* suo plerique ICtorum asserunt, sub his si moriatur vulneratus, ex vulnere eum decedere, utpote quæ, ut effectus, testantur de sua causa, vulnere sc. hujusque gravitate: i. e. hæmorrhagia impetuosior, cui mederi nulla arte licet, dum

interimit, vulnus vaſis ſauciati perimere dici poteſt, Imo circumſtantiis his probe obſervatis determinari valet, quæ accidentium indifferentium, ſeu quæ modo vulnus ſequuntur, modo ex alia quadam cauſa oriuntur, v. g. febres, vomitus &c. in individuo præſente revera a vulnere, quæ aliunde, dependeant: illa augurando, quæ mox cum vulnere aut conſueto tempore apparent, & cum illo ingraveſcunt, tanquam illius immediatos effectus & mortis cauſam immediatam; poſterioris vero generis, quæ longius a percuſſione & quovis tempore, non ſolenni, eveniunt.

Vulneris etiam lethalitas confirmatur, ſi diatam congruam obſervarit, Æger & Chirurgus cuncta præſtiterit.

Deinde prout, ſi Æger ac Chirurgus in gubernandis ac tractandis Vulneribus ſuis muniis rite fungantur, nihil eorum intermittant, quæ Artis præcepta exigunt, nullumque errorem vel in diæta, vel Chirurgia ac Pharmacia, committant, vulneratus nihilominus decedat, illorum lethalitas arguitur aut dubia confirmatur: ſic, ſi de malo regimine aut eorum alteruter, aut uterque, convincatur, niſi mortalitas evidens plane, ſeu vulnus in ſe mortale, extitiſſe, ex aliis ſignis & autopſia conſtet, mortis culpa in hos redundat, & illud eventui huic per accidens tandem occaſionem præbuiſſe dicitur. Æger accuſatur, ſi negligentem aut cervicoſum in admittendis ac adhibendis remediis ſe geſſerit, ſi ſex rerum non-naturalium rationem accuratiorem non habuerit, aut intempeſtive ſeu tardius Chirurgum advocarit. Chirurgus vero ſeu Medicus Vulneris, in ſe levioris, periculum ad mortem usque intendit, ſi non agat, quæ in artis potentia ſunt, ſi v. g. venam minus tempeſtive ſecet, hæmorrhagiam vel non, vel intempeſtive ſupprimat, ſanguinem axtravaſatum, feſtucas, fragmenta oſſium ſimiliaque exterius immiſſa non educat, item, animadvertentibus *Boerio deciſ. 323. Farinacio de homicid. quæſt 427. p. 3.* aliisque Iuris Commentatoribus, incantationibus potius, quam remediis naturalibus, ſanationis aleam committat &c. Quales tamen ex Percuſſi & Chirurgi erroribus formatæ exceptiones ſuas limitationes pati ex *cap. 1.* repetendum. Hoc loco ſaltem attendendum, quid circa vulneratum plerumque eveniat, qualem hic & Chirurgus circa eundem ſe geſſerint: quo his diligentius inter ſe collatis demum conſtet an ex habitudine ipſius plagæ, an aliunde, ſymptomata prodierint.

Chirurgorum imperitia culpoſa.

Interim nec, quod rudiorum ac imperitorum commune aſylum eſt, ſufficit, feciſſe Chirurgum ac molitum fuiſſe cuncta, quæ in ipſius poteſtate erant; ſed tunc demum ab omni culpa abſolvitur hic, ſi, quæ in artis poteſtate ſunt, præſtiterit. Quatenus Percuſſiones ejusmodi, ratione ſuarum circumſtantiarum, tales aliquando operationes poſtulant, quarum nomen ejusmodi Magiſtri inertiæ vix norunt, nec inſtrumentorum congruo-

rum

rum apparatu instructi sunt, aut illa applicare sciunt. Quibus nihilominus remediis ignoratis aut neglectis ægri, qui ex vulnere haud perirent, imperitiam sui Chirurgi morte luunt, administratis iisdem aliquando a certo interitu vindicantur; cujus inscitiæ exempla funesta ac deploranda, v. g. intermissi trepani, neglectæ extractionis fragmentorum calvariæ, paracenteseos thoracis &c. a Scriptoribus passim enarrantur & quotidianæ in Germania nostra observationis sunt, modo illa recensere haud puderet.

Applicare non vereor trivialibus nostris Magistris querelam, quam de Hispanis sui temporis plerisque *Arcæus l. a. lib. 1. cap. 3. & lib. 2, c. 5.* jactabat, *qui vel nihil aliud norunt, quam quod a suis ejusdem farinæ magistris didicerunt, vel, quod miserrimum est, suam quisque libidinem, suum privatum errorem, nullo, neque indocto etiam, auctore, sequuntur:* item, *qui neque eos, qui* (fundamenda artis) *intelligunt, interrogandos ducunt, neque doctiores consulere, neque expertos magis adire, & duces sequi, commodum sibi aut honestum arbitrantur. Hinc etiam fit*, pergit, *ut si gravis aliqua & magni momenti curatio contingat, tamet si nonnihil jam illius cognitionis, vel ex temporis longitudine, vel ex ingenii felicitate, vel alia ratione, sibi pepererint, tamen instrumentorum, aut inventorum; aut inveniendorum, usu, quibus ea res effici possit, careant, cum nulla talia ipsis vel videre, vel cogitare, unquam contigerit. Si quæ vero illis forte sint, neque ea norunt, neque iisdem uti didicerunt. Quotus enim quisque in hac citeriori Hispania est, cui abaptisti (sive terebellum, sive trepanum, vocare malis) usus notus sit, imo istis plerumque terebrandi officium ut periculosissimum & lethale omnino damnatur, asserentibus fieri non posse, dum trepano utaris, quin ea &c.* Nec prudentioribus & conscientiosis adeo iniqua nostrisque chirurgis incongrua videri poterit censura *H. Fabr. ab Aquapendente*, per quam insigniores Veterum operationes nunc obsoletas *de thorac. sect.* ait, & quidem inter alia ideo, *quia non reperiuntur eximii Chirurgi, sicut deceret, qui calleant anatomen, & tuto noverint perforare, & id genus omnes operationes tuto moliri, sed formidolosi plerique.*

Neque vulneranti favere potest iniqua & inhumana quorundam illatio, quod, quia hæ vel istæ operationes generosiores, provinciis & locis nostris minus usitatæ, aut Chirurgi illarum ignari sint, earum neglectus culpa in hos devolvi haud queat; sed circumstantia hac non obstante, vulnus, ex quo moritur percussus, per se lethiferum appellari debeat: cum nec multitudo errantium & ignorantium, nec illorum tenacitas, *qui*, juxta *Arcæum*, *eandem semper insistunt viam, quam prætergredi nullo modo aut posse, aut debere quen-*

quam putant, errori aut inſcitiæ huic tantum patrocinium parere valeat, quod vulnus penes Chirurgos eruditos ac peritos non mortale, in gratiam ſtupidiorum Tonſorum mortale reddat; potiſſimum quia non, quid fiat, ſed quid fieri debeat, attendendum eſt, hæcque vel incuria, vel imperitia, noſtrorum Chirurgorum ille ipſe obex obſervatur, qui ſanioris artis & ſalutarium operationum ex his noſtris provinciis Colonias excludit.

Obſervatio. Aliquot præterierunt anni, cum a Principis vicini Quæſtore ad cadaveris percuſſi inſpectionem ac ſectionem vocarer, ſimul tamen a me Chirurgus illius loci juratus conſilium peteret ratione ſocii vehementius pariter læſi, vitam adhuc miſerrimam agentis. Aquo cum circumſtantias paulo accuratius reſciſcerem ex perforatione calvariæ aliquid ſpei mihi & illi pollicebar, hinc inſtrumenta, huic operationi adæquata, ſimul apportabam, nec ſine ſucceſſu. Accedens percuſſum ſine omni fere ſenſu ac motu, ultra biduum, niſi convulſivis intercalaribus, & absque rationis uſu reperi, ex quibus aliisque ſignis, quæ huc referre vix quadrat, incerta illa de Trepano ſpes vires potiores penes me acquirebat, hinc ſectionem cutis præparatoriam (nullum enim vulnus conſpiciebatur) a Chirurgo poſtulabam, quam inter miſeri ejulatus & boatus trepidus & tremebundus ſatis peragebat. Aſt, ubi terebra applicari debebat, imperitiam, quam hactenus egregie celaverat, qui multas clades cruentas ac vulnerum graviorum deligationes atque curationes olim enarraverat, nec trepanum ſe unquam tractaſſe, nec hujus uſum vidiſſe, ingenue & & cum ſuſpirio fatebatur: ut aut percuſſum triſti prognoſtico relinquere, aut ipſemet Chirurgum agere, coactus manum admoverim, & quem intuitu imperitiæ Tonſoris noſtri incurabilis inſanabilem pronunciare debuiſſem læſum, annuente Benedictione Divina, ab orco revocaverim.

Trepanum feliciter adminiſtratum.

Atque ex circumſtantiarum harum, tanquam totidem Lethalitatis & Non-Lethalitatis cauſarum, hactenus enarratarum, ponderatione, quibus fundamentis inniti debeant Renunciationes vulnerum ſeu percuſſionum, quæ mors excipit, & quando hæc per ſe, quando per accidens, mortifera enunciare deceat, ſatis ſuperque eluceſcere puto: modo membris ſingulis earumque læſionibus rite applicentur regulæ hæ generaliores, quod in Sectione ſequente annitar. In præſentiarum ex dictis tria formare mihi licet poriſmata, quorum primum ſit: *Inſpectionem vulneris ad judicii ejusmodi rationalis concinnationem neceſſarium ac primarium eſſe Inſtrumentum.*

Inſpectio vulneris ad Renunciationem maxime neceſſaria eſt.

Sc. Juriſperitorum plurimi in vulnere mortali ac non mortali diſcernendis nonnullis conjecturis utuntur; quarum priorem ab obitus tempore petunt,

tunt, mortali obiisse vulnere præsumentes, qui intra biduum triduumve decesserit, quasi, juxta *Mascardum*, *natura ipsa per spatium ejusmodi breve eum ex vulnere mortuum domonstraret:* Alii terminum hunc lethalitatis ad octiduum, alii ad decimum tertium usque diem, alii ad octavum mensem, alii, per Legem Lombardorum, ad annum usque, alii longius, si nimirum per totum hoc intervallum symptomata a vulnere indies ad mortem usque ingravescant, extendunt, v. g. idem *Mascardus* & *Gomesius*, & quidem posterior his verbis: *Si post vulnus illatum in continenti decesserit vulneratus præsumitur ex vulnere & ejus occasione decessisse*; *si vero probetur*, pergit, *quod post vulnus illud semper & continuo fuerit infirmus, & tandem decessit, similiter præsumatur ex prædicto vulnere & ejus occasione decessisse &c.* Eo ipso nihilominus, dum horum Doctorum, quidam latiorem, quidam angustiorem, vulneris, quod recens vocant, terminum concipiunt, imo plerique eorum ad judicium Medicorum insimul recurrere jubent, v.g. *Mascardus Conclus. 1039.* alii non attendendum esse ajunt, quanto tempore quis supervivat, seu quandocunque moriatur, modo alias, Vulnus mortale esse, constet: equidem ita probabiliter satis concludere possumus, brevi vel de recenti (sc. vel mox, vel intra paucas horas) post illatum vulnus læsus mortuus est, E. ex vulnere, ut tali, obiit, ast soli huic illationi inhærere, adeoque cadaver non aperire, periculosum maxime videtur. Quamvis enim terminus vitæ brevior & vulnerationem immediate magis excipiens mors maxime probabiliter, vulneratum non culpa propria aut Chirurgi periisse, innuat; quin tamen v. g. ex dispositione ejusdem ægri morbifica aut morbo latente, cujus terminus ultimus seu lethalis cum percussionis momento coincidat, aut paulo post contingat, mors sub vulnere exili minusque periculoso aliquando evenire queat, non est, cur adeo præfracte dubitemus.

Non sufficit Mortis a percussione celeritas pro lethalitate inferenda.

Exempli gratia suppono, gestasse quendam polypum cordis aliquandiu in pectore, vulneratur is in capite, paucas post horas hospes ille peregrinus, vel ratione magnitudinis & conformationis suæ, vel propter fervorem sanguinis ab ira concitatum, suffocat, adeoque brevi post percussionem obit læsus: quis hunc a vulnere periisse ideo diceret, quod mors paulo post illius illationem contigerit? Nondum biennium est, cum in vicinia Vir quidam Nobilis ac strenuus, ætatis consistentis, habitus formosioris atque athletici, sine symptomatis evidentioribus sub diæta accuratiore vivens, uno verbo, cui summam senectutem promisisset quilibet, ad latus uxoris repente occumberet, cujus subitaneæ mortis causa in cadavere ruptura sinistri cordis ventriculi pro-

Observatio.

li prope oſtium Aortæ, hincque cruoris ad pectus profuſio deprehendebatur. Hunc E. ſi paucis ab obitu horis leviter ſauciari contigiſſet, v. g. in ab domine, nonne, ſolius temporis rationem habens, ex vulnere mortifero deceſſiſſe, autumaſſet? phœnomeni revera exitioſi ignarus, & talis quidem, cujus nulla ſigna præcedanea comparebant, & quale vix unquam viderunt Proſectorum oculatæ manus. Quadrat huc Caſus, quem ex *Bogdanii* literis ad Bartholinum ſuperius tranſcripſi, Ruſtici ſc. ex pugno pectori inflicto poſt quatriduum defuncti: Ex cujus circumſtantiis cunctis percuſſionem illam cauſam mortis ſubitaneæ remotam, quæ internam procatarxin moverit, vel concomitantem duntaxat ſecundum regulas artis pronunciarunt ad deponendum Requiſiti.

Neque mors tardior ſemper non lethale reddit Vulnus.

Multo minus ex temporis a vulnere illato diuturnitate negative deponendum, i. e, vix ſequitur, periit demum poſt nonum, vigeſimum aut trigeſimum diem aut totidem ſeptimanas vulneratus, E. non vi vulneris occubuit, ſeu Vulnus hoc per accidens tantum tale quid præſtitit: quatenus intercedere ejusmodi nonnunquam valent & ſolent circumſtantiæ dilatrices, quæ mortem certam & inevitabilem dubiam reddunt, prout v. g, ſuperius de punctura quadam Venæ Iliacæ internæ innui, quæ a portiuncula pinguedinis accumbente forſan obturata, ad decimum tertium usque diem ſuperſtitem reliquerat fato brevioris termini alias mancipatum. Quemadmodum enim inter reliquos præter vulnera morbos non acuti tantum & quorum tempora breviora ſunt, ſed chronici quoque infiniti, vere & per ſe mortales deprehenduntur, nec horum diuturnitas lethalitatem excludit: Ita nulla apparet ratio, cur vulnus tardius interficiens ſeu chronicrum, minus per ſe enecet, modo conditio vulneris eventui fuerit adæquata, id eſt, tale hoc extiterit, cui manus Medica nihil medelæ conferre potuerit, actio nihilominus hinc læſa œconomiam vitalem enormiter, quamvis lento ſatis motu, evertat. Quippe ſi termini brevitas mortisve celeritas, ut talis, vix perpetuo lethalitatem per ſe infert, aut concludere permittit, niſi vulneris conditio reſpondeat: neque vulnus in lentam mortem abiens ideo ſalutare dici poterit, ubi ejusmodi circa idem obſervantur circumſtantiæ, quæ illud lethale pronunciant. Imo ſi ex illis vulneribus, quæ utplurimum mortifera, quosdam aliquando evadere contingit, hæc nihilominus mortalibus per ſe adſcribuntur: nonne horum aliquod, aliquandiu ſalutem promittens, poſt plurium dierum aut ſeptimanarum decurſum fallere atque enecare poterit,

terit, & quidem per naturam ac formalitatem ſuam intrinſecam? prout ſuperius jamdum indigitatum fuit.

Crebrioris ſane numerantur caſus, ubi poſt plures demum dies ſanguis extravaſatus, pus ſimiliaque heterogenea, per trepanum, a Chirurgo priore neglectum, cum ſalute ægri, minus ſperata, fuerunt educta, v. g. animadvertente *Sculteto Armament. Chir obſ. 5.* decimo ſeptimo læſionis die, & ſeptimana vigeſima nona, juxta *Eundem obſ. 13.* item annotante *Lamsvverde append. ad Scult. obſ. 11.* vigeſimo primo & *obſ. 48.* trigeſimo ſexto demum die: quales ſane percuſſos tandem, operatione hac poſthabita, certa quamvis lenta, morte perituros fuiſſe, non eſt ambigendum, ut vel, aliis miſſis, *Sculteti obſ. 7.* contuſio capitis, ob intermiſſum terebræ uſum, centeſimo die mortem inferens declarare poterat.

Trepanum cum ſalute ægri tardius admotum.

Sunt E. nonnulli, & quidem non tantum *Medici*, ſed ex *ICtis* quoque *Farinacius*, qui negotium hoc ita determinare ſatagunt, quaſi, ſi ſymptomata plus minus graviora, in continenti a vulnere, aut brevi poſt, emergentia, ad finem usque perdurent, cognata ſibi ſocia adſciſcant, aut in hæc commutentur, pariter ad mortem usque perpetua, lenta etiam mors illud pro cauſa proxima & efficiente agnoſcat, ſin vero non mox, ſed poſt aliquot demum dies, compareant, vulnus minus mortale præſumatur. Aſt horum regula vix tantæ autoritatis æſtimari debet, quin ex vulnere quoque immediate tardius ſuccumbat læſus, cui ſymptomata non ſtatim in principio enata, modo poſtmodum exurgentia læſioni fuerint adæquata, v. g. contuſioni capitis cephalalgia, vertigo, paralyſis, &c. ac vulneris conditio Lethalitatem involvat. Ita *Lamsvverde obſ. 48.* refert, juvenem quendam ex caſu contuſionem, hinc binas fiſſuras in dextro ſyncipite paſſum, ad trigeſimum ſextum tamen usque diem ab omnibus ſymptomatis immunem manſiſſe, tempore vero hoc elapſo febrem, vomitus, convulſiones ſimiliaque huic morbo communia ſuſtinuiſſe, quæ trepanum tandem mitigavit, ægrumque ad brevem reconvaleſcentiam præparavit. Quod ſi vero hæc ſimiliaque remedia fuiſſent prætermiſſa, aut etiam, ob ſitum materiæ peccantis ſimilesve circumſtantias, fruſtraneo conatu applicata, nonne mortem certam ex ejusmodi percuſſione ſibi augurari potuerit miſer vulneratus, tanquam hujus effectum proximum atque immediatum, quamvis tardius eveniſſet, quod metuiſſet?

Rectius proin judicant v. g. *Salycetus Boerius*, & *Farinacius*, ſi alias conſtet, vulnus, quo læſus periit, extitiſſe mortale, vulneratum ex vulnere deceſſiſſe, præſumi, quandocunque moriatur idem, etiam ex intervallo: id eſt,

non attendi metam temporis volunt, ſed ſi vulnus ex ſua natura fuerit mortale, & vulneratus proceſſerit, ut inquiunt, de malo in pejus, ac tandem mortuus ſit, ſemper illum ex vulnere obiiſſe, hocque per ſe lethale, dicendum.

Neque ad lethalitatem determinandam ſufficit inſtrumenti lædentis conditio.

Altera, cui communiter innituntur Jureconſulti, conjectura inſtrumenti lædentis eſt conditio ſeu habitudo, quam moles æque ac figura ejus ſuggerit, utraque diverſitate ſui vulnus gravius leviusve innuens. Verum quia & huic circumſtantiæ ſoli innixi pariter in ancipiti relinquimur, quousque penetrarint eadem arma, & quam partium internarum tetigerint; fallax ſatis videtur, quam inde petimus, præſumptio: cum a ſolo manus ictu ſeu inflicta alapa contuſiones capitis & ἐγκεφάλȣ commotiones deplorandas aliquando eveniſſe, præter Practicorum teſtimonia frequens confirmet experientia. Simili ratione lapidis fuſtisve craſſioris impetum ſuſtinent ſine ulla commotione quorundam calvariæ tenaces, dum aliorum olla fiſſilis admodum ab icto baculi ſeu ferulæ exilioris in fragmenta ſecedit; quorum diſparum ſucceſſuum exempla frequentiora mecum teſtabuntur multi Medicorum ac Chirurgorum, imprimis cadaverum ejusmodi ſectionibus vacantes.

Nec ſola ſymptomata.

Tertio ex ſymptomatis inſuper gravioribus ac mitioribus de Lethalitate judicium formant: quam firmum autem hoc ſit, ex illis, quæ ſuperius dicta, ſuppono. Quam tandem conjecturis his addunt, loci vulnerati & partis læſæ conditionem ac vulneris magnitudinem, pariter prolixius jamdum delineatas ac circumſcriptas, ſola inſpectio Vulneris accuratior manifeſtat, quod erat probandum.

Sed potius partis læſæ conditio ſectione indaganda.

Quæ etiam determinat, an apparatus morboſus ſubfuerit?

Imo eadem cadaverum per peritos luſtratio, quoad reliquas circumſtantias, imprimis procatarxin morboſam, in judicio accuratius enunciando, inſigni pollet emolumento. Tales corpori nonnunquam inexiſtere apparatus morboſos, ſeu partium internarum vitia conformationis & unitatis, quæ illato vulnere faciunt, ut ex hoc, cui alias haud ſuccumberet, mortuus credatur vulneratus, aut ad minimum ambiguus linquatur Magiſtratus æque ac Medicus, utri horum morborum in acceptis ſit ferendus illius obitus, ex iis, quæ de infirmitate corporis præcedanea hujusque influxu in mortem cæſi vario diſſerui, repeto: quibus nihilominus determinandis ſola autopſia perſpicaciſſimus deprehenditur judex v. g. an ſubfuerit vomica pulmonum, apoſtema abdominis, horum ruptura, polypus cordis ſimiliaque, a quibus triſtem vix hactenus opinati fuimus eventum, imo interdum vix per ſomnium cogitaſſemus; quæ cum plaga tamen de mortis, ſubitaneæ aliquando ſatis, cauſalitate certant.

Sed

Sed ad alterum nunc Conſectarium generale progredior, Cadaveris Inſpectionis vim atque auctoritatem, in deponendo ſuper lethalitate, non parum reprimens: *Sc. operationem hanc in Renunciationibus rite condendis non eſſe inſtrumentum ſolitarium.* Id quod vel ideo minus paradoxum videri poterat, quod, qui de Lethalitate vulnerum judicare poſtulatur, huic non tantum innoteſcere conveniat, quæ pars & quam late quamque profunde ſauciata, reliquæque vulneri inhærentes circumſtantiæ, ſed præterea requiritur, ut de vulnerati ætate, diſpoſitione ante vulnus perpeſſum, item de cunctis illis, quæ a momento inflicti vulneris primo ad mortis usque articulum illi contigerunt, ipſi accuratius conſtet: ſc. qualia fuerint arma, quibus illud infligebatur, v.g. an venenata? qualem coluerit vulneratus diætam? ſub qua cœli plaga aut atmoſphæra degerit? an Chirurgus & Medici tempeſtive advocati? qualem hi adhibuerint ſolertiam? quomodo adſtantes ſuo functi fuerint officio? quoto die expirarit &c? Neceſſariam harum rerum, quæ extra vulnus ſunt, notitiam eſſe, *Celſus lib. 5. cap. 26.* poſtquam quæ vulnera lethalia ac non lethalia, quæ facilioris, quæ difficilioris, curationis, per ipſorum membrorum vulneratorum naturam determinaverat, his verbis ediſſerit. *Quin etiam confert aliquid & ætas & corpus, & vitæ propoſitum & anni tempus, quia facilius ſaneſcit puer vel adoleſcens, quam ſenior; valens, quam infirmus; neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam ſi alterum ex his eſt; integri habitus, quam corrupti; exercitatus, quam iners; ſobrius & temperans &c.* Vtpote quibus circumſtantiis aut ignoratis, aut neglectis, ſæpius fit, ut Medicus Lethalitatem per ſe & per accidens diſcernere, uno verbo, de eadem certi quid pronunciare, nequeat: imo Collegia quoque, ob denegatam illarum notitiam, inſpectionis ſeu vulneris hiſtoria quamvis transmiſſa lecta ac relecta ſententiam abſolutam ſuſpendere aut eousque interdum limitare coguntur, donec pœnam ordinariam ſubterfugiant occiſores.

Inſpectio & apertura cadaveris non ſufficit ad deponendum.

Sed quæ circa vulnerationem & vulneratum contigerunt circumſtantiæ attendendæ.

Cujus erroris ſcandalive vitandi cauſa prudenter agit Magiſtratus, qui in vulneribus non tantum periculoſis, ſed deſperatis quoque, Chirurgo ordinario, aut prius advocato alterum adhuc, imo Medicum peritum, adjungit, non tantum ſcil. quo nihil eorum, quæ in artis poteſtate ſunt, intermittatur, adeoque ſi decedat vulneratus, vulneranti lethalitatis per accidens exceptio ſuccidatur; ſed, quod præprimis hujus loci, quo, quæ decubitus tempore ſucceſſive contigerunt, ab his accuratius animadvertantur, adeoque vel ipſimet homicidii & non-homicidii certiorem probationem ſuppeditent; vel

Chirurgus aut Medicus priori Chirurgo in graſioribus vulneribus jungendus.

ad Inſpectionem & Renunciationem requiſitos de his circumſtantiis, ut teſtes oculati, admonere & informare queant.

Inſpectio & ſectio aliquando nihil declarant.

Accedit inſuper & hoc, tales aliquando contingere percuſſiones mortiferas, Capitis v. g. & Præcordiorum, brevi ac non raro in momento enecantes, quæ utut nullam ſenſibus evidentem poſt ſe relinquunt unitatis ſolutionem ſeu Lethalitatis notam, minime tamen ideo pro non lethalibus haberi debent, ut ſuperius innui, in ſectione vero ſubſequente ſpecialius comprobare conabor; ſi nimirum aliæ circumſtantiæ ejusmodi ictuum impetum & vim ſingularem evincant, v. g. Sanguinis & Lymphæ profuſio. Neque virulentiæ ab armis venenatis vulneri affrictæ ejusmodi ſemper habitudinem mihi perſvadere poſſum, quæ ſenſoria noſtra afficiat: ſed vel ex notitia, quam de infectione armorum diligentior inquiſitio ſuppeditat, vel ex ſymptomatis, illam colligere jubemur.

Doctrina de Renunciationibus vulnerum hactenus imperfecta fuit.

Tertium dictorum porisma penes me ſupprimere mallem, aut ex iis hoc eliciendi facultatem aliis concederem, ne arrogantiæ criſtam tollere, aliisque, qui hoc argumenti genus olim evolvere conati fuerint, aliquid vel autoritatis, vel famæ detrahare viderer: aſt eo ipſo, dum poſt *Fortunatum Fidelem & Ambroſium Pareum*, *Codrenchio* quoque, *Sebizio*, *Svevo*, *Corbeo &c.* ſuas lucubrationes publico exponere licuit, ſic nec horum manes, niſi æquo animo, ferent ſpero, ſi demum dixero: *Nec ſufficienter, nec pro rei exigentia hanc de Vulnerum Renunciationibus Doctrinam hactenus fuiſſe excultam & traditam, proin emendatione indigere.*

v. g. quoad nervorum vulnera.

Non gratis me hoc aſſerere judicabunt ſublimioris judicii Ingenia, ſi attendere iis placeat, quæ mox ſubnectam. Sc. primo plusquam ſuccincti videntur plerique Scriptorum quoad Nervorum vulnera per ſe lethalia determinanda, qui error aut defectus Anatomes ſuperiorum temporum imperfectioris ſoboles eſt, aut, ſi mavis, fœtus abortivus eorum, qui ultra *Veslingii* Syntagma Anatomicum & *Sennerti* Inſtitutionum Epitomen ſapere noluerunt, ſuisque ſapere ſub fide Juramenti Hippocratis interdixerunt. Sicut enim alias in pathologia, prout quidem hæc in Scholis hactenus tradebatur, plerorumque morborum cauſæ tantum aut in humorum exuperantia, defectu & pravitate, aut viſcerum obſtructionibus atque imbecillitate, hincque vaporum meteoriſationibus, fuerunt ſuppoſitæ, & vix ullus Doctorum, ſi *VVilliſium* aliosque modernos excipias, generis nervoſi per totum corpus diſperſi, & an hujus ſchematis ac diſtributionis occaſione, ramulis nervorum exilioribus læſis ipſum eorum principium ſeu cerebrum vel alia organa intermedia, in conſen-

consensus tristes ac deplorandi interdum eventus rapi queant, rationem habuit: Ita parum aut nihil ex Scriptoribus modo allegatis mihi promittere potui rationalis vulnerum Nervorum lethalium judicii. Aliquando nihilominus illa per se mortifera existere, asserere haud vereor, illarum videlicet propaginum, quarum, profundius sitarum, vel puncturis, in convulsiones universales & epilepsiam conjicientibus, vel quibusvel læsionibus enormioribus, quibus organa vitalia, seu cor ac instrumenta pnevmatica, activitate sua defraudantur, conveniens haud adhiberi valet medela. Suppono enim, nervorum vulnera non adeo prompte coalescere, nec pati summam viscerum horum vitalium in œconomia totius conservandæ necessitatem animæ sensitivæ eclipsin seu spirituum animalium irradiationem interceptam diuturnam, quin mox tota corruat machina. Quoniam E. ab his motoribus cordis & pulmonum motum, cum vita paribus passibus ambulantem, dependere, ex physiologicis constat; haud sine ratione infero, vulnera nervorum octavi phrenici & intercostalis paris frequentius per se lethalia existere. Quamvis enim experientiæ conforme, nervis in habitu ac extremitatibus corporis læsis, i. e. punctis, contusis &c. in iisdem organis, aut toto corpore convulsiones lethales concitari, his tamen plerumque medelam fieri & mortem hinc imminentem declinari, constat: pari nihilominus ratione ac Vasorum sanguiferorum, profundius latentium & quibus ob situs rationem remedia congrua applicare haud licet, lacerationes vulneribus per se lethalibus accensemus, non obstante, quod in artubus eorum hæmorrhagiæ utplurimum & commode satis refrænentur; ita nec, quod nervis exterioribus sauciatis remedia suppetant, ingruentia aut metuenda eorum symptomata graviora interpellentia ac solventia, de interioribus, v.g. plexibus abdominis, qui auxilia adæquata respuunt, idem nobis polliceri valemus. Et si aliquando ex ejusmodi punctura, in spasmos totius, vel organorum vitalium, conjiciente, quis convalescat, aut dubium manet, an talis vel tanta fuerit nervi læsio, quam oculis usurpare haud licet, aut salutaris ejusmodi eventus rarioribus phœnomenis, seu naturæ monstris, accenseri debet.

Nervorum quædam vulnera lethalia

Pergerem ad Lymphatica vasa, quo etiam lactea cum receptaculo lumbari & ductu thoracico spectant, de quibus pariter penes hos, qui Vulnerum Lethalium Examina nobis tradiderunt, altum observatur silentium; quorum nihilominus rupturas seu vulnera ac Chyli atque Lymphæ nutritiæ profusiones aliquando maxime lethales ut pronunciemus, sanior ratio svadet: ast tractatui specialiori forsan doctrina hæc congrue magis reservatur

Nihil aut parum hactenus traditum de lethalitate vasorum lymphaticorum & lacteorum.

vatur; sufficiat in præsentiarum innuere, neminem hactenus judicium suum illi applicuisse.

Ex vulnerum lethalium classe præter rationem hactenus quædam exclusa, e. g. Thoracis.

Alterum in Prædecessorum argumenti hujus scriptis desiderandum est, quod recte equidem supponentes, partium ad vitam immediate magis necessariarum vulnera per se mortalia existere, excluserint nihilominus quasdam ex harum classe, forsan pari jure cum corde, pulmonibus, cerebro &c. hanc prærogativam actionisque nobilitatem sibi vendicantes, hinc eidem lethalitati obnoxias. Thoracis ambitus, quem cum pleura costæ, sternum, spina & musculi intercostales formant, vulnera penetrantia cum costarum fracturis affectibus maxime periculosis a plerisque accensentur, neminem tamen mihi legere contigit, qui hæc aliquando per se lethalia conjecturarit, ideo sc. quod nec ratione actionis, nec usus, compagem hanc ad vitam immediate necessariam concipere poterat ullus eorum, qui in inspiratione pulmones active se habere, putabant, obliti *Galeni* sui dogmatis, passim ab eodem inculcati & a pluribus modernis comprobati, pulmones ad motum thoracis moveri, i. e. ad respirationem passive magis concurrere. Quo concesso ipsis facile constitisset, testudinem hanc osseo carneam membris vitalibus ac nobilioribus esse annumerandam, hinc vulnera ejus majora, i. e. quæ respirationem insigniter lædunt ac sufflaminant, plus minus mortifera præsumenda: idem olim jamdum annotante eodem *Pergameno 6. de usu part. cap. 3.* dum a magnis vulneribus, alterutram thoracis partem seu ventrem penetrantibus, animal repente parte dimidia respiratione privari, plane autem respiratione destitui asserit, si pars ejus utraque fuerit confossa. Quæ tristis hujus eventus causa intermedia sit, ex Physiologicis commode deciditur, sive Cartesianam & Svammerdamianam, de aeris ab explicato thorace in pulmones impulsione, sive Illustris Boylii hypothesin, de pondere ac elasticitate ejus, admittamus: quia tamen non Tyronibus, ad quos materia hæc non spectat, sed veteranis magis Artis Cultoribus, hæc trutinanda propono, speculationibus his chartam consumere nolo.

Item fractura costarum.

Par ratio videtur fracturæ costarum non unius, sed Plurium, aut sterni simul, integro quamvis manente integumento cutaneo ac musculis quoque substratis minus læsis: utpote qua ratione extensio ac constrictio pectoris respiratoria insigniter turbatur, sicque impressio illa vitalis, quam ab aere ambiente fluidum sanguinis recipit & expectat, brevi & perinde, ac si fauces laqueo constringantur aut quovis modo obturentur, cessat. Bina ejusmodi exempla in praxi annotavi, fractarum sc. costarum, brevi interficientium, utraque qui-

quidem in ſenioribus ſubjectis, & viris decrepitæ ætatis, percuſſionibus nihilominus per ſe lethalibus adſcripta. Nempe Anno 1679. menſe Februarii alter horum a fratre (ut ajebant hæreditatis maturandæ cauſa) cum tanto impetu ſternebatur, ut durius allidens ſcamno latus dextrum intra nycthemerum ſuffocatus occumberet: nihil tamen violentiæ præter ſuggillationem partium externarum, quam coſtas nothas tres ſuperiores ac verarum duas inferiores transverſim fractas reperi. Pariter 1609 menſis Maji die ſexto, a Magiſtratu requiſitus ſecui cadaver hominis, qui currus onuſti rotis ſubactus poſt paucas horas ſub maximis anguſtiis expiraverat: offendi autem in hoc lateris ſiniſtri coſtas novem & dextri duas ſuperiores confractas, ſextam, ſeptimam vero & octavam ejusdem lateris luxatas; quamvis nonnullorum vaſorum intercoſtalium arteriæ mammariæ ſiniſtræ rupturas, ſanguinisque ad cavum thoracis extravaſationem in hoc miſero acceleraſſe non dubitarim.

Obſervatio.

Alia.

Simile quid de ſpinalis medullæ parte inferiore, ſc. intra vertebras thoracis ac lumborum, ſauciata communiter v. g. *Foreſtus lib. 6. obſ. chir. 4.* & *Fallopius de vuln. in genere cap. 4.* aſſerunt, quaſi nec nervorum hujus diramationum, nec fluidi horum cerebralis, viſceribus abdominis inferendi, tanta foret neceſſitas, ut hujus influxu intercepto actiones vitales inhibeantur, quamvis viſcera hæc ſenſu & motu priventur. Verum quemadmodum *Hippocrates ſ. 3. Coac. 387.* & *Celſus lib. 5. cap. 26.* caudicis hujus medullaris vulnera, ſine illius ſuperioris partis ab inferiore diſcretione, mortalibus accenſent: ſic rariora forſan numerare continget exempla eorum, qui ex thoracis & lumborum medullæ plagis enormioribus reconvaluerunt; & quas harum *Fallopius* ſanatas perhibet, forſan non adeo magnæ fuerunt, ut vel illius verba innuunt. Si propriam denuo allegare licet experientiam, Anno 1683. die 30. Aprilis in agro vicino, globulo ſclopeto minore el.ſô, Centurioni cuidam Cæſareo perforabatur intra ſecundam ac tertiam lumborum vertebram, ſpina dorſi, ſimulque funis medullaris medietas ſiniſtra, ita tamen, ut nec dextra omnino intacta maneret, unde præter dolores atrociſſimos mox febris continua, cum delirio & convulſionibus ſubinde intercurrentibus, ſudor algidus, fœcum ac urinæ ſuppreſſio, diſtenſio abdominis & præcordiorum anguſtiæ ſummæ oriebantur finemque vitæ die 8. Maji imponebant. Quod vulnus unius ejusdemque generis cum illo mihi videbatur, quod *Tulpius l. 3. obſ. 27.* deſcribit, utut locum ictus in ſpina non determinet hic: ſub intercoſtalium nihilominus nervorum exortu illud auguror, quod alvi ac veſicæ excretiones impeditas hinc-

Item ſpinalis medullæ partis inferioris vulnera.

Obſervatio.

hincque tensionem abdominis prima & potissima illius symptomata referat. Quæ quidem, si vulneri medela fieri nequeat, v. g. in hoc subjecto, cui vivo æque ac mortuo adstiti, propter globulum & fragmenta spinæ nulla arte extrahenda & sub sectione demum comparentia, Lethalitati inferendæ capacia videntur: quod secretionibus & excretionibus his sublatis massa sanguinea heterogeneitatibus ipsi haud proportionatis gravetur, viscera cuncta ac genus vasorum a sero restagnante inundentur ac tandem his & abdomine præter modum tensis suffocetur vulneratus. Imo perinde ac ex nervo particulari, in extremitate artuum lacerato frequentius in consensum rapitur cerebrum, hincque in lethales convulsiones totum conjicitur corpus: quid mirum, si a trunco quasi hoc nervorum, cui rarius medela fieri potest, læso idem contingat?

Tertio disquisitioni sobriæ vix unquam expositum legimus, quid de Percussionum plurium simul factarum, singularum equidem minus lethalium, syndrome censendum sit, si ex tali moriatur percussus? numne sc. hæc Lethalitatem inferat? Vbi sane affirmativa probabilis satis videtur, ideo quod plurium membrorum contusiones, lacerationes aut vulnera multos dolores inflammationes & spasmos patrent, adeoque sanguinis & spirituum motum hinc inde enormius turbent, v.g. contundatur Musculus temporalis, Inguina cum Peritoneo, lacerentur Membranæ Cerebri &c. Quinimo sæviores fustigationes ac flagellationes, quibusvis durioribus instrumentis, in partibus externis ad suggillationem usque factas, quamvis vasa interna haud lacerarint, interficere, experientia constat: si imprimis Percussus infirmior ac valetudinis causariæ fuerit, v. g. phthisicus, hecticus, anhelosus, lipothymiis facile expositus, febricitans &c. nihil interim erroris vel a Percusso, vel Chirurgo, commissum & graviora mox symptomata secuta, fuerint. Quatenus nempe hinc factæ suggilationes circulationem sanguinis vitalem atque spirituum maximopere interpellant.

Lethalia vulnera dicebantur, quæ minus talia?

Denique pro argumenti exigentia doctrinam hanc olim haud fuisse traditam, hinc evincere possem, quod aliquando vulnera minus lethalia per se lethalibus adscripserint, v.g. vesica fundi vulnera cuncta, contra revera lethalia minus talia proclamarint, v. g. Lienis, substantiam hujus visceris tantum, non vasa ejus majora, afficientia: quem utrumque errorem, similesque plures, minus pariter accurata situs, connexionis atque texturæ organorum peperit lustratio. Imo tandem eousque crevit quorundam Spirituum narcosis, ut organi haud existentis vulnera inter simpliciter lethalia redegerint, Retis sc. mirabi-

Imo partis, quæ corpori humano non inexistit.

mirabilis, vere mirabilis, quippe in Anatomicorum ejusmodi mirabili cerebro ficti potius, quam ejus basi subtensi. Censuræ hujus fundamentum ex Modernorum Anatomicorum consensu prolixe exponerem, nisi illis ingeniis cuncta, quæ nova, sordescere nossem: forsan proin tolerabilior ipsis erit virgula censoria *Iacobi Berengarii Carpensis*, ante sesquiseculum Anatomen ac Chirurgiam docentis, qui in *Isagoge in Anatom. Corpor. hum.* ubi *Experientiam sensualem sibi Aurigam* ait, *istud Rete ego nunquam vidi*, ingenue fatetur, fatua ejusmodi insomnia se successoribus discussurum sperans, Proh! frustra. Ast ne ulli in recensendis pluribus hujus generis solœcismis anatomico-pathologicis molestiam creem, hæc pro firmando posteriore hoc Corollario & pro parte hujus materiæ generali evolvenda nunc sufficiant.

Modo illud adhuc adjecero, nullum Medicorum jure culpari, nec penes hunc ignorantiæ siparium dici posse, multo minus eundem erubescere debere, si post casus difficilioris enarrationem inconcinnam, aut ubi forsan omnium circumstantiarum, ad accuratius nihilominus deponendum scitu necessariarum, notitia minus suppetit, Iudicium suum detrectet, suspendat, aut dubio vel sub conditione deponat: approbante circumspectam hanc modestiam *Codronchio meth. testif. c.3.* ubi quemlibet Medicum sententiæ potius Peritorum magis se submittere, quam in Casu minus firmatum frivole ac in alterius præjudicium & Iustitiæ violationem decernere, suadet. Cui adstipulatur *F. Fidelis in Conclus.* Operis, *de Relat. Medicor.* hoc contextu: *Sed illud etiam ignorandum non est, in nonnullas rerum occasiones Medicum nonnunquam incidere, ut, cum nihil certi de re proposita constet, dubia omnia incertaque referre nos etiam oporteat. Non semper enim promptæ sunt rerum atque affectionum notæ: ut propterea in dubia atque ancipiti Medicorum relatione satis justa esse possit excusatio.* Et perperam agit, qui rationibus concludentibus minus sufficienter instructus casum ancipitem dirimere audet, i.e. tale quid asserere sibi præsumit, de quo ipsemet dubitat, aut dubitare poterat debebatque.

Sententiam suam aliquando suspendere potest Medicus deponens.

Non adeo diu est, cum de vulnere transversali tendinis majoris, qui patellam in crure sinistro obtegit atque firmat, ab insultu improvido equi inflicto, deponere me postulabat Prætor hujus Civitatis, postquam nimirum ab hoc ortus & per Abdominis lateris ejusdem integumenta ad umbilicalem usque regionem ascendens Sphacelus, simulque Intestinorum aliqualis Gangræna vulneratam tertia die occiderat. Lethalis hæc videbatur contusio, ratione Sphaceli ac Gangrænæ brevi supervenientis; ast minus talis, quod

Exemplum.

præter Tendinem nominatum nihil laceraverat, & symptomatum alias graviorum expers: hinc malui potius in ambiguo linquere, quam frivole asserere negareve, casus hujus lethalitatem.

Quinimo nec Collegiis de sententia ferenda ambigentibus, & interloquendo, ut ajunt, minus accurate atque confuse a Medico ac Chirurgo observata atque relata technice ac perspicue magis explicari postulantibus, hæsitantia ejusmodi vitio verti debet: Ita tamen, ut defectus momentosos innuant, quibus illos erroris, obscuritatis, præcipitantiæ &c. convincant, sicque perspicuitati ac veritati eruendæ occasionem præstent. Quamvis Medicis cum cœteris Peritis Leges harumque Interpretes, v. g. *Baldus prim. constit. ff.* n.16. *Mascardus conclus.* 1069. *Gailius obs.* 111. *atque Pacianus* l.1. *cap.* 47. *num.* 25. in hoc faveant, ut non semper de rei veritate, sed credulitate seu probabilitate etiam tantum, in causis nempe, quæ in sensus minus incurrunt, nec alias certo sciri possunt, deponant, etiam in ejusmodi casibus, ubi Magistratus illorum Relationem jurejurando confirmari postulat.

SECT. II.
DE RENVNCIATIONE VVLNERVM IN SPECIE.

IN quas & quot classes Vulnera seu Læsiones lethales intuitu functionum vitalium dirimi queant, superius dictum: nunc ubi earum singulæ perlustrandæ, his recensendis ordo ille appropriatus esto, quem corporis structura suggerit, adeoque a capite mihi initium petere liceat, hinc ad thoracem & abdomen horumque partium vulnera descensuro.

CAPVT I.
DE CAPITIS VVLNERIBVS LETHALIBVS.

De Capitis Vulneribus judicium difficile.

SAne si in ulla parte corporis vulnerum lethalium ætiologiam determinare difficile, Capitis & Cerebri percussiones sunt, quæ disparis plane eventus observantur, dum earum graviores aliquando sanantur, ex levioribus vero interdum

terdum moriuntur percussi; quod utrumque præter Autorum observationes frequentior comprobat experientia: videnturque capitis vulnera peculiare ac diversum quid a plerisque reliquis alere, ut vel ex ipsorum symptomatis atrocioribus evidens fit, ratione cujus sedula iis non minus in curatione, ac si ferendum fuerit de mortalitate eorum judicium, adhibenda erit prudentia atque opera.

Phœnomeni hujus rationem redditurus *F. Fidelis lib. 4. s. 2. c. 6.* i. e. cur capitis vulnera sua natura nunquam tuta sint? tres imprimis indigitat circumstantias, partis nempe naturam, errandi facilitatem, & curandi difficultatem. Cui equidem per potissima adstipulor, modo ratione partis affectæ (cum ille de integumentorum tantum externorum vulneribus differat) addatur, levissimam etiam cerebri denudationem aliquando mortem præstare, si nimirum ab incongruo aere, qualem sæpius vix discernimus, alteretur hujusque textura tenerrima, hinc mutabilis valde, immutetur. Imo, quæ circumstantia & nocendi ratio non infrequens forsan, ipsius cerebri ingens commotio ejusque tubulorum enormior concussio, complicatio atque contorsio, quam nulla oculorum acies discernit, mortis sub vulnere alias exili existit causa, ab imprudentioribus vix animadversa.

Quibus addo Contrafissuras, de quibus inferius prolixius agetur, item rupturas Vasorum profundius reconditorum, hincque sanguinem ejusdem loci extravasatum, aut cruorem, qui ex vasis etiam elatioribus laceratis ad inferiora descendit, v. g ad ossis Temporum inferiorem partem, quæ organa auditus asservat: quia nimirum nullo artis instrumento inde educi valet, nisi forsan aliquando Natura inimitabili tendentia ejus excretionem per meatum auditorium præstet. Hujus generis Percussionem Capitis ejusque a Medico atque Chirurgo factam Relationem Anno 1679. d. 23 & 29 Septembr, Collegii Nostri Censuræ exponebat Quæstor Libenvverdensis. Vbi quidam Andreas Pfennig ex ictibus violentioribus altero die mortem obierat, in Calvaria vero ejus dissecta prope Os Petrosum, seu intra hoc & Duram Meningem, aliquid Sanguinis congrumati, forsan per canaliculorum vicinorum rupturam huc depositi, reperiebatur; licet nec in hoc osse, nec cæteris Calvariæ partibus, ulla fractura comparuerit. Per se nihilominus lethalis hæc extravasatio, ob situs declivitatem, fuit pronunciata,

Equidem enormiores Capitis contusiones præter phænomena externa symptomata diversa sibi familiaria habent, e quibus rupturas ejusmodi intrinsecas dignoscere, non adeo difficile deprehenditur: Sc. si mox ab ictu in humum

proſternantur percuſſi, ſenſus cum motu aboleantur, ſanguinem per os, nares ac aures illi profundant, oculi inflantur ac inflammentur, vomant, ac remittentibus etiam his ſymptomatis inſequentibus diebus gravitate capitis notabili premantur. Dantur tamen illarum quoque leviores, quæ, quamvis non mox in principio, certe temporis progreſſu, propter extravaſationem quoque cruoris minorem, graviora ſymptomata patrant, ac præter opinionem enecant, adeoque nec his fidendum.

Vulnera integumentorum capitis externorum haud lethalia ſunt.

Quia autem ictus capiti illati vel ejus tantum integumenta exteriora afficiunt, cutem ſc. cum ſubſtratis muſculis, vel cranium, vel ἐγκέφαλον: de prioribus notandum, hæc quocunque modo læſa, mortem per ſe haud inferre, niſi cerebri ingens commotio ſimileve ſubſit. De muſculi temporalis vulnere equidem vetus eſt nonnullorum cantilena, ejus contuſiones inciſionesve grandiores per ſe lethales exiſtere, ideo quod *Hippocrates 3. Coac. prænot. 369. de Vulner. Cap. t. 19.* ſectionem hujus muſculi convulſionem oppoſiti excipere, ac de *articul. t. 27.* muſculos hos p.n. alteratos ac tenſos febrem continuam & ſoporem inducere, aſſeruerit: cujus eventus triſtis hanc rationem vulgo reddunt, quod arteria & nervis inſignioribus gaudeat. Quamvis potior videatur interior ejusdem ſtructura radioſa, ſeu ex totidem muſculis penniformibus compoſitio, cujus intuitu vix in ulla ſui parte, exterius carnea viſa, lædi poteſt, quin laceretur unus alterve tendo diverſorum muſculorum, hujus compagem conſtituentium: imo nec radioſus ſimplex, ſed biventer & ex duobus quaſi compoſitus obſervatur, quorum, inſtar binarum laminarum, ſibi inſtratarum, extremitates tendineæ in medio illius compagis coëunt; ut taceam pericranium, illi ſuperinſtratum, aut hinc emanans, cujus læſiones periculi magis plenas teſtatur experientia, per continuitatem ſc. quæ ipſi cum dura matre intercedit. Quibus addendum, quod muſculus hic nervos ſuos a caudicibus, ex Cerebro ſeu Medulla oblongata, immediate magis emergentibus, hinc brevioris ab eorum exortu diſtantiæ, recipiat, binos a tertio & unum a quinto pari: facilius proin hoc ſenſuum & motus organum cum ſuis membranis, ad febrem usque, delirium, paralyſin, convulſiones &c. in conſenſum rapiat.

Nec vulnera muſculi temporalis.

Aſt eo ipſo, dum *Hippocrates* ex Muſculi Crotaphitis plagis non convulſionem univerſalem, ſed particularem tantum, oppoſiti nempe ejusdem nominis muſculi, & ex illius, per maxillæ luxationem, tenſione ſoporem febremque continuam, quibus nihilominus tempeſtiva oſſis translocati reſtauratione mederi licet, hinc ſymptomata per ſe lethalia ex læſionibus ejusmodi evenire,

evenire, minime asserit; neque ulla pars huic musculo præ reliquis peculiaris, id est, cui laceratæ non adæquata remedia suppetant, contigit: traditionem hanc mirari seu ridere potius, quam refutare, congruum mihi videtur, & quæ contusiones ac vulnera ejusmodi excipit, mortem ex accidente saltem aut propter alias læsiones coincidentes, supervenire, puto.

Stant a partibus meis infiniti medici ac Chirurgi, qui hunc musculum partim casu enormiter vulneratum, partim manu provida Chirurgi incisum, feliciter coaluisse perhibent, quorum pauciores allegare impræsentiarum sufficiet: Prioris nempe classis *Pavvium in Hippocrat. de Vuln cap. p. 147. Fontanum. in epit. Vesal p. 14. Scultetum arm. chir obs. 3. Glandorpium Specul. Chir. obs. 11. & 12. Volcherum Coiter. obs. anat. chir p. 111. Cattierium obs. 9. & Wieseman of Wounds cap.* 9. posterioris vero, i. e. sectionem chirurgicam ejusdem musculi in casu necessitatis haud omnimode declinantis, sed cum salute ægrorum factam perhibentis, *Fontanum* l. a. *part. 3. Borellum cent. 2. obs. 20. Pavvium* l. a. *p. 176. Riverium obs. a Fomio commun. 19. & ab Aimar commun. 4. Marchettum obs. chir. 15. Job. van Meekren obs. chir. cap. 1. Cornelium van de Voorde Lichtende Fackel der Chirurgie p. 476. & hujus Scholiasten.* l. a. *item VViseman* l. a. Quibus propriam experientiam jungo, per quam olim *Lugduni Gallorum* in Nosocomio, quod *l' Hostel de Dieu* vocant, in puero 10. circiter annorum dextrum musculum temporalem casu ab alto ita contusum atque laceratum fuisse recordor, ut superveniente suppuratione os subjacens hinc inde nudum plane, imo in hoc sub illius latere postico fissuram cernere contigerit, cujus persequendæ causa ejus insignem satis fibrarum lateralium fasciculum incidere cogebatur Chirurgus; qui nihilominus post delirium, febrem & convulsiones exantlatas sanitati pristinæ restituebatur. Item militem consistentis ætatis, cujus sinister Crotaphites obliquo vulnere versus genam usque securi discissus erat, paucis tantum fibrarum in medii profundo intactis fasciculis, quique præter illius antagonistæ convulsionem hæmorrhagiam insignem & febrem aliquot dierum, nihil symtomatis patiebatur, paucarum septimanarum cura ad cicatricis usque cutaneæ inductionem sanatum eodem in loco relinquebam. Imo provocare possem ad Acta Publica Questuræ Sckeudicensis vicinæ, a cujus Præfecto Anno 1679. d. 7. Julii ut de fœmina quadam, uxore civis nostratis, in pago, *Schönau* dicto, vehementius vulnerata, deponerem, postulabar: in qua præter vulnus brachii dextri & manus sinistræ plagam capitis observabam; spithamam circiter longitudine æquantem, i. e. ab occipitio per temporum sinistrum & frontem ad nasum usque vergentem, simulque musculum temporalem

Exempla Vulnerum muscul. temporalium salutarium.

Observatio.

Alia.

Alia.

lem ac ejus vaſa enormiter, calvariam quoque & meninges cum cerebro, cujus etiam aliqua portio excernebatur, in occipitio non leviter inciſa, deprehendi, cum aphonia ſenſuumque fere omnium per biduum ablatione, febre tamen non adeo magna: quæ nihilominus miſera in hanc urbem & ad ſuos delata intra aliquot ſeptimanas ſanata fuit.

Paucis, niſi vel calvariæ Fractura, vel cerebri commotio & vaſorum ruptura plagæ aut contuſioni Muſculi temporalis conbinentur, hæ mortem vix unquam inferunt. Cujus limitationis intuitu nec adeo paradoxa videri poterat *Anton. de Heide obſerv. medic. 20*: dum muſculus Temporalis forma crucis inciſus in cane equidem concitabat Hæmorrhagiam profuſam; brevi tamen inhibitam, qui ſine ullis gravioribus alias ſymptomatis brevi convaleſcebat; ſine dubio, quod vulnus hoc ſimplex omnino extiterit, nullaque contuſione concuſſioneve cerebri ſtipatum.

Calvariæ fracturæ per ſe haud lethales. Porro Calvariæ Fracturæ in ſe nunquam mortem inferunt, ſed propter adjuncta tantum, ſine quibus tamen rarius contingunt vel contingere valent, ſc. commotionem cerebri inſigniorem, vaſorum interiorum rupturas, fragmenta membranis ac cerebro infixa, aut hujus compreſſionem atque lacerationem: Proin ſi funeſtus iis ſuperveniat eventus, ejus ætiologia ab una alterave harum ſimiliumque circumſtantiarum erit petenda. Neque omnis vaſorum intra calvariam Ruptura & ſanguinis Profuſio, calvariæ depreſſio cerebrive compreſſio & Vulnus ac a fragmentis punctura mortem infert: ſed fracturæ conditio demum diverſa ejusmodi pathemata horumque circumſtantias modo per ſe, modo per accidens tantum, lethalia reddit; illud quidem ſi ratione fracturæ adjunctis his congrua medela fieri nequeat, hoc, ſi eandem admittant. Commotio vero cerebri mortis cauſa quando & quando non, judicari debeat, inferius declarabo.

Fracturæ cranii aliquando mortales evadunt, vel quod non dignoſcantur. Chirurgia E. illorum, quia in eo conſiſtit, ut vel læſionibus internis admoveantur remedia adæquata, vel educantur ac removeantur heterogenea, ſymptomatis lethalibus occaſioni exiſtentia, nempe calvaria depreſſa, feſtuca pungens & ſanguis atque ſanies comprimentia & putreſcentia: ante omnia hic mihi ex ſuperioribus repetere concedatur illud *Hippocratis* effatum, Medicum, qui ſufficit ad cognoſcendum, ſufficere quoque ad ſanandum; & per conſequens fracturas calvariæ, quas vel ratione exilitatis ſummæ, vel ut contrafiſſuras, dignoſcere haud licebat, ſolerti quamvis adhibita indagatione, ſi enarratarum circumſtantiarum graviorum aliquam cum pravis & pertinacibus ſymptomatis ſibi combinatam gerant, mortifera per ſe præſumerem, ut-

pote

pote quibus non perſpectis, aut vix dignoſcibilibus, nec medicina applicari poterat. Deinde, utut ſatis manifeſta ſit fractura, i. e. quam oculus aut ſpecilli contactus dijudicet, eo ipſo nihilominus, dum ratione ſitus ſimiliumque circumſtantiarum, de quibus ſucceſſive in ſequentibus diſſerendi dabitur occaſio, intrinſecus latentibus congrua remedia denegantur, etiam hoc nomine fracturæ aliquando mortiferæ evadunt, v. g. ſi ſanguis extravaſatus ſub meningibus & interioribus ἐγκεφάλȣ receſſibus hæreat.

Sc. poſthabitis fracturarum enarrationibus, quas alii cum *Hippocrate* ſub quinario, alii cum *Paulo* ſub ſenario, numero complectuntur, ſub ea diſparitate mihi hoc loco illas concipio, ut ala ſit Fiſſura, alia effractura ſeu depreſſio, alia Contuſio ſeu colliſio, alia Sedes, aliaque Contrafiſſura: hinc in earum mortalitate evolvenda ita procedo. *Fracturarum calbariæ ſpecies.*

Fiſſura quia vel evidens, vel cœca ſeu abſtruſa magis, illa vix unquam lethalis eſt, quod vel immittendis medicamentis ac educendis moleſtiis ſatis pateat, vel quod, ſi per auguſtiam ſuam operas neceſſarias haud admittat, de ſui dilatatione nihilominus Chirurgum admoneat: adeoque ſi inde moriatur percuſſus, ex accidente tantum talis dici debet. Aſt de Cœca ſeu Capillari ſi conſtet, omnem prudentiam indagatricem ipſi fuiſſe adhibitam, hanc tamen nullo modo conjecturari licuiſſe, v. g. ſi verenda mox in principio haud emergant ſymptomata, ſubitanea tamen aut lenta etium aliquatenus morte & præter expectationem ſuccumbat æger, hanc, ſi aliqua mortis cauſa, etiam ſi talis, quæ alias commode ſatis ſublata & educta fuiſſet, ſub calvariæ ſectione reperiatur, lethalem enunciarem, quod malo haud perſpecto aut minus perſpicuo non valuerit fieri medicina. Paradoxum hoc aſſertum videbitur pluribus, imo ejus contrarium in Collegiis non raro renunciari novi, ideo quod fiſſura in ſe nihil lethalitatis involvat, ſanguis extravaſatus ac ſanies tempeſtive ſatis educi queat, terminus mortis interdum ſatis longus, v. g. in caſu ſequente: aſt difficultatem dignotionis probe ponderantes, hanc ſummam, difficilem quoque omnimode, curam, inviti poſt hac fatebuntur, ac in accuſando magis chirurgo, quam vulneratore, haud adeo præcipites ſe dabunt. *Fiſſura cranii qualis per ſe lethalis.*

Comprobant hoc Obſervationes frequentiores. v. g. penes *Paw. in Hippocr. de vuln. cap. p. 82.* qui refert, quendam a compotatore in Bregmatis os dextrum poculo ſtanneo percuſſum, hujus tamen integumentis mollioribus apertis nihil fiſſi in Olla repertum fuiſſe, ægrum pancratice ſe habuiſſe & obambulaſſe: donec poſt decimum menſem inter ambulandum vertigine cor-

reptus

reptus conciderit & brevi post expirarit, apertoque Cranio in ictus loco os plane putridum fœtidumque cum Meninge comparurerit; ideo sc. quod ab insensibilibus staminum, seu fibrillarum ossearum, tabularum calvariæ meditullium intercurrentium, contusionibus lacerata fuerint vasa illi intertexta, quorum Cruor exstillans Os in inflammationem, hocque Meninges & Cerebrum in consensum lethalem, abripuerit cui similem Historiam *Valleriola* in *Comment. in Hipp. de vuln. cap. ad c.15.* suppeditat. Ejusdem forte generis dicenda erit occulta illa Rima, quam *Tulpius Obs. 1. c. 2.* describit, & ex qua, omnibus remediis irritis periit sexta die Vulneratus: cujus Cranium, tam vivi, quam cadaveris, dissectum foris illæsum plane deprehendebatur, intus nihilominus sui fissuras, una cum sanguine, ad basin Cerebri deposito, & Cerebello syderato ostendens. Sane Tabulam Calvariæ externam ictui illato minus cedere, findi nihilominus plus minus internam, hinc inde experimur, qualis læsionis species lethalitatem plerumque pedissequam habet, si non ob aliam causam, certe vasa lacerata, hincque sanguinis ad interiora profusionem. Ita v.g. *Fallopius in Hipp. de vuln. cap.* 13. perhibet, se in Nobilis cujusdam Studiosi Occipitio percusso (raso etiam) nullam equidem vidisse fissuram, donec Lamina superiore penitus abrasa inferior largam satis stiterit. Simile quid de Sutore quodam Parisiense, lapide percusso *Anonymus ille Gallus*, cujus aliquoties jamdum memini, *L' art de faire des Rapports*, narrat, hunc equidem intra quindecim dies sanatum evasisse, postmodum vero duris symptomatis prehensum quinta circiter septimana expirasse: super hujus Dura matre repertam fuisse saniem purulentam, quæ hanc lividam maxime reddiderit, & in Cranii pariete interno visam fissuram cum aliquali hujus erosione, recta quidem sub loco, qui ictum exceperat, integra Lamina exteriore. *Hic casus* inquit *Berengarius de fract. cran. part.* 2. c: 1. *inter alios timendus est, quia Medicus cum maxima difficultate potest judicare illam speciem læsionis maxime sensu, sed judicio tantum præsumptivo judicabit, visis accidentibus, quæ sequuntur ad talem speciem &c.* Quæ tamen pariter aut non mox eveniunt, aut fallunt.

Minoris E. periculi erit fractura latior & patula magis præ arctiore, atque inepte argumentantur ab illis frequentius sanatis ad minores, capillares ac minus sensibiles; cum hæ plures perimant, ob rationes indigitatas, sanguinis imprimis ad ἐγκέφαλον profusionem; illarum enormiores quoque feliciter curari, experientia crebrior comprobet. *Etenim etsi rima sit tam angusta*, inquit *Ægineta*, ut *sensum exiguitate fallat, tamen pluribus mortis causa fuit:* quanquam non tam ob rimam ipsam, quam ob sanguinem supra interiora

Cal-

Calvariæ profuſum, tale quid eveniat. Ad quos latentes fiſſuras quoque referendæ, quæ in Oſſibus Calvariæ profundioribus v. g. Oſſium Temporum inferiore parte, Oſſe Sphenoide, Orbitarum Oculorum &c. eveniunt, ſub baſi Cerebri latitantes, hinc nulla oculorum mentisve acie comprehenſibiles, & læſionibus Capitis per ſe lethalibus annumerandæ. Non quidem in ſe, ſed quatenus vaſa ſanguifera rumpunt, aut ſub iisdem teſtæ aut fragmenta ſecedunt, membranas cerebrumque pungentes ac vellicantes: qualia educere, nulli arti conceditur, exitium nihilominus ægro parant.

In ſpecie ſi fiſſura in ipſam inciderit ſuturam, difficillimum eam dignoſci, *Hipp. de Vuln. capit. 16.* tradit, *Fallunt* enim, inquit, *& mentem & viſum Medici hæ ſuturæ, fiſſuræ ſpeciem referentes & reliquo oſſe aſperiores exiſtentes, niſi vehementer diſſectæ fuerint ac diſſolutæ.* Seu ſecundum *Fallopium in Hippocr de vulner. cap. c. 19.* quoniam aſperitas ſpecillo deprehenſa non indicare facit Vulnus ſuturæ, & ambigui recedimus ab exploratione facta: num illa naturalis, i. e. Suturæ propria, num præternaturalis, ſeu a percuſſione ſuperinducta: *Credimus*, pergit *Fallopius*, *enim ſuturam tangere, & erit vulnus, & econtra, Oculus etiam decipitur, qui videbit ſuturam, & credet os eſſe fractum*; niſi forſan ſuturæ ipſæ rimam patiantur latiorem, ſeu hiatum manifeſtum, quem diſſolutionis nomine Hippocrates innuit, dehiſcentiam forte commodius dicere liceret. Per conſequens ſi nec oculus, nec ratio, his vitiis detegendis, ſemper adæquata, quid mirum, mortem, quæ ejusmodi fiſſuras inſequitur, ex conditione vulneris, non imperitia Chirurgi, obveniſſe dicamus, i. e. has, quod iis mederi haud licuerit, per ſe lethales aſſeramus. Cunctos vero Medicos mihi adſtipulantes promitto, fiſſuram, qua interaneorum læſorum remedia excluduntur, aut heterogeneitatibus ad mortem usque moleſtis exitus denegatur, ſemper lethalem eſſe: quod quibus modis evenire queat, inferius tradetur.

Alias vero etiam aliquando evenire ſolet, quod ter ſibi in Praxi viſum *Berengarius Carpenſis l. a. part. 1.* tradit, partem Cranii, a re obtuſiore percuſſam, partem oſſis ſibi oppoſitam, per ſuturam tamen ſibi connexam, eousque impellere, ut commiſſura illa intermedia plus minus evidenter aut omnino non ſolvatur & hiet, huic tamen intertextæ villæ membraneæ ac vaſa conquaſſentur ac lacerentur, hinc cum ſanguine e vaſis ruptis deſtillante temporis ſucceſſu putrefiant & in pus abeant. Quod, quemadmodum, cute haud lacerata, difficilioris pariter cognitionis, ſic difficilioris quoque medelæ eſt: atque ideo Læſio hujus generis utplurimum, hinc per ſe, lethalis erit dicenda.

Nec sedes lethalis.

Incisio ac punctura alias Sedis nomine venientes in se mortis causa minime dici debent: quia utplurimum cum vulnere evidentes satis & in oculos incurrunt, ideoque patulam viam immittendis remediis & educendis noxiis concedunt, vel de amplianda illa nos monent.

Effractura per se non lethalis. Nisi forsan educi nequeant heterogenea;

Neque Effracturarum talis existit conditio, quin sensibus satis obviæ sint ac cæteris paribus Chirurgiam promptius admittant: nisi quod aliquando sanguis & saniesuna cum fragmentis ossis sui eductionem detrectent. Quæ sanguinis ac saniei evacuationem morentur, paulo post dicetur: de testis vero seu fragmentis a calvaria secedentibus & vel extremitatibus suis acutis, quasi spiculis, meninges ac cerebrum pungentibus ac perforantibus, vel mole sua eadem comprimentibus monendum, utraque ratione hæc exitiosa valde existere. Quippe sive mole, sive aculeis, in membranas agant, illa comprimendo, his irritando & in spasmos eas concitando, circulationem per vasa turbant & graves inflammationes movent; cerebrum vero simul in sphacelum conjiciunt, spirituum dispensationem inhibent & apoplexiam provocant. Per consequens si vel fragmenta hæc ita se habeant, ut commode protrahi nequiverint, vel eousque læserint, ut protracta quamvis, effectus graviores pone se reliquerint: lethales capitis percussiones aliquando reddere possunt. Priore nempe ratione, si portio ossis avulsa seu fragmentum sub os integrum ita se receperit, ut ubi hæreat, nescius Chirurgus illud apprehendere & extrahere haud valeat, aut v. g. ad basin cerebri hujusve interiora adeo profunde, aut in similem quendam locum, depositum fuerit, ubi instrumentorum usus silet, v. g. ex fractura orbitæ oculi, ossis cuneiformis &c. Imo quamvis commode satis, mediante sive Trepano, sive per ipsam Effracturam patulam, tale ossiculum protrahatur, adeo ut Symptomata graviora ad unam alteramve horam remittant, & sensus ad pristinum statum ac vigorem se denuo recipiant, redeunt tamen illa, paulo post cum impetu: vulnus, propter ejusdem duriorem impressionem factam, etiam hoc remoto, percussum interimit, hinc lethale manet.

Aut enormius læserint fragmenta.

Contusio cranii aliquando non lethalis;

Ambigua magis videtur Contusio seu Desessio calvariæ, quia enim ab hac modo fovea remanet, modo eadem deletur, in priore casu, etiam citra ullius symptomatis apparitionem Chirurgo metum rupturæ tabulæ internæ ac vasorum illa incutere & Elevatorii atque Trepani usum commendare poterat. Quinimo hæc IntrocessioCerebro acMembranis comprimendo vim infert, seu motum Sanguinis & spirituum plus minus evidenter turbat, in adultis utplurimum cum Fractura. Adeoq; ex collisione illa, quam cum externæ tabulæ lacu-

na, sine ulla accidentium molestia in juvene testatur *Paw. p. 91.* post trimestre eveniens mors Artificis potius securitati & negligentiæ erat adscribenda. In posteriore nec de eadem constat, nec talem, nisi ex symptomatum vehementia suspicari, aut per cadaveris sectionem judicare, licebit; hinc ejus effectus haud semper attendere, multo minus avertere, poterit sagacissimus, & sine dubio non culpa Chirurgi, sed Aggressoris, perit percussus. *Aliquando talis,*

Ex Contrafissura, Oppositione seu Resonitu demum si moriatur idem, cum sanguine extravasato, fragmentorum ad interiora secessu similive circumstantia, non sine ratione me hanc per se lethalibus fracturis accensere, illi annuent, qui in primis artis Principiis evolvendis operam suam aliquando collocarunt. Hos enim ex *Hippocrate de Vuln. capit. t. 9.* non possunt latere hæc verba: *Si os vulneratur alio capitis loco, quam quo ulcus habet homo, quintus hic modus est, quod Infortunium ubi accidit, nulla re juvare valebis: non enim scire potes, ubinam malum hæreat, imo num æger vulneratus sit, aut quanam capitis parte, etiamsi maxime quæras, certior fies.* Hinc *Pavv. p. 106. vere infelices ac infortunatos ejusmodi percussos proclamat, qui nec ipsi sciunt, an, & quo loco læsi sint, nec Medicus ac Chirurgus hac de re certior fieri potest, nisi cum jam conclamatum est.* Et *Pareus* 9. c. 8. ait, cum nullo certo signo hoc Fracturæ genus dignosci valeat, si quando ex tali mors consecuta fuerit, venia dignum censendum esse Chirurgum. *Propter difficultatem dignoscendi.*

An ejusmodi Contrafissuræ dentur, seu unquam existant, prolixe equidem disceptare novi Doctores æque, ac Practicos, ut cernere est penes *Fallopium in Hippocr. de vuln. capit.* c. 14. *Berengarium part. 2. c. 2. Ioh. Baptist. Cortes. in Hipp. de vuln. cap. part. 2. t. 2. A. a Cruce Chir.* l. 2. *cap.* 1. *Pareum* l. 9. c. 8. *Sennertum pr.* l. c. *part. 1. c. 23. Diemerbroeck. anat. l. 11. c. 4. Iohn. Brown of Wounds c. 33.* & *Anton de Heide annotat. in Cornel. van de Voord Fackel der Chir..* horum aliis illas asserentibus, aliis negantibus: inter quorum illos reperio *Pareum, L. 4. Nicol. Florentinum Serm. 7. sum.* 2. tr. 4. c. 1. *a Cruce, Pawium anat. succent. Loss. 1. obs. 1.* Quibus sane obstrepere nefas, multo minus Berengario subscribendum, quando illos, qui ἀπήχημα s. ἀπύχημα testantur, purum mendacium dicere frivole clamitat; postquam in linea mox antecedente possibilitatem ejus nihilominus non diffisus fuerit, perdifficilem tantum dixerit. Medicos Chirurgosve ajunt decipi per hoc, quod contingere queat, aliquem in uno latere lapide, fusti, percuti, sine ullo ictus aut fracturæ vestigio, simul tamen eundem percuti in opposita parte, aut hac percussum in terram cadere, seu parieti allidere &c. ut in hac frangatur Calvaria, quod

a priore percussione evenisse, imprimis si de posteriore ictu aut allisione minus constet: ut credamus illam partis oppositæ læsionem factam fuisse ab uno ictu, quæ ab alio seu altero fuit facta, v. g. casu in terram. Quod equidem aliquando ita se habere facilis largior, quin tamen interdum etiam ejusmodi Infortunium accidere queat, nihil prohibet. In præsentiarum interim, ne theoriæ præ praxi plus litare videar, neminem adeo difficilem ac obstrepentem mihi in hoc auguror, etsi nulla unquam Contrafissura detur, si modo duabus diversis Capitis partibus inferantur ictus, quorum unius inflictio aut inflictionis locus ex quacunque occasione nos lateat, etiam hunc per dignotionis difficultatem incurabilem præstiturum fracturam hinc factam, eamque per consequens ideo per se lethalem.

Celsus equidem *lib. 8. cap. 4.* modum eam dignoscendi suggerit hunc, ut si quis graviter vapulet & mala subsequantur symptomata, neque in parte, qua cutis discissa est, rima reperiatur, in parte altera investigetur, num quis locus mollior sit & tumeat, hicque aperiatur: imo alii alia his addunt signa, nempe quod æger manum illi loco frequentius admoveat, &c. Ast cuncta hæc insufficientia ac fallacia satis testatur Chirurgorum multijuga experientia, quatenus non raro in illa quoque cranii parte, in sectione cadaveris, offendimus fissuram, in qua nullus tumor nullaque laxitas cutis conspiciebatur: imo qualis tumor cutisque secessus expectari poterit, si lamina calvariæ interna, externa integra, Resonitum fuerit passa, aut orbitæ oculi, sub musculo temporali, ossi cuneiformi similibusque locis, cuti non immediate contiguis, ejusmodi Infortunium imprimatur? qualia phænomena autopsia non raro suggerit. Vnicum horum exemplum recensere lubet. Requisitus Anno 1669. Semptembr. Taucham, Oppidulum vicinum, ut cadaver Christiani Voigtii, ex ictu fustis defuncti, aperirem, in fronte hujus prope & circa supercilium dextrum suggillationem sine vulnere, nihil vero in osse substrato fissuræ, contusionis &c. ast sub prora cerebri in orbita ejusdem oculi dextri contrafissuram sesquipollicaris longitudinis, ad sellam turcicam abeuntem, hinc eodem in loco, duram matrem ruptam, offendi, offenditque mecum Chirurgus, qui laboris impatiens hanc intempestive abrumpere maluisset. Ægrorum delirantium ac sub torpore, i. e. sine sensu & motu decumbentium, manus, caput hinc inde contrectans, aut nulla, aut minus fida, index est. Præterea non in parte percussioni semper opposita, sed in vicina quoque aliquando Contrafissura fit, imo in eadem sc. ut modo dictum, non lamina externa, quæ ictum excepit, sed interna, fissa, ut vel ex *Fallopio in Hippocr. de Vuln. cap. 14. Pareo*

lib. 9.

lib.9. c.8. Pavv. p.108. Tulpio lib.1.obs.2. & Sculteto Obs.14. patet. Imo nonne evenire potest, sicut Inspectiones cadaverum edocent, ut in parte percussa excitetur fissura, patiatur nihilominus contrafissuram alia quædam remotior, de qua, quia illa evidens, nec somniare quis poterat? Et certe, *si quis non, nisi mera fretus suspicione*, inquit *Pavvius*, *hanc illamve capitis partem explorandi causa secet, nihil inibi detrimenti inveniat & æger postmodum moriatur, non poterit crudelis Medici evitare nomen, verum notam tam sibi, quam arti, inuret non eluendam.* Neque tamen contrafissura immediate lethalitatem patrat, sed pariter, ut modo indigitatum, vel ratione sanguinis extravasati, vel fragmentorum insignium, quæ vel aculeis vel mole sua membranis ac cerebro exitiosa existunt, & quorum neutrum, utpote haud exploratum, protrahi potest: Sanguinem sub contrafissura vix ullus disputabit; ast tantum ictus illati ad contrafissuram usque esse potentiam, ut in testas majores minoresve interior calvariæ lamina secedat, mirari, haud tamen omnimode negare, conceditur. Miserum hujus phænomeni exemplum est, quod *Pavv.* l. a. refert, de Juvene quodam, qui capite pronus in terram conciderat & tertio post casum die obierat: cujus calvaria discissa omnino integra & sine omnis læsionis vestigio comparuit, ab interna parte nihilominus evulso fragmento ingente, quod per utramque cerebri partem perque intermediam hujus divisuram se trajecerat. Cui addere convenit, quod *Pareus lib. 9. cap. 8.* perhibet, cujusdam Nobilis, casside armati, bregmatis lethaliter icti, laminam internam externa integra in multas testas secessisse: imo quotidie tale quid evenire, sectionibus ejusmodi cadaverum vacantes mecum fatebuntur. Per consequens, si aliquando ejusmodi Infortunium tempestive detegatur, huicque æger eripiatur, raro contingentibus hoc erit annumerandum, imo paucissima forsan (si quæ) penes practicos reperimus exempla eorum, quorum contrafissura comparuerit, hæcque cum lethalibus suis adjunctis seu effectibus sublata fuerit.

Contrafissura non immediate sed mediate demum, lethalis existit.

Propero ad interiora Calvariæ, ubi mox de Duræ ac Piæ meningis vulneribus quæstio exoritur, an hæc inter lethalia referenda? quale quid simpliciter affirmare haud possumus, nisi forsan intuitu reliquarum circumstantiarum, sc. rupturæ vasorum, cerebri concussionis aut vulneris insignioris, mors aliquando superveniat. Quemadmodum enim cerebri compages nec levissime vulnerari valet, nisi instrumentum vulnerans hæc ejus involucra penetret, ex læsione nihilominus illa frequentius convalescunt ægri; ita cur sola hæc involucra lacerata mortis causam quis præsumeret, haud apparet. Potissimum

Duræ ac Piæ Matris vulnera sunt ambigua.

 cum

cum Craſſam integram, ſi inter hanc & tenuem ſanguis extravaſetur, vel pus colligatur, incidere & aperire haud vereantur Chirurgi peritiores, ut vel ex *Glandorpii Specul. Chir. obſ. 4. & Blankart Collect. Med. Phyſ. cent. 1. obſ. 27.* legere poterunt, quibus hoc paradoxum nimis videtur.

Cujus etiam generis videtur Experimentum tentativum *Antonii de Heide*, ab hoc *obſ. 19.* delineatum, quo, poſtquam trepano Canis Calvariam perforaverat, forcipe prope Sinum falciformem aperiebat, eum in finem, ut ſymptomata, hujusmodi læſionis connexa obſervaret. Hæmorrhagiam ſanguine draconis & linteo carpto brevi ſedabat, adeo ut poſt breve animi deliquium ad ſe rediret & pane ſicco aliisve (licet minus avide) vesceretur, nullis ab hinc aliis gravioribus ſymptomatis correptus.

Etſi lubens fatear, ejusmodi inciſiones arte & manu ſuſpenſa factas haud undiqvaque æquiparandas eſſe Lacerationibus ac Rupturis horum Panniculorum, cum impetu ſeu violentia majore concitatis: dum harum poſterioribus combinantur Fractura, Cerebri concuſſio &c: tenſiones quoque ruptoriæ ac ictus impetuoſius illati plus doloris præ inciſione artificiali parant, hinc ſpasmis gravioribus totius involucri aliarumque partium occaſioni exiſtunt. Ne advertam, in parte laterali, vel a fractura Calvariæ remotiore ac profundiore, cui remedia commode adminiſtrari nequeunt, laceratas Meninges Lethalitatem utplurimum conſectariam habere. Senſus delicatioris ſunt hæ membranæ, hincq; vulneratæ in Paralyſin ac demum Convulſiones abripiunt partes, ideoq; per ſe mortales nuncupari valent earum lacerationes, ſi fruſtra admota fuerint remedia congrua: & ſi forſan unum vel alterum a læſione ejusmodi evadere conſtet, aphorismo tamen univerſali occaſionem parare nequeunt, per axioma: *rara non ſunt artis.* Urgens interim magis videtur Lethalitas in Vulnere Piæ matris, quod vaſis ſanguiferis nullibi non cernatur hæc intertexta, quæ ſimul rupta multam cruoris profundunt: Cerebrum quoq; Integumento hoc denudatum ab aere ambiente brevi corrumpatur, ejusque dolorifica conſtrictione ad exteriora protrudatur atque elevetur.

Ratione læſionum Duræ Meningi obvenientium adhuc attendi meretur Membranæ hujus textura ſingularis, qua in ſuperficie ſui interna fibrarum craſſiorum & tantum non lacertoſarum ſtrata bina, ſe interſecantia, in extima ſimplex tantnm, ſiſtere *Anton. Pacchionus de dura mening* c. I. ediſſerit, hæcque pluribus figuris exprimit: Per quam conformationem ac alternativam ſui conſtrictionem Cerebrum ejusque vaſa comprimat, fluidum a ſanguine derivatum in ſubſtantiam ejus corticalem & ex hac intra nervorum tubulos medullares exprimat atque propellat,

pellat, ut *cap. 4.* prolixe tradit. Adstipulatur huic theoriæ *G. Baglivius de fibra motric.* c. 5. ubi Duram Matrem maximum humani corporis Elaterem ait, qui perpetua sua oscillatione secretiones fluidorum varie promoveat varieq; dirigat, hinc solidis ac fluidis imperet: vulneratus vero, inflammatus aut quocunque modo læsus convulsiones, deliria, jactationes aliosque motus inordinatos in Cerebro ac partibus inferioribus præstet toti plus minus perniciosos. Quam theoriam etiamsi haud per omnia meam faciam, admonitus a *Ridley* Anglo, dum in *tr. de Anatome Cerebri* duræ Matris motum arteriis Cerebri, cum plerisque Antecessorum, in acceptum refert, postmodum, cum Baglivii hypothesin, de motu Duræ meningis proprio & hujus influxu ad cætera organa, intelligeret, singulari experimento, in cane vivo adornato, quod ex *Trans. philosophic Angl.* excerptum in *Act. Erudit. Lips.* Ann. 1705. mens. Maji reperitur, pristinam sententiam vindicare, motumque Cerebri a peculiari hujus Membranæ textura, ab aliis assertum, evertere conatus fuit. Ipsa nihilominus ejus structura, simplici telæ satis absimilis, sed sensibiliter lacertosa, & symptomata, ejus statum morbosum comitantia, innuunt, eam machinæ corporis vitali usum non exiguum præstare, adeoque violatam motus hujus generosiores varios vitiare. Adeo ut minus paradoxe asserere liceat, violentiores involucri hujus rupturas aliasque unitatis solutiones Convulsionem, Paralysin ac non raro mortem inferre: atque hoc quidem plus minus, quo modo has, modo illas, fibrarum illius series fasciculosve violari contingat. Qualem quidem disparitatem specialius animadvertere non licuit, augurari tamen in genere fecit hoc, quod, tradente *Pacchiono* c. 6. loci diversitas in dicta membrana, in quo contactus violentiores hæc experitur, cuive hæc vel illa acriora admoventur, majus minusve periculum inferat, v. g. prope falcem, cujus lateribus Glandulas quoque spissius seu copiosius adhærescere, idem Autor *de glandul. duræ matris* asserebat.

Sinuum duræ matris vulnera sunt lethalia.

De Vasorum, Involucris his intertextorum, lacerationibus mox dicetur, inspecie quoad sinus duræ matris hic monendum, eorum vulnera, nisi levissima forsan, proter enormiores sanguinis profusiones, semper lethalia pronunciari debere: sive cranio eousque aperto, ut patulo satis vulneri medicamenta styptica admovere concedatur, sive eodem clauso, hisque remediis aditu intercluso. Nec in dubium hoc vocabit, qui sanguinis uberrimum confluxum ad receptacula illa, imprimis majora, novit, firmareque idem possem diversis Autorum testimoniis, nisi insequentibus casibus sat fidei adscriberem, Facultatis nostræ censuræ 1669. d. 7. Aprilis & 1678. d. 16. Novembr. expositis.

tis. Nempe in priore, cuidam furca, aut, ex Occisoris relatione, baculus extremitatis acuminatæ, per orbitam oculi dextri eousque adigebatur, ut processum falcatum in antica parte hujusve sinum duobus foraminulis pertusum & sanguine vacuum, declararet inspectio die tertia ab ictu mortui. In altero, quidam fuste majore percussus repente sine motu & sensu conciderat, & ni fallor, tertio die obierat: in cujus calvaria fractura ingens simulque quartus duræ matris sinus ruptus visus fuit, sanguine multo sub eadem membrana & intra cerebri anfractus atque cavernas collecto. Quod si tamen cranii fractura latior, dubia ideo videri poterat hæc lethalitas, quod sub hac circumstantia ille sanguinis fluxus mortalis commode satis compesci queat, & quidem præeunte *Marchetto*, qui *obs. med. chir. 4.* vulneri capitis latiori, per medium cerebri, ubi hoc a falce dividitur, usque ad corpus callosum penetranti & sinui falcato cum aliis vasis dissecto, gossypium ustum, bolo armena, sanguine draconis & albumine ovorum imbutum, una cum filamentis aridis intrudendo, hæmorrhagiam enormissimam sistebat. Sed quamvis experimentum hoc Celebris adeo Chirurgi in dubium vocare mihi haud præsumam, ambigo nihilominus, an levior & superficialis ejusmodi stypticorum applicatio vasis seu receptaculis tantis, quæ præter sanguinem venosum arteriosum simul excipere, eorum pulsus & manifesta satis arteriarum insertio persuadet, obturandis sufficiat: quatenus cerebri subjacentis mollities nullam ab altera parte renitentiam compressivam præstat, & in membris externis, nisi simul adplicari queat deligatio congrua, frustraneus est restringentium usus: violentiorem vero & duriorem ejusmodi remediorum infarctum, hinc compressionem potentiorem, cerebrum mollius sine spirituum dispensationis graviore ac lethali læsione, an feret, quod sanguinis extravasati mole, aliquando non adeo ingente, mox gravatur?

Observatio.

Item.

Vasorum cerebri vulnera cur lethalia?

Lacerationes ac rupturæ vasorum sanguifluorum reliquorum, sive cerebro, sive membranis, implicatorum, proin Plexus quoque Choroidei, si tales fuerint, per quas enormior ad extra sanguinis contingat profusio, lethales per se censentur: sive apertura calvariæ tanta fuerit per quam styptica applicare liceat, hæc nihilominus tanto malo avertendo vix unquam proportionata sint, ut ex modo dictis suppono; sive situs ac tractus vasis lacerati talia respuat, v. g. arteria illa per fissuram magnam limborum cerebri anteriorum decurrens Hinc necessario cum sanguine deficiente oscillatio hujus vitalis fatiscit & syncopen apoplexia lethalis brevi excipit seu comitatur.

Sin

Sin vero idem sanguis extravasatus intra calvariam congeratur, duplex pariter cerebro inde emergit damnum: alterum ab ejus mole seu pondere, alterum ab ejusdem corruptione seu putredine. Illa siquidem cerebrum brevi ad apoplexiæ concitationem comprimitur; hac vero idem sphacelosum redditur, ac post deliria, vertiginem ac convulsiones spirituum pariter emanationes turbantur: per consequens, si sanguis ille tempestive satis educi nequeat, mortis causa vera & proxima dici meretur. Quamvis enim aliquando per nares atque aures idem aliquando sponte, cum percussi salute, rejiciatur: fortuitum tamen satis & solius naturæ potentioris effectus quia hoc est, artis regulis condendis minus adæquatum videtur; cum pluribus miseris beneficium hoc extraordinarium illa denegat, neque toti Hippocratis & Galeni peritiæ abstrusas has illique soli reservatas, vias terere ac simile levamen istis adferre concedatur.

Damnum sanguinis extravasati sub calvaria.

De sanguine sub cerebro, in hujus substantia, plicis & concamerationibus, intra hoc ac cerebellum atque circa medullam oblongatam collecto, idem asserunt plures, si non omnes: illum vero, qui intra calvariam & membranam crassam deponitur, aliquando Trepano educi posse, adeoque lethalitatem non semper patrare, in propatulo est. Quia nihilominus Medici minus cauti & malitiosi occisorum Procuratores Chirurgiam hanc omnibus ejusmodi casibus adæquatam credunt, hinc ejus omissionem inter neglecta & errores, quibus per accidens saltem mortalis evadat plaga, referunt; non cuilibet sanguini sub calvaria immediate hærenti evacuando hoc remedium sufficere, adeoque aliquando grumos illos per se mortem inferre, sequentibus declarabo.

Non omnis cruor, inter calvariam & duram meningem hærens, trepano evocari potest.

Nolo in præsentiarum prolixus esse in explicanda difficultate, quam aliquando læsionis locus admovendæ terebræ parit, dum v. g ex consensu plurimum Artistarum constat, frontis illi parti, quæ superciliis propinquior eam applicari haud posse: alia plura insuper, hac superata, sunt quæ operationem illam prohibent, seu prudenter negligere jubent. *Primum* horum est symptomatorum mox summa gravitas & mortis hinc evenientis celeritas; ratione quarum circumstantiarum ingentem simul cerebri fibrarum medullarium commotionem aut enormiorem sanguinis profusionem subesse concludimus: quarum hæc sæpe tanta, ut, quamvis aliquid cruoris per foramen modiolo descriptum prodeat, reliquum illius tamen ejusmodi ponderis aliquando observetur, quo cerebrum ad apoplexiam usque comprimat, aut putredine sua idem ad sphacelum usque lethalem brevi contaminet, quod multum sanguinis brevi

Cur trepano non semper locus conceditur.

Ob symptomatum gravitatem & mortis celeritatem.

vi educi nequeat. Imo fieri haud potest, quin multus sanguis extravasatus per totum ἐγκεφάλȣ convexitatem dispergatur, semperque decliviorem vacui partem petat, hinc nullo instrumentorum apparatu evocabilis. Neque obstabit, quod *Berengarius* l a. *cap.* 11. *Roonhysen obs. chir. p.* 161. ac 139. *Heide* in *not.* ad *Corn. van de Voorde nieuvvlichtende Fackel der Chir.* p. 475 ac demum *Anton. Pacchion. de dura mening. fabrica & usu cap.* 3. non in suturis tantum, sed undique crassam meningem calvariæ alligari, hincque ejusmodi descensum cruoris fieri haud posse per autopsiam & contra commune dogma tradant; Quippe eo ipso, dum a percussionibus capitis membrana eadem ab osse plus minus secedit & abrumpitur, via patula & locus conceditur sanguini, ex ruptis vasis profuso, sese latius explicandi & ad latera ac inferiora descendendi. Præterea quamvis non cunctos, quibus cerebrum concutitur, necessario perire, lubens concedo: quodsi nihilominus enormior ejusmodi quassatio fuerit, sanguini equidem, ad calvariam profuso, extrahendo trepani usus quadrabit, minime tamen corriget illas cerebri tubulorum interiorum distorsiones aut lacerationes lethales. Neque hac Chirurgia educere licebit sanguinem sub ejusmodi concussionibus ad cerebri interiora rejectum, a quibus nihilominus vehementiora mox in principio symptomata eveniunt, & per consequens in ejusmodi casu, frustranea erit modioli applicatio. Adeoque utut etiam hujus extravasationis illa fuerit conditio, cui Chirurgia hæc in se foret adæquata: eoipso nihilominus, dum, ut dictum, citius expirat percussus, ac prudens super eandem consilium capere hancque congrue administrare poterat Chirurgus, non hic, sed ipsa læsionis natura, causa mortis dici debet. Accedit, quod rupto majore aut pluribus vasis sanguis equidem extravasatus modiolo evocetur, non tamen impedire queat idem instrumentum, quin illo educto ex rupturis his novus scaturiat, hicque si non cerebrum comprimendo, certe vires dissipando, ægrum, cujus calvaria terebram sustinuit, enecet.

Aliquando quod de sanguine extravasato haud constet.

Deinde a Trepano nihil salutis expectandum, hujusque neglectus ex percussione per se lethali vix per accidens tantum lethalem faciet, si signa deficiant sanguinis extravasationem alias indicantia: quales quidem casus determinare mihi haud præsumo, binis tamen vel trinis declarare conabor. Si nempe contingat, quendam remotis arbitris, seu nemine vidente, percuti, ut sine sensu & motu mutus concidat, uno verbo sine omni phantasia & rationis usu percussus reperiatur, nullum vulnus aut tumor simileve, ex quo a violentia quadam externa hæc symptomata lethalia evenisse, suspicari liceat, compa-

reat

reat, hinc nec æger, nec alius quispiam, percussionem innuere possit: talis si sub torpore illo, ex sanguine sub cranio collecto, & alias per trepanationem educibili, moriatur, nonne illa sanguinis profusio per se mortifera erit judicanda, ideo quod causæ mali haud cognitæ non valuerit congrua fieri medela?

Ast ne casus ejusmodi fingere aut somnia alere videar, provoco imprimis ad ingenuorum Medicorum ac Chirurgorum experientiam, quorum sane unus vel alter, si non frequentiora, certe aliqua, sibi aliquando obvenisse exempla testabuntur, per recensitas aut his similes circumstantias difficultati intimatæ obnoxiarum, hinc per se lethalibus adscribendarum, capitis percussionum: quibus nihilominus, ne ἀσύμβολος plane censear, quid mihi anno 1688. obvenerit, adjiciam. Vocabar sc. die 6. Septembris a Præsidii suburbani Gubernatore, ut secarem cadaver militis gregarii, & de læsionibus ejus deponerem. Sanus hic vespera antecedanea ex hospitio suo ad tabernam cum commilitone prodierat, mane in compito reperitur semimortuus, aphonus sc. sine sensu & motu, deportatur ad suos & post paucas horas fatis cedit. Nemini constabat, an a violentia externa, an pathemate causæ intrinsecæ lethalia hæc ipsi contigerant symptomata, nisi quod eo jamdum defuncto socius egregie vulneratus narrabat, quosdam homines ignotos & per viam grassantes se cum socio fustibus similibusque instrumentis invasisse, donec fuga sibi prospiciens ipsemet vulneratus mortuum dereliquerit. Nullum violentiæ ullius externæ in toto hoc cadavere comparebat vestigium, nisi brachium dextrum maxime suggillatum, hinc de mortis causa proxima incertus primo medium & inferiorem ventrem, & cum in his nihil eorum, quæ ominabantur, offenderem, caput quoque aperiebam, nec in hujus cute, sed sub musculo demum temporali sinistro effracturam cum sanguine extravasato super dura matre deprehendebam.

Quæro itaque, qua ratione quave arte sanguis sub calvaria extravasatus in hoc subjecto dignosci potuisset, cum, quid ipsi obvenerit, nemo deponeret, neque ipse vulneratus (secundum consilium *Hippocratis l. a. t. 10. & 15.*) *interrogari potuerit. quid passus sit & quomodo?* & per consequens, quid agendum fuerit? an terebrandum in casu, ubi morbi natura hujusque circumstantiæ latent; demum vero, an artificis culpa occubuerit miser hic? Hærebunt quoad bina priora quæsita omnes, postremis negative respondebunt prudentiores. Unde infero, vel propter has solas circumstantias percussionem illam sua natura extitisse lethalem.

Pariter hujus generis erit ſanguis, qui e vaſis in loco extra percuſſionis locum, ſive cum, ſive ſine, contrafiſſura ruptis, emanat ac colligitur: de cujus extravaſatione quamvis ſatis certi ſimus, eum nihilominus, quia de particulari ipſius ſitu haud conſtat, trepano protrahere vix conceditur, concederetur forſan, modo, ubi hæreat, innoteſceret. Item, ſi quis percutiatur baculo exiliore, nulla vero primo aut altero die gravia patiatur ſymptomata, nec vulnus, aut ſuperficiale tantum, compareat: qua conjecturandi arte fiſſuram crani laceratave vaſa ſanguinea intelligeret, hinc qua temeritate perforationem cranii & eductionem ſanguinis, ſibi ignoti, adornaret, Chirurgus? Quodſi interim moriatur ille ex improviſo, uter horum cauſa mortis? an Læſus? an Chirurgus? an Percuſſor? Ultimus ſane mihi omnium quam ſuſpectus videtur.

Quod inter duram ac piam matrem hæreat.

Tertio ſicut ſanguinem, qui intra cerebri plicas & concamerationes, ſub eodem, cerebello & ſub dura matre hæret, modioli uſum detrectare plures mecum convenire ſuperius monui, ita de poſteriore, ſi in capitis ambitu ſuperiore, immediate ſub meninge fluctuet, hoc aſſerere, nimis durum videre poterat illis, qui ex *Glandorpii, Blankarti* & *de Heide* obſervationibus ſuperius allegatis recordantur, aliquando ſanguinem purulentum, ad ſpacium, huic ac tenui intermedium, depoſitum, inciſa priore, cum vulnerati euphoria ac ſalute, eductum fuiſſe: quin tamen rupturis utplurimum, adeoque per ſe, lethalibus, ejusmodi caſus accenſeamus, ſingularia hæc nihil nos morari debent. Quatenus extravaſatus hic ſanguis indeve producta ſanies non ſemper adeo ſenſibili, & ad protuberantiam usque meningis turgeſcentia ſeu tendentia, qualem in hiſtoriis ſuis ſcriptores hi teſtantur, exitum molitur, hinc artis miniſterium poſcit: ſed probabilius eſt, illum fluxibilitate & gravitate innata inferiora potius, quam ſuperiora, capitis petere, adeoque v. g. ad baſin cerebri, aut inter hoc & cerebellum ſe inſinuare, unde ſane nulla arte elicietur; ut taceam, ſi in ſaniem putrilaginoſam abierit, quod aliquando derepente fit; ejus congeſtionem ſub involucro hoc ſine piæ matris & cerebri ſubſtantiæ ſingulari alteratione ſeu corruptione vix fieri poſſe.

Quod duræ matri tenacius agglutinetur.

Nec ille ſanguis, qui immediate ſub calvaria, etiamſi circa bregmata, colligitur, trepano ſemper cedit, ſi nimirum *quarto* citius grumeſcens duræ meningi plus minus tenaciter agglutinetur, hänget an ſo feſte als Pech / ut in cadaveribus non, niſi duriore raſione, hinc detergatur, & lenta ſuppuratione ſeu putredine demum, ſecernatur, hinc forſan tarde ſatis per aperturam factam, excernitur, interim cerebri compagi vel mole, vel fra-

cedine

cedine, molestus & œconomiam ejus brevi sufflaminans ac destruens. Quam circumstantiam nihilominus a paucis attendi, proh dolor! quotidiana edocet experientia.

Ipsius denique cerebri ac cerebelli plagas *Hippocrates s. 6. aph. 18. 3. coac. 387.* & *1. de morb. 1. 3.* mortales ait: quia nihilominus ex harum gravioribus quosdam evadere, præter experientiam frequentem scriptorum fide dignorum monumenta perhibent, quorum quædam in *sectione prima* allegavi, pluraque his addere possem, ex quibus in præsentiarum sufficiat a *Berengario de fract. cran. c. 13.* & a *Volch. Coiter. obs. anat. chir.* p. 111. producta exempla, cogitarunt de limitationibus variis Chirurgi, quibus, quousque vulnerum horum lethalitas se extendat, definirent; quamvis vix adeo congruis & phænomenis quotidie obvenientibus haud adæquatis. *Cerebri & cerebelli substantiæ vulnera quæ lethalia?*

Potissimum vero per discrimen inter Cerebri corticis & medullæ plagas ambiguitatem hanc declinare attentarunt: quasi corticali tegmini illatæ per se mortem minime inferant, semper tamen medullam penitiorem penetrantes. Sed hos, quam inepti sint illi conceptus, docere poterant ex medullaris substantiæ profundiore aliquando laceratione non minus convalescentes, quam e corticalis vulnere succumbentes. Alii inter vulnera ventriculos penetrantia & non penetrantia distinguunt, v. g. *Fernel. 7. pathol. cap. 8.* dum inquit: *Si cerebri quoque substantia offenditur, ut facile fit cum amplificatum, id, (ut plenilunio) omnem calvæ capacitatem implet, mens labat, symptomataque omnia ingravescunt, ac sæpe cerebri portio, non citra vitæ perniciem excidit. Ast si altius in cerebri ventriculos vulnus sit inflictum, aut si transfossi sunt oculi, repentina mors insequitur.* Verum cum non minus ventriculorum vulnera sanata, ac hos non penetrantia mortem attulisse, multis historiis, quarum nonnullæ sectione prima allegatæ, comprobari posset, merito & hæc distinctio phænomenis cunctis solvendis haud adæquata erit: potissimum cum ex pravo supposito, quasi nempe intra ventriculorum horum concamerationes spiritus animales elaborentur, natales suas trahere videatur. Non is equidem ego sum, qui propter unum alterumve raro contingentium i. e. salutaria aliquando ventriculis cerebri vulnera, hæc e lethalium classe eximam, sed illa per se mortifera utique pronuncio: minime tamen ideo, quod ventriculos penetrarit instrumentum lædens, sed quod magnæ cerebri portionis continuitatem solverit, antequam vacuitates has attigerit idem. *Corticis æque ac medullæ; Ad ventriculos penetrantia & non penetrantia.*

Puto E. in cerebri plagarum lethalitate determinanda hac ratione procedendum esse, salvis tamen aliis sagaciorum judiciis. *Primo* sc. respiciendum erit *Circumstantiæ in lethalitate hac determi*

nanda attendendæ. erit ad illarum magnitudinem ac profunditatem, pro quarum diversitate corticis æque ac medullosæ substantiæ vulnera modo mortifera, modo non-mortifera, dici poterunt: prioris generis quælibet majora, posterioris salutaria, cæteris paribus, minora neque adeo profunda. Ita tamen ut medullæ vulnus, intuitu corticalis vulneris minus, mortem nihilominus per se inferat, quatenus instrumentum percutiens ad hanc penetrare nequit, quin corticis totam profunditatem emetiatur, simulque plura vasorum sanguiferorum laceret: item quod ob situs conditionem remedia vel plane non, vel difficulter admodum, eidem applicare concedatur.

(1) Magnitudo & profunditas vulneris.

(2) Vasa sanguifera lacerata.

Alteram conditionem formant vasorum majora minorave, plura aut pauciora, discissa seu rupta, per quam corticis æque ac medullæ vulnera uni subjecto exitiosa, alteri secus, existunt: illud sc. si sanguinis ingens copia profusa partem vulneratam cum toto debilitet, aut intra meninges ac cerebrum collecta huic vim inferat. Spectant huc vulnera plexus choroidei, quorum hæmorrhagiam nulla arte compescere licet. Cruor etiam ex hoc profusus recondita magis cerebri, imprimis medullæ oblongatæ principium, comprimendo & secum in putredinem vindicando, lethaliter afficit.

Vulnera capitis ab instrumentis secantibus minus periculosa iis, quæ a contundentibus.

Hinc factum, ut quidam ex modernis Chirurgis v. g. *Pavv. in Hipp. de Vuln. capit. Wieseman of Wounds & Blankart. in Collectancis Med. Phys.* vulnera cerebri instrumentis secantibus inflicta, quia utplurimum cerebrum non adeo graviter commovent seu concutiunt, minus periculosa autument his, quæ a casu ab alto, obtusis atque gravioribus telis, lapidibus &c. emergunt: ideo sc. quod hæc majorem in cerebro excitent tremorem ac concussionem, hinc vasorum sanguiferorum rupturam nunquam non comitem habeant. Quam quidem circumstantiam *Tertio* loco iis, qui super lethalitate deponere postulantur, commendo, cum vulnus cum concussione cerebri vix unquam sine ejusmodi ruptura & sanguinis profusione concipi queat, vel in cadaveribus reperiatur: unde fit, ut illud mox enormiora sustineat symptomata, sensuum nempe ablationem seu torporem insignem, aphoniam, qualia in plagis simplicioribus & acutis magis instrumentis concitatis, non, nisi temporis tractu & ex superveniente putredine ac sphacelo cerebri, eveniunt.

(3) Commotio cerebri juncta.

(4) Diversitas partium, hinc influxu spirituum destitutarum.

Quarto sicut ex Anatomicis nunc suppono, corticale cerebri ac cerebelli tegmen instar cribri glandulosi se habere, ex cujus acinis infinitis emanantes totidem fibrulæ seu canaliculi medullares fluidum ibi secretum ad totam machinam hujusque cuncta organa dispensant: ita unam præ altera, tam corticis, quam medullæ, portionem vulneratam mortis causam existere probabi-

babile sit, illam sc. quæ visceribus nobilioribus & ad vitam vel immediate, vel mediate magis, facientibus, destinata, seu quæ ratione vulneris nervis ejusmodi membrorum spirituum animalium influxum denegat aut intercicipit.

Quales equidem cerebri tractus seu areolas nemo Prosectorum a priore determinare poterit; sed ex symptomatum, vulnerationem ipsam mox excipientium, indole ac vehementia tantum, aut periclitantis vitæ termini brevitate eas, stochasmo satis rationali, auguramur. Ita v. g si singultus vulneribus ejusmodi superveniat, radices nervi phrenici, sin palpitatio cordis, syncope & asphyxia, sin dyspnœa, tractus cerebri nervis cardiacis ac pneumonicis dicatos, a vulnere laceratos præsectosve esse, probabile videtur: uno verbo ex symptomatis vitalibus, plagis cerebri, sine concussione illius, supervenientibus, plus minus lethales has præsumere ac declarare convenit.

Præmonstratorem mihi hoc in passu reperio *Sennertum pr. lib. 5. part. 4. cap. 3.* dum vulnera cerebri, etsi hoc sit pars nobilis, quatenus cerebrum lædunt, minime lethalia existimat, sed quatenus ob eadem cordi & facultati vitali vis infertur, cujus sedes cerebrum non esset, sed facultatis animalis. Hinc ubi prognosis de ejusmodi plagis formanda, distinguere inter symptomata animalia atque vitalia, quam accuratissime monet: judicando ex posterioribus semper casum quam desperatissimum, ex prioribus neutiquam, cum ex vulneribus ejusmodi non raro sensus omnes interni ac externi motusque spontanei enormiter lædantur sine vitæ discrimine; si vero facultas vitalis inde periclitetur, mortem sequi necesse sit, Quemadmodum autem symptomata alia facultati vitali vel immediate, nempe pulsum læsum ac turbatum, respirationem deficientem seu suffocationem, vel mediate magis, v, g. actiones ventriculi & intestinorum depravatas ac interceptas, vim inferre ex *sect. 1.* repeto: ita non minus hæc, ac illa, vires extreme absumentia, mortalia, & vulnus cerebri, quod ea patrat, mortiferum dici debent.

Imo *quinto* non contemnenda aliquando erit circumstantia Vulneris exilitas, si nimirum hæc impediat, quo minus sanguis extravasatus in apricum prodeat, sed intus coerceatur, aut ad nobiliores magis ejus partes v. g. medullæ oblongatæ principium, se demittat. Monet me de hac Historia, quam *Timæus Respos. medicin. 18.* refert, *sc. Nobilis quidam Silesiacus Francofurti ad Viadrum nocte illuni & tempesta per plateas divagatus in excubitores seu vigiles urbis incedit, a quibus in osse sinistro capitis ad suturam coronalem bipenni acuta punctim, in hypochondrio autem dextro ense lato & hebete cæsim, vulneratus*

(5) *Exilitas vulneris.*

tus illico concidit ἄφωνος, *die tertio superveniente Epilepsia forti & covulsionibus expiravit.* Cui casui ita hoc suum judicium subnectit, *Vulnus in hypochondrio dextro pro lethali habendum non esse &c. Alterum autem in capite mortem intulisse nullum est dubium: fuit enim, ut in apertione cranii conspeximus, valde profundum & utramque meningem ipsosque cerebri ventriculos penetrans adeoque angustum, ut sanguis, cujus magna copia ad basin cerebri defluxerat, nullo modo evacuari posset.*

(6) *Certarum cerebri partium.* In specie vero & *sexto* utplurimum, si non semper, & per se mortifera deprehenduntur corporis callosi, fornicis, corporum striatorum & medullæ oblongatæ tam crurum quam caudicis hujusque protuberantiarum vulnera, utpote non tantum partium, medullari cerebri substantiæ continuarum, sed talium quoque, in quibus ex utroque hemisphærio cerebrali emergentes canaliculi fibrosi, tanquam in centro, seu communi trunco, concurrunt, ac proin in quibus, exigua incisione seu laceratione plures ad organa vitalia abeuntium nervorum radices, manipulatim quasi, præsecantur ac dilacerantur: de qualium surculorum læsione ex symptomatis mox ab ipsa vulneratione evenientibus, certiores reddimur, v. g. singultu aut vomitu effero, pulsu maxime inæquali ac intermittente, idem dyspnœa &c.

(7) *Et cerebelli.* Quemadmodum tandem & *septimo* hujus loci sunt plagæ cerebellum subeuntes, utpote quod motibus involuntariis intrinsecus, nempe cordis, diaphragmatis, ventriculi atque intestinorum, magis, quam cerebrum, videtur litare, quatenus par nervorum quintum, sextum, octavum, eisdem organis vitalibus dicatorum majorem ab illo, quam ab hoc spirituum animalium copiam recipiunt, prout nunc ex illis, quæ Anatome moderna de nervorum intercostalium, octavi paris & phrenici exortu atque mutua implicatione nobis detexit, suppono. Imo si experientiam consulamus, vix unum forsan observare continget, qui ex lacerato cerebello evaserit, cum plura passim obvia sint illorum exempla, quibus satis ingentia quoque cerebri vulnera coaluisse perhibetur, Referre huc mihi liceat experimentum, cujus *Perrault Mechanique des animaux part. 2. cap. 7.* & *Vieussens neurograph. lib 1. cap. 20.* meminerunt: Nimirum animalis capite per superiora aperto, hincque dissecto & exempto cerebello, hoc illico mori, integro quamvis cerebro & medulla oblongata; contra insigniter satis in simili subjecto lacerato, imo evulso, cerebro, ut intactum maneat cerebellum, ad aliquot horas satis commode adhuc respirare animal ejusque cor palpitare. Idem in catellis junioribus, quibus calvaria adhuc mollior & suturæ hiscentes, per suturam sagittalem

lem adigendo cultellum in cerebellum, tentavi, vidique eosdem post leviores partium externarum concussiones expirasse, remota vero calvaria in uno totam fere illius compagem perforasse, in altero ad medullosum ejus nucleum tantum penetrasse, instrumentum.

Quibus denique capitis læsionibus cunctis subnectere convenit σείσιν, i.e. Agitationem seu commotionem cerebri, quæ quemadmodum modo pluribus reliquis capitis læsionibus major minorve combinatur, modo sine his a sola concussione illius contingit: ita in priore casu aliquando lethalitatis sociam, in posteriore solitariam, causam, illam auguror. Talem qui patiuntur, v. g. ex lapsu aut allisione violentiore, docente *Hippocrate 7. aph. 58. 3. coac. 370. & 1. de Morb. t. 3.* ac *Galeno in Hipp. s. 7. aph 58. obmutescunt, sine sensu & motu concidunt, imo, nec apertis quamvis oculis vident, & fere seu utplurimum moriuntur:* uno verbo frangitur tali quassatione cerebri robur vehementer, ut munia sua peragere nequeat: qualem concussionem a sternutatione etiam experimur, interdum adeo gravem & lethalem, ut mos precandi salutem sternutantibus, etiamnum hodie solemnis, olim hinc originem ceperit.

Cerebri commotio lethalis.

Quorum quidem phænomenorum duplex sub cerebri commotione existit causa, i. e. quemadmodum hæc modo cum ruptura vasorum, cerebrum ambientium ac transeuntium, modo sine hac, fit: ita eadem symptomata gravissima aliquando a cruore extravasato, aliquando sine hoc, a sola partium cerebri quasi dislocatione & situ mutato, dependent. Ruptorum vasorum sanguineorum ex concussione capitis exempla infinita hinc inde ex Medicorum ac Chirurgorum historiis depromere liceret, neque ullus talium notitia destituetur, cui cadavera ex percussionibus capitis defunctorum secare & lustrare concessum. Plura horum proin & ego enarrare possem, tria tamen tantum malo, utpote de vasis majoribus testantia. Anno 1674. d. 22. Septembris a Quæstore Delitiano requisitus, Landsbergæ aperui calvariam Christophori Kößlers hoc genere mortis trucidati, ita quidem ut mox sine sensu & motu cum stertore concidisset ac expirasset: in quo præter fracturas & fissuras ossium diversas cerebri a fragmentis lacerationes, item vasorum tam per ambitum hujus decurrentium, quam eidem intertextorum, rupturas, illum Carotidis arteriæ ramum insignem, qui intra fissuram cerebri dextram magnam, ab orbita oculi per maximam ejus hemisphærii partem abeuntem, reconditur, divulsum mecum viderunt Chirurgus atque adstantes. Anno 1675. d. 9. Maji a Nobilissimo hujus Civitatis Senatu vocabar ad pagum vicinum, Kohl-Garten / ut Vetulæ, quæ pariter ictu atque Lethargo & sub auditus loquelæque

Duplici de causa.

Propter rupta vasa sanguinea.

amiſſione obierat, caput inſpicerem: & ecce, in hujus integumentis, nec mollioribus, nec durioribus, niſi inter cutem & calvariam tantillum ſanguinis extravaſati, aliquod violentiæ perpeſſæ veſtigium cernere licebat, inter duram & Piam meningem vero, intra cerebrum & cerebellum ac ſub baſi utriusque multum cruoris, ex ramo ſc. arteriæ carotidis ſiniſtræ, ad vertebralem ſub cerebro deflectentis, effuſi. Denique poſtulatus Anno 1685. d. 15. Ianuar. a Quæſtore Sckeudicenſi aperui cadaver Iuvenculæ, ſedecim circiter annorum, & ex lapſu quarto die defunctæ, in cujus capite nihil omnino violentiæ effectus obſervare dabatur, quamvis cruor ex ore & naribus vivæ pariter ſatis copioſus promanaſſet, ac mortuæ promanaret: donec aperta calva & elevato cerebro Carotidum ramus ſiniſter anterior ruptus ſanguinis illius ſcaturiginem monſtraret.

Vibratio cerebri tremorifica unde. Pro illa autem Cerebri vibratione lethali, quæ ſine ejusmodi arteriarum aut venarum ruptura contingit, commodius concipienda, ſuppono ex mechanicis, dura quævis, hinc calvam quoque, non ex meris partibus ſeu machinulis ſolidis, ſibi undique exacte contiguis, congeſta eſſe, ſed prout ex ſtaminibus, non ex omni parte cohærentibus, & quæ innumeræ poroſitates ac ſpatiola intercipiunt, in quibus ſtringi ac flecti poſſunt, coagmentantur, ita eorum totam quoque compagem ab ictu violentiore aliqvantiſper conſtringi, ejusque impetus momento ceſſante, denuo dilatari poſſe, percuſſa proin neceſſario tremiſcere. Qui tremor in oſſea hac galea fieri nequit, quin ad cerebrum & partes ipſi intertextas propagetur: utpote quæ illi non tantum contigua, ſed per vaſa & membranas continua, ſunt: *Propagatur ad corpora contigua.* Imo, quemadmodum pariter ex doctrina Percuſſionis hujusque potentiæ evinci poſſet, (multis paradoxum ac impoſſibile viſum) vibrata calva cerebro motum, motu ſuo velociorem ſeu vehementiorem, imprimit, ſimili modo, ac pila ſimileve corpus ſuper tabulam ligneam aut incudem ferream quieſcens, ad harum percuſſionem tremorificam velocius longe his, quæ ictus extrinſeci vim immediate magis ſuſtinent, exagitatur & in altum projicitur, quantum ſc. ſpatium ambiens ipſi concedit; *Hinc à calvaria quoque ad cerebrum.* & proinde cerebrum ad calvariæ contuſiones quatitur atque ſubſultat, ac quidem motu pariter tremorifico, plus minus, prout vel percuſſio major minorve, vel ſpatium in ejus ambitu amplius aut anguſtius, eſt.

Vnde ratione prioris circumſtantiæ evenit, ut innuente *Hippocrate de Vuln. cap. t. 13.* ictus rectilinei obliquis utplurimum gravius afficiant, imprimis perpendiculares & vertici illati: utpote quorum major eſt vis, in ſe perpendiculariter recurrens & quaſi duplicata, hinc potentius non tantum quatit cal-

variam

variam ac cerebrum, ſed hoc vel ideo potentius, quod cranio illud hic viciniuſ ſit, eique propius adhæreſcat. An vero ſpatium inter cerebrum & cranium in ſenibus latius, juxta *Hollerii* in ſæpius allegatum *Hippocratis* Aphoriſmum *Scholiaſten*, primaria & ſolitaria cauſa ſit, cur in his magis agitetur a percuſſione cerebrum? vix aſſererem: cum naturalis ejus flacciditas & ſubſidentia, ætati huic ſolennis, ac ſpatii vacui amplioris cauſa, plus forſan lethali ejusmodi eventui litet.

Hujus enim meatus ſeu fibrulæ aut canaliculi medullares, tanquam nervorum primæ propagines ſeu radices, a Vibratione ejusmodi comprimuntur, ſubſident, contorquentur aut quomodocunque tonus eorum vitiatur, imo illæ aliquando propter ſummam ſui teneritudinem, lacerantur: cunctis tamen his modis œconomia ſpirituum animalium inſigniter turbatur, perinde ac a ſubſidentia cerebri alterius cauſæ apoplexiam lethalem *Platerus obſ. lib. 1. pag. 16.* & *Barthol. cent. 4. hiſt 68.* annotarunt, cujus formale ſymptomata, commotioni cerebri ſupervenientia, conſtituunt.

Et propter meatuum cerebri contorſiones, ſubſidentias &c.

Velocius ſeu protinus ſub vibratione illa vehementiore eadem invadere *Hipp. loc. alleg.* tradit, quale quid nihilominus haud perpetuæ obſervationis eſt: quatenus non omnes, quibus cerebrum quaſſatum, mox aphoni concidunt, ſed plures aliquando dies ſine ejusmodi proſtratione mediocriter ſatis ſe habent, quale quid *Dodonæus obſ. medic. 1.* perhibet, in quodam, qui baculo in temporum ſiniſtro, ad oſſis petroſi usque fiſſuram ingentem percuſſus, primo non niſi, levi & interpolato ſopore, corripiebatur, poſt plures demum dies in graviorem degenerante atque enecante. Cui ſimilis eſt ille caſus, quem *Valeriolæ lib. 3. Obſ. 8.* debemus, quo Vinitor in ſyncipitis parte ſiniſtra lapide ictus, ſine vulnere, ſine fractura fiſſurave, ad aliquot dies ſine gravibus ſymptomatis manebat, his demum poſt ſeptimum ſupervenientibus, moriebatur; ſub cujus calvaria multum puris & membrana aliquantum corrupta, comparuit. Præterea ipſe *Hippocrates 5. Epidem. ægro 24.* quendam, a Macedone in caput percuſſum, equidem mox corruiſſe, (forſan notante *Pavvio p. 150.* potius *præpercuſſionis robore ictusque vehementia, licet non perturbaretur cerebrum*) tertia vero demum die voce & poſt hac ſenſibus privatum fuiſſe, refert; Ut vel ex hac ipſa Hiſtoria, eum in pluribus equidem, non tamen cunctis, præcipitem ejusmodi ſymptomatum metum incutere voluiſſe, inferendum veniat. Aut cum *Berengario l. a. cap. 5.* dicere oportet, aliud eſſe commotionem cerebri, ut talem, id eſt hujus medullarium tractuum confuſiones ſeu conturbationes, aliud ſub & cum ea contingentes vaſorum ſanguiferorum

Non omnes, quibus cerebrum concuſſum, mox adeo duris corripiuntur pathematis.

 ruptu-

rupturas ac cruoris depletiones: quarum illæ, si vehementiores, quia ab ictu seu allisione corporis durioris immediate dependent, repente seu subito mutos reddat, reliquisque motibus ac sensibus privet: quæ vero ratione rupturæ arteriarum ac venarum tale quid patret, non semper mox sub ictus momento, sed aliquando tardius, vim suam lethiferam exerat, postquam nempe sanguis putrescit, & hoc modo spirituum dispensationem turbat.

Confunduntur equidem bini hi de cerebri exagitatione conceptus ab illis quoque Scriptoribus, quos Doctores bene meritos venerantur Prudentiores, Classicos vocant temulentis præjudiciis occæcati: ast ipsimet *Hippocrati* forsan illi injuriam faciunt, qui solius cerebri substantiæ vibrationis seu quassationis eventum talem ait, nulla habita vasorum sanguineorum ruptura, horumque fluidi rejecti. Sunt ex Primatibus Artis nostræ alii magnæ autoritatis, ex quibus brevitatis causa unicum *H. Augenium tom. 1. lib. 9. epist. 3.* loco plurium nomino, qui accuratius longe inter commotionem substantiæ cerebri, & si per vehementiam contusionis aliquæ venæ in cerebro fuerint abruptæ, indeque sanguis effusus ac putrefactus mortem attulerit, distinguunt: quorum prius sine altero, i. e. quassationem cerebri satis violentam & lethalem absque vasorum sanguineorum laceratione, a capitis contusione aliquando evenire posse, frequens evincit experientia testanturque modo nominatus *Berengarius* l. a. atque *Wiseman. of VVounds cap. 9.*

Quæ cerebri commotio lethalis?

Quod si E. a Commotione cerebri, proprie tali, quis moriatur, ejus percussionem per se lethalem, pronunciarem, si nimirnm pathemata hinc emergentia non solam facultatem animalem, sed simul vitalem, mox enormius turbarint, & remedia, alias congrua, eis amoliendis aut solvendis haud suffecerint. Prout enim de vulneribus Cerebri dictum, eorum quædam hoc, alia aliud, accidentium, plus minus lethalium, genus concitare, diversis nimirum ejus partibus seu tractibus præsectis: sic probabile est, ab agitatione cerebri graviore modo hos, modo illos, nervorum surculos seu fibras radicales, præter naturam contorqueri, comprimi, laxari, tendi &c. ac pro harum disparitate alia atque alia phænomena morbosa fieri. Dum v.g. *Heurnius* in *Hipp. 7. aph. 58.* quosdam σείσιν ejusmodi perpessos tota vita sua ad gustandi & odorandi potentiam non rediisse, narrat: *G. Segerus Miscel. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 2. obs. 120.* in alio ex casu obmutescentiam sine ulla insuper læsione, tandem curatam, testatur; quale quid pariter de quodam, cum insequente tamen post octiduum morte, *Blankart. Collect. Med. Phys. cent. 4. obs 28.* perhibet. Quibus demum adstipulatur *Berengarius* l. a. dum ait: *Post concussiones atque agitationes cerebri, secundum nervos ruptos, ad quæ vadunt tales, varia evenire accidentia:* qui

qui textus verba quamvis ſpiſſiorum ſpirituum Cephalotomis de nervorum tantum ex cerebro emanantium caudicibus intelligenda videantur, quin tamen ad radices quoque eorum extendi queant, nihil impedit: cum quæ occaſiones radici ſubtrahunt fluidum animale, ipſi quoque nervo hoc intercipiant.

Sin itaque nervorum cardiacorum, thoracis, phrenicorum, ventriculi &c. ſurculi radicales, i. e. nervi hi ſub primo ſtatim ſui ex cerebri meditullio exortu, per hujus generis vibrationem figuram ſitumque mutent, eorumve tonus eousque vitietur, ut vitalium functionum una vel plures graviter hinc turbentur: Contuſionem capitis, quam lethalia ejusmodi ſymptomata, propter cerebri inſigniorem commotionem, mox excipiunt, mortalem per ſe præſumere ſana ratio ſuadet. Quæ vero ratione ſanguinis extravaſati tale quid præſtat, pro circumſtantiarum illarum, de quibus ſuperius, ubi de ruptura vaſorum, occaſione fracturarum calvæ, dicebatur, diſparitate, modo per ſe, modo per accidens ſolum, lethalis audiet.

A commotione Cerebri behementiore abſceſſus Pulmonum, Epatis &c.

Atq; illud quidem in iis eo certius, quorum Cerebrum concuſſum in conſenſum adeo evidentem interiora Thoracis atque Abdominis abripit, ut Pulmonem cum Pleura, Epar ac Lienem inflammari, hinc ſuppurari contingat. Penes Anteceſſores hujus generis obſervationes legere vix datur, teſtantur tamen lethales *P. Marchettis obſ. med. chir.* 15. *Scriptor ille anonymus Gallus L'art de faire les Rapports*, cujus aliquoties memini p. 80. 81. atque *Ant. Pacchionus de duræ meningis fabrica & uſu.* Apoſtematum horum ætiologiam redditurus *Marchettis* l. a. ex dolore colli conjuncto ſibi perſuadet, a vulnere Capitis ad Thoracis cavum delabi horum materiam: quæ longiore mora Pulmones ac Pleuram erodat, ex quibus ſanies ad Abdomen defluens in Iecore ac Liene puſtulas excitet, quibus diſruptis materia purulenta in abdomen deponatur. Quamvis mox addat; alios de ratione hac fiendi hæſitare, ac potius credere, Abſceſſus in viſceribus his, ſine metaſtaſi ſaniei ex capite oboriri; ideo imprimis, quod vix appareat, qua ratione adeo copioſum pus, quo mediam Thoracis & Abdominis cavitatem in pleriſque fuiſſe refertam ipſemet commemorat, ex Capite ad inferiora hæc delabi queat. Quibus adjicio, nec per ſectionem cadaverum ejusmodi manifeſtari vias ſeu meatus, per eroſionem factos, per quos devoluta fuerit ad Thoracem ac Abdomen purulenta hæc materia; nec longiore demum temporis mora ſemper illam congeri, ſed interdum brevius poſt factam percuſſionem, v. g. intra triduum, intra quod exile tempus ille *Anonymus* ex ingente Epatis abſceſſu cujusdam Ca-

Vnde horum materia.

N 3 pite

pite vulnerati plus quam ſeptem Vncias ſe eduxiſſe, Pulmonisque totam ſubſtantiam pure ſuffuſam ſe vidiſſe, perhibet ; qualis humoris corrupti moles forſan e Cerebro nunquam foret expectanda, utpote quod in ejusmodi caſibus raro ſimul ſuppuratum cernitur, dum in Capite indigitati ſubjecti nihil niſi exiguum ſanguinis congrumati, reperire licebat. Idem confirmat Obſervatio *Pacchioni*, qua refert, quendam in Occipite vulnus accepiſſe, nullis pravis ſignis hactenus comitatum, donec poſt octuageſimum a decubitu diem fragmenti, Meningi adhæreſcentis, rudior extractio totius corporis concuſſionem, partium cunctarum refrigerationem, ſudorem gelidum, pulſum admodum debilem & dolorem inteſtinalem concitarit. Quo evaneſcente tenſionem Abdominis factam, manuum compreſſioni aliquomodo extrinſecus cedentem, interius vero valde dolorificam, cum inflammatione & exquiſitiore dextri Hypochondrii ſenſu, bilis vomitu & tertia die morte inſequente. Nihil puris intra Calvariam defuncti, ſed aliquam tantum ſeroſitatem, in Epatis autem gibbo abſceſſum inſignem, ex quo ſeri ac puris crudi copia in Abdominis cavitatem profluxerit, fuiſſe deprehenſum. Ex quibus concludendum, graviores Cerebri concuſſiones tam in ſe, quam per abſceſſus ejusmodi Medii ac infimi Ventris, mortiferas maxime contingere: adeoque in eorum, qui ex Capitis percuſſione obierunt, cadaveribus etiam horum extiſpicia fore inſtituenda, quo nimirum de ſingulis circumſtantiis ſatius conſtet.

Commotio cerebri cum Lymphæ evacuatione,

Addo denique his capitis ac cerebri contuſionibus atque concusſionibus illam, ubi loco ſanguinis Lympha ſeu ſerum extravaſatur, & ad cerebri interiora, v. g. ventriculos depoſitum, vel ſolum, vel propter illius tractus medullares ſimul turbatos atque diſtractos, enecat: quorum hoc celerius utplurimum & cum gravioribus mox ſymptomatis, illud lente ſatis, contingit. Rem ita ſe habere, variorum Authorum Obſervationes comprobant, v. g. *Joh. Chiffletii obſ. rar. 11.* qui puerum, 14. annorum, poſtquam caput caſu ex alto alliſiſſet, it. a commilitonibus in dolio rotatus fuiſſet, in leviſſimam febrem, ſtuporem inſtar temulentiæ ac dolorem capitis incidiſſe, ſubinſequente vero obmuteſcentia dentiumque ſtridore duos poſt menſes mortuum, & ejus cerebri ventriculum dextrum Aquæ libram unam continuiſſe, refert. Cujus quoque generis eſt, quod *Berengarius* cap. 13. de Nepote Cardinalis Strigonienſis perhibet, ſe ex capite hujus inſigniter vulnerato, ſeu ampla fovea in cerebri ſubſtantia excitata, copioſam aquam, per vices coacervatam, evacuaſſe, ſexageſſimo vero die hujus portionem de novo collectam & coercitam Epilepſiam cum rigore & tremore univerſali concitaſſe, qua tamen denuo evacuata vulnus conſolidatum & æger priſtinæ ſanitati reſtitutus fuerit. Porro *Bonetus Sepulchret. lib. 1.*

ſect.

sect.1. obs. 13. de puero septenni ac ingenii vivacissimi narrat, eum, cum supinus ex sedili in occipitium graviter cecidisset, mox de ingente capitis dolore, nullius læsionis notis exterius comparentibus, conquestum fuisse, cum insequente vero decimo die ischuria, decimo quinto fatis cessisse. Sub cranii integumentis dissectis in occipitio, ubi ictus fuerat, amplius libra una sanguinis concreti, in anteriore capitis parte, inter cerebrum & meninges ingentem seri copiam, delituisse. Refero huc bina exempla, quorum alterum Amici relationi debeo, alterum propriis usurpavi oculis. Sc. narrabat prior se Amstelodami apud Blasium vidisse Cranium pueri hydrocephalo defuncti, quem contraxerat, quod nutrici ulnis seu sinu elapsurum hæc pede altero comprehensum violentius levarit atque succusserit. Ego vero A. 1683. d. 7. Jun. postulatus a Prætore hujus civitatis in suburbio aperui caput pueri septennis, qui baculo in caput percussus, post cephalalgias, modo vigilias, modo somnolentiam, vertiginem, convulsiones capitis, motum atq; erectionem impeditam ac pedum vacillationem die vigesimo sexto occubuerat, in quo nullum violentiæ externæ vestigium, præter concamerationem ventriculorum anteriorum sero limpidissimo scatentem, hincque corporis callosi portionem, intra bina hemisphæria cerebri conspicuam, maxime attenuatam seu distentam, annotavi. *Observatio.* *Observatio.*

Contra ab ictibus ejusmodi capitis gravioribus extravasatum serum, quandoque cum euphoria per aures excretum, testantur nonnulli, v.g. *Langelotus Miscell. Nat. Cur. Decur. 1. ann. 6. obs. 12.* Certum nempe Principem Romæ ex lapsu ab alto tam valde capitis latus sinistrum lapidi impegisse, ut semianimis absque sensu, motu & loquela ad integrum fere diem jacuerit, venæsectione tantillum ad se revocatus: ita tamen, ut abhinc cephalalgia immani & continua presso a Medicis Trepanum decretum fuerit. Quod dum capiti admovere tentant, ex sinistra aure latex quidam serosus stillare incipit, qui Medicos ac Chirurgum ab operatione desistere & naturæ molimen admirari jubet, cujus robore primum duæ ad minimum & successive octo libræ seri fuerint excretæ. Cui similis videtur historia, quam *Cornel. Stalpart van der Wiel obs. varior. part. 1. obs. 15.* describit, Fœmellam nempe quandam cono ligneo in bregma sinistrum percussam omnem sensum & motum perdidisse, vomuisse & tantillum sanguinis ex aure ejusdem lateris profudisse, cum levi saltem cutis laceratione, ast sine omni calvariæ fractura: quæ tamen post venæsectionem aliorumque congruorum applicationem ad se redierit & per quinque continuos dies multum aquæ serosæ, duarum circiter librarum, cum euphoria & ad reconvalescentiam usque excreverit.

Vnde

Lymphæ ad cerebri interiora extravasatio lethalis. Vnde hoc ſerum ſit, vel quæ ejusdem, ab ictibus capitis violentioribus, extravaſationis ætiologia, disquirere hujus loci vix videtur, nec ego, an ex vaſorum Lymphaticorum, cerebro intertextorum, utpote, nondum a Profectoribus viſorum, ruptura, an medullarium cerebri meatuum laxitate ſimilive morboſa conſtitutione, hincque ſeri motu impedito ſeu eructatione, tale quid dependeat, determinare præſumo: illud præſentis magis inſtituti videtur, an profuſio & circa meditullium cerebri facta congeſtio, ſi ſymptomatis lethalibus occaſioni extiterit, per ſe lethalis dici mereatur? Quod equidem aſſerendum puto, quatenus ſub calvaria, multo magis intra cerebri ambitum, contingens hydrocephalus nullam curationem admittit, i. e. aqua, ut cauſa mali continens ſeu proxima, nulla arte educi valet: unde tractus cerebri comprimendo neceſſario ſenſuum omnium torporem aliaque ſymptomata lethalia, pedetentim inducit, vel de laxitate meatuum cerebri extraordinaria, ſecretioni ac diſpenſationi fluidi nervei exitioſa, teſtatur.

Object. Nihil enim movet, quod *du Hamel Philoſ. Vet. & Nov. tom. 6.* ſeu *phyſic. part. 3. c. 6.* ex relatione Dodardii profert, ſc. illum diverſis temporibus duorum infantum, hydrocephalorum, capita aperuiſſe: quorum anteriores ventriculi, cum tertio unam & continuam cavitatem efficientes, aqua pura & limpida quamvis turſerint, uterque nihilominus eorum aliis morbis, qui nullo modo capitis affectus dici potuerint, laborarit & citra omnem convulſionem interierit; hincque aquam intra cerebrum concluſam apoplexiam haud inferre, concludit. *Reſp.* Quippe utut talis colluvies non ſemper & mox ſymptomata graviora cerebri ac generis nervoſi inducat, & aliquando ex alia cauſa mors præmatura hydrocephalo affectos, antequam illa vim ſuam in organa illa abunde exerat, tollat, quale exemplum *Veſalius* quoque *de hum. corp. fabr. l. 1. cap. 5.* proponit: particularia tamen & rariora hæc phænomena tantæ conſequentiæ haud ſunt, ut eos, qui morbo hoc, ſive per cauſam intrinſecam, ſive violentiam externam, concitato, defunctos non a ſeri hac congeſtione ſuccubuiſſe, evincant. *Dubium, an hoc ſerum a procatarxi, an a percuſſione?* Plus dubitandi rationis involvit dignotio, qua certi reddimur, an, quod intra calvariam reperitur, ſerum percuſſionis ſeu colliſionis, an potius cauſæ cujusdam internæ & antecedaneæ, productum ſit? i. e. ex ſymptomatum collatione ſemper equidem recte inferimus, colluviem illam horum & mortis inſecutæ cauſam exiſtere; rarius vero determinari poteſt, an hæc aliquandiu jamdum latitarit, an a violentia externa promanarit?

Atque hæc de Lethalitate Percussionum Capitis, pro Instituti ratione sufficere crederem, nisi frivolos Homicidarum Defensores, ne dicam, Medicos Artis ignaros ac malitiosos, variis technis, imprimis per medelam minus decenter administratam, illam suspectam reddere nossem; quibus quidem in parte generali me satisfecisse puto. Inter hos tamen defectus quia frequentius Trepani usum neglectum perperam referunt, & per hunc vulnus Capitis per se lethale, aut per temerariam peritiæ jactantiam, aut mercedis cruentæ aviditatem, per accidens tantum tale pronunciare satagunt: pro negotio hoc adæquate ventilando opus esse ratus paucis adhuc, quod olim in Dissertatione quadam *de Trepanationis difficultatibus* tentaveram, innuere casus, in quibus Chirurgia hæc necessaria, seu in quibus, non sine imperitiei culpa, negligatur. Quo ex his demum plenius constet, quando illa male & in pernitiem Vulnerati fuerit omissa, sicque non tam vulnerantis violentia, quam vulneri inflicto medentis errore, illum periisse, seu Percussionem per accidens demum lethalem evasisse.

Frequentius propter Trepani usum intermissum per accidens tantum lethales pronunciantur Capitis percussiones.

Sc. Vtilitatem ac Necessitatem Modioli experimur, seu secundum rectam rationem ejus applicationem suscipimus, non in quibusvis Capitis plagis, secundum *Petri Martyris Troni* doctrinam, neque tamen tantum ex Præcepto *Lanfranci*, ubi os Calvariæ fractum inclusum ἐγκέφαλον premit aut pungit: sed, ex *Hippocratis*, *Galeni*, *Celsi* ac plerorumque, antiquorum pariter ac modernorum, sententia, in quibusvis ejus percussionibus, ubi aliquid p. n. sub Cranio hærere auguramur, quod per hanc ejusdemve fracturam angustiorem progredi ac educi nequit, tollendum tamen vi primariæ indicationis. Id est non ipsa Capitis læsio fracturaque Calvariæ, ut talis, Chirurgiam hanc perforatoriam postulat, hincque nullius consequentiæ pronunciatum: Capiti, gravius etiam, sauciato non administratus fuit Modiolus, E. hic percussus culpa negligentius medentis & ex accidente, periit. Sed certæ demum ejus conditiones seu adjuncta, h. e. quicquid occasione percussionis similisve violentiæ externæ aut ad ἐγκεφάλον detrusum delapsumve huic graviora symptomata parat, aut cujus descensum metuere jubemur. Prioris generis sunt, præter ab extra immissa telorum fragmenta &c. cruor, sanies, lympha & calvæ frustula, quæ sui eductionem exigunt, ne mole præmant, acrimonia seu heterogeneitate rodant, vellicent ac asperitate lacerent atque mortificent: Posterioris classis observamus saniem, rodentem pariter ac sphacelantem, quæ ex osse plus minus contuso, hinc carioso facto, aliquando etiam sine evidentiore fractura, ad interiora Capitis destillat.

Trepani usum quæ postulent?

Ab ejus usu neglecto excusant. Quorum tamen eductionem morantur, & Chirurgiam hanc, penes peritos æque ac imperitos adeo decantatam, difficilem reddunt, aut, si de educendis his horumque situ ac loco speciali ore minus certo constet, hinc deficiente seu ignorato indicante deficiat indicatum; aut illa commode educi renuant: sive hoc pariter ratione eorum situs, sive alterius cujusdam circumstantiæ, contingat. *Si heterogenea s. educenda minus dignoscantur.* Cruorem a percussionibus Capitis extravasari, tandemq; in pus saniemve converti, ex cadaverum sectione quam manifestum est; in percussis viventibus vero difficillime dignoscitur, imprimis si nulla, aut non evidens, simul contigerit Fractura. Ex ictus gravioris momento fractum Cranium, rupta Vasa Sanguinemque effusum ominamur: quia nihilominus illius impetum majorem tale quid non semper patrare, leviorem aliquando profundius lædere, crebrius edocemur: hinc formata conjectura illi percussionis adjuncto seu effectui minus deprehenditur adæquata. *Fallit ictus gravitas in sanguine extravasato dignoscendo.* Postquam ipsam fracturam sensibus semper dijudicare haud conceditur; signa ejus aliquando nulla, aut fallacia admodum, existunt: prout superius prolixe satis indigitatum dedi, assentiuntur etiam in hoc omnes Artifices. Nec symptomata vehementiora, quæ extravasationem ejusmodi comitantur, sc. prostratio in humum subitanea, vomitus biliosus, oculorum rubedo, aphonia, torpor sensuum &c. Commotioni Cerebri incruentæ, i. e. meræ & sine vasorum ruptura factæ illius concussioni, adeo infrequentia observantur, ut necessario ac semper vasorum sanguiferorum rupturam innuant: eadem aliquando evanescunt, hinc Chirurgum securum reddunt, donec ex improviso & cum majore atrocitate recrudescant ac operationem irritam faciant. Neque his casibus perpetua & inseparabilis est Sanguinis per Nares atque Aures eruptio, quam inter signa certiora extravasationis ejusmodi numerant, sed hujus majori ac graviori tantum gradui combinatur: cum nihilominus tantillum Cruoris, quod sine notabili Cerebri succussione ac durioribus symptomatis sub Calvaria colligitur, temporis tractu, aut dum in saniem convertitur, horum lethalia patrat. Haud audiendi, qui, quod in ictus momento percussus non ceciderit, non vomuerit, viderit audiverit &c. ejus Calvariam integram & illæsam nihilque sanguinis sub illa extravasatum ajunt: postquam Experientia convincimur, Cranium aliquando sine ullis aut majoris momenti Symptomatis, non tantum leviter contundi, sed enormius quoque confringi.

Lymphæ extravasatio. Difficilius longe est Lymphæ dignoscere profusionem, nisi evidens Cerebri concusfio eam suspicari faciat; extra quem casum, quia tardius utplu-

rimum

rimum congeritur, symptomata ejus aut nulla, aut leviora, observantur, aliqualis tantum nempe sensuum stupor, capitis gravitas ac dolor, vertigo, somnolentia cum vigiliis intercalaribus. Saniem ex cruore productam augu-tamur, & quidem temporis demum tractu, ex Commotione Cerebri graviore antecedanea &c. vasa rumpente, ac symptomatis quotidie ingravescentibus, juxta illud *Hippocratis, dum pus fit, febris ac dolor augetur:* quam tamen dum educere molimur, res utplurimum deprehenditur desperata, hinc irrita Operatio. Et naturæ miraculis adscribendum, quod in Iuvene phrenetico Veneto testatur *H. Saxonia prælect. pract. part. 1. c. 3.* cui suborto abscessu, purgata fuerit sanies per aures, oculos & nares: quemadmodum pariter, quod penes *Glandorpium Specul. chir. obs.* 4. legimus, de quodam pugili, cui cum graviter in Capite vulnerato tertia die gravia supervenirent symptomata, ut suspicio de materia quadam præter naturam sub Cranio collecta contingeret, hoc cum Dura matre aperto ingens saniei copia effluxit & æger sanitatem recuperavit.

difficilius quoque dignoscitur.

Dubia pariter Saniei collectio.

Neque tamen in hoc casu a Calvariæ perforatione aliquid certi promittendum, & pauci illorum quibus ejusmodi suppuratio aut potius corruptela saniosa contingit, evadunt, sanie quamvis copiosius promanante, perinde ac illis, quibus extravasatio ingens, parum spei superesse videtur. Per moram nempe diuturniorem, quam, antequam, in pus abeat, sub Calvaria trahit Cruor, decubitu interim suo multum hujus partium contentarum corrumpit: atque hoc equidem eo magis, cum non verum e sanguine extravasato hic formetur pus, sed in liquamen potius putrilaginosum idem convertatur; quod fœtor ejus cadaverosus aliaque phænomena, quibus a pure ingenuo illud quam alienissimum observatur, innuunt. Proin tunc demum & tardius hujus corruptelæ se exerentia symptomata equidem materiæ substantia peccantis eductionem suadent, corruptionem tamen atque fracedinem simul enormem, quæque omnem artis vim superat, simul declarant.

Nec puris collectio semper admittit trepanum.

Quæ vero sanies occasione Fracturæ ex Diploes vasis laceratis in Panniculum destillat, nisi hæc evidens & gravioribus mox Symptomatis illa se manifestarit, vix cognoscitur, adminimum non in principio morbi ac tempestive, sed ubi virium lapsus Chirurgiam generosiorem prohibet; i. e. frustra patet, cui mederi haud conceditur. Quinimo in illa Fracturæ specie, quam Contusionem ac Desessionem ajunt, Medulla vasculoso-carnea, tabulis Calvariæ intertexta, modo laceratur, modo comprimitur, hinc sanguis vel ad Diploen profunditur, vel intra vascula compressa stagnat, sub utroque statu pu-

Nec in Desessione Trepani usus semper locum habet.

 trescit

trescit, & os ad inflammationem usque corrumpit: ita quidem ut hujus tubus aliquando panniculo instillatus hunc cum cerebro ad lethalitatem usque syderet, in uno subjecto citius, in alio tardius, i. e. aliquando post plures demum septimanas, ne dicam totidem menses, prout Historiæ a *Paw. in Hipp. de vuln. Cap. p. 82. & 91.* enarratæ testantur. Qualis vitii medela Modiolum frequentius postulat, antequam nimirum os contusum per moram corrumpatur & ejusmodi ichorem ossi vicino pariter, ac substratæ Membranæ corruptivum generet: de eodem nihilominus experimur, difficillimæ satis conjecturæ illud contingere. Quod in osse nulla sensibilis aliquando contingat mutatio, nulla relinquatur & compareat in hoc vel exilissima rima vel fovea: Dum, advertente *Fallopio* & *Vertunio in Hipp. de Vuln. cap.* ejus compages ab ictu compressa depressave mox in statum seu formam pristinam, sc. per Elasticitatem suam intrinsecam, resilit ac restituitur; quatenus in eadem continuum, non juxta magnas, sed minores & intrinsecas tantum, sui particulas, i. e. per meram attritionem, solvitur.

Nec Fragmenta ossis semper usum Trepani innuunt.

Quod demum festucas & fragmenta majora minorave Calvariæ, tabulæ potissimum interioris, attinet, Membranis ac Cerebro diversis modis molesta, præter Fracturæ ac Commotionis Cerebri cœtera signa dolor equidem, cum insequente partium harum Inflammatione hincque delirio aut torpore talia innuere creditur: quia tamen dolor hic aliquando non, nisi confuse, a percusso, sub delirio torporeve, sentitur, aut de eodem ille conqueritur, nec a dolore ipsius Fracturæ squammæ pungentis vellicatio commode semper discernitur. Neque fragmenta ejusmodi, si vel minus aspera, vel læviore sui superficie Membranam contingunt, molestiam semper sensibilem concitant, adeo quidem ut talia interdum in Cadaveribus reperiantur, quæ in vivente adhuc subjecto nullo modo augurari licebat: incerta hinc quoque manent horum signa, & manus Chirurgi prudentis hæsitat in eductione eorum per Trepanationem tentanda.

Porro eductio ejusmodi heterogeneorum, Calvariæ immersorum dubia manet, quamdiu dubii hæremus departiculari eorum situ: i. e. an sub Bregmatis, an sub Temporum, an Occipitis, ossibus, an super Oculorum Orbitas, in Calvariæ basi, in Cerebri Substantia ac Venticulis &c. lateant. Atque hoc quidem, si regionem Capitis percussam ignoremus, si Contrafissura subfuerit, plures ictus forsan sustinuerit æger: ut taceam, hæterogenea hæc aliquando pristinum situm mutare & ex altiore loco ad profundiorem volutari. Qualis sane circumstantia ancipites nos reddit, cui Capitis lo-

co

co admovenda sint instrumenta, labitur interim tempus & cumulantur Symptomata.

Quibus ita se habentibus nemini Medicorum ac Chirurgorum vitio verti potest, si in rebus adeo obscuris, & quas nulla sensus ac rationis acies in apricum ponere valet, hallucinentur ac fallantur, & subesse sibi persvadeant Cruorem extravasatum, festucam &c. hærere [hæc in illa Capitis provincia, unde Modioli ope educi queant, haud cogitent vero de alia, quæ sedes eorum vera existit. Postquam nempe in illis & horum circumstantiis singulis pensitandis assiduitatem & peritiam suam comprobarunt; utut eos errasse eventus doceat: nec negligentiæ aut ruditatis accusandus, qui Capite vulneratum, sub cujus calvaria, post obitum secta, cruor, sanies, fragmenta ossis &c. reperiuntur, haud perforavit, multo minus plaga, ob inter missam hanc Chirurgiam, per accidens tantum lethalis pronuncianda. Eodem siquidem jure, quo veniam meretur, qui in casu, quo cum Indicante Prohibentia majoris momenti concurrunt, calvariam haud perforat, nec ob neglectam Operationem Vulnus minus lethale evadit: nec quamdiu de Cruoris extravasatione, sanie fragmentulis latentibus &c. horumque situ specialiore incertus, erroris convinci valet, qui illa educere minus molitus fuit; & plaga ejusmodi, ob dignotionis difficultatem, insanabilis seu per se lethalis jure meritoque decernitur.

Non præcipitanter cum trepano agendum.

Propter Trepani neglectum vulnera Capitis haud semper per accidens lethalia evadunt.

Accedit huic dignoscendi difficultati alia, hoc est, Heterogeneorum illorum conditiones diversæ, per quas sui eductionem plus minus detrectant, quarum forsan in fluidis frequentior & majoris momenti est situs seu descensus eorum profundior, ratione cujus Trepanum non admittunt, aut irritam reddunt Operationem, si sc. in ipsam Cerebri substantiam, Ventriculos aut Basin fuerint profusa. In Cruore extravasato simul attendi meretur, eum nonnunquam sub Calvaria eousque condensari, ut Duræ meningi instar glutinis spissioris aut picis adhærescat, hincque in cadavere vix multo conatu ac ferramentis deradi queat. In quali sane casu a Perforatione Calvariæ parum sperari valet, dum agglutinatus hic panniculo grumus per aperturam factam protinus haud excernitur, mora vero diuturniore, imo forsan intra nonnullas horas, ἐγκέφαλον ad Apoplexiam usque lethalem comprimit, aut successive, dum in pus abit, idem graviter corrumpit: quod phænomenon nihilominus nulla arte dignoscere conceditur. *Iohannes Baptista Carcanus Leonis* equidem *de vulner. capit. serm. 2. lect. 5.* coagulum hoc diffitetur, seque sanguinem sub osse extravasatum nunquam grumosum conspexisse, scribit, alios

Situs fluidorum dignotio difficilis aliquando, usum Trephni dubium reddit.

 quoque

quoque idem asseverasse, memini: talem nihilominus hinc inde offendi, expertus testor, provocans simul ad aliorum Medicorum autopsias, Censuræ Collegii Nostri expositas. Regerere ac discernere commemoro negantes, Congelationem hanc in cadaveribus demum evenire, neutiquam in iis, qui adhuc superstites: ast vidisti fluidum cruorem in vivorum Olla? & quid obstat, quo minus in viventibus talem concipiamus sanguinem extra vasa rejectum, intestino ac locali motu destitutum; postquam ex partibus vivorum suggillatis v. g. in Capite ipso, per factam incisionem grumos spissiores educi comperimur.

it. quod situs festucarum educendarum variet,

Fragmenta ossium pariter aliquando situs ratione sui eductionem morari per experientiam edocemur, dum a fracturæ loco ad alium interdum ab ipso ictu illato hujusve instrumento dimoventur, cujus exemplum d. 12. Febr. 1686 Budissa ad Nos delatum, ubi fragmentum ossis Bregmatis sinistri in & ab eodem sub Calvariam longius detrusum, in quodam Adam Gottfriedt Fürsten, ablata hujus summitate reperiebatur, quod per Fracturam, quamvis patulam satis, cerni non poterat. Adjuta forsan horum devolutione aliquando per motum quendam corporis aut capitis incongruum, aut si fracturæ vel aperturæ Trepano factæ linteamina similiave improvide subtrudantur, sicque testæ dictæ de loco suo propellantur. Aliquando a profundiore Cranii parte effracta hæc ossicula secedunt, quorum extractioni nullum Instrumentum, proin nec Modiolus, adæquatum deprehenditur, v. g. ab ossis Sphænoidis processu, Crista Galli &c. aut Cerebro desuper quoque profundius immerguntur ut nec reperiri, nec eximi, commode valeant.. Cujus utriusque casus exempla in uno subjecto, George-Haußmann/ suppeditant Acta Pegaviensia, lethalis proin per se a Nostro Collegio Anno 1705. mense Iulii pronunciati: utut aliquot a Percussione dies melius se habuerit æger, cessarint aliquandiu Febris, Vomitus ac Vertigo, illeq; demum per Diætæ errores evidentes Febrem de novo cum aliis symptomatis gravioribus sibi contraxerit. Quibus accedit tenacior Testarum, vel Ossi vicino, vel Duræ Matri, adhæsio, cujus ratione sine summo aliquando periculo illæ se avelli haud patiuntur; quamvis earum celerem remotionem urgeat dolor, quem lacerando aut pungendo Meningibus ac cerebro gignunt. Cujus rei singularem historiam *Ant. Pacchionus de Dura Matre obs. 3.* recenset de Septuagenario, qui in occipitio vulnus, nullis pravis signis comitatum acceperat. In quo cum post octuagesimam a decubitu diem Chirurgus ossis, Meningi paulo adhærentis, extractionem prope Suturam Lambdoideam tentaret, repentina totius concussione partiumque singularum refri-

Harum eductionem quoque moratur earum firmior cum interioribus nexus.

refrigeratione hic correptus fuerit, ſudore inſuper gelido, pulſu imperceptibili, doloreque ad inteſtina: quo evanescente tenſio in abdomine apparuerit, manuum preſſioni aliquoties extrinſecus cedens, interius vero dolorifica, cum inflatione exquiſitioreque dextri hypochondrii ſenſu. Acceſſerit his Bilis vomitus & tertia die mors.

Impedit denique hanc Chirurgiam aliquando temporis brevitas, ſeu ſubitanea nimis ſauciati expiratio: vel quod non mox in principio adeo prava ſymptoma illam feſtinantia obſerventur, nec de circumſtantiis ejusmodi conſtet, unde talia imminere metuendum, vel quod præſto ſint Symptomata, ſi non prohibentia, certe retardantia, eandem, v. g. Hæmorrhagia gravior. Cujus intuitu etiam, ſi ſine Integumentorum mollium vulnere Capiti contigerit læſio, hinc arte prius fuerit parandum, non ab ipſa mox facta inciſione Trepanum admoveri valet, ſed altera demum die & fluxu ſanguinis, qui eam neceſſario comitatur, ſedato; vel quod hic in langvorem ac animi deliquia conjiciat percuſſum, hinc Perforationem interpellet; vel quod hanc ipſam & Operatorem in negotio hoc ex arte expediundo turbet. Interim dum perit miſer, culpa in illum minime conjicienda, utpote qui officium ſuum haud negligit, ſed in hoc peragendo inpeditur: linquit vulnus per ſe, non reddit, per accidens, lethale.

Item temporis brevitas, ſi non adſint ſymptomata Chirurgiam hanc poſtulantia, obſerventur potius prohibentia.

Ex quibus diſcernere erit, quando in plagis Capitis Trepanatio aut ſeſecundum, aut præter rationem ſanam negligatur, & quando hujus omiſſio earum Lethalitati deroget: quamvis minus dubitem, hujus generis plures mergere poſſe caſus, qui pro Chirurgis, qui Modiolum nonapplicarunt, interpellent.

CAPVT II.
DE
MEDVLLÆ SPINALIS ET NERVORVM VVLNERIBVS LETHALIBVS.

Cerebri productio & quaſi caudex cum ſit ſpinalis medulla, ita tamen, ut cinerea ſubſtantia, qualis Corticis [ad inſtar Cerebri compagem medullarem involvit, ab hac in Spinali medulla obvolvatur, & ratione hujus ſitus diverſi Cerebrum inverſum commode ſatis forſan dicatur, hujus quoque & ſpinæ læſionum examen, intuitu Lethalitatis huc refero: adeo quidem,

Spinæ læſiones.

ut, dum conformatione & officio ipsi cum cerebro convenit, ideo etiam a *Galeno* alterum nuncupatur, harum læsiones aliquando mortales augurari conveniat. Quas accuratioris Doctrinæ gratia dispescam in spinæ luxationem, fracturam, vasorum sanguineorum & ipsius funis medullaris vulnera seu lacerationes.

Spinæ luxatio aliquando per se lethalis.

Spina sicut vel ad posteriora, vel ad latera, vel ad anteriora luxatur, ita, quia priores binæ luxationes restaurationem prompte satis admittunt, posterior nunquam, aut non sine summa difficultate & periculo, hæc, si tanta, in tali spinæ loco fuerit, quæ & ubi motus seu actiones, plus minus vitales, turbat ac interpellat, mortis, quæ ipsi pedissequa, causa vera & prima dici meretur, comprimendo scil. medullam inclusam, emanationem fluidi cerebralis ad organa vitalia intercipiens, aut ad convulsiones horum depravans. Per organa vero hæc non thoracis tantum viscera a Galenicis κατ᾽ ἐξοχὴν sic dicta, sed abdominis quoque potissima, subintelligere jubet *Hippocrates 2. prædict. t. 26.* dum ait: *Si spinalis medulla aut ex casu, aut ex alia quapiam causa externa, aut sua sponte, laboravit, & crurum impotentiam facit, ut nec tactum quidem percipiat æger, & ventris & vesicæ, adeo ut primis quidem diebus stercus aut urina nisi coacte reddatur. Quum autem morbus invaluerit, & stercus & urina, non urgente homine, prodit, moritur postea non multo interposito tempore.* Viscerum enim abdominis functiones, quamvis vitalitati non immediate prospiciant, sine illorum tamen functionum integritate vitalitas diu integra persistere nequit: per consequens si per spirituum animalium influxum interceptum munere suo haud fungi valent, causa tale quid præstans per se lethalis præsumitur, adeoque non tantum, juxta *Avicennam*, vertebræ colli luxatæ mortem inferunt, ob nervos, respirationi aut pulsui cordis inservientes coarctatos aut quocunq; modo tensos, sed dorsi quoq;, imo lumborum, superiores, si nimirum ventriculi, intestinorum & vesicæ urinariæ contingant spasmi enormiores, aut ipsum cerebrum, quod satis frequens, hinc in consensum rapiatur.

Vertebræ Dorsi ad Interiora seu anteriora non, nisi per summam violentiam dimoventur, aut excidunt, ob renitentiam & firmamentum, quæ a vinculis & ligamentis suis habent, qualia potius rumpuntur, quam ut tantam extensionem ferant: hujusque dearticulationis restitutio vix sperari valet, nec inflammationi dictorum ligamentorum, hinc nec convulsionibus inde ortis, mederi conceditur. Adeoque mortifera utplurimum deprehenditur illa, quod Medullam vehementius comprimat, tendat quoque violentius ner-

vos

vos, ad interiora magis decurrentes, hinc diversas actiones tam vitales, quam animales, frustret: quod a spina extrorsum luxata vix metuendum, nec Medullam, nec hinc excurrentes Nervos, adeo potenter comprimente.

Luxatio unius Vertebræ plus nocet, quam plurium.

Quinimo circa Spinæ Luxationem adhuc attendendum, quod ab Antiquis non minus, ac Modernis, Chirurgis, v.g. *Pareo* & *Fournier* notatum legimus: mortalem magis evenire Luxationem unius Vertebræ, præ plurium sibi contiguarum simul facta dislocatione. Quatenus unica tantum, extra situm suum compulsa, Medullam Spinalem in acutum magis angulum cogit atque secum abripit, ut hæc proin arctius compressa, torsa & tantum non disrupta emanationem fluidi nervei ad partes magis intercipiat: quodsi vero plures Vertebræ sibi contiguæ simul dislocantur, in angulum obtusum & leviter tantum illa inflectitur, hinc equidem ejus actio aliquantum, haud tamen omnimode, frustratur, & fluido illi aliquid adhuc transitus patet. Ita ratiocinari jubet *Hippocrates* de *articulis*, quando t. 43. unum tantum si verticulum exilierit, spinalem medullam hoc magis comprimere, si non etiam abrumpere, tradit: & t. 45. eandem Medullam distorsiones Spinæ circularis, i. e. ad gibbositatem conspicuam factas, facilius ferre, non angularem.

Conquassatio Spinæ aliquando lethalis.

Recensitis his Spinæ Luxationibus cum *Galeno* jungo hoc, ubi Vertebræ equidem de locis suis minus dimoventur, sed intra sedes suas manent, laxantur nihilominus harum Ligamenta eousque, ut illarum contiguitas sensibiliter lædatur, seu juncturæ earum plus minus a se invicem recedant, quod Quassationem seu Seisin communiter ajunt, Elongationem forsan appellare liceret. Qualis equidem Ligamentorum atque Articulationum laxitas non semper tantum periculi involvit, si nimirum a causa interna, & quæ lente magis agit, eveniat: ab impetu tamen externo violentiore si tale quid eveniat, subito utplurimum interficit, vel in ipso ictus momento, vel brevi post, contuso nimirum hinc seu vehementius commoto ac tenso fune medullari. Exemplo sit quidam Ioh. Nicolaus Sesinger Curiensis, qui ab ictu violentiore, Nuchæ inflicto, post nonnulla verba prolata aliosque leviores ac paucos motus atque gressus mortuus conciderat; cujus Cervicis articulatio adeo laxa observabatur, ut hic facile intorqueri & facies in dorsum converti potuerit, nihil vero luxationi analogum, sed Integumenta tantum cum Musculis multo cruore suffusa, comparuerint, prout d. 16. Nov. 1673. Nobis relatum, & Sententia nostra desuper rogata, fuit. Cui simile quid præstabat jactus, Cervici Magdal. Catharinæ Miritschin illatus, subitanea itidem hujus percussæ mortis causa: de quo Dessavienses 26. Martii & 5. Octobr. 1685. nostrum Judicium postulabant.

 Quibus

Quibus ex *Pareo 15.c.17.* addo illud Medullæ ſpinalis vitium, a variis pariter violentiis ſeu ſuccuſſionibus eveniens, ſi nimirum illa ab immotis plane Spondylis divellatur abſcedat atque concutiatur, i. e. ſimile quid Commotioni Cerebri ſuſtineat: quale quid paſſos vix unquam reconvaleſcere, Idem Autor ſentit. Pugna in Nucha percuſſum epilepticum evaſiſſe, ipſemet recordor.

Object.] Quamvis enim v. g. ex *Hildano cent. 5. obſ. 68.* theſi huic regeri queant exempla, duorum, qui ex luxatione vertebrarum lumbarium, miſere ſatis, evaſerint, i. e. ſatis diu adhuc vixerint; peculiaris tamen horum eſt ratio, aſſerto meo minus contraria. *Reſp.* Quatenus in neutro horum unquam fecum & urinæ contigerat ſuppreſſio, per conſequens nec adeo ingens medullæ compreſſio in his concipi poterat: imo rariores forſan ſunt luxationum ejusmodi ſpinæ eventus, cum ipſe *Hildanus* de poſteriore fateatur, ſolius naturæ beneficio potiſſima ſymptomata remiſiſſe.

Item Fracturæ Deinde nec fracturæ ſpinæ a mortalitatis culpa ſemper immunes videntur, ſi nimirum hinc ſecedentia fragmenta medullam eousque ſubeant ac penetrent, ut eximi nequeant, adeoque vel comprimendo vel pungendo, hinc alia viſcera nobiliora ac cerebrum in conſenſum trahendo, enecent: pari enim ratione fragmenta ejusmodi hic ajunt, ac in cerebrum agere eadem, ſuperius dictum.

Rupturæ hujus vaſorum ſanguineorum. Tertio cum ingentibus gaudeat arteriis ſinubusque venoſis idem funis medullaris, his vel per conquaſſationem tantum, vel per fracturam ſpinæ, ruptis vel vulnere diſciſſis & cruore intra tubum ſpondylorum congeſto, hic perinde, ac cerebro affuſus, ſanguis mortis cauſa evadit; i. e. tam comprimendo, quam putreſcendo, ſpirituum hinc emanationes turbat; & quidem eo magis, quod pro eodem educendo haud ſuppetant inſtrumenta Chirurgica, qualia nihilominus in quibusdam caſibus ars cerebro conceſſit ſatis commoda ac ſalutaria.

Etiam ipſius medullæ vulnera. Demum quarto ipſius medullæ ſpinalis vulnera, quæ ejus ſummitatem ſeu principium in cervice, paulo profundius, afficiunt, imprimis transverſalia, conſenſu omnium mortifera per ſe proclamantur, in ſpecie *Foreſti 6. obſ. chir. 4. Fallop. de Vuln. in genere c. 4.* ideo quod partes ſubjacentes omnes ſi non ſenſu privent, motus nihilominus earum, v. g. diaphragmatis, thoracis, cordis &c. enormiſſime turbent & plane auferant. Dum vulnerata in hoc loco Medulla Spinali per Nervos ex eadem utrinque promanantes, nec ad muſculos intercoſtales, nec Diaphragma, nec Cor &c. poſthac emanant Spiritus animales, actionibus horum organorum miniſtrantes. Caſum præſentis negotii

gotii suppeditant *Acta Facultatis Nostræ* Anno 1641. de quadam Cultro latiore inter quartam & quintam Cervicis Vertebram illata punctura profundiore, Cerebri hanc productionem vulnerante ac vulneratum septimo die enacante, hinc per se lethalis pronunciata. Ast inferioris ejus tractus, imprimis lumbaris, plagæ, a multis pro non mortalibus habentur, v. g. *Galeno de Sympt. caus. l. 1, c. 5.* ac *Sennerto pr. l. 5. part. 4. cap. 3.* ideo quod partium, quibus hujus nervi destinantur, sensu & motu, sine vitæ discrimine carere possimus, & v. g. inde contingens fecum alvi & urinæ incontinentia vitalitati nihil deroget. Alii circumspectiores se gerentes distinctione, inter vulnera majora ac transversalia, & inter longitudinalia ac minora, negotium decidere conantur: illa per se lethalia, hæc minus, pronunciantes. Quibus denique accedit *Forestus*, qui punctim illata, utut minora, æque mortalia, ac majora quævis, ait.

Tam inferioris, quam superioris, ejus partis.

Verum repetere hic mihi liceat ex sectione prima, utique aliquando vertebrarum thoracis inferiorum & lumbarium superiorum medullam quoque lethaliter vulnerari, & pro effato illo magis magisque confirmando exemplis, ibi recensitis, historiam ex *Panarol. pent. 5. obs. 7.* superaddo, famuli sc. cujusdam Cardinalis, qui globulo sclopeti minoris, quatuor digitis sub regione renum, per medium spinalis medullæ trajecto, vulneratus triginta post horas expiravit. Qualium vero hujus generis conditionum plagæ, qualium non, mortem per se inferant, difficile dictu: cum exempla illorum, qui hinc evaserint rarissima, & forsan a *Fallopio* tantum, si ab ullo, observata, referantur, ut dubius hæream, an quæ judicentur ac judicata fuerint in defunctis vulnera spinæ non lethalia, cum fundamento talia dicta fuerint, aut dicantur.

Quæ enim non lethalitatis causa vulgo venditatur, quod a parte Medullæ thoracica & lumbari propullulantes nervi ad organa minus vitalia pertingant, sed ignobilioribus duntaxat spiritus pro sensu & motu communicent, quarum nihilominus functionum privatio, v.g. in retentione fecum atque urinæ læsa, mortem necessario haud inferat: ideo suspecta videri poterat, quod ea concessa nec transversalis & omnimoda præcisio partis Medullæ inferioris mortalis dici queat, quam tamen plerique talem asserunt, utpote quæ non plus damni, quam minores Nervi, scil. sensus & motus defectum, imprimeret. Plus Lucis nobis suggerit hoc in passu *Galenus 4. de loc. aff. cap. 3.* ubi ex luxatione vertebrarum medullam ac nervos modo tendi, modo comprimi, ab his vero partium resolutiones, ab illis spasmos seu convulsiones, emergere ait: cui adstipulatur *Celsus l. 5, c. 26.* his verbis: *Medullæ, quæ in spina est discussa, nervi*

resolvuntur aut distenduntur, item *Pareus l.9.c.30. Spinalem medullam vulneraretam testantur oborta convulsio aut paralysis, urinæ & fecum citra voluntatem excretio, aut omnimoda suppressio.* Quæ si vulneratæ non minus medullæ, ac propter luxationem spinæ male se habenti, applicentur; concederem equidem, quæ inferioris medullæ partis luxationes ac vulnera organorum paralyses tantum comites adsciscunt, minime, quæ convulsiones, utique lethalia, præsumi debere, non tantum, quod urina & alvus hinc pertinacius supprimantur, quale eorum symptoma utplurimum mortiferum præter *Hippocratem* l. a. experientia quotidiana testatur, sed quod cerebrum ac superiores partes quoque, si caudex spinalis non omnimode præcisus, simul in consensus spasmodicos rapiantur. Imo confirmant me in hac ætiologia reddenda non tantum exempla ex *Hildano* superius producta, ejusmodi subjectorum, quæ luxationem spinæ, haud restauratam, sine spasmis, verum cum sola relaxatione sphincterum vesicæ, podicis ac crurum, salutarem experta fuerunt: Verum probabilitatem quoque haud exilem ipsi conciliat *Foresti* monitum, dum l. a. puncturas majoribus ejus vulneribus combinat: easque pari jure lethales judicari debere, ac hæc, asserit. Sine dubio, quod pari modo, ac nervorum puncturæ, spasmis producendis aptiores, quam incisiones, existant. Imo denique quid impedit, quominus propter commercium, quod nervo intercostali cum vertebralibus inferioribus pariter ac superioribus intercedit, alia viscera, ventriculus, intestina tenuia, Lien &c. in consensus spasmodicos abripiantur lethales? dum vomitus quoque a læsæ medullæ portione lumbari evenire, in propatulo est, testaturque exemplum posterius ab *Hildano* communicatum.

Etiam puncturæ lethales.

Illud ratione summitatis spinalis medullæ nunc ex *sect. 1.* denuo moneo, non tantum latiores ac transversales ejus incisiones, sed, ut modo de inferiore illius portione annotavi, puncturas quoque exiliores, mortem patrare, hinc, intuitu symptomatum, lethalium nomen mereri: quod nemini adeo paradoxum existimari poterit, modo nervorum puncturas atrociora semper incisionibus majoribus movere pathemata, ac cerebrum cum toto corpore vehementius exagitare, attendat, sic enim facile, quid de nervo hoc totius corporis maximo, seu nervorum plurium fasciculo, expectandum sit, præsumet.

Nervorum quorundam vulnera lethalia sunt.

Addo denique his judicium de Nervorum vulneribus, quæ pariter aliquando per se interficiunt, & quidem sub conditionibus sequentibus. Nempe primo læsiones illorum truncorum, qui organis vitalibus ministerium motus ac sensus, præstant, imprimis octavi seu vagi paris, intercostalis ac diaphragmatis: utpote qui præsecti respirationem, pulsum, & ventriculi aliorumque viscerum

viſcerum, vitalitati litantium, functiones enormiter imminuunt ac tollunt; quadantenus ſaltem lacerati eosdem motus & actiones per ſpasmos graviſſimos & in univerſales degenerantes, depravant. Quamvis enim trunci hi, mox ab exortu ſuo, aliquatenus vulnerati, cum aliis nervis partium externarum hoc commune videantur habere, ut per colli latera decurrentes topica medicamenta admittant: quia tamen hæc ſæpe minus ſufficiunt ſpasmorum interim, hinc concitatorum, violentia æque intenditur atque extenditur, ultimum vero remedium, ſc. eorum amputatio hic nullum locum reperit, quod hac facta ſenſus & motus in partibus vitalibus maxime deſtruatur, ex ſitu hoc magis externo nihil aut parum lethalitatis vulneribus ejusmodi decedit, ut taceam, hunc adeo profundum eſſe, ut vel hujus ratione illorum præſectionem moliri temerarium ſatis videatur.

Præterea quamvis ſine dubio celerius longe jugulet, ſi uterque recenſitorum parium nervus ſimul afficiatur, nec ideo tamen alterius horum inciſio, ſi ejus ſymptomata graviora atque pertinaciora, non lethalis auguranda, quaſi per ſocium integrum reſtitui ac emendari queat, quod ab alterius vitio tollebatur ac depravabatur: obſtat enim, quod nihilominus tantæ ac lethales ex lacerato uno nervo præcordiorum anxietates, palpitationes &c. evenerint, quibus nulla arte ſuccurrere licuerit, ſine dubio quod integritas nervi ſolitarii non ſuffecerit pro motibus illis vitalibus integris conſervandis, In ſpecie vero quoad ſpasmos a nervorum uno, quadantenus ſaltem læſo, res evidentior eſt: quippe ſi unum membrum alterum, interdum ſatis remotum, ratione commercii nervorum, in conſenſum trahit, cur idem in ejusdem organi lateribus diverſis non fiet? ut nimirum v. g. diaphragmatis pars, lienem ſpectans, ratione nervi ſui, male ſe habentis, in convulſiones concitata, partem ſui, epati contiguam, ſimul convellat, ideo quod nervi unius fibrillæ capillares ubique alterius ſurculis mire implicentur, hinc motuum irregularium ſtimulos invicem communicent. Quod quidem in Ventriculo ac reliquis abdominis viſceribus promptius concipiendum, quatenus illius nervi paris vagi ante ſui inſertionem ſibi aliquoties inoſculantur, intercoſtalis vero propagines & plexus pluribus in locis coeunt ac invicem communicant. *Etiam ſolitariorum.*

Deinde mortis inſequentis cauſa immediata exiſtunt quorumcunque illorum ramorum ac plexuum, profundiora atque interna corporis perreptantium, adeoque remediorum congruorum uſum reſpuentium, lacerationes aut puncturæ: ſi nempe doloribus, convulſionibus, febribus ac deliriis occaſioni fuerint & ſub his ac cognatis ſymptomatis enecarint. Alia ſententia erit fe- *Item horum ramorum & plexuum.*

 renda

renda de artuum & habitus externi nervis horumque læſionibus & exin dependentibus ſpasmis, utpote quibus non unum remedii genus ſuppetit, quamvis in intenſiores ac univerſales ſpasmos conjiciant vulneratos. Anceps nihilominus hæreo de illorum caudicibus, ſummitati humeri & femoris implantatis, ſi ab harum incisionibus aut puncturis tale quid contigerit, miſerumque illæ enecaverint. Quippe ratione profundioris, quem obtinent, ſitus topicorum admotorum vis non penetrat, incisionibus vero iisdem viam parare, ob grandiorem vaſorum ſanguineorum, incumbentium & accumbentium, propinquitatem, temerarium admodum videtur. Si ad extremum ſeu ultimum provoces auxilium, humeri ſc. aut femoris extirpationem, & hoc plus audaciæ, quam rationis, ſapit conſilium: ac operationem illam in hac artuum ſummitate, trunco adeo vicina, vix audebit Chirurgus prudentior, cui convulſiones atroces atrocioribus ad motem usque cumulare religio eſt.

Imo forſan artuum etiam.

CAPVT III.
DE
COLLI VVLNERIBVS
LETHALIBVS.

Quibus colli partibus lethalia vulnera contingant?

QUatuor, præter ſpinam, partium genera in collo obſervantur, quarum Plagæ frequentius funeſtos eventus habent: ſc. Vaſa illius ſanguifera, Nervi, Aſpera Arteria & Gula: quamvis rarius contingat, unam earum ſolitarie ſauciari, cum ſibi vicinæ maxime exiſtant cunctæ; hinc lethalitas per concurſum plurium læſionum non raro intendatur.

Vaſis ſanguiferis.

Arteriarum Carotidum ac Cervicalium, Venarum Iugularium internarum & vertebralium diæreſes impetuoſas ac lethales excipere hæmorrhagias, nullo auxilio coercibiles, *ſectione prima* indigitatum: ideo præprimis, quod ligaturam ſtrictiorem, comprimendis ſuis aperturis ac compeſcendo ſanguini neceſſariam, propter imminens hinc ſuffocationis & apoplexiæ periculum, ſuſtinere nequeant. De jugularium externarum plagis mitius ſit judicium, majoribus etiam, utpote quibus obturandis remedia Chirurgica ſuppetunt, & *M. A. Severinus Effic. Chir. de phlebot. c. 16. Horne in notis ad Botall. ac in Microtechn. Hildan. cent. 4. obſ. 14. & River. pr. l. 1. c. 2.* venarum harum aperturam diverſorum Medicorum teſtimoniis pariter ac propria experientia approbant, minimeque habet *Botallus*, cur *de modo incid. venam* &c. phebotomiam hanc Chirur-

Venarum jugularium incisio an tuta?

Chirurgis adeò disvadeat, aut timide satis concedat, quamvis nec quibusvis tonsoribus committendam. Imo, quia immediate sub cute degunt, si non compressione, certe ligatura, earum incisiones constringere & eruptionem sanguinis reprimere licet, notante *Blanckart Collect. cent. 3 obs. 65.*

Plurium horum vasorum aliorumque organorum hujus loci simul sauciatorum exempla frequentioris observationis sunt, ipseque testari possem: bina loco plurium sunto. Requisitus Anno 1672. 23. Octobris a Prætore Civitatis Nostræ inspexi cadaver adolescentuli 12. vel 13. annorum, cujus colli tota anterior facies a juvene nequissimo cultro lanionino eousque dilaniata erat, ut omnes hujus musculi, scil. Mastoidei, Sternothyroidei, Caracohyoidei, Trachea, Oesophagus, utraque Carotis, ambæ Venæ Jugulares internæ atque externæ resecta comparuerint, hinc ex multis vulneribus una mors contigerit. *Observatio.* Anno 1678. d. 28. Julii a quodam Militum Centurione postulatus, in pago proximo, Lindenau, lustravi vulnus, quod Pediti punctim illatum erat, ingens valde & ab antica colli parte, sub mento, per integumenta ac musculos, sub auricula dextra, versus cervicem penetrans, quodque utrumque musculum Sernohyoideum & Sternothyroideum, dextrum Coracohyoideum & Mastoideum, ejusdem lateris Venam jugularem internam & externam, Carotidem ac Nervum Octavi paris, imo cum ensis, (forsan dum retraheretur) inter Os Hyoidis & Laryngem retrorsum declinaverat, summitatem simul Gulæ totam fere, resecuerat. *Observatio.* Quibus ex Responsis Facultatis Nostræ addo plagam, Wittenbergæ 1668. 9. Martii cuidam cæsim inflictam, & a cervice sub aure sinistra atque maxilla ad colli anteriora declinantem: qua cum musculis accumbentibus vena jugularis externa tota per transversum, interna vero ac Carotis cum Vertebra Cervicis secunda ad medietatem discissa hujusque medulla simul tacta cernebatur, a cujus enormiore hæmorrhagia vulneratus altero die succubuerat. *Observatio.*

Observatio. Quia vero rariora existunt exempla, ubi unum seu solitarium horum colli vasorum lethaliter laceratur, casum, ad Nos pariter Jussu Serenissimi Ducis Mechlenburgensis An. 1685. 10. Julii transmissum, referam. Fabri nempe ferrarii servi collum parte antica cultro d. 25. Novemb. anni præcedentis perfoditur, unde hæmorrhagia insignis, ac nullis remediis, nisi cauterio actuali, cedens, eveniebat: eschara vero 7. Decembris recedente & fluore sanguinis recrudescente 14. ejusdem sauciatus fatis cedebat. Cadaver dum perlustrabatur, Vena jugularis interna, ad duorum digitorum latitudinem sub maxilla inferiore, oblique incisa cernebatur, fluoris cruenti lethalis autor: musculi vero adsiti a sanguine

post

post escharam inductam, extravasato, congesto ac putrescente jamdum corruptionem notabilem contraxerant. A certo quodam Collegio Medico punctura hæc per accidens tantum lethalis judicabatur, quod læsus ad decimum nonum usque diem vixerit, nullaq; primis diebus graviora, nisi lipothymias, (hæmorrhagiæ potius, quam vulneri adscribendas,) symptomata passus fuerit, ac ex commotione demum animi vehementiore hæmorrhagiæ recidiva cum febre supervenerit &c. Quibus nihilominus haud obstantibus & satis declinatis argumentis, Facultas Nostra Medici ac Chirurgi de Vulneris Inspectione deponentium, sententiæ adstipulabatur, utique lethalem per se illam asserens.

Nervorum, per collum decurrentium, Vulnera quæ & cur mortifera sint, *capite præced.* innui. Asperæ arteriæ plagas vero quod concernit, cadunt hæ vel in partem ejus externam, vel in internam, seu sub jugulo reconditam. Bronchi externi incisiones, majores ac cartilagineos illius circellos lacerantes, difficillime consolidari, in propatulo est, coalescere nihilominus aliquando si non per se, certe, per intermedium callum, imo ligamenta illa carneo-membranea, cartilaginibus interjecta, excrescentiis suis, quamvis relicta post se raucedine, has incisuras obturare, adeoque majores etiam fistulæ hujus spiritalis hiatus coire, testantur *Joubertus de affect. thorac. cap 1.* per *Albucasis*, *Avenzoaris* & propriam experientiam *Brasavola in Hippocr. de rat. victus acut. 2. f. 35.* (qui magnam annulorum, ad numerum quinarium, anteriorem partem lamina ferrea dilaceratam, ac sanatam vidit) *Pareus lib. 9. cap. 29. Tulpius lib. 1. obs. 50. Bartholinus Cent. 5. hist. 89. Timæus Respons. 14. & Blankart Collect. cent. 4. obs. 47.* Neque audiendus erit *Jacotius in Hippocr. Coac. lib. 1. sect. 3. aph. 16. & Forestus 6 obs. Chir. 4.* qui majores ejus incisiones lethales ajunt, utpote quibus allegati *Jouberti*, *Brasavolæ*, *Tulpii & Blankarti* historiæ contradicunt.

Tracheæ summitatis Vulnera.

Etiam cartilaginum, sanata.

Coalitum horum Tracheæ Vulnerum Suturam proprie sic dictam juvare, *Petrus* von der Stille/*Chir. part. 2. tr. 4. cap.* 14. *Pareus* lib. 9. c. 29. *Pigræus Chir.* l. 4. cap. 12. ac *Bartholin. 5.* hist. 89 testantur, quemadmodum suturam per glutinum, *Tulpius* 1. *obs.* 50: casu nihilominus & sine ejusmodi medela quosdam, quibus canalis ille profunde satis præcisus, eundem *Pareum* & *Pigræum* l. a. perhibere *Sect.* 1. c. 2. innui: quorum relationibus, quod ad me ab amico in simili Casu transcriptum erat, adnectebam.

Cartilaginum Laryngis per-

Quin tamen percussiones seu contusiones cartilaginum Laryngis, maxime Arythænoidearum, aliquando per se mortem inferant, haud ambigo, si nimi-

nimirum per ictum violentiorem earum connexio laxior eousque turbetur, ut sibi propius adactæ seu arctius conniventes Glottidem eousque claudant, quo inspiratio & exspiratio inhibeatur, illis vero diducendis haud suppetant remedia.

cussiones aliquando lethales.

Tracheæ autem sub claviculis & in thorace reconditæ vulnera utplurimum suffocando enecant, hinc sub tali circumstantia per se lethalia dici debent, quod ars naturam in consolidando juvare nequeat, soli vero hujus robori commissa opera, quorum successus incerti, judicio super lethalitate enunciando normam suppeditare haud valent, cum non de hujus, sed de artis potentia, ubi de Lethalitate deponendum, quæstio sit: alias vulnus illud Asperæ Arteriæ ac Venæ jugularis *Pareus l. a. præter expectationem & divino potius favore, quam arte, sanatum fuisse*, non scripsisset. Symptoma siquidem inde emergens tantum est, ut ei per unam alteramve horam sustinendo minus par sit principium nostrum vitale, brevi hinc suffocationi obnoxium: quippe enormiter hinc turbatur respiratio, quatenus aer externus pulmonum cavernosam compagem minime subit, sed ad pectoris cavum depositus illos non tantum non distendit, sed undiq; etiam comprimit. Quam circumstantiam cum vulgo non attenderint, factum, ut ad canalis hujus coalitionis possibilitatem tantum respicientes, errorem non exiguum commiserint ejusmodi vulnera minus lethalia decernentes.

Vulnera asperæ arteriæ partis internæ, seu inferioris, sunt lethalia.

Gulæ denique seu fistulæ cibariæ vulnera penetrantia, pariter modo lethalia, modo minus talia, ut accuratius discernantur, attendendum puto, alia canali huic evenire adhuc intra collum constituto & ab hujus organis reliquis stipato, alia, ubi per cavitatem thoracis & per diaphragma ad ventriculum dimittitur; item, quædam horum esse majora, quædam minora. Quo supposito exiliora & summitati ejus, cervici accumbenti, illata vix unquam morti exponere, probabile fit: quatenus vel ratione exiguitatis parum inflammationis ac doloris metuendum, aut, quod ejus supervenit, gulæ quidem functionem turbat, imo forsan aliquando interpellat, frustratio tamen hæc non tanta, quin ad unum alterumve diem eam sine certo vitæ dispendio sustinere queamus: Nec per vulnus hoc elabentia deglutita spatia aliena subintrant & in his putredinem concipiunt: remeda denique satis commode hic applicare conceditur. Et ne sine experientia merus theoreticus prodeam, ex *Schenckio Bonacursii* observationem hujus loci faciam, qui quendam, carceribus detentum, postquam sibi gulam, qua parte tracheam spectat, sauciarat & hiatum digito eousque ampliarat, ut per ipsum medicamenta cum alimen-

Gulæ Vulnera quæ lethalia?

Non partis externæ.

tis transmitterentur, paucis diebus ſanatum narrat. Ejusdem generis eſt hiſtoria, quam *Pigræus Epit. Med. Chirurg. lib. 4. cap. 12.* refert. Sc. in ſylva duo juvenes a latronibus jugulabantur, quorum unus mortuus, alter ſe mortuum ad aliquod tempus ſimulavit, maximo largiſſimoque vulnere in faucibus accepto, ab una enim jugularium externarum incipiens ad partis adverſæ alteram deſinebat ita tamen, ut illæ minime offenderentur. Miſſus proin a Regina, de eo certiore facta, Pigræus miſerum illum prægravi vulnere jacentem reperit, capite demiſſo equidem loquentem, ſed eo elato aerem per vulnus expirantem & aphonum. Vt mali magnitudinem melius dignoſceret, lac ipſi bibendum dedit, quod per vulnus effluebat, ſupinus vero cum hoc hauriret miſer, ad ſtomachum deſcendebat, ita ut œſophagum haud omnino reſciſſum eſſe, colligeret. Quo viſo idem Scriptor ſutura valida ac firma plagam ſe firmiter conjunxiſſe & per viginti duos dies lacte tantum, reſupino ſemper collo hauriendo, eum aluiſſe ait: donec poſtmodum ſolidioribus veſci cœperit & vulnus, ad exilioris tantum foraminis circa tracheam, remanentiam, coaluerit.

Sed internæ.

Verum ſi interior, ſeu in thorace deliteſcens, gulæ portio pertundatur & quidem vulnere paulo majore, nulla quia medicamenta nec Chirurgiam admittit, alimentis vel tranſitum ad ſtomachum, ratione tumoris ac doloris denegat, vel ad cavitatem pectoris aſſumta transponit, in qua, tanquam loco ſibi alieno, computreſcendo ſymptomata lethalia patrant: vulnere per ſe lethali deficere dici debet æger.

Cur transverſalia œſophagi vulnera longitudinalibus periculoſiora?

Communiter addunt, inciſiones gulæ transverſales longitudinalibus graviores eſſe, v. g. *Suevus de Inſpect. Vuln. part. 2. pag. 17.* qui tamen ratione vera videtur deſtitui, dum juxta Doctrinam *Veſalii* exteriorem ſeu carneam gulæ tunicam ex fibris transverſalibus, internam ſeu nerveam ex rectis contextam putat. Docet quippe cum *Fallopio & Fabr. ab Aquapendente* autopſia præter tunicam interiorem nerveam, ex fibris longitudinalibus coagmentatam, carneam duplicis fibrarum ſtrati, in ſubjectis humanis reperiri: quorum exterius ex ſtaminarum rectarum manipulis craſſioribus, interius ex transverſalium circulis tenerioribus paratum: ita ut ex transverſis ſimplicioribus ac tenuioribus fibris, ſecundum tractum gulæ diſciſſis, minor metuenda ſit vulneris apertura, quam ex longitudinalibus, internis pariter ac externis, laceratis.

CAPUT

CAPUT IV.

DE THORACIS VULNERIBUS LETHALIBUS.

IN Thorace præter Spinam diversa pariter observantur membra, quorum plagas excipiens mors his, ut causæ per se, adscribitur: nempe Cor cum suis vasis, Arteriæ & Venæ Mammariæ atque Azygos, Pulmones, Ductus Thoracicus, Diaphragma & Nervi Intercostales, Phrenici ac Octavi paris. Ast horum organorum integumentis externis seu testudini Carneo-osseæ aliquando vulnera per se mortalia contingere posse, nemini Scriptorum unquam in mentem venit: ita ut de his exclamandum veniat, quod de eorum Chirurgia facit *Guido de Vuln. spec. cura. cap. 5. De Vulnere thoracis, magnum est mirabile, quia ita parum de ipsis maxime, quantum ad membra continentia, invenimus tractatum a Galeno, neque ab Halyabate, neque ab Avicenna &c.* Nec ideo ullum eorum reprehendendum esse, pluribus persuasum videtur, qui sc. partium harum externarum usum & actionem ad vitam non adeo necessariam concipiunt, id est, cum *Sennerto nostro* pulmones proprio motu, non ad dilatationem thoracis, extendi &c. putant: qualis nihilominus generis homines, dum veteribus causam dicere, haud requisiti, annituntur, Principi Medicorum & Antiquiori longe Doctori, *Galeno*, contradicunt, qui hinc inde in suis Commentariis, v, g. *lib. 2. de Hippocr. & Platonis decretis c. 6. de Causis Respirat. c. 2. 6. de Usu Partium c. 10. ac de Motu Thorac. & Pulmon. c. 1. Nullum pulmones innatum habere motum, sed semper indigere thorace ad motum, item, Pulmonis dilatationem & contractionem thoracem gubernare*, magna animi contentione asserit. Quibus ita se habentibus, id est functione thoracis ambitus ad vitam immediate necessaria, inferendum puto aliquando, majora thoracis vulnera, quibus illa eousque turbatur, ut brevi hinc suffocetur vulneratus, lethalibus per se non minus accenseri debere, ac si a mole majore, thoraci incumbente, quis interficiatur, seu comprimendo suffocetur.

Etiam thoracis integumentorum quadam vulnera sunt lethalia.

Pulmones motum thoracis sequuntur.

Quotidie equidem pectus perfossum, modo interanea illius intacta maneant, consolidari, observamus & infinita forsan vulnerum ejusmodi sanatorum ex scriptoribus corradere possem; Majorum tamen & latiorum, i. e. a quibus motus thoracis ac pulmonum insigniter læsus, aliquod salutare penes neminem legere aut observare mihi datum; proin & cum causalitas horum suffo-

catoria evidens maxime, donec resectionem v.g. quatuor vel plurium costarum, harumque interstitiorum coaluisse audiam, vulnera ejusmodi lethalia verebor, confirmantibus idem animalium vivorum sectione, hujus phænomeni experiundi gratia administrata, & *Galeni* dogmate *Sectione Prima ex 6. de Vsu Part. c.3.* allegato. Vrget quippe maxime Respirationis necessitas, neque tamen vel sutura, vel glutine, vel deligatione, labia ejusmodi hiatuum fortuitorum sibi adducere & combinare concessum, quin thoracis motus, vel impetuosior in hunc conatus, qualem in pectore sauciatis experimur, hoc interpellet atque inhibeat, expiret vero interim percussus.

An unum solummodo thoracis latus vulneratum tantum exitii præstet, dubitare jubent eadem *Galeni* verba, dum a magnis vulneribus in alteram thoracis partem penetrantibus, animal repente dimidio tantum respirationis multari, tunc vero demum eadem omnimode destitui, ait, si cavitas illius utraque fuerit perfossa. Verum eo ipso, dum dimidium seu residuum illud respirationis sanguinis oscillationi vitali aliquandiu continuandæ non sufficit, i. e. unius lateris pulmo vix tantum elateris aerei suppeditat, quantum viribus totius perpetuandis dimensum: brevi forsan quoque hinc destruetur & cessabit functio vitalis tota, a febre acuta, necessario superveniente, simul enormiter conturbata. Imo quid dicendum erit de vulnere unius lateris insigniore, mediastinum simul perforante, hinc per aeris utrinque incongruam irruentiam utriusque pulmonis explicatione inspiratoria cohibita?

Etiam fracturæ costarum aliquando lethales sunt.

Idem vel simile fatum truculentum aliquando observatur Fracturarum costarum, i. e. nec hæ mortis, nec percussor forsan homicidii, culpa semper solvi poterunt. Si Scriptorum super hoc assertum suffragia forent petenda, nullum plane, qui lethalitatem hanc suspicetur, offenderem: aliquaudo equidem has fracturas periculosas, non tamen per se lethales, dicentium v.g. *Hippocratis de artic. l. 51. & 52. item 5. epid. t. 13. Galeni in Hipp. de artic. Celsi lib. 8. cap. 9. Epiphan. Ferdinand. Hist. 64. Forest. 8. obs. Chir. 6. & Sennert. pr. l. 2. part. 2. c. 25.* Ast cum de vita & spiritu hominis ferenda sit sententia, rem non sola autoritate decernere, sed penitius disquirere, conveniet: potissimum cum inter Jureconsultos *Marium Giurbam Consil. 17. §. 17.* ipsa hæc Medicorum dogmata seduxerint, ut Costarum fracturas læsionum per se mortalium classe exemerit, firmatum consensu *Cæpollæ lib. 3. Consil. 61.* Quem tamen loco allegato neutiquam de fractura costarum lethali aut non lethali disserere, sed tantum, ex contusionibus vel ictibus illarum, quarum ossa durissima, instrumento obtuso fieri posse læsionem mortalem, negare, si non *Giurbæ*, verum ipsius *Cæpollæ*, verbis fidem adhibeamus, constabit.

Sc. non

Plurium sc. simul.

Sc. non unius alteriusve, ſed plurium ſimul coſtarum, ut ex ſuperius ſeu in *ſect.1.* allatis obſervationibus ſuppono, κάταγμα καυληδὸν ac σύντρισμα mortalia videntur: quod nullum vel ipſamet, vel ſtrangulatio hinc imminens, adæquatum admittant remedium: Sive enim fracturas has concipias cum fragmentorum ſeceſſu, ſive horum contiguitate: illis tamen ſi ad interiora ferantur, nec reducendis, nec reductis conſervandis, ars ſemper ſufficit.

Quoniam non reponi poſſunt.

Quemadmodum enim harum fracturam quamlibet, ſic ingentem quoque ſeu plurium coſtarum, mox carnium ſeu integumentorum inflatio, ab aere pectoris intrinſeco erumpente, excipit, ita ſine dubio hæc impedit, quominus reſtitui vel componi poſſint illarum extrema reponenda. Quippe non fiet hoc per ſpiritus retentionem ac tuſſim, cum aer internus, a quo motum illum reductorium expectemus, coſtarum & pleuræ ambitum elabens, illas haud elevet: manui reponenti rariſſime conceditur locus, prout omnes Chirurgi peritiores aſſerunt; & quidem multo minus, ſi ejusmodi carnium ſeceſſus & intumeſcentia adſit. Nec *Veſalii*, *Parei* & *E. Ferdinandi* glutinoſum aut conſtrictivum Emplaſtrum tantæ ſemper obſervatur efficaciæ, ut impetuoſius avulſum coſtarum fragmenta depreſſa attollat, ſi illa integumentis externis non fuerint continua, adeoque nec cum cute attolli queant: neque demum ultimum illud *Parei* aliorumque remedium, integumentorum nempe inciſio & per vulnus cum hamulis ſimilibusque inſtrumentis adornanda coſtæ elevatio, ubi plures fuerint fractæ, rei difficultati proportionatum obſervatur. Adaptatis vero coſtarum fragmentis continendis haud ſemper ſuppetere encheiriſes, experti fatebuntur, cum quæ uni vel alteri, coſti firmandæ ſufficiat mediocris deligatio pluribus non ſit adæquata, ſtrictiorem autem non ferant anxioſi & vix anhelantes ejusmodi miſeri.

Nec reſtaurata contineri.

Uno verbo, ſi *Pareus lib.13. c.11.* unius coſtæ fracturam ad interiora vergentem, propterea, *quod membranam coſtalem pungat, inflammationem excitet, in empyema facile deſituram, nec tam facile reſtitui queat, ideo quod libere & plene abſolvi nequeant in hoc fracturæ genere, quæ ſunt ad reſtitutionem neceſſaria, nempe trahere, continere, impellere, ſeu adjungere* curatu difficillimam pronuntiat: quid de quinque, ſex vel plurium coſtarum, effractura ominabimur? Habent ſiquidem pauciores ruptæ hoc beneficium, ut harum paraſtatæ integræ ipſis inſtar ferularum ſint, quæ pariter, ac in cubito radium fractum ulna, aut in tibia hujus os fibulam fractam, ſeu vice verſa, eas ita detinent, ut fragmenta earum ſibi contigua maneant, diſlocationem coſtarum ruptarum vicinarum impediant ac repoſitis firmamento ſint: quali deſtituuntur plures idem fatum expertæ. De cætero ſicut aerem

 thora-

thoracis internum virtute ſua elaſtica pulmonum compreſſionem & expirationem multum juvare, ex fundamentis phyſiologicis ſuppono; ita dum extra clauſtra ſua naturalia ſub inflatione integumentorum externorum, magis tenſibilium, idem erumpit, ſpiram ejus valde dilatari ſeu fatiſcere, adeoque expirationis quoque motum enormiter gravari, probabile fit.

Comprobare hanc Fracturæ Coſtarum Lethalitatem puto Caſum 22. Iulii 1689. Facultatis Noſtræ judicio expoſitum: Vbi quidam Nobilis, fuſtibus agitatus ac de exquiſitisſimis doloribus lateris dextri conqueſtus ſexto a percuſſione facta die obierat, in cujus cadavere diſſecto quatuor Coſtæ inferiores diffractæ cernebantur. Quam læſionem, in ſpecie Coſtarum, nominatum Collegium per ſe & abſolute lethalem, cui nulla arte mederi conceſſum, quæ Pleuritidem incurabilem induxerit, Reſpirationem ad Suffocationem turbantem, enunciabat: quamvis nihil remediorum, nec Venæ ſectio quidem, fuerit adminiſtrata, nec Sanguinis extravaſati, qualis nihilominus ex Vaſis Intercoſtalibus ſimul ruptis probabiliter prodierat, ulla mentio facta fuerit. vid. ſect. 1. cap. 3.

Verum quemadmodum meam hanc de Thoracis integumentorum percuſſionibus opinionem nemini obtrudere audeo, ita & illos, qui huic ſuffragantur, monitos volo, ut illam, caſibus ſpecialioribus applicantes, circumſpecte agant, & quas vel mihi, primum tale quid proponenti, non licuit innuere ac determinare, circumſtantias amore Publici ac Iuſtitiæ ſuppleant, vel me devium ea, qua Viros honeſtos decet, modeſtia ad rectam magis viam reducant.

Cordis Vulnera lethalia. Ego interiora Pectoris nunc aggredior, ubi primo occurrit Cor, cujus Plagas, ſi vel alterutrum aut utrumque ventriculum penetrent, vel Vaſorum Coronariorum aliquod lacerent, per ſe mortales periti æque ac imperiti judicant: *Cur Ventriculorum.* illas quidem non, quaſi animæ ſenſitivæ altithronium, caloris innati ſedes & officina ſpirituum vitalium Cordis hi Receſſus ſint, ſed quod ſanguine per easdem profuſo ejus influxus vitalis ad totum intercipiatur; *Cur Vaſorum coronariorum.* hæ vero, quod per hæmorrhagiam horum vaſorum, ſatis equidem particularem, ipſi Cordis compagi muſculoſæ vitalitas atque activitas ſubtrahatur, adeoque hoc inde langueſcens in officio publico expediundo deficiat. *Etiam Vulnera Subſtantiæ Cordis ſunt lethalia.* Pariter ſi, intactis his ventriculis & vaſis propriis, ſubſtantia tantum ejus exterior ſaucietur, utut ſub tali fato ad triduum, quatriduum &c. aliquando ſupervivant tale quid perpeſſi, caſus nihilominus & hic inter utplurimum, adeoque inter per ſe, lethales, referri debet, annuente *Vido Vidio lib. 7. de curat. membr. cap. 7.* & confirman-

firmantibus idem historiis, productis a *Pareo lib. 9. cap. 30. Horstio lib. 11. obs. 18. H. ab Heer. obs. 11. atque Joh. van Meekren. obs. chir. 32.* Non potest enim fieri, quin musculi hujus propulsoris actio maxime vitalis a fibrarum ejus spiralium uno vel altero fasciculo præsecto notabiliter turbetur, cui tamen symptomati maxime urgenti ejusque causæ nulla chirurgia, ob loci seu situs profunditatem motumque cordis perpetuum, mederi licet: Et sine dubio evidentior erit lethalitas Lacerationis majoris, v. g. juxta *Heer* baseos æque ac coni simul; septum utrique ventriculo intermedium, annotante *Horstio* & *van Meekren*, penetrantis; aut juxta *Pareum* cum magna sanguinis profusione seu insigniorum Ramorum Coronariorum discissione contingentis.

Atque hæc quidem Cordis vulnera modo repente interficiunt, sc. perforantia alterutrum vel utrumque ejus thalamum, modo tardius post aliquot demum horas ac dies, nimirum carnem tantum & vasa ejus coronaria lacerantia: quatenus in illis non tantum Circulationis Antlia, seu organum movens, rumpitur, sed sanguis quoque dispensandus, antequam canales adæquatos subeat, profunditur; in his moventis tantum textura laceratur, hincque ejus impetus retunditur. Unde paradoxum maxime & inter miracula pathologico-anatomica referendum, quosdam perforatis illis ventriculis plures horas, imo dies supervixisse, v. g. Ventriculo dextro Nauclerum, quinto demum die satis cedentem, cujus *Barthol. cent. 1. hist. 77.* meminit, item Civem illum Pariesiensem, eodem demum tempore mortuum, de quo *Blegni Zodiac. Gall. ann. 2. April. Obs. 10.* videatur. Eodem Ventriculo dextro Vigiliarum cujusdam Magistri servum transfossum quartum diem supervixisse *Miscell. Curios. Decur. 2. ann. 3. obs. 113.* Rusticum, similem puncturam sustinentem septimum attigisse, *obs. 114.* testantur: Militem ex vulnere ejusdem ventriculi die decimo sexto demum obiisse, *tabula pensilis, in Bibliotheca Academiæ Gröningensis suspensa, tradit.* Franciscam a Tulpha, quæ quamvis præter alia Vulnera duo in dextrum sinum penetrantia exceperit, ultimum nihilominus halitum ad quartum usque diem compressisse, *Panarolus pent. 5. obs. 45.* annotavit: item juvenem ad nonum usque, cum non adeo magna hæmorrhagia, mente sana, motu cordis satis valido, tussicula ad juvandam sanguinis excretionem voluntaria, nec sine omni alimentorum usu, ad decimum usque, refert *Diemerbrock. anat. l. 2. c. 6.* ad vigesimum tertium, ex communic. *J. B. Fontani Bonnet. Sepulchr. lib. 4. s. 3. obs. 23. §. 12.* Septimo post ictum demum die quendam, cui Cordis basis cum cono per insignem lacerationem, duobus sclopeti globis, transverberata, mortuum *H. ab Heer. obs. 11.* perhibet. Quemadmodum

Quidam transfossis ventriculis cordis diu satis superstites manent.

dum eodem loco narrat, quendam, cujus Cor quaternis bombardæ globis perfossum, nihilominus quintum diem supervixisse. Nolo hujus loci facere, quæ deCervo, post dextrum, ventriculum glande plumbea a Serenissima Electrice Brandenburgica olim trajectum, instar mortui prostrato & post tres horæ quadrantes quatuor circiter millia passuum aufugiente, ex *Dissertatione* 1687. *Francofurti ad Viadrum* habita, legimus: Cum præsto sint illorum exempla, qui perfosso utroque ventriculo satis diu superstites permanserint, v.g. Studiosus ille Ingolstadiensis, quem vulneratum plateæ satis longæ spatium cursus confecisse, mente porro & sensibus integerrimis per horam fere integram constitisse, ex observatis *Cyriaci Lucii* narrat *Bonnet. l. a. §. 16.* item juvenis, simili ratione sauciatus, quinta demum hora expirans, de quo *Miscell. Curios. Dec. 2. ann. 2. obs. 188.* videantur; ut *Jacotium in Hipp. Coac. & Th. a Veiga in Galen. de loc. aff.* taceam cervam quandam sagittam, ex longo tempore cordi infixam, gestasse, perhibentes, item Cordis porcini, cui bacillus acutus ante semestre transfixus inhærebat, quod penes *Platerum* se vidisse *H. ab Heer l. a.* asserit.

Cur quidam post vulnera cordis non statim moriantur?

Quæ similesve historiæ, quamvis raro contingentibus merito accenseantur & fundamentis anatomico-pathologicis ponendis minus adæquatæ sint, earum nihilominus aliquas ætiologias ex circumstantiis, iis combinatis, reddere, non adeo forsan difficile erit. Nimirum probabile est, quorundam ejusmodi sauciatorum vitam protrahi *primo* ab exilitate plagæ, ut de suo vulnerato suspicatur *Diemerbrock. loc. alleg.* & experientia Zootomiæ vivorum incumbentium comprobat, dum acus simileve instrumentum pungens, ventriculis cordis adactum, parum sanguinis educit, & *Glandorpio Specul. Chir. cap 38.* teste, cuniculus, cujus cor *Sanctorius* instrumento acuto perforarat, vivus nihilominus ad multos menses permansit: quatenus paucæ admodum organi hujus fibræ per puncturam lacerantur, sed leviter tantum divelluntur, quæ extracto instrumento pungente pristinum situm & habitudinem facile repetunt. *Deinde* corde vulnerati terminum vitæ ultimum sufflaminare videtur ipsemet specialis magis locus, per quem subintrarat instrumentum lædens: dum idem *Diemerbrock. l. a.* præter vulneris angustiam in casu sibi observato rationem hanc putat, quod superiori ventriculi parti, inter valvulas, fuerit illatum, ita ut in constrictione cordis omnis ventriculi dextri sanguis per vulnus non mox expelli valuerit. *Tertio*, quemadmodum aliquando observamus ense transfossos, quamdiu hunc intra vulnus gerunt, haud adeo repentinam experiri syncopen, vel mox concidere, extracto telo statim cum sanguine animam di-

mittere:

mittere: sic a ratione vix omnino alienum, in corde simile quid aliquando fieri posse, ita ut non adeo paradoxum censeri debeat, quod *Jacotius* & *a Veiga* de cerva a longo tempore sagittam, & *H. ab Heer* de porco baculum cordi infixum gestante, scribunt, cum eadem instrumenta quas puncturas parabant, obturarint; neque illud, quod de acu dextro cordis vaccini ventriculo transversim infixa huicque rubigine conferruminata ex observatione *Celeberrimi Anatomici du Vernay*, *Peyerus parerg. anat. med 3. c. 6.* refert. Imo probabile est, simile aliquando a grumo quoque sanguinis fieri posse, ut in Parisino illo, sub finem demum quinti diei ex vulnere dextri sinus mortuo, cujus superius ex *Zodiac. Gall.* memini, annotarat Chirurgus, qui cadaveris sectionem administraverat, *vid. Blegni l. a. mens. Iunii obs. 6.* quamvis non dubitem, huic casui, quæ modo ex *Diemerbrockio* prolata, quoque applicari posse, cum immediate pariter sub auricula ictus ventriculum subintrarit. *Quarto* hujus generis concipienda obliquitas vulneris, qualem in Nauclero suo causam auguratur *Th. Bartholin.* l. a. cur adeo diu in hoc interrupta perstiterit sanguinis & vitæ chorea. *Quinto* Autor Observationis 113. *Miscel. Curios.* alleg. in servo illo, cujus vulnus Cordis Ventriculi descripserat, individuale ac peculiare sibi concipit texturæ robur, per quod post acceptam plagam in fibris Cordis nihilominus tantus remanserit vigor, ut sese a cono ad basin contrahentes sub systole vulneris labia simul constrinxerint, liberumque Sanguini in Arteriam pulmonalem impulsum concesserint: fibris vero iisdem relaxatis Cordeque ad diastolen seu pristinum statum redeunte hiantes Ventriculi a venis denuo sufficienter adimpleti fuerint, donec doloris ex vulnere sensus fibris illis seu compagi cordis magis communicatus paulatim defecerit Machinæ hujus vitalis motus &c. Nec *denique* a verisimilitudine procul abest, singularem quandoque cordis fabricam mortem necessariam interpellare: quatenus, observante *Joh. van Meekren* l. a. quidam corde vulneratus sextum diem ideo supervixerat, quod organum hoc, pericardio suo hinc inde alligatum, motus suos minus libere exercere, hinc nec sanguinem adeo pleno rivo projicere, potuerit. Etsi nec improbile videatur, ideo Vulnus hoc Cordis tardius enecasse, quod neutrum horum Ventriculorum perforarit, sed Septum tantum his intermedium in Basi cordis læserit, ut ex Exemplari Belgico (non Latino) perspicuum est: adeoque non flumine mox præcipiti, sed lenta magis stilla, sanguis ex hoc Viscere promanarit.

An pericardii vulnera sint lethalia?

Antequam Cordis vulnera dimittam, ratione hujus involucri notetur, ejus plagas *a Rondeletio de dignosc. morbis c. 21.* & *F. ab Aquapend. Chirurg. l. 7. c. 21.* semper, a *Suevio part. 2. c. 8.* aliquando, lethales judicari, si tantæ fuerint, per quas humor ejus serosus omnimode effluat: Eo ipso tamen, dum horum posterior cum aliis supponit, humorem pericardii secundum naturam colligi singularemque usum cordi ac toti præstare, ita quidem, ut ejus defectum & profusionem hectica excipiat; de his vero dubitare jubet sana ratio: nec ætiologiam lethalitatis hujus (si qua est) admittere conveniet. Sc. non immerito cum *Vesalio, Th. a Veiga, Matthæo Curtio, Lindano &c.* dubito, an fluidum hoc corporibus vivis & secundum naturam constitutis, ut pars integralis, insit? cum *R. Columbi* autopsia in animalibus vivis facta, tale quid minime evincat: vel quod nihil, aut parum ejus sub extispicio hoc compareat, vel quod, si compareat, in mortis potius articulo & sub illis anxietatibus, quibus animal per aperturam pectoris exponitur, congeratur, quod ante non existebat. Videtur enim serum hoc in se quidem succus laudabilis & naturalis, ast situ peccans & per motus cordis impetuosiores ac circulationem per pulmones impeditam p. n. secretus: pari modo, ac in corporis partibus diversis arte talem seri congestum parare licet, circulo nempe sanguinis per vincula, venis injecta, intercepto. Adeoque non mirum, in cunctis, quocunque morbo, defunctis illud reperiri, utpote quibus in agone ad minimum respiratio & circulatio per pulmones fatiscit: copiosius tamen in his, qui ex hydrope, asthmate, phthisi similive pathemate strangulatorio peribant, ita ut in phthisico ejus uncias quinque *J. D. Horstius Obs. anat. 18.* testetur. Qui violenta morte pereunt, quia pariter vel aquis submerguntur & strangulantur, vel confossi & decollati, i.e. sine notabili circulationis turbatione expirant: non in his, sed in illis tantum, lympham hanc cardiacam animadvertere licet, ut aliquoties, in publicis æque ac privatis sectionibus, ostendi.

Humor pericardii an naturalis?

Causa vulnerum pericardii lethalium.

Quodsi proin ex lacerato insigniter pericardio quendam obire contingat, imputandum hoc erit vel continuitati, quæ ipsi cum diaphragmatis parte tendinea intercedit, vulnere ejusmodi solutæ, hincque respirationi turbatæ, vel inflammationi, cui saccus hic membraneus cum partibus, quibus continuus existit, exponitur, vel aeris forsan contactui, cordi minus proportionato, hoc erit tribuendum. Priori ætiologiæ causam dicit *Antonius Algiate*, quem ablata parte pericardii quidem sanatum, suspiria tamen alta duxisse, nec multis annis supervixisse, ex *Cardano Schenckius* refert: inflammationem vero harum partium mortalem existere, cur mirabimur? Quemadmodum denique

que Cordis texturam ab aere per vulnus pericardii ſubintrante ad corruptionem repentinam ſatis alterari, probabile reddunt, inteſtina, omentum, pulmones aliaque organa, extra ventres ſuos devoluta & ab atmoſphæra mox in ſphacelum conjecta.

Et quæ contra hanc vulnerum Pericardii Lethalitatem aſſertam adducuntur, v. g. ex *Benivenio de abdit. morb. cauſ.* & *Cardano* ad *Hipp. 6. aph. 18.* parum movere poterunt, quod meris conjecturis innitantur. Quamvis vix concipi vel fieri queat, Folliculum hunc Cordis ſine partium aliarum circumſtantium aut adſitarum læſione vulnerari, adeoq; de habitudine ejusmodi plagæ ſolitaria vix unquam diſquiri, quin lacerata ſimul fuerint Vaſa, Intercoſtalia, Mediaſtina, Pulmo &c. Ita ut crebrius complicata hinc emergat Lethalitas.

Cum Corde communi lethalitati involvuntur hujus Vaſa ſanguiflua quatuor majora, ſi ea vulnerari contingat, cujus aſſerti experientiam caſus triſtiſſimi infiniti comprobant, rationem *Hippocrates de Corde t. 5.* ſuppeditat. Hæc quippe, nomine Venæ Cavæ & Pulmonalis, Arteriæ pulmonalis atque Aortæ, ad ventriculum illius utrumque demiſſa & ex hoc exurgentia, *fontes ſunt humanæ naturæ, & flumina ſunt, quibus totum corpus irrigatur; atque etiam homini vitam conſervant, & ubi deſiccati fuerint, homo moritur.* i. e. totum corpus his laceratis fluido vitali neceſſario defraudatur, ſive hoc ex eo rejiciatur, ſive vaſa tantum deſerat, & ad cavum thoracis depoſitum, tam mole, quam putredine, hujus membris moleſtum evadat. Exempla vulnerum ejusmodi funeſtorum vel ex Actis Facultatis Noſtræ, vel ex Inſpectionibus a me adminiſtratis proferrem, niſi penes omnes Conſcientioſos & Prudentes Medicos aſſertum hoc in confeſſo eſſe, noſſem. Potius ſtupeo tantam quorundam Medicorum malitioſam ruditatem, qui talia vulnera, utut in momento hinc concidant icti, pro per accidens tantum lethalibus defendere & homicidis contra conſcientiam cauſam dicere ſatagunt: quale quid quendam de Aortæ trunco, mox a ſui exortu perfoſſo, ante paucos annos, quod Arteriæ non ſint partes principes, arteriarum & venarum vulnera ſæpius conſolidentur, non omnis profuſio ſanguinis ſit lethalis, hic e cavitate thoracis educi queat, naturæ ejusmodi plagarum conſolidationes ſint poſſibiles, ſimilibusque frivolis argumentis ſuſtinere conatum fuiſſe, Acta publica loquuntur.

Vaſorum cordis majorum vulnera ſunt lethalia.

Accenſeamus his vulnera Vaſorum Subclaviorum & Mammariorum, item venæ Azygos, ex truncis illis immediate magis emanantium & in eosdem ſe terminantium; quæ mortis certiſſimæ pariter cauſa proxima exiſtunt: vel quod ſanguinis affluxu hinc ſpolietur totum, vel quod thoracis organa mo-

Item Subclav. Mammar. & venæ azygos.

tuum ſuorum vitalium ab hujus congeſtione lethales patiantur moras, ut hiſtoriæ, *a Ballonio lib.2. conſil.22. Boneto Sepulchr. l. 4. ſ. 2. obſ. 24.* §.2. evincunt.

Vaſorum Intercoſtalium læſiones lethales.

Quibus non ſine ratione accenſeo Vaſorum Intercoſtalium læſiones ejusmodi, quarum occaſione multum cruoris ad cavitatem pectoris profunditur: de quibus tamen quia *Sect. 1.* cap. 3 prolixius diſſerui, Lectorem eo remitto. Sanguis enim hic congeſtus Viſcerum vitalium motus enormius turbat atque cohibet, ac tandem in ſaniem ſeu pus ichoroſum degenerans ad ſuffocationem usque eorum texturam corrumpit ac deſtruit. Cujus eductio per Paracenteſin non adeo facilis eſt, ac communiter creditur; vel quod plagas ejusmodi cavum illud penetrare, non æque ſemper conſtet, vel quod adornata hæc Chirurgia eductoria ſucceſſus felicioris raro obſervetur. Vtriusque Exempla evidentiora *ſect. 1. c.* 3. recenſui: priori in præſentiarum hoc addo. Anno 1707. menſe Iunii in ſauciati cujusdam Thoracis latere ſiniſtro Medicus ac Chirurgus deprehendebant puncturam, ad Sternum inclinantem, quæ an Pectus perfoderit, nec Candelæ cereæ, nec Siphonis, nec Tubuli applicatione, iisdem experiri licebat: quin, potius eam in Sterno terminari, cuncta tentamina innuerent & Symptomatum levitas optima quævis ſperare juberet; donec poſt aliquot dies cochleare circiter ſeri corrupti hinc promanaret & percuſſus obierit. In cujus Cadaveris Thorace Puncturam illam intra tertiam & quartam Coſtarum ſuperiorem illius cavum ſubiiſſe, ac Muſculum ſub Sterno Triangularem ſiniſtrum, Mediaſtinum & Pericardium laceraſſe, vidi, ita quidem ut lateris dextri ſpatium Intercoſtale pariter ad cutem usque perforarit. Venter hinc medius, pure ſanioſo repletus, Pleuram & Cordis ſuperficiem externam corrugatam ac craſſiorem, Ventriculum vero hujus dextrum maxime compreſſum, monſtrabat: punctura vero deſcripta a me Lethalis dicebatur.

Non omnia Pulmonum Vulnera ſunt lethalia.

Pulmonum Plagæ non ſemper lethales obſervantur, hincque forſan *Hipp. 6. aph. 18. & 2. prædict. 19.* harum inter lethalia haud meminit, ſuntque frequentiora illorum exempla, qui transfoſſis iisdem, quamvis raro ſine gravioribus ſymptomatis, ad multos annos ſuperſtites manſerunt, qualia in *Sect. 1.* innui, his vero nonnulla ex *Pigræo & C. Stalpart. van. der Wiel*, utpote memoratu præ reliquis digna, in præſentiarum addo. Nimirum *Prior Chirurg. lib. 4. cap. 14.* de Nobili quodam, in pectore non longe a mamma enſis ictu, dorſum in oppoſita parte trajiciente, percuſſo refert, quod, quamvis hic trajectus ſine pulmonis læſione fieri non potuerit, parum tamen puris per vulnus prodierit & ſine febre aliisque ſymptomatis intra quadraginta dies per-

fecte

fecte ſanatus fuerit; donec quadrageſimo febre ac aliquali dyſpnœa correptus paulo poſt per tracheam puris albi & percocti ultra libram ejecerit, indeque optima ſemper valetudine uſus fuerit. Addit huic notabilem maxime hiſtoriam cujusdam militis, qui ſclopi ictu in thorace vulneratus tribus aut quatuor a ſanatione menſibus per eandem arteriam aſperam ſatis craſſum tribusque ad minimum digitis longum coſtæ fragmentum emiſerat, ab eoque tempore nullum plane ſymptoma ſenſerit. *Poſterior* autem *Cent. 1. obſ. 39.* perhibet, juvenis cujusdam dorſum prope ſcapulam eousque perfoſſum fuiſſe, ut enſis mucro per pectoris quendam muſculum intercoſtalem ad cutem usque ferretur, isque multum ſanguinis tuſſiendo rejiceret, ſanatum nihilominus intra quatuordecim dies prodiiſſe. Item *Obſ. 31.* alium juvenem ab enſe, pariter thoracem trajiciente, humi proſtratum ſine motu & ſenſu aliquandiu decubuiſſe cum inſequente hæmoptoſi duarum circiter menſurarum & paralyſi unius lateris ſatis diuturna: qui nihilominus tandem cum loquelæ & motus in crure aliquali reſtitutione ſanabatur, manu reſoluta permanente.

Memini ipſemet Iuvenculæ villicæ, quæ ante annos viginti circiter ſclopeti exploſi ictum ſuſtinuerat, cujus globuli, piſum circiter æquantes, plures ſummitatem Pectoris dextram perforarant, ita quidem ut horum quatuor per Scapulam ejusdem lateris hujusque Os denuo prodierint. Altera a vulnere ſuſcepto die, cum illam, pro Prognoſi formanda, viſitarem, ſputum cruentum ſpumoſum, tuſſim, dolorem pungitivum cum aliquali dyſpnœa penes eam annotabam, ex qualibus Symptomatis & regione Thoracis vulnerata Pulmonum partem granulis illis plumbeis transfoſſam, hinc vulneratam non omnis vitæ periculo expertem declarabam; quæ nihilominus ſenſim reconvaleſcens, ſub raucedine & dolore loci tenſivo ac gravativo cum aliquali anhelitus difficultate, ſuperſtes manſit.

Multos tamen, modo brevius, modo tardius, ex pulmonum ictu ſuccumbere præter *Hipp. 3. coac. 388.* eadem experientia evincit; adeoque organi hujus Vulnera per ſe lethalia cenſeri debent, quæ aut plures, aut majores earum arteriarum vel venarum ramos, aut tracheæ propaginem inſigniorem, penetrant lacerantve. Vaſorum ſanguifluorum pneumonicorum lacerationes lethales præter *Timæum Reſponſ. 16.* Acta Facultatis Noſtræ comprobant. v, g. in Viro quodam, Sulæ Francorum 1683. d. 19. Junii glandis ſclopetariæ ictu trajecto, hincque paucas poſt horas obeunte: in cujus cadavere viſa fuerunt clavicula dextra & pulmonis ſummitas perforata, hujus vero vaſorum rami majores lacerati, hinc ſpatium thoracis idem multo ſanguine repletum.

Multa tamen.

Obſervatio

ſum. Cui ex propriarum obſervationum Cataſtro tres paris eventus caſus jungo. Quippe anno 1674. die 13. Februarii, vocatus a Nobili in Viciniam, ſecui & inſpexi cadaver, cujus pectus non glande plumbea, ſed chartacea tantum, trajectum monſtrabat ſub ala ſiniſtra e regione papillæ intra quintam & ſextam coſtam vulnus, cum quintæ effractura & pulmonis ſiniſtri lobi inferioris hujusque vaſorum inſigni ſeu ſesquiunciam æquante dilaceratione, qua intra Nycthemeron cum hæmorrhagia inſigni, difficultate ſpirandi & cordis anxietatibus obierat percuſſus. Primo Decembris ejusdem anni in conflictu quorundam Studioſorum & Præſidii Curiæ noſtræ illorum cujusdam, qui mox cum vitæ ſuo exordio Cognomen a Morte ſuſceperat, latus ſiniſtrum venabulo nefario mortaliter pertundebatur, ut per vulnus ſatis ingens, ſeptimæ coſtæ partem, octavam totam & utriusque ſpatium intermedium trajiciens, cum cruore langueſcentem animam ſexto ejusdem menſis deponeret: in cujus cadavere cum diaphragmatis ambitu carneo ſiniſtri pulmonis fibram ſuperiorem ad unciæ longitudinem perforatam ſimulque aliquot hujus viſceris vaſa, inprimis tres inſigniores ramos arterioſos, lacerata, hincque pulmonem ac pleuram inflammatam, videre contingebat. Porro A. 1679. d. 27. Sept. ad Inſtantiam Prætoris urbani luſtravi cadaver juvenile, Civis ſuburbani filii, qui thorace ſub ala pariter ſiniſtra, intra ſextam ac ſeptimam coſtam, enſe perfoſſus triduo poſt fatis ceſſerat; ideo quod pulmo ejusdem lateris cum venæ pneumonicæ ramo ſiniſtro ſauciatus fuerat.

Obſervatio. *Obſervatio.* *Obſervatio.*

Vulnera pulmonum, propter vaſa ſanguifera lacerata, mortalia.

Majora itaq; pulmonum vulnera, quia ſine divulſione vaſorum ſanguiferorum fieri nequeunt, item minora, venam arteriamve inſigniorem penetrantia, ſemper per ſe lethalia dici merentur, & rariſſime evadunt, qui talia ſuſtinent. Obſtare equidem huic pronunciato videntur ejusmodi quorundam Scriptorum obſervationes, quæ ingentem ſatis pulmonum prominentem portionem, ſine vitæ detrimento reſciſſam perhibent, v. g. *Hildani Cent.* 2. *obſ.* 32. *Schenkii ex Rolando obſ. p*, 267. *ac Tulpii l.* 2. *obſ.* 17. verum diſpar horum phænomenorum & plagarum hactenus deſcriptarum ratio eſt. Quippe, quam *Hildanus* annotavit, apicis pulmonis lividi præſectio ferro candente, hinc absque notabili hæmorrhagia, fiebat: in *Schenckii* hiſtoria pulmonis portio, propter ſanguinis, ab anguſtia & conniventia vulneris thoracici, appulſum interceptum, pariter ſine hæmorrhagiæ metu amputabatur. Quam *Tulpius* quoque, quia partem pulmonis prorumpentem emortuam filo conſtrictam extirpabat, prudenter ſatis evitabat.

Quadrat

Quadrat huc *Ruyschi Celeberrimi obs. anat chir. 53.* ubi ex vulnere thoracis partis inferioris, in famulo cujusdam Nautæ Pulmonis particula prominebat, quam Chirurgus imperitior pro Omenti portione habens illico vinculo ad rescindendam deligando præpararat. Advocatus *Ruyschius* admonebat Idiotam, Plagam non Abdomen, sed Thoracem, penetrasse, & eam, quæ emineret, ab illo ligata, Pulmonis portionem esse: hinc vulneri digestivo & Emplastro defensivo singulis diebus fore prospiciendum, donec illa ligata emoreretur ac sua sponte decideret & pulmo in ipso vulnere consolidaretur; quod cum reconvalescentia ægri contigit.

Futile & nullius valoris argumentum sane est, quo in defendendis homicidis communiter utuntur, quasi sub compagis Pulmonum ab ulcere profundiore erosione & non exiguæ hujus portionis consumptione quidam diu satis & per annos (quamvis sub valetudine plerumque causaria) superstites degant: proin nec Vulnera eorum adeo exitiosa & brevioris interitus censeri posse. Alterius plane rationis est Suppuratio sensim & sine Hæmorrhagia præcipiti emergens, ac Plaga, ense, globulo &c. inflicta: cum hæc sine cruoris enormiore vel ad extra, vel ad Pectus, profusione, quæ Lethalitatis causa proxima, nunquam contingat; qualem ulcera illa nesciunt. Ulcera Crurum aliarumve partium externarum per plures annos sustinent nonnulli sine vitæ dispendio, Vulnera eorum, graviorem Hæmorrhagiam quæ comitem habent, brevi cum sanguine animam deponunt.

Præterea vulnera pulmonum illa quoque, quæ, illæsis vasis sanguiferis, asperæ arteriæ intra eos reconditum ramum perforant, mortem per se patrare, ipse *Hippocr. Coac. l. c.* innuit his verbis: *Moritur autem etiam si in arteriam & pulmonem magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso paucior spiritus per os procedat, quam is qui ex vulnere elabitur:* confirmante idem experientia v. g. *Glandorpii*, qui *obs. 25.* quendam nautam ex læsione rami asperæ arteriæ cum impetuosiore aeris per vulnus transitu & sanguinis spumosi eruptione sexta die decessisse, narrat. Estque hujus eventus causa in promptu, quod aer, qui pulmones distendere & sanguini molecolas vitales concedere debebat, libere & sine omni hoc effectu per plagam pulmonis æq; ac pectoris exhalet: aut ob vulneris angustiam in thorace retentus ac pulmones comprimens suffocando magis perimat.

Item propter ramos trachea læsos.

Nec ductus Chyliferi seu Thoracici lacerationes, hactenus ab hujus argumenti Scriptoribus neglectæ, lethalitatis notam effugiunt: non tantum quod hac ratione, quæ per canalem hunc alias fieri solet, chyli traductio intercipiatur

Ductus thoracici vulnera lethalia.

cipiatur

cipiatur, sicque sanguis commeatu necessario intercludatur, sed quod lympha pariter, e corporis partibus reflua, ex canali sanguinis exturbetur. Asserto huic ejusque ætiologiæ egregiam fidem faciunt experimenta bina, a *Lovvero de Corde cap. 5.* perspicue satis tradita, & a quovis, mediocriter in ejusmodi tentaminibus exercitato, facile adornanda; quibus intra thoracem canis viventis tribus a pastu horis lacerata receptaculi lumbaris summitate aut ipso canali chyloso-lymphatico cruor e vena vel arteria postmodum ductus pauca lympha nulloque chylo dilutus conspicitur, animal paucis diebus elanguescit & expirat, ventre hoc lympha ac chylo extravasato scatente, ac Viscera vitalia submergente.

Lethalitatem equidem hanc dubiam reddere poterat historia fluxus ex vulnere chylosi, quam ex *Langeloti* relatione *Bartholinus Cent. 3. epist. 37.* tradit, quod Baro quidam circa mediam dorsi vertebram sclopeto læsus, glande subter sinistram scapulam exeunte, primo quidem non adeo male se habuerit, post quatuordecim tamen dies per vulnus inferius, superiore consolidato, extillarit liquor albicans, parum simul flavescens, & quidem per plures menses, ægro quotidie sub febricula vespertina magis magisque debilescente & contabescente, utut bene appeteret & victu lauto atque pleniore quotidie uteretur, tandem tamen eousque restituto, ut febricula & fluxu per quatuordecim dies remittente, habitus quoque corporis floridior comparuerit. Donec idem, ex alimentorum calidiorum abusu animique commotione vehementissima, ejusdem fluxus recidiva una cum epilepticis convulsionibus ac postmodum hemiplegia correptus, paucos post dies e vivis sublatus fuerit. Sed vindicabit Illam ab ambiguitate, si (propter cadaveris inspectionem minus accurate peractam) dicamus, forsan non ipsum truncum, sed ramun ejus tantum alterutrum, infra coalitum communem, sauciatum fuisse, ut pro portione quadam Chyli & Lymphæ advehenda alter adhuc ramus quadantenus suffecerit. De cætero mortem certam non parum forsan morata fuit illa circumstantia, quod fluidum hoc extravasatum e vulnere promanarit, nec congestione sua cordi pulsanti, nec organis respiratoriis, impedimento fuerit; contra in thorace reservatum functiones has vitales graviter turbet.

Diaphragmatis plagæ quæ mortifera?

Pro Diaphragmatis vulneribus mortalibus discernendis vulgo distinguunt cum *Galeno in Hipp. 6. aph. 18. & 5. meth. medend. c. 9.* inter vulnera nervosæ & carnosæ parti inflicta, nervei s. tendinosi centri vulnera per se & neces-

sario

ſario lethalia, carnoſæ vero peripheriæ modo cum *Fallopio* & *Vido Vidio* gravia tantum, ac difficilioris curationis, modo cum *Foreſto* utplurimum, hinc per ſe, lethalia pronunciantes. Verum quamvis negari haud poſſit, carneæ diaphragmatis ſubſtantiæ vulnera minora aliquando ſanata fuiſſe, qualia exempla præter *Alex. Benedictum*, *Hollerius in Hipp. 6. aph. 18. Glandorp. Specul. Chirurg. obſ. 27. ac Diemerbrock anat. l. 2. c. 3.* narrant; & quidem non tantum per texturæ rationem, qua ad conſolideſcendum hæc magis apta, ſed quod coſtis maximam partem propinquior eadem circumferentia remedia commodius admittat: Majora nihilominus aut multiplicata v, g. bina, non, niſi morte, expiari, præter experientiam communem ratio ſvadet, dum per hæc quoque actio reſpiratoria vitalis turbatur, & inflammatio ſuperveniens cerebrum ac nervoſum genus æque facile, ac ſi pars ejus tendinea ictum ſuſtineat, in conſenſus ſpasmodicos ciet.

Etiam carnoſa illius partis.

Imo ambigere licet, nonne quæ a Medicis ac Chirurgis hactenus vulnera nerveæ Diaphragmatis portionis ex præjudicio credita fuerunt, ipſam ejus carnoſitatem penetrarint: dum quæ communiter traditur, diaphragmatis conformatio autopſiæ accuratiori haud concordat, & a Modernis Proſectoribus evincitur, non hujus tantum circumferentiam carneam exiſtere, ſed ex duplici & digaſtrico quaſi muſculo illud componi primo *Steno* aſſerit, quorum ſuperior ac latior peripheria ſua circulari coſtis & ſterni extremitati adhæreſcat, altera ſui parte in aponeuroſin tendineam abeat, inferior a vertebris lumborum carnoſo pariter corpore ſurſum feratur, & cum prioris aponeuroſi tendinem communem formet. Ita quidem, ut Septi hujus portio, quam tranſit Gula, quamque nerveam ſeu tendineam hactenus crediderunt omnes, revera carnea ſit, adeoque ex hujus vulneribus qui pereunt, non ex tendineæ, ſed carneæ, expanſionis læſione expirent. Breviter, utriusque Diaphragmatis ſubſtantiæ vulnera per ſe lethalia ſunt: quia nerveæ ſemper & neceſſario, carneæ frequentius, ſeu utplurimum talia obſervantur. Accedit, raro Diaphragma ſolum ſauciari, quin ex Visceribus vicinis unum pluraque ſimul lædantur, hincque Vulnus complicatum Lethalitatem intendat.

Diaphragmatis ſtructura olim male fuit explicata.

Interim vix adeo mirari convenit, ſi vulnera Septi mortem aliquando non mox pediſſequam ferant, illa ſc. per quæ Ventriculus atque Inteſtina ſurſum & intra thoracis ambitum rapiuntur, hinc foramen factum obturant, imo hujus limbo tandem agglutinantur, qualia phænomena *Pareus lib. 9. cap. 30. Sennertus prax. lib. 2. part. 2. cap. 15. & lib. 5. part. 4. c. 3. ac Blanckard. Anat. pract. ration. obſ. 1.* referunt; quamvis eadem cum viſcerum hac translocatione re-

Viſcera abdominis ad thoracem rapta lethalitatem aliquando ſufflaminant.

 pente

pente quoq; interemisse, i. e. irrepentia hæc motum cordis & pulmonum mox ad syncopen & suffocationem usque turbasse, idem *Pareus l. a. H. ab Heer obs. 25. Glandorp. obs. chir 28. & Blanckard. l. a. obs. 2.* testentur. Nihilominus, sive brevi, sive post mensium demum fluxum, moriatur ab ejusmodi viscerum mutato situ perfossus, lethalis tamen dici meretur hic Diaphragmatis ictus: quod arti nullus suppetat modus, per quem raptus ille impediatur ac translocata interanea retrahantur, etiamsi de his (phænomeno alias satis abstruso) constaret. Etsi etiam sine ejusmodi Viscerum Abdominis translocatione Diaphragmate enorminus sauciatos Fatum aliquot dies superstites conservasse, Observationes testentur: v. g. ex relatione illius Galli Anonymi, cujus a me aliquoties mentio facta fuit, Ubi ensis vulnerans Hypochondrium sinistrum compagem Diaphragmatis carnosam primum, hinc dextræ partis tendinosam, perforaverat: expirarit tamen post triduum demum vulneratus sub Febre graviore, Delirio & Convulsione Sardonica.

Contusio Septi lethalis.

Spectat huc ejusdem Septi Contusio, non tantum illa, quæ cum Cruoris enormiore extravasatione contingit, qualem *Timæus Resp. 15.* brevi lethalem perhibet: sed quæ etiam sine hac momentaneam suffocationem infert, percussis sc. hypochondriis aut regione epigastrica. Repentinæ ab ejusmodi Diaphragmatis concussione strangulationis exemplum ex penu propriarum observationum *Sect. 1.* protuli, simileque me aliquando ab Amico audivisse recordor, qui superioribus annis, jussu Magistratus sui, secuerat cadaver pueri, commilitone globi nivalis in Epigastrium jactu prostrati & extincti, nihil tamen rupturæ similisve violentiæ præ se ferentis. Sine dubio, quod vehementius concussum Septum spasmum ejusmodi compressivum experiatur, per quem ad tempusculum intercepta respiratio percussum e vivis rapiat.

Nervorum thoracis lacerationes lethales.

Demum Lacerationes Nervorum per ventrem medium decurrentium Intercostalium, Vagi paris & Phrenicorum, ut mortiferæ maxime, huc revocandæ, sive utriusque, sive alterutrius tantum, lateris propagines aut plexus existant, prout sub finem *cap. 2.* monui. In specie hoc evidens maxime est in nervis & plexibus cardiacis singulis, quatenus ab horum ruptura uni tantum cordis ventriculo eveniens spasmus aut resolutio alterius quoque motum cum Respiratione necessario turbat: ut ponderata habitudine, qua ad se invicem & pulmones hi gaudent, facile cuivis perspicuum fiet.

CAPVT

CAPUT V.
DE ABDOMINIS VULNERIBUS LETHALIBUS.

IN Abdomine quemadmodum pariter diversa diversique muneris sunt organa; sic eorum sauciatorum intuitu ventri huic plura præ Thorace contingunt vulnera mortalia: Sc. innuente *Hippocrate* locis aliquoties allegatis, Ventriculi, Intestinorum, Hepatis, Vesicæ & Vasorum Majorum, quibus non immerito Lienis, Folliculi fellis, Mesenterii, Pancreatis, Omenti, Receptaculi lumbaris, Renum Uterique lacerationes pleræque accensentur. *Vulnera abdominis lethalia.*

Ventriculi Vulnera vel ratione vasorum sanguiferorum, vel ratione compagis sibi propriæ, lethalia observantur: dum per illa contingens hæmorrhagia totius corporis viribus enormiter derogat, sanguinis vero ad interiora facta profusio mole atque putredine Visceribus vim infert: per hæc autem digestio alimentorum horumque distributio, fluidis, vitalibus universalibus æque, ac particularibus, materiam subministrans, turbatur atque aboletur, imo illorum vel crudorum, vel digestorum, ad ventrem rejectione hujus interanea pariter materia molesta & in sui ac horum exitium vergente obruuntur. *Ventriculi, duplici ratione.*

Frequentiora nihilominus annotantur & penes Autores consignata leguntur exempla eorum, qui a percussionibus Ventriculi reconvaluerunt, v. g. *Galenum in Hipp. 6. aph. 18. Fallopium de Vulnere in genere c. 4. Chr. a Veiga in 6. aph. 18. Schenckium obs. p. 348. & Glandorp. Specul. Chir. obs. 30.* quibus accedunt historiæ famosissimæ illorum, quibus cultrum, vel demente temeritate, vel imprudentiore conatu, per gulam ad ventriculum demissum, per epigastrii regionis incisionem eductum fuisse, narratur *a Crollio in præf. Basil. Chymic.* & *Daniel. Beckero* in peculiari *de Cultrivoro Prussiaco* libello descriptæ. Quo referre licebit adolescentem illum rusticum prope Halam sedecim annorum, qui anno 1691. d. 3. Ianuarii inter petulantias juveniles Cultrum ore prehensum improviso pronoque in terram lapsu faucibus profundius impegit, sociisque & aliis accurrentibus, quod extrahi illum posse diffiderentur, cerevisiam ac oleum, ad gulam lubricitandam, suffundentibus, in ventriculum demisit. Post varios dolores ac molestias, modo sedatos, modo recrudescentes, mense Ianuarii insequentis anni tumor quidam durus non procul a Scrobiculo Cordis ena-

tus, cum rubore & dolore intenſo, paulo poſt aliquantum evaneſcens, Maji menſe denuo tamen prominens & Abſceſſum innuens, qui 24. dicti menſis ſpatha Chirurgi apertus materiam purulentam ac graveolentem fundebat, die 18. Iunii apicem cultri monſtrabat, donec die 2. Auguſti culter integer, quamvis hinc inde corroſus ac mole imminutus, feliciter extraheretur, & ab eo tempore, ſenſim conſolidato ulcere, incolumis viveret Adoleſcens. Tranſcripſerat hanc Hiſtoriam, qui illi medendo adſtiterat, ad nos, *Actis Eruditorum ann.* 1692. *menſ. Decembr.* cum figuris Cultri devorati inſertam. Quibus & ſimilibus, *quo Hippocratis*, *Galeni*, *Celſique* ſui effata defendant, Vulnerum Ventriculi varias conſtituerunt claſſes eorum commentatores, harumque alias lethales, alias non lethales, ſibi conceperunt. Diſtinguebant ſiquidem I. inter parva & ſuperficialia tantum & inter penetrantia ac latiora, illaque minus, hæc maxime, mortalia judicabant: II. inter Ventriculi læſi partes, id eſt orificia & fundum, illorum plagas ſemper & neceſſario, hujus utplurimum tantum, mortiferas pronunciantes; quamvis alii faſtigio tantum fundi, ſeu eminentiæ bina orificia interjacenti, hujusque læſionibus hanc prærogativam tribuerint.

Orificiorum, Verum quemadmodum orificiorum plagas penetrantes ſemper lethales cenſeo, ſcilicet ſiniſtri, ob deglutionem impeditam, plexuum nervorumque inſigniorum inevitabilem lacerationem, connexionem cum Septo tranſverſo, hincque inflammationem dolorificam ſingultuoſam & convulſivam; dextri ob chyli diſtributionem impeditam vel depravatam & vomitus bilioſos enormiores: utriusque vero quod ratione ſitus profundioris remedia congrua ſibi applicari haud patiantur. *Ac fundi.* Ita haud apparet, cur non vulnera fundi quoque, ſi cum his ſimilibusque ſymptomatis moriatur percuſſus, per ſe lethalia debeant pronunciari, utpote quæ pariter ideo perimunt, quod medelam neceſſariam ratione ſitus naturalis reſpuant, aliorum vero conſolidationes aut naturæ favoris ſingularis, aut cœcæ fortunæ, opus fuerint. Neque enim, ut aliquoties monui, locum hic habet illa, quam in prognoſi vulnerum adeo frequenter decantant, limitatio, quaſi orificiorum plagæ ſemper & neceſſario, fundi ut plurimum duntaxat, mortem inferant: quatenus non de futuro, ſed præſente, eventu, id eſt, non, an moriturus, ſed mortuus, ſit percuſſus, deponere poſtulatur Medicus; vel eo ipſo, dum ex vulnere utplurimum funeſto periit hic, hoc per ſe interfeciſſe videtur vulneratum, prout in *Sectione prima* prolixius oſtendi.

Neque

Neque enim I. Symptomata alterius generis, pauciora, aut Orificiorum vulnerum pathematis mitiora minusve lethalia patitur sauciatus Ventriculi Fundus, chyli nempe digestionem ac distributionem frustratam, nauseam, vomitus, convulsiones &c. quæ sane Vulnerato interficiendo satis potentia existunt. Nec II. crassior magisque carnosa est hujus substantia tunicacea, prout hactenus cum *Sebizio* & *Suevio* sibi suisque Lectoribus multi, dogma sui *Galeni* denuo posthabentes, quo in *Hipp. aphor.* sæpius nominatum Vulnera, ad stomachi cavitatem penetrantia, non tam propter hujus substantiam, quam quod ipsis non, ut partibus externis medicamenta possimus imponere, incurabilia ait, persuaserunt. Carnosiora longe semper observantur bina ostia, & fibrarum musculosarum fasciculis pluribus atque crassioribus, imo insuper circularibus, instructa, tenuioribus semper comparentibus parietibus ipsius Cavitatis: ita ut, qui contrarium asserunt, eos vel contra autopsiam loqui, vel nullum ventriculum humanum vidisse, dicendum foret. Multo minus III. majorem præ fundo sensibilitatem prætendere poterunt ostia bina vel ex his sinistrum propter plexus ingentes, in quos circa idem abit par vagum, quatenus plexus illi hic locorum haud terminantur, aut ab his majores ac plures nervi in eorum tunicas absorbentur, sed ab iis emanantes propagines per totum undique ventriculi ambitum feruntur, imo a plexibus Nervi intercostalis abdominis diversis infiniti & conspicui nervorum fasciculi egrediuntur fundo magis, quam orificiis prospicientes. Denique nec IV. adeo evidens est habitudo fundi, pro admittendis medicamentis, major quam ostiorum: dum quoad extrinsecus immittenda difficultas ratione situs ubique eadem, a traumaticis vero internis seu epotis haud plus sperare potest fundus præ orificiis, quasi illa in hoc diutius morentur, eumque non adeo festinanter, ut hæc, præterlabantur, i, e. quamcunque hujus regionem Tibi concipias perforatam, exilissima, aut potius nulla, illorum in plagam conglutinandorum erit efficacia. Si enim summam, ad hanc minime pertingunt, hujusve unitatem læsam attingunt optima balsamica: Si inferiorem, per hujus aperturam facilius effluunt & abdomen gravant, quam illius labia conglutinant: Sin denique mediam, etiam hujus plagæ viam potius patulam medicamentis illis concedunt, quam ut ab illorum momentaneo contactu aliquid virtutis recipere queant; eas vero si non attingant, nec inde delibare poterunt balsamum labia illarum.

Carnosiora sunt orificia fundo.

Non magis sensibilia sunt orificia præ fundo.

Neque tandem video, qualem prærogativam habeat jugum fundi, orificiis intermedium, quæ Cordatum & Rationalem Medicum, in hujus vulneribus

Etiam summitatis fundi vulnera sunt mortalia.

ribus mortalibus judicandis ambiguum reddere posſit: imprimis cum, quem unus vel alter hunc in finem *Galeni in 6. aph. aph. 18.* allegat, commentarium aut nunquam legiſſe, aut non recte intellexiſſe, aut perverſe applicuiſſe, videatur. Verba quippe illa: *Tenuium autem inteſtinorum natura & ventriculi magis non parum participant carnoſæ ſubſtantiæ, & ideo in ſumma parte vulnerata ſæpius agglutinantur &c.* non ſummitatem loci, ſed ſuperficiem externam ventriculi & vulnera non penetrantia determinant, ut præter *Sebizium ac Suevum* vel ſuccedanea innuunt: *Tota autem diſciſſa usque ad eorum cavitatem, rariſſime &c.* vel hoc evincit, quod, dum Ventriculum inteſtinis combinat hoc loco *Galenus*, haud pateat, quid per horum ſummitatem, niſi ſuperficiem externam, ſibi velit. Quodſi vero ex percuſſionibus ejusmodi aliquos evadere contingat, ratio duplex potiſſimum ſubeſſe videtur: nimirum vel quod faſtigium hoc ventriculi non adeo prompte conſcendant ac per hoc rejiciantur contenta, præprimis ſi vulnus exilius; vel quod diaphragmati magis contiguum cum eodem facile coaleſcat: quæ phænomena tamen quia naturæ ac fortunæ potius, quam artis, opus ſunt, vulnera hæc nec in genere, nec in individuis, ex illis ſuccumbentibus, reddunt minus mortalia.

Quo tamen his meis de fundi Ventriculi plagarum lethalitate aliquid luminis & firmamenti ab Experientia quoque accedat, provoco ad Scriptorum Obſervationes, in ſpecie *Foreſti*, qui *lib. 6. obſ. chir. 5.* quendam quatuordecim circiter a fundi ventriculi vulnere, alium a ſimili viginti quatuor horis, obiiſſe perhibet, *A. Luſitani Cent. 1. Cur. 67.* qui Architectum Pauli Tertii, Summi Pontificis, ex ventriculi fundo enſe perfoſſum, altero die mortuum ait. item *H. ab Heer, Obſ. 25.* qui Granorum Mercatorem, cujus ventriculi fundus cultello transfoſſus, ad trigeſimam tantum horam ſupervixiſſe refert: & *Th. Bartholini*, puellam, bombardæ minoris globulo ad ventriculi fundi ſiniſtram protuberantiam hujusque cavitatem usque ictam, ſequenti mane expiraſſe narrantis. Quibus ex *Actis Collegii Noſtri* adjicio binos caſus, quorum alter de vulnere lethali in fundi imo, alter in ſummo, teſtatur. Sc. Anno 1668. 12. Maji Serveſtæ Studioſus quidam militis Hypochondrium ſiniſtrum mox ſub coſtarum verarum ultima ita vulneraverat, ut gladius in fundum ſtomachi, hincq; ad latitudinem digitorum duorum transverſorum a pyloro per eundem ventriculum & hypochondrium dextrum tranſierit, ex quo ictu ille cum vomitibus frequentioribus potulentorum hauſtorum, ac cardialgia, ſudore frigido altero die perierat, potulentæ pariter materiæ menſuris quatuor circiter ad abdominis

Obſervat.

cavum

cavum profusis. Qualem percussionem quamvis præter Medicum quendam privatum Collegium aliquod in Vicinia non per se lethalem pronunciarit, aliud judicium postulatum super eundem casum suspenderit; Nostra nihilominus Facultas per se & absolute mortalem, non sine rationibus decidendi, evidentibus judicavit. Pariter A. 1671. 26. Sept. in Oppido Voigtlandiæ, Reichenbach, calcearius calcearii hypochondrium sinistrum fere eodem loco, sc. super costarum notharum prima, & ipsum Ventriculi fundi fastigium, e regione orificii sinistri, ac duobus digitis transversis super pylorum denuo, perfoderat, ut hic cum dolore circa stomachum insigni, siti, vomitibus & convulsionibus intra biduum expirarit, & quidem Vulnere sine omni dubio lethali. *Observat.*

Quodsi proin præter summitatis ventriculi etiam reliqua fundi vulnera, in plagis lateralibus, antica &c. aliquando consolidentur, quintuplicem suspicor imprimis hujus eventus salutaris causam occasionalem. Nempe (I) si minora, fieri hoc poterit per corrugationem ventriculi naturalem & beneficio strati fibrarum musculosarum tunicæ carneæ, tractui vulneris paralleli, contingentem: (II) Si peritoneo, diaphragmati & abdominis musculis agglutinentur & cum horum labiis coalescant, ut in Rustico illo Kunnersdorffiensi, cui, annotante *Schenckio*, per vulnus Epigastrii satis diu alimenta prodierant, sanato factum, tumor externus, mole pugnam æquans & non raro dolores gravissimos excitans, probabile reddit, simileque in Adolescente rustico Hallensi factum, ex ciruumstantiis enarratis colligitur: vel si (III) portiuncula omenti se insinuans ejus incisionem obturando coalitionem juvet. Quod (IV.) etiam forsan evenit, si per vulnus ejusdem abdominis regionis latius labia ventriculi sauciati integumentis externis adducere & una eademque futura hæc colligare liceat; quale quid ex voto satis successisse ex observatione *Oethei Schenckius*, *Suevus*, *Corbeus* aliique referunt, idemque confirmat *C. Stalp. van der Wiel cent. 1. obs. 39.* Item (V.) si Apertura ejusdem ventriculi ratione contiguitatis arctioris cum labiis plagæ externæ ita occallescat, ut per meatum seu ulcus hoc patulum, quæ molesta, rejiciantur: cujus phænomeni exemplum in Rustico Bohemo, venabulo lato in Stomachum sub orificio sinistro icto, ex *Cornace* & *Jul. Alexandrino* allegati, si Wielium excipias, narrant, sc. vulneris interni & externi labia per callum communem ita coiisse, ut per eorum hiatum deglutita ad lubitum emittere, eodem vero linteis obturato illa retinere, valuerit, sicque aliquot annorum spatio vitam protraxerit. Nec (VI.) rationi omnimode repugnat, quo nonnullos Scriptores inclinare observo, *Cur aliquando ventriculi vulnera non enecant?*

quo-

quorundam forſan Ventriculos carnoſiores exiſtere, adeoque per habitudinem quoque hanc individualem vulnera felicius eluctari.

Sicut autem, prout in *ſectione prima* innui, quæ per ſingularem Naturæ benignitatem aut circumſtantiam ſatis fortuitam aliquando ſanatæ plagæ alias, ejusdem generis viſas, lethalitate haud eximunt, niſi ex particularibus univerſalem concluſionem, invita Logica naturali, eruere malis: ita, dum plura ventriculi vulnera lethalia, quam ſalutaria obvia ſunt, in ſubjectis, quæ occaſione horum ac cum ſymptomatis gravioribus, his læſionibus adæquatis, perierunt, & quibus non adeo propitia fuit vel natura, vel fortuna, talia cujuscunque Ventriculi partis, mortem per ſe intuliſſe aſſerere nunquam vereor, potiſſimum ſi nec ſauciatus, nec Chirurgus, erroris convinci queat. Habent enim cuncta hoc commune, quod remedia illis commode applicari haud valeant, vomitibus vero ac convulſionibus totum exagitent brevique enervent, his ipſis ſubſultibus diſcontinuatarum partium coalitionem turbent atque impediant, aſſumpta vero vel omnino e corpore proſcribant, vel ad abdominis cavum deponant.

Inteſtinorum Vulnera lethalia.

Ventriculo prout continua ſunt Inteſtina, & quidem tam ratione ſubſtantiæ quam uſus, hæc diſciſſa aut quocunque modo lacerata idem cum illo habent fatum. Sc. Vulnera horum per ſe lethalia comprobant infinita eorum exempla, qui inteſtinis ſauciati expirarunt, contradicentibus aliis obſervationibus, quamvis paucioribus, nonnullos eadem ſalvos atque incolumes evaſiſſe. Vnde ſactum, ut diverſam ſemper *διάκρισιν* meditati fuerint rerum harum Scriptores, ſc. modo cum *Galeno in 6. aph. 18.* vulnerum *Superficiariorum* & *Penetrantium*: modo cum *Hippocrate 3. Coac. 389. Magnorum* & *Parvorum*, modo cum *Eodem Longitudinalium* atque *Transverſorum*; modo denique cum *Galeno 6. meth. med. cap. 4. Tenuium* & *Craſſorum*: adeo quidem ut ſuperficiaria, parva, recta ac craſſorum periculoſa tantum, penetrantia vero, majora, transverſa ac tenuium per ſe mortifera, proclamarint. Et quidem poſteriori limitationi ipſe quoque *Hippocrates* primam occaſionem ſuggesſiſſe videbatur, dum *6. aph. 18.* & *24.* inter partes lethaliter ſauciatas tenuia tantum numerat inteſtina: eo ipſo tamen dum *2. prædict. 19.* inteſtina in genere, &. 3. *Coac. 389.* tenue æque ac craſſum mortem cauſari, ait, eandem diſtinctionem quaſi tollit, neſcio tamen quo caſu, inter Canones fundamentales relatam; pariter etiam *Celſus l. 5. cap. 26.* poſtquam ſervari non poſſe ſcripſerat, cui inteſtinum Jejunum aut tenue aliud vulneratum, mox omnium Inteſtinorum plagarum difficilem eſſe curam, pergit:

Pri-

Primam itaque ac Secundam διάκρισιν promptus largior, Tertiam vero ac Quartam concedere nequeo: cum Arti non plura ac efficaciora suppetant remedia pro vulnere longitudinali & Crasso Intestino, ac pro transverso & Tenui, conglutinando seu uniendo. Transversa vulnera rectis cur difficilius coëant, hæc forsan subesse videtur ratio, quod fibris tunicæ extimæ ac mediæ seu carneæ longitudinalibus dissectis nullo amplius vinculo contineantur circularium manipuli: contra his præsectis, illis harumque potentia contractoria integris, conniveant magis vulnera, minime tamen in cadaveribus, si patula reperiantur, pro non lethalibus habenda. Concedo pariter, Tenuium Intestinorum plagas vel ideo magis exitiosas existere, quod nobilior eorundem videatur Actio, sc. Chyli perfectio atque distributio, quod difficilius longe coalescant crassis, quodque majoribus & copiosioribus vasis sanguifluis & lacteis instruantur. Nec tamen Crassorum functio sordidior, quam in congerendis & egerendis stercoribus præstant, talis est, quæ sine vitæ certo discrimine per vulnus frustrari queat; neque facilitas & difficultas coalescendi ex Vulgi hypothesi a substantiæ diversitate dependet, ut ipsemet *Galenus comm. 6. aph. 18.* innuit, sed ex situs disparitate, per quam Colon maximum sui tractum, ambitui ac integumentis abdominis externis non tantum contiguum, sed continuum quoque, deprehenditur, tenuibus profundius reconditis atque implicatis.

Cur vulnera intestinorum transversalia periculosiora.

Cur tenuium Vulnera.

Concludo E. cum *Hippocrate*, ictus, intestina quæcunque penetrantes, imprimis majores, & graviora symptomata pedissequa habentes, per se mortales existere: quod 1. a contentis suis ac flatibus distendantur, & motu peristaltico perpetuo exerceantur, hinc difficulter coalescant; 2. facile inflammentur ac gangrænosa evadant, ac 3. chylum atque feces ad Aqualiculum profundant; nec 4. remedia sibi rite applicari patiantur:

Vulnera tenuium aque ac crassorum sunt lethalia.

Vulnerum Intestinorum lethalium historias plures Scriptores consignarunt, v. g. *Valeriola lib. 2. obs. 8. & 9. Benivenius de Abdit. c. 76.* in specie v. Ilei *Glandorpius obs. 32. Salzmann. obs. anat. p. 10.* & *Bonetus Sepulchret. l. 4. s. 2. obs. 25. §. 9.* it. Coli *Tulpius l 3. c. 20.* ac *Salmuth. cent. 1. obs. 18.* Quibus addo Casum a Quæsturæ Martisburgensis Præfecto Facultatis Nostræ Iudicio expositum, cujusdam, qui 1678. 27. Decembr. duorum transversorum digitorum altitudine supra os pubis cultello confossus, 1679. 4. Ianuarii ultimum diem obierat: propter Ileum sectione longitudinali, vix crassioris Digiti capace, laceratum, hincque cum reliquis intestinis inflammatum atque sphacelatum. Nec desunt tamen, quibus eorundem Intestinorum plagæ salutares contigerunt,

Observat.

runt, qualium meminerunt *Albucasis l.2.c.5. Pareus l.9. cap.33. Holler. in 6. aph.18. Fallopius de Vuln. in genere cap.4. & de Vulner. pecul. cap.17.* atque 19. *Valeriol. l.4.c.9.* & quidem Ilei *Ephemerid. Nat. Curios. Dec 1. ann. 3. ob. 176.* Coli vero *C. St. van der Wiel. cent. 2. obs. 25.*

Vulneris Coli (ex quo sauciatus die quarto vita defunctus) Lethalitatem quondam sc. A.1691.22. Augusti a Defensore impugnatam, a Collegio v. Nostro eodem anno ac mense vindicatam, Acta hujus suggerunt: cujus utriusque argumenta recensere forsan e re erit. Defensori ambigua videbatur illa ideo imprimis, quod 1. Prosectores negligentiores Intestinum nominatum minus aperuerint, hinc ejus valvulæ læsionem, unde lethalitatis potissimum momentum petierant, non tam viderint, quam augurati fuerint, 2. quod per integumenta Abdominis dilatanda vulnerato intestino Medicus, qui ægri curam gesserat, vulneraria seu balsamica non tempestive injecerit, alias salutaria. 3. Hinc inde constet, vulnus ejusmodi cum Peritonei & Musculorum vulnere aliquando ita occalluisse, ut per hiatum relictum scybula intestinorum ad plures annos, sine vitæ periculo, rejecta fuerint: 4. non tam Vulnus, quam sanguinem extravasatum ac in Ventre congestum, supervenienti Inflammationi & Gangrænæ Intestini occasionem dedisse: ac tandem 5. Vulnera hujus generis sanata quandoque legantur. Ast dubia hæc solvebat Facultas, regerendo ad (1) quod, quamvis Valvulæ Coli laceratio ab Inspectoribus nec visa, nec exacte probata, ex Plagæ nihilominus loco, Principio nempe hujus intestini, læsionem illius opinari liceat, & utut hæc minus lacerata fuisset, motus tamen Intestini peristalticus ex simplici hujus vulnere, hincque necessario superveniente dolore ac inflammatione, depravari potuerit: ad (2) deficere Indicans adæquatum ad Abdominis Integumenta dilatanda ad Injectiones admovendas; incumbens etiam Vulneri Coli Ileum illas ad hoc forte non admisisse, neque has ejusmodi duplex vulnus conglutinare potuisse: ad idem & (3) a particulari ad universale non valere consequentiam, h. e. ex uno Exemplo casu magis, quam arte, hujus vel illius sanati vulneris non inferendum, quasi omnia ejusdem partis Vulnera medelam admittant: ad (4) Inflammationem ac mortificationem Coli utique Vulneri hujus potius, quam extravasato sanguini, adscribendam: ad (5) vero idem, quod ad 3. dicendum, sc. ab illo, quod rarius contingit, ad plura non fore concludendum Proin hoc Vulnus Coli duplex ratione doloris, inflammationis ac gangrænæ, hincque evenientibus lipothymiis, singultus vomitus ac rejectorum Clysterum per Os, per se lethale esse dicendum.

Et

Et ſic in exque genere experientia Fato potius, quam Arte, a Vulneribus Inteſtinorum reconvaleſcentium, non, niſi hoc, concludere nobis convenit; vulnera Inteſtinorum natura ſua & in ſe non neceſſario, ſeu ſemper, ſed utplurimum tantum, exiſtere lethalia: hincq; inferendum, E. eorum plura illave frequentius ſunt talia, hæc nimirum, quibus conſolidandis Medicina defuit, adeoque ſymptomata mortifera declinare haud potuit, ob difficultates modo indigitatas. Quæ vero eorum ſalutaria contingunt, obſervantur vel cum hiatu, ſeu apertura ad exteriora hiſcente, per quam præterlabentes feculentiæ excernuntur; vel cum inteſtini pariter ac abdominis plagæ occluſione & coalitione. Prius ſolennius eſt craſſis inteſtinis, & quidem per ſitus & connexionis cum ventris hujus integumentis rationem, qualia Exempla *Cabrolius obſ. 13. Hildan. cent. 1. obſ. 74. Platerus obſ. lib. 3. p. 880. Bauhinus in append. ad Rouſſett. parerg. 1. Ephemerid. Nat. Cur. Decur. 1. ann. 3. obſ. 8.* & *ann. 9. obſ. 121.* & ex *S. Satleri Diſputatione*, *Suevus de Inſpect. Vulner. part. 2. c. 19.* quamvis ex tenuioribus tale quid Ileo quoque cum vitæ, quamvis miſeræ forſan, integritate accidere poſſe, ſequentes binæ hiſtoriæ declarent. Refert quippe *Fernelius pathol. lib. 6. cap. 14.* Viro cuidam ex accepto ventris vulnere præciſum tenue inteſtinum prodiiſſe, ex quo alvi excrementa minus ſolida aut cohærentia per multos annos emanarint, ea via, quæ ad anum ducit, intercepta. Pariter *Blegni Zodiac. Gallic. ann. 2. Iun. obſ. 4.* narrat, ab acinace quendam vulnus recepiſſe in parte dextra inferioris abdominis regionis, paulo ſupra annulos, proceſſibus vaginalibus peritonei tranſitum concedentes, quo ictu transverſim & omnino diſſectus fuerit tubus inteſtinorum, non procul a loco, ubi definit Ileum. Quod vulnus quamvis abſolute lethale pronunciatum & pro deſperato relictus fuerit percuſſus, ea tamen fuit hujus felicitas, ut extremitas ilei reſecti, extra vulnus ad ulnæ ſextæ partis longitudinem elata, tandem recti inteſtini munus in ſe ſuſceperit &c.

Cur quædam inteſtinorum plagæ ſalutares?

Quod autem aliquando omnimode ac perfecte coaleſcant inteſtinorum vulnera, fieri poteſt I. per communem cum integumentis externis cicatricem, ſi illud vulneri externo e diametro opponatur, quale quid Colo, per continuitatem illam, quæ cum peritoneo & muſculis abdominis ejus parti externæ intercedit, quam frequentiſſimum eſt. II. Si vulnus abdominis tantum, quantum pro conſuendo inteſtino lacerato neceſſarium, hoc conſutum interdum coaleſcit, ſi nimirum ſubſtantiæ craſſioris & copioſiore pinguedine obſitum fuerit, qualem experientiam in Colo *Glandorp. obſ. 32. ac Ephem. N.C. Decur. 1. ann. 3. obſ. 176.* teſtantur: non enim in omnibus ſuturam hanc æque feli-

Cur quædam inteſtinorum vulnera non lethalia?

citer ſuccedere penes *Bauhinum* loco modo allegato videre eſt. III. Si forſan omenti, inteſtinis innatantis, portio caſu aperturæ ejus ſe ingerat, hocque ad coalitionem usque perfectam obturet.

Meſenterii vulnera quæ lethalia. Meſenterii rupturæ vix adeo facile interficiunt, niſi quatenus hujus vaſa majora cum glandulis vel pluribus, vel majoribus, lacerentur. Vaſa hæc quia ſunt tam Sanguifera, quam Lactea, utraque per fluoris ſui, plus minus vitalis, profuſionem Letho cauſam dicunt: illa quidem, ſive ſanguis e corpore proſcribatur, ſive in ventre congeratur; hæc, ſi intra abdomen cumuletur chylus ſeroſus & aſcitem formet. Prioris, ſeu hæmorrhagiæ lethalis, exempla frequentiora ſunt, quamvis oppido raro tales animadvertere liceat vaſorum meſenterii ſanguifluorum lacerationes, quin ſimul inteſtina aliave viſcera mortaliter læſa conſpiciantur. *Obſervat.* V. g. Juſſu Magiſtratus oppidani 1669. 13. Auguſti luſtrabam interanea juvenis, hypochondrio ſiniſtro perfoſſi, & paucas abhinc horas defuncti: in quo præter Meſocoli vaſa ſanguinea diverſa, hinc multum ſanguinis extravaſati, Jejuni extremitatem inferiorem perforatam vidi. Pariter in cadavere Civis cujusdam hujus urbis 1671. 25. Sept. ab enſe, itidem hypochondrium ſiniſtrum ſubeunte, hujus Inteſtini Jejuni principium, epatis partem dextram & folliculum fellis cum Venæ Meſentericæ trunco perfoſſa, hincque itidem non unam ſeu ſolitariam mortalitatis cauſam, in uno defuncto, cernere dabatur. *Obſervat.* Superiore tamen anno d. 17. Junii in Cive quoque oppidano, vulgo dem Frantzöſiſchen Koche dicto, qui ex punctura regionis Epigaſtricæ tertia die expiraverat, obſervavi, ictum per omentum in meſenterii centrum penetraſſe, ſicque præter vaſcula Epiploica exiliora propaginem arteriæ meſentericæ ſuperioris inſigniorem trasverſim reſecuiſſe: unde abdomen ſatis vaſtum & obeſum cruore extravaſato & ad corruptionem inclinante turgebat.

Quæ vulnera Lacteorum lethalia? Circumſpectius paulo mihi judicandum videtur de Lactearum venarum vulneribus. Nempe lacerato uno vel altero tantum harum ſurculo, etiam ſatis magno: hinc notabili quamvis Chyli ac Lymphæ portione profuſa ac Maſſæ Sanguineæ ſubtracta: per reliquos nihilominus ramulos integros, quia tantum Chyli, quantum pro vita perpetuanda indigemus, advehitur: nec chyli hoc diſpendium, nec ramulorum horum lacteorum inciſiones, phænomena per ſe lethalia pronunciare conveniet. Quod ſi autem hæc vulnera cum multa & mox præcipiti chyli ac lymphæ ad abdomen profuſione contingant, viſceribus ejus moleſta ac tandem ſuffocatoria, haud perſpicio, quid auxilii illis ſperandum: cum perinde ac in aliis Aſcitis ſpeciebus, niſi aquarum ſcaturigo obturetur, hoc

in

in casu frustraneus sit Paracenteseos conatus. Illud tantum hac occasione monitum volo, minime, ut communis fert traditio, Chylum ac Lympham extravasatam intra corporis ambitum seu cavitates adeo facile corrumpi aut putrescere; adeo hanc illorum nocendi ætiologiam hoc loco haud attendendam esse. Quotquot enim secui ascite vel hydrope pectoris extinctos, serum horum chylosum nihil vel graveolentiæ, vel saporis nauseabundi, præ se unquam tulit, nisi corruptio visceris cujusdam enormior fracedine quadam illud infecerit: imo vix annus præteriit, cum in Viro, summe ascitico (magis ad ejus & uxoris instantiam, quam ut ipsi aliquid hinc successus promitterem) per Instrumentum Barbetianum Paracentesin administrarim, qua repetitis vicibus eductum serum, quod per menses aliquot in aqualiculo quam moleste gesserat, coloris lactei, odorisque ac saporis svavioris atque subdulcis, uno verbo instar lactis serosi & omnis corruptionis seu fracedinis ignarum, deprehendebatur.

Chylus & Lympha non adeo facile corrumpuntur.

Observatio.

Glandularum Mesenterii eadem est ratio, si nimirum harum læsio tanta, per quam Chylus ac Lympha cum impetu ad abdominis cavum stillet & sub quantitate visceribus respiratoriis molesta in hoc cumuletur. Quod fieri aliter vix poterat, quatenus si Vasa Lactea primi generis has non transeunt, certe per easdem colatur, hinc discissis colatoriis profunditur eorum fluidum: præprimis majore & media glandula, in quam plura lactea confluere, ex Anatomicis nunc suppono,

Glandularum mesenterii vulnera aliquando lethalia.

Plus metuendum a vasorum lacteorum distributoriorum seu secundi generis vulneribus, utpote quo pauciorum, eo grandiorum, item Receptaculi lumbaris: quatenus hi canales atque alveus communis lacerati plus Chyli, imo omnem hujus & Lymphæ ascendentis penum, profundunt, hinc non tantum viscera gravando, sed his atque fluido sanguinis succum alibilem denegando, mortem certam accelerant.

Item Vasorum lacteorum secundi generis & Receptaculi lumbaris.

Pancreatis plagos non, nisi arteriarum ac venarum transeuntium ac perreptantium occasione, mortiferas augurari possumus: quatenus organi hujus actio seu usus non tantus, quantum olim Graëf. aliique venditabant, ita quidem ut satis commode ac sine notabili œconomiæ animalis conturbatione aut eversione subjectis vivis extirpari queat, fueritque extirpatum sæpius cum successu a curiosioribus rerum Physiologicarum Scrutatoribus.

Pancreatis vulnera vix lethalia.

De Omento idem sit judicium, i.e. nec hoc, ut tale, sed vel ratione venæ splenicæ ac arteriæ epaticæ atque splenicæ, proxime transeuntis, vel harum ramorum, sibi propriorum, insigniorum laceratorum, vulnerato aliquando ne-

Nec omenti.

cem adfert: Miror proin *Sebizium*, quod omenti vulnera per accidens tantum periculosa, nunquam per se lethalia concedat, si nimirum imperita ac rudiore manu tractentur illa: quatenus *Celeberrimum hunc Doctorem* meliora edocere poterat, quem pro dogmate suo declarando in Scenam producit *Forestus*, qui 6. *obs. chir.* 7. rescissa sine ligatura prævia portione omenti, ex abdomine vulnerato prominente ac corrupta, hincque per hæmorrhagiam enormiorem multo cruore in abdomine collecto, quendam paucis post diebus periisse; Alium per Gratiam Dei ac Naturæ singulari demum fato, huic & desperatissimis symptomatis ereptum fuisse, perhibet i. e. quæ ab ejusmodi cum consilio, quamvis imprudentiore, suscepta resectione contigit, cruoris extravasatio lethalis, a vasorum eorundem majorum perforatione seu rescissione magis fortuita erit metuenda.

Epatis Vulnera lethalia. Epatis plagas *Hippocratem* non sine ratione mortalibus accensuisse declarat *Galeni* Commentarius in 6. *aph.* 15. his verbis: *Epar vero vulnera habet plurimo manantia sanguine; atque idcirco prius moriuntur, qui ita sunt vulnerati, quam vulnera agglutinari possint*, quatenus in eo vix exilissima demonstrari potest areola, cui si non arteriæ conspicuæ, certe venæ notabiles, sint intertextæ, nec remedia commode applicari, nec pus ac sanies evacuari potest; unde cum anxietate præcordiorum, lipothymiis, punctionibus ac doloribus ad jugulum & scapulam extensis, vomitibus modo biliosis, modo cruentis, item dejectionibus cruentis, æstu ac siti intensissima, ejusmodi miseri brevi utplurimum pereunt. Testatur hoc ille, cui annotante *Hippocrate* 5. *Epidem.* §. 24. & 7. *Epidem.* §. 18. sub diei exordium epate jaculo percusso, color, qualis est mortuorum, mox per corpus diffusus fuit, anxietas contingit, quique mortuus est antequam Concio solveretur: idemque morte sua confirmant, qui penes nos tale infortunium sustinuerunt. Cujus classis erat Tympanista ille Martisburgensis a Tubicine Anno 1672. 6. Maji gladio latiore inter secundam ac tertiam costarum notharum sauciatus, ac intra bihorium discedens: in cujus cadavere Epar mox supra fellis folliculum ad convexitatem sui simulque diaphragmatis expansum carneum perforatum cernebatur. Item ille Molitoris Ossatiensis servus, in eodem hypochondrio dextro ictum sibi intra viginti septem horas mortiferum perpessus, Epatis partem dextram perfossam hujusque ramum venosum ac Folliculum fellis laceratum Prosectoribus sistebat, ut pariter Acta Facultatis perhibent,

Quia nihilominus his similibusque casibus hincque formato judicio historiæ salutarium epatis plagarum contradicere observantur, enarratæ a *Bertino*

tino Medic. lib. 13. cap. 7. Hildano Cent. 2. obs. 37. Quercetano de vuln. sclopet. cap. 2. Foresto 6. obs. chir. 3. & *Glandorpio obs. 33, &c.* imo ipso jamdum *Galeni* ævo extiterunt, qui non tantum profundius fibrarum jecoris vulnus, sed fibram quoque abscissam, sanatam fuisse, jactitarunt: factum, ut alii de Hippocratis sententia dubitarint, potissimi discrimen inter plagas substantiæ & vasorum Organi hujus, tanquam Arbitrum fidissimum, produxerint, vasorum Epaticorum Vulnera per se lethalia, substantiæ minus talia, asserentes.

Vix ullum epatis vulnus non per se lethale.

Quodsi tamen observatis anatomicis innitamur, vix apparet, quales Epatis percussiones lethalium classi eximi debeant; nisi cum *Sennerto* illius superficiei tantum ejusmodi prærogativam decernamus: Cum vix ejus fibræ alicujus extremitas observetur, quæ discissa non conspicuis satis venis intertexta sit; adeoque haud constet, ubinam epatis substantia sola, sine vasis, hæmorrhagiæ lethali concitandæ adæquatis, sauciari queat. Adstipulandum potius *Glissonii* censuræ, *Anat. Epat. cap. 9.* ubi substantiam epatis friabilem non adeo commode solidescere ait, quia per hujus ejusque vasorum minorum vulnera enormior quoque cruoris extravasatio contingat. Et vix fieri posse, idem pergit, quin per vulnera, visceri huic cæsim inflicta, vasa ejus simul lædantur, nisi plane superficiaria fuerint: quamvis in illis, quæ punctim inferuntur, hæc forsan aliquando magis intacta evadere valeant. Per consequens, Epate vulneratum eluctari, rarissimæ observationis est, sed cum cruoris dispendio insigni fatiscit motus Cordis ac Sanguinis vitalis: citius equidem in illo, cui, animadvertente *Celso*, Iecoris Portæ & Crassum, quam cui fibrarum extrema, fuerunt lacerata. Cujus posterioris generis dicendus Lictor ille audacior, penes *Tulpium l. 2. obs. 26.* qui cuidam Nebuloni ferociori injecturus vincula, in infima Iecinoris fibra bipenni ictus fuerat, ex qua extillans & in pus conversus sanguis eum in febriculam lentam & tantam totius maciem conjecit, ut ante diem quadragesimum conficeretur, in cadavere autem, jussu Prætoris dissecto, sub fibra vulnerata multum puris graveolentis reperiretur. Imo si juxta *Brassavolam* in *6. aph. 18.* & *Gliffon. loco cit.* contusiones epatis adeo periculosæ sunt, inflammationem ac suppurationem concipientes, parum profecto spei alet vulnus hujus membri mediocris magnitudinis ac profunditatis, præter hæc pathemata nunquam ab hæmorrhagia gravi immune.

Memini, quondam me legisse Responsum Collegii cujusdam Medici, super Vulnus Diaphragmatis duplex & Epatis, quod digiti latitudine profundum, longitudine vero digiti longitudinem æquabat, hincque Sanguis in Abdomen confertim influxerat. Quale complicatum Vulnus nullum Vitæ

periculum

periculum abſolute inferre decidebatur, quod 1 nulla Vaſorum majorum læſio in eo fuerit obſervata: 2 Sanguis ad Ventrem inferiorem confertim ruens ex quam plurimis vaſis minoribus forte ſcaturierit: 3. Plaga Epatis ſuperficiaria tantum: nec 4. determinatum a Viſitatoribus, utrum carnoſa, an membranoſa, Diaphragmatis pars transfoſſa. Verum Iudicio ejusmodi ſuperficiario adſtipulari vereor, quod ex eadem hujus Caſus Ralatione conſtet, 1 Vulneratum mox a ſuſcepto ictu mortuum concidiſſe, 2. teſtetur quantitas Sanguinis extravaſati tanta de majorum, aut plurium minorum ſimul, vaſorum Epatis ac Diaphragmatis laceratione 3 Vulnus Epatis non hujus ſuperficiem tantum attigerit, ſed longum & altum maxime: ac 4 demum Diaphragmatis Plaga, cujuscunque demum hujus partis extiterit, facile æquipollere queat Tendineæ ejus expanſioni inflictæ. Immortales profecto debes grates, Homicida, Mortalibus his, qui Vulnus plus quam mortale, ut Mortalitati tuæ derogent, minus Mortale enunciarunt.

Quoniam proin Iecoris plagæ immediate magis, propter hanc cruoris, ſive ad interiora, ſive exteriora, profuſionem, enecant, cunctas illas, quas hæc vel ſolitaria, vel cum aliis ſymptomatis deſperatis, comitatur, lethales pronunciamus, quamcunque demum épatis partem ſubierint: utpote quas ſemper ſi non unius vaſis grandioris, plurium nihilominus mediocrium, lacerationes in ſinu fovere, accuratior Inſpectio manifeſtabit. Ita, ut dubitare liceat, an cuncti circa epatis regionem percuſſi ipſius viſceris hujus plagam ſuſtinuerint, v. g. cujus *Quercetanus* meminit: alii vero ex vulnere tali recovaleſcentes hujus exilitati & fortuitis adjunctis potius, quam ſolertiæ Chirurgi, ſalutem ſuam debere videntur. Hinc quem *Foreſtus* a Iacobo Carpo ex plaga epatis cum ejusdem portionis, a natura facta, ſecretione ſanatum perhibet, theſi expoſitæ nihil derogat, vel quod exigua ſatis & motu naturæ lento magis, quam inſtrumenti lædentis violentia, illa ſeparata fuerit, vel quod mutilata & cruenta ſua extremitate integumentis externis contigua fibra illorum labiis oportune forſan coaluerit: Porro difficultatem conſolidationis non parum temperat Vulnus hypochondrii integumentorum latius magisque patens, per quod remedia ſtegnotica ac conglutinantia ipſi epati lacerato immediate magis admovere conceditur: quale illud concipere convenit, quod *Hildanus cent.2. obſ.37.* deſcribit. Sc. Helvetium quendam, in conflictu gladio Helvetio e regione epatis percuſſum, tantum vulnus accepiſſe, cujus conſolidati cicatrix longitudine ſpithamam æquarit, ac ſimul epar eousque ſubierit, ut ſanguis copioſius & ad deliquium animi emanarit, fruſtulum vero infimi epatis lobi

Cur quidam ex Epatis plagis evadant.

reſectum

resectum Chirurgus extraxerit: qui nihiominus evaserit, quod per latiorem plagæ externæ hiatum commode satis mederi licuerit internæ. Cujus etiam generis videtur Adolescens ille, de quo *Glandorpius obs. 33.* narrat, ei ad finem ultimarum costarum plagam, octo digitos transversos longitudine superantem simulque epar longo satis tractu penetrantem, incussam fuisse: quam pulvis stypticus cum aliis appropriatis, tam internis, quam externis, tandem ad cicatricem perduxerit.

Nullum itaque Epatis vulnus, quod cum multi sanguinis emanatione, hinc vasis, sive unius majoris, sive plurium minorum, ejus compagi undique intertextorum, laceratione, vel pathematis irresistibilibus evenit, salutare dici potest, sed qui sub hoc pereunt, ex percussione, ut tali, perire præsumuntur. Atque hoc quidem eo magis, si vasorum, organo huic accumbentium, illud subeuntium hincque emanantium continuitas simul solvatur, sc. arteriæ epaticæ ac cysticæ, venæ splenicæ, mesentericæ, Cavæ & Portæ trunci inferioris aut superioris, vel hujus ramorum trigæ alterutrius. Cum venæ portæ laceratione Epatis Vulnus lethale describit *Forestus l. 6. obs. chir. 3. in schol.* cum Cavæ trunci *Timæus Respons. 20.* Cum rami mesenterici, in Cive illo, quem occasione percussionis ilei 1671. 25. Septembris celerrima morte occubuisse, superius dixi, idem vidi: ut illa mittam, quæ cum vicinarum partium plagarum complicatione lethalia extiterunt.

Ad vasa Iecoris quia non immerito refertur Vesicula biliaria cum Poro epatico, de Folliculi laceratione observandum, hanc juxta *Fallopium de Vuln. in gen. c. 4. ac Forestum l. a. obs. 2. & 5. in schol.* mortem necessariam inferre, quamvis lentam, tum ob situm, tum ob substantiam, tum ob ejus contentum. Idem asserit *Helmontius de Sextupl. digest. §. 30.* sub hac tamen disparitate, ut confestim mortalia vulnera fellis seu Vesiculæ biliariæ pronunciet. Rupturam ejusmodi ab intrusione summitatis ductus cystici in ejusdem extremitatem, hinc bilis ad crepaturam usque Receptaculi turgescentiam, cum torminibus ventris atrocissimis & post biduum enecantibus, annotavit *Iob van Meekren obs. Chir. 43.* vulnerum vero ejus, a percussionibus externis evenientium, solitariorum rariora sunt exempla; adeoque si experimentis negotium decidi debeat, ambigua relinquitur mens, an mors sacculi fellei rupturam excipiens, huic, an plagæ combinatæ, v. g. epatis, Ventriculi &c. in acceptis referri debeat? Quo itaque in hoc argumenti genere me magis firmarem, binis Canibus Vesiculam hanc extirpavi, uno intra viginti quatuor horas, altero post biduum demum, utroque cum magno ejulatu, anhelatione graviore & anxie-

Vesiculæ fellea vulnera sunt lethalia.

Experimentum.

tatibus, expirante. Ast contrarium huic phænomeno successum experiebar, in subjecto simili, cui in Corona Studiosorum privata folliculum, prævia cervicis hujus ligatura, extraxeram, quodque post operationem tres septimanas integras, primo misere, post commode satis, transegerat, forsanque unum alterumve adhuc diem supervixisset, nisi moræ impatiens eundem Martyrem vivisectioni alteri, pro lustrandis, quæ ab extirpatione illa ejus interaneis contigerint, mutationibus, mancipassem.

Rationem disparis hujus eventus si postules, sine dubio est, quod in prioribus binis subjectis nulla ductus cystici facta fuerit ligatura, adeoque per hunc etiam emanarit bilis per poros epaticos conflua; quem effluxum in tertio vinculum folliculi cervici injectum, prohibuerat: ita quidem ut in hoc meatus cysticus a divergente bile tumidior, choledochus seu intestinalis patulus maxime & intestinum bile manifestissime tinctum conspiceretur.

Cur folliculi fellis vulnera lethalia?

Hoc est, bilis Epatica eousque sufficere poterat œconomiæ intestinali ac totius in animali hoc, deficiente quamvis Vesicaria. Causa enim primaria atque immediata, qua folliculi fellis dilacerationes mortem inferunt, bilis est profusio ejusque ad Intestinum defluxus interruptus: dum ille, ratione situs profundioris, remediis appropriatis aditum intercludit, substantiæ vero ac emanationis bilis continuæ bilis defectus non adeo commode consolidatur hic vero, cruditatibus sanguinis motui vitali exitiosis, modo brevius, modo confestim magis, occasionem suggerit. Quale quid pariter dicendum puto, si vel porus epaticus, vel ductus choledochus, eousque saucientur, ut bilis actio in intestinum aboleatur

Etiam pori epatici & choledochi.

Ligamenti umbilicalis vulnera an sint lethalia?

De Venæ seu Ligamenti Vmbilicalis, in adultioribus ruptura seu præcisione quid judicandum, hæreo, utpote quam, sine ulla alia noxa, repente suffocare, commune dogma est: ideo nimirum, quod cum reliquis ligamentis in æquilibrio detineat Epar, ne hoc versus posteriora ac superiora nimis reclinando diaphragmatis motum turbet; unde vinculo illo præsecto Septum hoc necessario comprimatur, & Respiratio aboleatur. Suffulcire etiam hoc suum assertum quidam conantur Fabula illa, per quam *Scaliger*, *Cardanus* & cum his *Laurentius* Grassatores ac Rebelles, apud Ægyptios pro supplicio, corio vivos exutos, cum maximis cruciatibus diu, nisi Carnifex umbilicum ferro contigerit, vivere tradunt: cui accedit *Hildani Cent. 1. obs. 53.* qua Adolescentem quendam a vulnere inter umbilicum & costas mendosas exiguo, interioribus omnibus illæsis, solaque Vena Vmbilicali rescissa, mox humi prostratum quamprimum expirasse perhibet.

Quali

Quali tamen asserto repugnat, quod *Riolanus Anthropol. l.2.c.12.* in Muliere Æthiopica, Saltatrice agillima, strangulata, Venam hanc abruptam & intra fissuram Epatis revulsam, sine ullo ejus respirationis aut vitæ incommodo, & in aliis fœminis, quæ utero sæpius gestaverant, vasa umbilicalia ab umbilico avulsa, viderit. Deinde vix concipi potest Venæ hujus officium deligatorium, dum in cadaveribus supinis illa vix adeo tensa conspicitur, hinc laxior adhuc necessario in illis, qui erecto corpore incedunt, erit, quam ut Visceris hujus molem umbilico attrahat. *Dubitatur.*

Neque difficultati huic solvendæ epicrisis Glissoniana quadrat, qui propter convulsionem demum supervenientem, tendinosis ac nervosis partibus vulneratis frequentem, rupturam dicti ligamenti lethalem fieri putat: quatenus hoc nec nervosum, nec tendineum, est, nec convulsionum, sed subitaneæ tantum mortis, penes *Hildanum* mentio fit. Aliis proin hujus generis Observationibus quia destituimur, nec mihi quenquam vitio versurum confido, si vinculi hujus vulneris lethalitatem in suspenso relinquam *Nec ratione convulsionum.*

Ad Lienem propero, cujus Substantiæ, ut talis, Plagas qui mortiferis accensere verentur, illi Visceris hujus compagem se minus exacte perspexisse produnt: cum nihil Parenchymatis seu carnis hic reperiatur, sed tota illius compages ex cellulis seu vesiculis nerveis ac fibrosis, sanguine arterioso turgidis, coagmentetur. Per consequens, sive arteriosi ac venosi hujus Organi rami, sive his continuatæ ac intermediæ cellulæ, saucientur, cum impetu hinc promanans sanguis repente satis interimit: adeoque aut leve admodum fuit, aut non tam *Carpi* dexteritate & solertia, quam Fortunæ nutu, consolidescebat illud in Milite Lienis vulnus, cujus curandi rationem *Forestus l. a obs. 6.* tradit. Neque video, cur *Fallopius ac Forestus* plagas hujus Visceris minus, ac aliorum, lethales pronuncient: quatenus, etiamsi concedatur, quod usus ejus ad Vitam non adeo necessarius sit, quodque sine hujus periculo illud extirpari valeat; enormior nihilominus hæmorrhagia, quam ex substantia vel tunicis tantum ejus, latius divulsis, experimur, eidem fato has cum Epatis plagis exponit, vixque juxta *Celsum ad sanitatem perveniunt, quibus lien vulneratus.* *Lienis vulnera lethalia.*

An ulli hominum unquam fuerit excisus aut excidi, sine vitæ discrimine, possit, prout *Plinius*, *Cæl. Aurelianus* & *Leonh. Fiorovanta* scripserunt, merito dubitant prudentiores, quemadmodum in specie *Fiorovantæ* fidem valde suspectam reddit *R. a Fonseca tom 2. consult. 94.* In Canibus aliisque brutis, sine notabili actionum detrimento hoc fieri, nec Tyrones nostros latet: insul- *Extirpatio lienis non derogat ejus plagarum lethalitati.*

ſe nihilominus ex phænomeno hoc concluditur, vulnera Lienis majora aut profundiora non eſſe lethalia; quatenus per vincula, ante extractionem viſceris, vaſis ab anatomico injecta, inhibetur, quam ab ictibus fortuitis obſervamus, hæmorrhagia lethalis.

Læſiones autem ejusmodi Lieni obtingunt non tantum ab inſtrumentis ſecantibus ac perforantibus, ſed obtuſioribus quoque & contundentibus, quorum ictus vehementiores crepare faciunt ac rumpunt profundius reconditum ampulloſum viſcus, integumentis externis integris vixque ſuggillatis, qualia Exempla *Tulpius l. 2. obſ. 29.* & *Fontanus in Veſal. Epit p. 21.* a baculi ictu, recenſent, eisque bina ex *Facultatis Noſtræ Actis* ſubnecto. Sc. Ligniziæ 1682. 22. Auguſti quidam uxoris hypochondrium ſiniſtrum baculo mediocris craſſitiei percutiebat, hæcque poſt horulam extinguebatur: cujus abdomen cruore extravaſato ad turgeſcentiam usq; plenum, & in lienis gibba ſeu hypochondrium ſpectante parte fiſſura ingens ac duplex, angulum acutum formans, cordis vero ventriculi & vaſa corporis majora ſanguine vacua, reperta fuerunt. Pariter a Quæſtore Lüzenſi petebatur Facultatis nominatæ judicium ſuper quendam, qui ex fuſtigatione & diverſarum partium, præprimis vero ex hypochondrii ſiniſtri contuſione enormiore, (in cujus tamen integumentis ne ſuggillatio quidem cernebatur) mox conciderat & brevi exſpirarat; cujus abdomen ſanguine extravaſato & congrumato ſcatuit, Lien vero in parte ſui cava tres fiſſuras ingentes ac profundas monſtravit.

Obſervat.

Obſervat.

Renum vulnera lethalia.

Renum Plagas iu Catalogo Hippocratis Lethalium haud deprehendimus, ab *Avicenna* nihilominus magna ex parte mortales dicuntur, *Celſus* quoque *ſervari illum haud poſſe*, ait, *cui Renes vulnerati.* Et quidem non absque ratione: non tantum, ſi illæ Vaſorum Emulgentium ramos & pelvis tubulos vel foramina penetrent, ſed ſi ſubſtantiam quoque tantum eorum profundius ac latius incidant ac lacerent.

Quemadmodum enim priora non, niſi cum magna cruoris profuſione, contingunt, per Pelvis vero fiſtulas laceratas in illo collectum ſerum urinoſum ad cavum abdominis rejicitur, moleſtias ibi lethales patrans: ita intactis quoque his canalibus gravius ſauciatus ren, hujusve canaliculi urinoſi, potiſſimam ejus compagem coſtituentes, ſerum pariter ad abdomen profundunt, ut taceam dolorem atq; inflammationem mox ſupervenientem & quod Renum Subſtantia, quin ſimul vaſorum ſanguiferorum arcuati plexus inſigniter lædantur, vix incidi queat, ut ex autopſia Anatomica ſuppono. Interim vulneribus his, ob

ob conditionem loci, neceſſaria denegantur remedia, ac cum ſero jugiter tranſeuntes ſordes illorum coalitionem haud parum turbant.

Quod ſi vero eadem ſuperficiaria duntaxat fuerint, minime mortifera dici poterunt, utpote a quibus neutra harum evacuationum præternaturalium metuenda: cujus generis videntur illa, quæ penes autores diverſa ſanata legimus, & quidem aliquando cum portionis renum ſublatione, v. g. *Fallopium de vuln. in gen. c. 4. Foreſtum lib. 25. obſ. 20. Dodonæum obſ. medic. 32. in ſchol.* *Non ſuperficiaria.*

In his tamen vulneribus Renum cunctis attendenda quoque erit eorum Inflammatio, hincque emergens Iſchuria ſeu Vrinæ ſupreſſio; quod ſymptoma ſolum lethalia illa reddit, unius quamvis Renis: cum experientia teſtetur, ab uno tantum, a vulnere atque inflammatione, affecto non minus, ac a calculo, alterum mox in conſenſum rapi, ut vel ſola ex *Foreſto* nunc allegata Obſervatio declarare poterat.

Neque valet conſequentia, quibusdam ſolennis, quaſi eo ipſo, dum ab Exulceratione renum compagem aliquando omnino conſumptam fuiſſe conſtat, & quidem ſine vitæ diſpendio, nec eorum vulnera adeo difficilia videantur: ſed hujus loci pariter erit, quod de Pulmonum vulneribus monitum, ſc. per renum vulnera ſanguinem profundi, cui profuſioni ob ſitus partis vulneratæ profunditatem, commode mederi haud poſſumus.

Tantum non elapſi ſunt quadraginta anni, cum Barbitonſoris Miniſter in Regionis lumbaris parte ſiniſtra enſe ſubdola perfoderetur, corr[illegible]tus hinc Hæmorrhagia vehementiore, Lypothymiis, Nauſea & Vomitibus, inſequentibus diebus Nephritide, interdum Mictu cruento cum Iſchuria alternante, quarum poſterior cum rejectione Sanguinis grumoſi per Veſicam ſolvebatur, Febre valde acuta & totius Abdominis diſtenſione dolorifica. Ex quorum Symptomatum ſyndrome Renem ſiniſtrum profunde ſatis fuiſſe vulneratum probabiliter inferri poterat. Graviter & ulterius tres menſes ſauciatus decumbebat, miteſcentibus tamen ſenſim enarratis moleſtiis, tandem reſtituebatur & ſuperſtes ultra triginta annis vixit, paroxysmis nephriticis frequentius agitatus.

Refero huc Vreterum præſectiones & per has ad abdomen confluam Vrinam; quæ mole pariter ac putredine vulneratis exitio evadit. Notum equidem eſt, Serum urinoſum in Renibus ſenſim percolari & per canales hos non confertim, ſed lento ſatis ſtillicidio, ad Veſicam deſcendere: nec Vetulam tamen latet, intra Nycthemeron v.g. multum ejus vias illas transmeare; & per conſequens non adeo parum Vrinæ, quod a partium ambientium calore tam *Vreterum vulnera lethalia.*

 facile

facile resolvi ac consumi valeat, per unum Vreterem vulneratum ad ventrem deferri, potissimum si febris superveniens potum uberiorem jubeat. Neque perspicio, quam commoda statim plagam ejusmodi consolidandi vel præbeatur ansa, vel præsto sit Chirurgia, partis nimirum profundius reconditæ.

Plaga Vesicæ

Vesicæ Vulnera lethalia itidem pronunciare jubet *Hippocrates* cum *Galeno* Commentatore ac *Celso*: Imo *Aristoteles* quoque *3. histor. animal. c. 15.* inquit, *Nec Vesica præcisa coire potest &c.* Quemadmodum autem Idem Hic mox pergit his verbis: *quanquam non ignoro, aliquando contigisse, ut vulnerata Vesica solidescat*, ita nec deficiunt alii Viri, magnæ Experientiæ atque Fidei, qui Vesicæ læsiones non semper mortiferas extitisse, diversis Experimentis confirmant. *Fallopius* v. g. *de Vuln. in gen. c. 4. Platerus Obs. p. 849. & 850. Bauhinus app. ad Rousset. cap. 2. & Riverius obs. infrequ. 5.* ut reliquos mittam in *sect. 1.* nominatos, subnecto tamen his, quod An. 1680. Mense Maji in Studioso quodam, nomine Reiche observavi. Perfodebatur Huic noctu, nescio, a quo Adversario, Hypogastrium, prope ossium pubis commissuram, advocatus ego cum Chirurgis eum deprehendi hæmorrhagia insigni, vomitibus atque dolore ejusdem regionis ad Lipothymias usque fractum, per Vulnus omnis Vrina, nihil vero aut parum hujus per Vrethram, nisi ope Catheteris, excernebatur, & quidem per plures dies: donec turundarum, quibus hactenus plagam Chirurgi more communi deligaverant, usum dissuaderem, illamque remotis his tractarent illi, quæ postmodum intra octiduum coalescebat, reddebatque per meatum ordinarium Vrinam Percussus.

Aliquando salutares. Observat.

Cum nihilominus præter dictos Medicinæ Principes tota hujus Schola Vesicæ plagas per se lethales proclamet, postquam supposuerunt ejus Doctores, *Hippocratem* reliquosque non de superficiariis, sed penetrantibus, seu *Vesica dissecta*, loqui, limitatione seu distinctione, inter Fundo ac Cervici inflictas, illorum autoritatem & Experientiam quotidianam integram conservare ac rem decidere, allaborarunt, Fundi perforationes per se, Cervicis minus, lethales asserentes, eandemque jamdum concepisse videtur *Aristoteles* l. a. his verbis, *Nisi ad ipsum exordium suæ cervicis.* Quod nimirum fundus membraneus sub hypogastrio delitescens laceratus plus doloris ac inflammationis suscipiat, non coalescat, nec sutura, nec vinculis, stringi queat, defluat interim ad abdomen urina: contra Collum carneum promptius consolidescat, ipsiusque, Perinæi propius adjacentis, coalescentia remediis juvari queat, ut vel in Calculo sectis experimur.

Distinctio inter vulnera fundi & cervicis non adeo adæquata.

Circa

Circa quæ cogitata tamen monendum, nec Cervicis vulnera semper adeo salutaris eventus esse, sed frequenter ex his quoque perire percussos, si, annotante *Foresto l. 6. obs. chir. 5. in schol.* contundatur ac laceretur valde illa, ut Lithotomi fateri coguntur, si sub extractione calculi majoris tale quid contingat. Neutiquam interim ideo illa lethalibus per se annumerari debent, nisi forsan per hypogastrium subintret instrumentum collum lædens, adeoque sanguis æque ex vasis colli discissis, ac ex ipsa vesica urina, emanans ad cavum abdominis confluat, nec vulneri interno medela adæquata fieri queat, quale auguror Civis illius Tennstædensis, super quod Iudicium Facultatis petebat Præfectus illius loci. Perfodebatur Anno 1679. d. 6. Octobris hujus hypogastrium, mox supra pubem, cum egressu Intestinorum per plagam externam, quæ quidem per hanc dilatatam reponebantur & hæc sutura firmabatur: tertio nihilominus die vulneratus moriebatur, in cujus cadavere Collum Vesicæ perforatum ac pelvis cruore congrumato referta deprehensa fuit. Econtra a fundi quoque plagis quosdam convalescere *Kentmanni, Plateri, Bauhini, Cattierii & Pauli* observationes *Sect. 1.* allegatæ, item *Ruysch. obs. anat. chir. 75.* & historia vulneris Studiosi modo nominati evincunt: quin tamen ob rariora hæc exempla fundi plagæ in genere dici debeant per se lethales, vix putarem, sed eas tales judico. Ita Nossenæ Quidam Machæra venatoria 1681. d. 2. Octobr. vulnerabatur intra Os Ilium seu Coxendicis & Sacrum, penetrante punctura substantiam membraneam vesicæ lateris dextri: qui mox corruit & tertio pariter die expiravit, in cujus sectione præter plagam illam Vesicæ multum Urinæ, sanguine tinctæ, in Abdomine conspiciebatur. Cui simile quid *Glandorpius obs. 36.* tradit.

Cervicis vulneræ aliquando per se lethalia.

Observatio.

Non omnes fundi plagæ enecant.

Sunt tamen lethales ut plurimum.

Evadunt vero tales Vulnerati, si illius Fundi parti, *in qua*, advertente *Fallopio de vulner in gen. c. 4. cum Perinæo ligatur*, seu ubi huic & Musculis Abdominis connectitur, Plaga fuerit inflicta: secus, ubi in alia & ab ejusmodi connexione cum integumentis libera, quadam, parte illum sauciari contigerit, utpote cui nec Natura, nec Ars, propter situs profunditatem, auxilium ferre valet, per Vulnus vero Vesicæ ad cavum Hypogastrii urina potius confluit, quam evacuatur. Atque illud quidem duplici modo fieri solet, nempe ut Plaga vel nunquam coalescat, sed in Ulcus callosum degeneret, per quod Lotium reliquo vitae tempore excernatur, ut ex *Fallopio l. a.* & ex *Bauhini* ac *Plateri observatis alleg.* elucescit; vel Artis & Naturæ opera mediantibus illis integumentis conglutinentur illius & horum labia in unum; interim Urina per vulnus externum promanat, nullamque Interaneis molestiam parit.

Præterea, si incisio Abdominis major, per quam forsan Vesicæ vulneratæ Labia adducere ac consuere liceat, nisi superveniens Inflammatio negotium turbet, sanescere poterit illa pariter: quale quid tamen Contingentibus mere fortuitis foret adscribendum. Interim non video, quo fundamento *Forestus.l.a.* asserere sibi præsumat, plagam Fundi in illa parte, qua Ossi Sacro alligatur, sanari posse: cum dictum Os ac Vesicam urinariam Intestinum Rectum ac in fœminis uterus intercedat, adeoque illi nec continua, nec contigua, existat Vesica. Nescit etiam hanc connexionem, quem sui asserti testem provocat, *Fallopius.*

Vteri vulnera lethalia. Uteri in Fœminis vulnera quia rariora, forsan quod ossibus circumcirca bene muniatur idem; vel quod Sexus hic ad conflictus & digladiationes cruentas non sit pronus, parum de lethalitate horum penes Practicos legere contingit. Mirari tamen satis nequeo illos, qui talia, ideo quod Uterus ad vitam non simpliciter necessarius sit, sed propagationi Sobolis tantum prospiciat, non lethalia sibi persvadent. Contrarium asserente *Foresto* l.6. *obs. Chir.*5. *in Schol.* non tam quod, juxta hunc exanguis, secundum alios membranea, sit ejus compages, sed si illius vasorum sanguiferorum unum alterumve saucietur, per quod sanguis non tantum utero, sed toti quoque subtrahatur, aut in abdomine, in detrimentum uteri viscerumque individui conservationi destinatorum, cumuletur.

Sin idem Organum, dum fœtum gestat, ejusmodi ictum, etiam extra vasorum majorum diramationes, experiatur, Matri pariter ac Proli ille lethiferus existit. Illi quidem, quod (ultimis præprimis mensibus) totus uteri cavernosus seu spongiosus ambitus cruore multo turgeat, hinc laceratus ad deliquium animi eundem profundat, insequente simul illo quoque, quem vasa, tunc temporis per uteri fundum tumidiora, continebant: Huic vero, quod subsidiis vitalibus maternis idem defraudetur.

Fœtus vulnera. Quinimo fieri potest, eundem Fœtum per plagam ejusmodi profundiorem simul lædi, cujus generis Casum perquam funestum *Gallus ille anonymus l'art de faire les Rapports artic.* 9. describit; quem vernacula transcribere non incongruum erit. *Rapportè par moy Maitre Chirurgien juré à Paris, que ce jour d'huy 8 Mars 1695 l'on m'est venu chercher avec empressement, pour penser Ieaune Ravichot, femme de Iacques Berthot, grosse de huit mois, laquelle venoit d'estre blesée d'un coup d'épée au bas ventre, à trois travers de doigt de l'ombelic, penetrante dans la capacité & persant la Matrice aussi bien, quele Fœtus contenu en icelle. La blessée etant morte de la perte du sang, avant que j'aye èn le temps de mettre aucun appareil sur sa playe. Il m'a été ordon-*

ordonné par Monsieur le Commissaire sur les neuf heures du soir, de venir faire l'ouverture de son cadavre, au moyen de quoy j'ay decouvert, que le coup d'épée porté à la mere, aprés avoir percé la matrice prés de son fond s'est perdu dans la poitrine du foetus, & a occasionné un tres grand épanchement de Sang dans le bas-ventre, ce qui á causé la mort tant à la mere, qu'à l'enfant.

Verberibus aut pedum conculcationibus Uterum eousque aliquando concuti, ut in Fœtum pariter, quem ille gestando fovet, ingens damnum redundet, si imprimis ictus in anticam & laterales abdominis gestantis partes impingant, ut Casus Iena 10. Febr. 1669. transmissus declarare poterat. Iurgiis dum se exagitarant Pastor Cosbodensis & ejusdem loci Ludimoderator a Verbis denique ad verbera veniunt, ubi uxor posterioris gravida accurrit, pro dirimendis his furiosis, aut pro marito manibus Presbyteri eripiendo; quam hic in inguine sinistro pedibus vehementius conculcabat, ut hinc per reliquum gestationis tempus male se habuerit. Elapsis a violentia illa suscepta quatuordecim septimanis partus dolores miseram hanc invadunt, ut post horas aliquot filiolum sanum ac vegetum enixa fuerit, quem transacto nycthemero mortuus alter sequitur, partu quamvis præternaturali, & cujus diversa membra præter naturam se habebant. Funiculus quippe umbilicalis brachium dextrum, primum ex utero prominens, stringebat, quod humerus idem cum capite sequebatur, ita tamen, ut sinistrum brachium pone Cervicem dorso incumberet, caput intra crura & oculo dextro aperto, maximam partem hæreret. In excluso fœtu funiculus ille cernebatur putrilaginosus sibi agglutinatum habens sanguinis grumum ingentem ac fœtidum; dimidium placentæ uterinæ salvum, alterum corruptum. Ipsius fœtus aperti Epatis pars dextra nigricans in putredinem vergebat: dexter Ren hinc inde profunde suggillatus, sinister Testiculus sanguine seroso turgidus, Pulmo dexter semiputridus, in eodem thoracis loco tres Costæ fractæ, seu a cartilaginibus suis avulsæ & musculi his incumbentes cum intercostalibus, humero & brachio multo cruore suffusi, totum fere corpusculum cuticula exutum & ossa capitis hinc inde evidenter suggillata deprehendebantur, horumque suturæ plus quam secundum naturam hiabant.

A percussionibus abdominis aliquando lethaliter læditur Fœtus.

Partui huic similis aliquomodo erat ille gemellorum enixus, cujus *Louyse Bourgeois part. 1. c. 4. Hist. 4.* meminit, quorum prior mortuus, satis monstrosus, cuticula & cute erosa, alter vivus, pedibus tamen primum nascebatur. Cujus partus præternaturalis duplicem reddebat rationem Puerpera; vel quod in Cœtu populi majore ejus venter violentius compressus ac

contusus fuerit, vel quod gravida per pravam quandam consuetudinem angulo mensæ crebrius se assedisse meminerit. Porro Pedibus Abdomen uxoris prægnantis violentius concusserat, quidam nefarius Anno 1682. mense Martii, quæ quatriduo post enitebatur puerum putrilagine valde arrosum. Hunc cum ad Requisitionem Prætoris urbani dissecarem intra Calvariam ejusque integumenta molliora, ut & intra Duram ac Piam Meningem, notabilem cruoris extravasati quantitatem, & Os Occipitis a Sutura Lamdoidea maximam partem avulsum atque ad interiora depressum deprehendi ac monstravi adstantibus.

Imaginationi matris etiam aliquid tribuendum.

Cui tamen argumento inserere oportunum reor, non quævis gravidis inflicta verbera aut pedibus factas conculcationes fœtui sui vestigium immediate imprimere, sed illa tantum, quæ Abdominis anticæ aut lateralibus partibus illata, & Fœtum immediate magis contundentia; quin potius sana ratio nos conjecturari jubet, non ab ipsa percussione externa semper, sed aliquando per Matris percussæ, sub ejusmodi aggressione a Terrore, Ira &c. conturbatam imaginationem vitia p.n. patrare. Postquam violentias ejusmodi extrinsecas tale interdum gestantis membrum sustinet, cujus læsio ad fœtus mutilatam partem penetrare non poterat. dum a percusso v. g. matris brachio humerum infantis editi contusum cernimus. Et Facultatis Nostræ disquisitioni Anno 1696. commendabatur Casus, ubi prægnantis cujusdam manus in tumultu vulnerabatur, simul abdomen vehementius hinc inde ad livorem usque conculcabatur: quæ post trimestre partu tempestivo prolem enitebatur Labio leporino horrendo deturpatam. Qualem oris rictum nullam matri illatam percussionem induxisse, ex collatione situs fœtus in utero, instrumentorum lædentium similiumque circumstantiarum suspicabamur, sed terrori potius ac imaginationi istius in acceptis referebamus. Ejusdem nominati anni mense Iul. a Prætore hujus loci disquisitioni meæ exponebatur puerulus octo septimanarum, cujus matri die partum præcedaneo incussi colaphi oculum præprimis sinistrum contigerant; ut, an suggillatio in oculo sinistro nati ingens, ac demum in Cataractam degenerans percussionum illarum productum existeret? deponerem. Non sine ratione inferebam, non tam a Violentia Matri illata immediate, quam ab Imaginatione hujus vehementiore, per ictus determinata, hunc oculi fœtus tumorem contigisse; oculo nempe Matris icto ab oculo hujus evidenter dissito. Ne dicam, interdum a metu tantum percussionis imminentis, tale quid evenisse, ut v.g. penes *C Gemmam Cosmocrit.* l. 1. c. 6. legimus de gravida, quam maritus excandescens brevi a

partu

partu stricto gladio adoriebatur, hunc velut in caput illius adacturus: quæ, etsi fuga sibi consuleret, paulo post infantem enitebatur, in cujus capitis illa parte, cui ensis acies minitabatur, ingens solutio unitatis comparuerit, sanguine ad nati subitaneum exitium manans. Nec tamen omnimode negandum, violentiæ non raro externæ imaginationem matris combinari, hisque simul unum eundemque fœtum variis modis lædere, ut ex observatione de Labio leporino recensito constare valet: ubi Funiculus umbilicalis infantis collo & brachio semel, cruri dextro bis, circumvolutus deprehendebatur, agitationis & prostrationis matris violentioris variæ sine dubio effectus; labio leporino interim ab ejusdem imaginatione producto.

Frequentius occurrit illa improvida & immanis uteri dislocatio, quam rudiores Obstetricum manus, secundinas violentius eripientes, aut loco harum uterum arripientes, præstant, non sine atrocissimo parturientis in abdomine dolore, inflammatione, convulsionibus & repentina morte, quales Casus *Bartholinus cent. 2. obs. 91. Marchettus obs. Chir. 61. Solingen Embryulciæ cap. 16. ac obs. circa mulieres & infantes Append. & Mauriceau des Maladies des femm grofs Lib. 3. c. 6.* & *Observ. sur la grossesse & accouchem.* narrant, testanturque *Acta Facultatis* in Iuvencula Zittaviensi filii primipara. Hujus enim placentam, utero arctius annexam, dum obstetrix imperita violentiore manu eripere moliebatur, simul uteri portionem protrahit: quam pro fœtu peculiari seu gemello habens, puerperam ad novos conatus urget, nec labori ipsamet in illo educendo parcit, contradicente illa, de illata vi & evulsione interaneorum omnimoda conquerente, ac vix elapsa a feliciore alias partu horula expirante. Cujus Hypogastrii Pelvis utero hujusque annexis vacua, hic autem ex sinu muliebri ultra spithamam propendens, in cadaveris dissectione cum stupore adstantium cernebatur. *Uteri evulsio lethalis.*

Qualis quidem funesti eventus ætiologia non semper sanguinis illa est profusio, ejusmodi impetuosioris uteri evulsionis vasorumque sanguiferorum rupturæ effectus, ut in fœmina, cujus primo mentionem feci, annotavit *Mauriceau l. a.* sed sola aliquando partium nervearum ac sensibilium maxime tensio dolorifica & in convulsiones graviores ac mox lethales conjiciens: Ita quidem ut nihil plane cruenti penes quasdam, nec in harum cadavere, reperiatur, observante *Solingen & Medico*, qui Sectioni puerperæ Zittaviensi præerat.

Denique in Abdomine mortaliter læduntur Vasa majora, hoc transeuntia: Sc. ex sanguiferis Arteriæ magnæ truncus descendens ac Vena cava ascendens *Vasorum sanguiferorum abdominis*

Vulnera lethalia. cendens horumque propagines insigniores, v. g. Cæliacæ, Mesenterica utraque, Portæ, Splenica, Emulgentes, Iliacæ, Spermaticæ & per quarumcunque lacerationes multum sanguinis profunditur, proin minores quoque rami v. g. Gastricæ, Epiploicæ &c. Qualem quoque Lethalitatis præsumptionem habent Lymphatica per eundem ventrem hinc inde lata, inprimis horum caudex major super spinæ vertebras, inter Aortam & cavam, Cysternam Lumbarem conscendens, aut si plures eorum ramuli simul v. g. sub Epatis cavo & circa Portæ confinium rumpantur. Repeto siquidem ex Physiologicis, Lympham non fluidum excrementitium, nec vehiculum tantum alimoniæ, sed succum particulis gelatinosis seu nutriciis plus minus turgidum existere: proin hujus extravasationem Corpus emaciare viresque insigniter consumere. Cujus equidem Phænomeni Exempla Scriptores Practici vix suppeditant, nisi *C. Stalpart van der Wiel & Solingen*, Medicus ac Chirurgus Belgæ, multæ Experientiæ. Horum quippe Posterior *part. 4. van de Manual Operatien der Chirurgie* c. 34. de Bajulo quodam narrat, ipsi ex motu corporis incongruo Vas lymphaticum in femore ruptum fuisse, ut Lympha per foraminulum exilius instar pori cutanei, continuo cum Cruris emaciatione ac totius languore promanarit. Alter *part. 2. obs. rar.* 46. perbibet, ex Vulnusculo Brachii a V. S. relicto, altero & insequentibus diebus multum Lymphæ diaphanæ absq; dolore ac inflammatione profluxisse, sine dubio ex Vase quodam seroso, supra Venam sectam decurrente, ac a ferro in hanc adacto, dissecto, & quidem cum Virium languore quotidie increscente. Atque horum Canalium Vulnera difficulter coalescunt non tantum ratione tunicarum suarum membranosarum tenuissimarum, sed inprimis ratione Lymphæ transfluentis, quæ non adeo commode, ac de Sanguine innotescit, in thrombum seu grumum abit, atque vasis rupturam aliquandiu obturat, donec ipsius tunicæ Cicatricem contraxerint. Qualis coalitionis difficultas, cum in Vasis iisdem, profundius & in abdomine delitescentibus, ubi carne non undiquaque stipantur, non minor sit, neque ob eandem situs rationem hæc medicamenta appropriata, plumaceolos comprimentes ligaturasve, quorum nominati Autores, ut remediorum congruorum, meminerunt, admittant: si ex ruptura ejusmodi Ascites aut Virium quicunque raptus contingat, utique hanc Mortiferis plagis accensere, sana ratio jubet.

Lymphaticorum.

Nervorum abdominis Vulnera lethalia. De Nervis, Abdomen perreptantibus, quid judicandum, ex *Sect.* 1. & *Sec.* 2. *c.* 1. satis superque constare puto, horum nimirum propaginum & plexuum Læsiones ejusmodi, quæ viscera hujus ac reliquum corpus in Convulsiones lethales

lethales conjiciunt, utique mortiferas nuncupari debere: Etsi lubens fatear, vix sine aliarum & vicinarum partium plagis enormioribus eas existere, vixque oculo tantum fugitivo cerni.

CAPUT VI. DE ARTUUM VULNERIBUS ET ICTIBUS PER FUSTIGATIONEM AC CONTUSIONES DURIORES ILLATIS, LETHALIBUS.

ARtuum Vulnera per se lethalia minime dici possunt, vel quod usu eorum sine vitæ discrimine supersedere queamus, vel quod ab omni parte medicamenta, deligationes, suturas aliasve Operationum Chirurgicarum prompte satis admittant. Unum tantum est, quod ex his per inevitabilem necessitatem sauciatos aliquando succumbere facit, Vasorum nempe sanguineorum & Nervorum perforationes ac præcisiones illæ, quarum Symptomatis lethalibus, Hæmorrhagiæ potissimum ac Convulsionibus totius, nullum auxilium præsto est, i. e. trunco corporis propinquiorum: de quibus tamen quia *Sect.* 1. (de Vasorum sanguifluorum) & 2. cap. 2. (de Nervorum Vulneribus) prolixe actum, argumenta inde repetere nolo. *Artuum Vulnera quæ lethalia?*

Qualia E. symptomata si non superveniant, aut brevi cessent, Lethalitatis suspicionem discutiunt, evanescente sc. ratione decidendi, seu Lethalitatem inferendi: prout ex Judicio Collegii nostri de Vulnere Femoris elucescit. Anno 1705. mense Septembr. Leucopetræ vulnerabatur Fœmina quædam in summitate Femoris sinistri, hujusque parte interna, cum mox insequente hæmorrhagia aliquot dierum, frequentioribus Lypothymiis & motus impotentia dicti cruris. Accedebat febris gravior cum vomitibus biliosis, ita ut dolore, inflammatione ac hæmorrhagia licet sedata, & Vulnere ad consolidationem inclinante, vulnerata post decubitum mensis integri fatis cesserit. Sub inspectione d. 16. Octobr. a Medico & Chirurgo administrata, plaga deprehendebatur in dicto loco haud omnimode consolidata, hinc pure adhuc scatens; sub cute & pinguedine per medium Glandulæ inguinalis tendebat Vulnus, discisso insimul insigni Venæ ac secundi nervi cruralis ramo usque ad Glutæos musculos. Vulnus hoc nihilominus a Nobis non lethale per se pronunciabatur, ideo, quod hæmorrhagia Venam discissam secuta com-

pesci potuerit, nec nervi cruralis dissectionem Convulsiones aut Paralysis universalis exceperit, Vulnus ad coalescentiam maxime inclinarit, nec dolor, inflammatio aut alia periculosiora symptomata penes vulneratam observata fuerint.

Tendinum majorum vulnera quæ lethalia:

Ast memoratu digna videtur illa tendinis majoris, patellam obvolventis, in fœminæ genu per insultum equorum & curru facta ruptura, quam nulla hæmorrhagia notabilis ac inflammatio, mox vero ipsa nocte insequente Sphacelus per lateris ejusdem femoris atque Abdominis integumenta communia & musculos ascendens, simulque partem insignem intestinorum gangrænosam reddens excipiebat, utut defensiva necessaria fuerint applicata. Immedicabile hoc genu Vulnus videbatur mihi, quod Artis instrumenta Naturam adjutricem non invenerint & ex Vulnere Sphacelus immediate, omnibus remediis irritis, emerserit. An aliis tale compareat, penes eos stet sententia: simile quid interim iis aliquando evenire posse non dubitandum: postquam in aliis quoque artuum locis, quibus tendines majores contigerunt, in Subjectis inprimis Cachecticis, Vulnera Fracturæve Convulsiones lethales inferunt; prout olim in ICto, qui fracturam Tibiæ prope malleolum cum vulnere passus, factum recordor, qui mox convulsionibus totius cum Febre ac delirio vehementissimis corripiebatur, & quarto die animam exhalabat, utut nihil eorum intermissum fuerit, quæ necessitas efflagitabat.

Fustigationes & Contusiones quæ lethales.

Vulneribus congrue annectuntur Læsiones, quæ Fustibus, Pedum concussionibus seu quibusvis duriorum instrumentorum ictibus inferuntur, Plagæ incruentæ, quales pariter, si vehementiores, sine rupturis & Partium Unitate soluta nunquam fiunt; quinimo hæ quoque utut Habitum Corporis tantum externum afficere videantur, Mortem aliquando inopinam patrant, si nimirum earum plures latiores durioresque fuerint, carnes profundius penetrent, imprimis autem Interanea plus minus attingant: Leviores vero seu magis superficiales, paucæ atque exiguæ vix enecant, utpote sub quibus extravasatus Cruor promptius discutitur, si per remedia appropriata potissimum juvetur Natura. Sc. sub Læsionibus his carnium compages contunditur seu conquassatur, harum fibræ, canaliculi & vasa rumpuntur, hincque illa extravasato cruore inæqualiter suffunditur, ad ruborem, livorem & nigredinem usque: unde Circulatio Sangvinis ac lymphæ plus minus turbatur, tractu etiam temporis quod hujus extra vasa profusum, corrumpitur, & in saniem abit. Non raro etiam impetus ejusmodi Contusionum ad interiora se extendit, ut Pleuram, Pulmones, Epar, Lienem, Vesicam urinariam &c.

eviden-

evidenter ſuggillare, quin etiam rumpere, aliquando obſervemus. Hernias diverſi generis ab ejusmodi violentia concitari, quid frequentius? Uteri vero deſcenſum a tali factum, Acta Facultatis Noſtræ commemorant in Fæmina quadam Anno 1669. menſ: Aug quam quidam Socius petulans ſupinam cum impetu proſtraverat, genubus ejus ingvina, ad excretionem usque urinæ, inſultaverat &c. Firmioris Habitus & optimæ Valetudinis illa hactenus extiterat, proin Laboribus domeſticis ſemper ſtrenue contenderat, mox vero, poſtquam illam violentiam perpeſſa fuerat, Inguinis & Coxæ ſiniſtræ ſenſatione moleſta, oppreſſione Præcordiorum, animi Deliquiis, Convulſionibus, Paſſione Hyſterica, Febre ac Deliriis corripiebatur, multum Cruoris per Anum ac Os rejiciebat, octavo demum die primordium Procidentiæ uterinæ penes ſe obſervabat & de hac penes Adſtantes conquerebatur. Quam equidem non tam a Violentia hac, quam forte ab alia quadam cauſa, concitatam Aggreſſoris procacis Defenſor ſuſtinere annitebatur, quod totidem demum poſt ejusdem illationem dies hæc contigerat. Illum tamen hanc immediate patraſſe, Collegium dictum enunciabat: quod Organum hoc ſitum ſuum non propter Vinculorum rupturam, ſed relaxationem, mutarit, lento demum gradu & ſub totidem moleſtiis factam.

Funeſtum magis Fuſtigationis & Proculcationis eventum olim, nempe 1684. menſe Martii vidi, pariter in Fœmina, quam Maritus truculentior Verberibus ac calcitrationibus diris exceperat, quæque ſub doloribus corporis variis exquiſitiſſimis, motus impotentia, febre, anxietate Præcordiorum, dyspnœa ac convulſionibus poſt triduum ſpiritum exhalabat. Hujus, juſſu Prætoris luſtratæ, Habitus externus circa Humeros imprimis, Thoracis latera, Lumbos, Ingven ac Femur ſiniſtrum, ex rubore pariter ac nigredine livida, hinc inde etiam tumida, cernebatur, Cutis vero nonnullarum partium inciſa Cruore partim fluidiore, partim grumoſo, manabat, & Carnes profundiores plus minus conquaſſatæ ac ſuggillatæ deprehendebantur. Medius ac Inferior Venter ſanguine ſeroſo ſcatebant, Pleuræ ac Peritonei ſiniſtra pars & huic vicinior Inteſtinorum tractus, una cum Lienis ſuperficie, qua coſtis nothis accumbit, ſanguine ad Gangrænam usque erant ſuffuſa. Lethalitati per ſe phænomena hæc mancipabam, quod circulationem evidenter turbarint, ad rupturam etiam Vaſculorum capillarium, hinc Cruoris & Lymphæ profuſionem variarumque actionum fruſtrationem. Et conturbatur quidem hac ratione indigitatorum fluidorum motus, non tantum ob dictas vaſorum ac intermediorum canaliculorum rupturas ac compreſſiones, ſed inſi-

mul

mul, quod Fibræ propter nervearum partium tonum hinc inde enormiter laxatum in illo juvando deficiant: nedicam humores nutritios, extra meatus, seu cancellos naturales profusos, facile corrumpi & in saniem, partibus solidis exitiosam, converti.

In fustigationis lethalitate determinanda aliarum quoque circumstantiarum habenda ratio.

Ast quoniam in ejusmodi Casibus hoc frequentius emergit aut movetur dubium, num vere immediate ac solitarie a Verberibus inflictis, nec a causa & affectu quodam interno, sive antecedaneo, sive superveniente, aut simul ad minimum, mors contigerit? huic etiam satisfacere frequentius jubetur Medicus, quamvis hujus discretio utplurimum difficilis deprehendatur, nisi circumstantiæ Fustigationem antecedentes, subsequentes ac Inspectio Cadaveris negotio huic aliquid lucis fœnerentur. Quem in finem igitur prænosse ac sciscitari oportet, Valetudinem seu statum Corporis defuncti ante Violentias illatas, i. e. an exacte sanus an valetudinarius hic fuerit. Ubi in casu priore probabile fit, ictuum duritiem solam obitus ejus extitisse occasionem, atque hoc eo certius, si mox ab illorum perpessione male se habuerit, & in pejus quotidie lapsus fuerit, qui vapularat: in posteriore plus minus ancipites hæremus, num a morbo alio latente potius, quem Relatio Medici vel adstantium innuit, vel quem sectio manifestat, an a Plagis illis, fatalis hic dies evenerit; aut ad minimum combinandi sunt morbus ille antecedaneus ac violentia externa, ut tanquam causæ sociæ mortis insecutæ attendi postulent.

Exemplum dubiæ ejusmodi decisionis erit modo relatum, de Uteri descensu per rudiores insultus in fæminam concitato: cujus generis alia hinc inde occurrunt, v. g. si Gravidam ad Abortum usque Partum p. n. ac vitiosum per Abdominis violentiorem contusionem adigi contigerit, qualem Casum Iena ad nos missum *cap.* 5. recensui. Quibus addo alium Nostri Collegii censuræ 1693. d. 10. Augusti expositum, in quo perhibetur, Servam postquam per mensem integrum ex dolore pectoris & lateris sinistri seu, ut Sectio Cadaveris declaravit, Vomica Pectoris & Pulmonis insigni, decubuerat, 12. Martis Fusti crassiore rudius & donec in humum conciderit, percussam, abhinc vero dorsi, hypochondriorum & crurum cruciatus insignes perpessam, ac 27 Aprilis demortuam fuisse. In hac, occasione plagarum duriorum & has stipantium Animi commotionum vehementiorum, Sanguis stagnationem in Thorace ac Pulmonibus, hincque Suppurationem adjutam vel acceleratam sentiebat Facultas, Infirmitati huic interim non parum contulisse, quod post fustigationem per nives & aquas medio Martii procul ambularit nihilque remedii primis quatuodecim diebus admiserit ægra.

APPEN-

APPENDICIS
DISSERTATIO I.
DE
INFANTICIDIO.

VBi de Infanticidio recens nati suspicio emergit, duo imprimis disquiri solent, nimirum, *num vivus, mortuusve, partu is fuerit exclusus?* & *num vere enecatus fuerit?* seu an modus, quo interemptus creditur aut dicitur ille, neci inferendæ sit adæquatus? quo de corpore, quod ajunt, Delicti planius constet. Prius vel ideo nosse opus, quod prima & crebrior Infanticidarum observetur Exceptio, Fœtum in utero vel sub enixus conatibus expirasse, seu mortuum fuisse editum: posterioris vero indagatio aliquando vel ideo exigitur, dum miseræ quædam (aut ex vitæ tædio, aut ex amentia) criminis insontes ejusdem se accusare, illudve fateri, Collegia ICtorum haud latet, quas circumspectior nihilominus Inquisitio, tale quid minime perpetrasse, post prolixiores demum superatas difficultates, docet. De quo utroque nunc, ubi super infanticidium deponendi ratio explicanda, edisseram.

Quæstiones Medicæ super Infanticidium.

Olim equidem prius negotium per Indicia tantum mere legalia, plus minus specialia seu propinqua, decidebatur, ut ex *Ordinatione Caroli V*, *Constitut. Crim. Saxon. Farinacio, Mascardo, Zangero, Carpzovio*, elucescit, & Mulier, quæ infantem mortuum se peperisse, ajebat, hoc aut sufficienter probare tenebatur, aut si hoc probare non poterat, in assertione nihilominus sua pertinacius perseverabat, ad Veritatis confessionem cogendam Torturæ subjiciebatur: gravata imprimis per hoc, quod graviditatem occultarit & clam pepererit. Nec quæstionem hanc, Num vivus mortuusve extiterit natus? inter Medico-Legales olim relatam legimus, neque unquam a Praetore adigebantur Midici, ut ex Cadaveruli inspectione & per hanc observatis, i. e. per Argumenta Anatomico Physica, de illa enunciarent, aut hi ad deponendum super illa postulabantur, ut ex *Pareo*, *F. Fideli*, *Codronchio ac Zacchia* constare potest. Ubi nihilominus ICtis in Infanticidii indiciis formandis a Medico manus porrigenda, hujusque Relatio expetitur, plurium phænomenorum ac circumstantiarum in nato rationem habendam & ex horum demum examine negotium dirimendum esse puto. Vixisse ad partum usque & post partum Infantem conjicimus, si tempestive nec præmaturius ille exclusus fuerit, si conformatio ejus membrorum omnibus numeris absoluta: contra, si ante terminum na-

An vivus mortuusve natus olim ex Indiciis mere legalibus petebatur.

Super hac quoque nunc Medicorum Relationes postulantur.

Quæ formantur ex habitudine Nati.

 turalem

turalem editus, & membris quidem justa conformatione atque firmitate destitutis.

Quemadmodum enim prius perfectam minusque interruptam ejus nutritionem, & hinc vivacitatem adæquatam, innuit: sic posterius per exilitatem, teneritudinem ac flacciditatem membrorum suspicari concedit, defecisse in Utero gestato nutritionem atque augmentationem, per consequens vitalitatis robur. Quamvis aliquando etiam ejusmodi casus evenire possint, per quos nutritio illius cum ipsa vita brevi ante partum cesset, sicque carnosior & quoad singula membra firmatus, ac robustus satis editus compareat, pro vivo itaque habendus; quem tamen intra uterum jamdum vita defunctum aliæ circumstantiæ jubeant. In specie de nutritione integra atque vita Fœtus, instante partu testari creditur Funiculi umbilicalis habitudo, ratione cujus hic modo succulentus, candidior ac firmus, modo flavus, flaccidus, aridior & facile lacerabilis cernitur: quorum illud eum in Utero vivum, hoc emortuum innuat. Licet ex his formatum judicium aliquando fallat, dum nimirum idem Funiculus in vivo etiam edito minus rite deigatus, & aeris externi afflatum per aliquot horas tantum sustinens, faciem ejusmodi præternaturalem frequentius induit: contra brevi ante enixum seu sub enixu expirans fœtus succulentum & firmum præstat eundem, qui tamen de vita illius minime testari poterat. Porro in occasione tali attendi meretur, num Funiculus non deligatus multum cruoris fuderit? de quo si constet, vivum extitisse Partum, vero simile fit; secus, si parum ejus comparuerit, appulsu nempe sanguinis penes fœtum, in utero qui expiraverat, jamdum deficiente.

& iis; quæ gestanti obtigerunt.

Qualia momenta pro Fœtu ante sui enixum mortuo declarando plus certitudinis acquirunt, si innotescat, Matrem gestantem violentiam quandam evidentem, v. g. abdominis graviorem concussionem, lapsum, terrorem aut plura horum simul, fuisse perpessam, ponderis gravioris elevatione, inconcinno corporis motu ac tensione sibimet ipsi vim intulisse: qualibus ille modo subito enecatur, modo eousque saltem concutitur, ut lente demum fatiscat & emoriatur, Functionibus vitalibus plus minus successive fractis atque labascentibus. Quodsi interim ab illata cujuscunque generis injuria fœtus mortuus brevi exturbetur, nihil corruptionis aut putrilaginis in hujus cadavere deprehenditur: sin tardius & post aliquot demum dies excludatur cadaver, fracidum & putredine plus minus arrosum comparet idem. In utroque quidem casu violentia externa & animi commotio enormior fœtui exitium infert: saltem ut modo præcipiti magis, modo lenta, functionum vitali-

vitalium conturbatione ac interceptione hoc fiat. Favet his Responsum Facultatis Nostræ Anno 1699 d. 2. Ianuarii ad quæstionem: *an fœtus ex lapsu gestantis ancillæ intra uterum fuerit extinctus?* Eum equidem septimo aut octavo ante partum die statim, quo illa conciderat, vix decessisse, ideo, quod sine omni sqvalore ac fœtore prodierit: fieri tamen potuisse, ut ab allisione præcedanea debilitati motu evidenter fracto, ille nihilominus eousque superstes manserit, donec vespera partum proxime præcedanea, qua Mater horrore corripiebatur, animam exhalarit.

De cætero tunc mortuum enixam fuisse illam non inepte auguramur, si sub difficili partu hoc contigerit, sive nati infirmitas partum molestiorem reddiderit, sive sub illo hic imbecillior, & qui enixui laborioso ferendo minus capax, suffocatus perierit, sive partum brevius longiúsve Hæmorrhagia insignis antecesserit. Alias vero fœtum mortuum gestari conjecturamus, si per plures dies nihil ejus motus consveti senserit Mater aut adstantium quædam, ventrem hujus manu calida complectens, ac si exclusus aliquid fracedinis spiret: sicut contra eum vivum natum colligimus, si partui mox supervenientes calidum aut tepidum, hoc est, omni vitalitatis charactere nondum privatum, deprehendamus illius corpus; dum emortuus, mox frigescit,, aut potius actu friget, nisi in ipso enixus momento expirarit. Etsi cuncta hæc documenta non demonstrativa, sed vero similia tantum, veniant dicenda; nisi forsan pulra horum in uno casu concurrant: i. e. vivum mortuumve partum exclusum Medici asserunt, secundum illa, quæ in prægnantibus ac natis communiter fieri norunt, adeoque de credulitate solum, non de veritate, hactenus deponunt, ad testandum si requirantur. Atque hoc quidem iis indulgent Leges, earumque Interpretes, in causis nempe, quæ in sensus minus incurrunt: qualem præsentem omnes saniores sine dubio pronunciabunt. *Mortui fœtus signa.*

Donec haud adeo pridem nonnulli Medicorum, in eliciendis ac formandis ex una alterave observatione seu experimento anatomico hypothesibus & aphorismis universalibus nimis præcipites sibimet aliisque durius & difficilius hoc referendi onus contraxerint. Nempe ex *Galenis de usu part. 6.* & hujus quibusdam Commentatoribus intelligentes, compagem Pulmonum in Fœtu rubram, densam ac ponderosiorem, in edito subalbam, raram ac levem, deprehendi. Porro ab *Harveo, Highmoro, Th. Bartholino* ac *Thrustono* edocti, per ponderis illam disparitatem Pulmones Fœtus, integros æque ac dissectos, si aquæ committantur, submergi, Nati contra fluctuare seu supernatare, ex dicta Visceris hujus supernatatione ac præcipitatione, An infans, mortuus *Ex Pulmonum Nati diversa conditione Vivum mortuumve quidam augurantur.*

 oblatus

oblatus, talis, vivusve, partu exclusus fuerit, decidere sibi præsumpserunt. De quali tamen Experimento hujusque concludendi vi sicut olim quædam incidenter disserui, ita hoc infallibile & sufficiens omnimode, pro dubio præsente dirimendo, & pro Infanticidis convincendis aut exculpandis, satis fida argumenta suppeditare, adhuc ambigo, atque prolixius nunc declarare contendam.

Negant hanc Pulmonum disparitatem nonnulli.

Inquisiturus ante omnia in Experimenti ipsius veritatem seu certitudinem, nimirum an pulmones fœtus mortui compactiores ac rubicundiores, vivi nati rariores ac albicantes, semper, cernantur? Ubi primam dubitandi rationem subministrat *Charleton* in *œconom corp. animal.* qui se multoties expertum tradit, nullam ejusmodi coloris differentiam in pulmone fœtus ac nati reperiri: cui sub certis conditionibus suffragatur *Diembrock anat* l. 2. c. 13. autopsia edoctus, usque ad quintum mensem cum dimidio circiter pulmonem fœtus rabicundum & mediocriter densum reperiri, postmodum vero cum paulatim mollescere, rariorem & coloris subpallidi magis cerni, quod suum assertum duplici comprobat exemplo. Sc. in cadavere mulieris gestantis septimo mense præter propter gravidæ se offendisse fœtum, cujus Pulmonem equidem minus turgidum, ac in natis, mollitie tamen atque colore ab horum pulmone parum distinctum invenisse & coram compluribus Spectatoribus demonstrasse. Pariter in Fœtu maturiore ac perfecto, paulo ante partum in Utero extincto colorem Pulmonum equidem rubicundum magis, quam in nato, ast simul, nonnihil variegatum seu cinereum, mollem tamen & adeo spongiosam ejus Substantiam, ut aquæ injectus minime subsederit, sed natarit, observasse. Ex qualibus observatis inferre licereret, Criterium Modernorum, quo pulmones rarioris texturæ, pallidiores & aquæ innatantes infantis esse qui a nativitate vixit; densiores, rabicundas & submergentes illius, qui in utero obie- at, lubrico & infirmo satis gaudere fundamento: adeoque tantæ molis ac onderis negotium in eodem haud locandum venire. Imo quamvis hæc hænomena, contra Charletonum & Diemerbroeckium, firmioris veritatis dmitterem, non levia tamen sunt, quæ applicationem eorum difficilem reddunt: ita ut Experimentum hoc quæstioni, an fœtus in utero respiret, & an editus in lucem respirarit? discutiendæ probabile satis argumentum præstet, vix tamen certo & infallibiliter per idem determinari queat, an natus in utero, an extra uterum, obierit, seu manu violenta interfectus fuerit? ut quidem hactenus sibi nonnulli Medicorum persvaserunt.

Experimentum de pulmonum disparitate fallit.

Quale quid tamen quo evidentius evadat, Experimentum illud bifidum membra-

membratim trutinare tentabo, proin *Primo* disquiram: *An ejus, qui post sui enixum respiraverat, Pulmones in aqua semper fluctuent?* Seu, *an Infantem,* *Pulmones sibi excujus cadavere tales extracti, vivum editum, hinc post partum demum vel* *nati non semsponte expirasse, vel enecatum fuisse, certo asserere liceat?* Quam sane hypo- *per fluctuant.* thesin mox dubiam reddit hoc, quod mortui quoque nati pulmones compactiores & submergentes inflatione ab extra facta ad natandum facile disponi queant: dum non tantum catulorum mortuorum exsectorum pulmones levi aeris inhalatione me eousque, ut natarint, expandisse memini, sed in Cadaveribus quoque recens natorum mortuorum infantum, propter Infanticidii suspicionem hinc inde dissectis, mihi atque adstantibus idem præstare ac cernere contigit, testaturque idem *Reyerus miscell. Nat.curios. dec.1. ann. 6. obs.* 202. ut qui fundum prius petierint, pulmones, per Tracheam inflati ac distenti, post expressum iterum omnimode flatum, natarint, nec mergi potuerint. Argumentum hoc credit indubitatum allegatus Scriptor ad convincendas Infanticidas & indagandam veritatem, An infans in utero mortuus, vel post partum demum quocunque modo occisus? Ego inverto, hocque ipso experimento autoritati natatus pulmonum multum detrahi, ajo: dum *Arte licet ad* arte adigere conceditur pulmones in Utero mortui & alias submergentes, ut *natatum disnatent*, adeoque partum perperam & contra rei veritatem vivum innuant; *ponere pulmones.* qualem Fallaciam *Böckelman* quoque, penes *Blanckartum Collect. physico med. cent.* 2. *obs.* 92. metuit. Ejusmodi siquidem casum nunquam dabilem seu impossibilem omnino nemo prudentum asseverabit, quin ipsa Mater nati, pia satis & tenerrimæ Conscientiæ, per στοργὴν quo hunc debiliorem & syncopizantem mortis faucibus eripiat, ori ejus aliquid auræ inhalet; prout ab Obstetricibus in ejusmodi casu ancipiti, cum evidente aliquando ejus emolumento & resuscitatione inopina, fieri solet: sicque ante enixum vere mortui pulmones, in sui propriam necem, explicet, seu ad natandum componat, i. e. vivi nati Pulmonibus similes reddat.

Quod ne gratis plane augurari seu fingere videar, ad ipsam Experientiam provoco. Nimirum aliquot elapsi sunt anni, cum ab Amplissimo hujus ur- *Exemplo hoc* bis Senatu in pagum vicinum evocarer, ut de nati cadaverulo, an culpa ma- *comprobatur.* tris forsan perierit? renunciarem, Accedens non tantum ex hujus, sed Obstetricis quoque, quæ ipsi in partu opem tulerat, ac cœterarum adstantium relatione intelligebam, Fœtum non modo aliquot ante partum horis in latere, ni fallor, sinistro Matris sine omni motu & in glomum quasi convolutum jacuisse, sed mortuum quoque, h. e. sine motu aut quovis alio vitalitatis indicio,

eductum fuiſſe: niſi, poſtquam eadem Obſtetrix, quo illi, quantum poſſibile, ſuppetias ferret eumque forſan ſuſcitaret, hujus faucibus ſpiritum fortiore conamine inhalaret, bis adhuc exhalare viſus fuerit. Noſmetipſi cernebamus corpuſculum Partui perfecto & maturo per omnia ſimile, ejus Funiculum umbilicalem hinc inde putrilaginoſum (qualem corruptelam in Secundinis etiam remotis aſſerebat Vetula) totum habitum marcidum & flaccidum maxime, nullam vero illatæ violentiæ notam obſervabamus. Unde Obſtetrici ſubſcribere jubebamur, & quidem per phænomena recenſita, mortuum hunc partum prodiiſſe, quem Mater, Obſtetricem ipſammet accerſens, celare noluerat. Interim, quo etiam hac occaſione Controverſiam illam, de innatantibus ac ſubmergentibus pulmonibus recens natorum per autopſiam ventilarem, e Thorace tenello hos extractos, ſatis albicantes, aquæ injiciebam, cui ſupernatabant, Fœtus nihilominus ante partum mortui: ſine dubio, quod inhalatione Obſtetricis explicati & rarefacti fuerint. E. quod quæſtionis erat, hactenus negatum, Pulmones in utero defuncti aliquando aquæ ſupernatant: neque præſens eorum ſupernatatio præjudicio contingere poterat Noſtræ, de Infanticidio quamvis ſuſpectæ.

Objicitur alia obſervatio.

Equidem contrarium dictis innuere videtur Obſervatio, Diſſertationi *Zelleri, Profeſſoris Tubingenſis*, cujus Inſcriptio: *Infanticidas non abſolvit, nec a Tortura liberat, nec Reſpirationem fœtus in utero tollit, pulmonum in aqua ſubſidentia*, inſerta: Qua Vituli vivi nati, ſubmergentes tamen Pulmones, niſu quamvis inflationis fortiore, omnimode & ad natatum usque diſtendere haud licebat. Verum ſingulari & individuali ſtructuræ, ni forte præternaturali habitudini, per quam ad commode inflandum illi minus apti exiſtebant, hoc in acceptis ferendum videtur: qualem exin ſuſpicari jubemur, quod animal hoc poſt partum crebrius anhelarit, pulmones tamen ejus ad fundum vaſis, aqua repleti, ſe præcipites dederint, lobulorum horum quidam muco turguerint & craſſioris compagis extiterint. Adeo ut, etſi in uno alterove ſubjecto hujusve Pulmonibus non æque prompte ſuccedat ejusmodi inflationis conatus, in plerisque tamen quia eam non fruſtra molimur, per illam ambiguam reddi experimenti venditi autoritatem, prudenter judicamus.

In partu hærens Fœtus aliquid aeris admittere poteſt.

Præterea numne per Dyſtociam aliquando fieri valet, ut ruptis membranis, Fœtus, in utero aliquandiu adhuc commoratus aeris tantum per Vaginam & Uteri orificium admittat ac Pectore recipiat, quantum ad Pulmones ejus tantisper explicandos ac natatiles reddendos exigitur, mortui nihilominus exturbati? Cui conjecturæ litare quoque deprehendo illos, qui penes *Blanckartum l. a.* Ruyschio, Medicis Trajectinis, Lugdunenſibus &

Böckel

Böckelmanno, Experimentum de fluctuantibus ac decidentibus pulmonibus pro vivo aut mortuo nato, admittentibus atque comprobantibus, contradicere contendunt. Quibus quamvis per omnia assentiri nolim, nec tamen *Böckelmanno*, dum l. a. aeris ejusmodi subingressum rationibus quibusdum impossibilem plane reddere conatur, æque subscribere possum: quatenus fœtum sub difficiliore enixu quandoque sensibiliter satis anhelare contingit, sive vivum, sive mortuum postmodum prognatum. Neque Hypothesis Cartesiana & Svvammerdamiana, de aeris ad Uterum ac fœtum impulsu denegato, quam nihilominus *Böckelmannus* omni dubio superiorem ait; nec, quasi Uterus, post effluxum aquarum a secundinis ruptis in se cedens atque constrictus, fœtus Thoracem eousque comprimat, ut spatium pro admittendo aere undique intercludat, asserto illi destruendo par erit: postquam ille impulsus aeris, pro respiratione formanda, dudum jamdum explosus legitur; conniventium vero parietum uteri renitentia vix tanta, quin a fœtus agitationibus illi aliquantum explicari, sicque lateribus seu thoraci ejus ampliandis & aeri Vaginæ propinquiori locus atque aditus aliquis parari queat. Potissimum cum *Overcamp œconom. animal c. 121.* qui strenuum alias Promachum illius experimenti se gerit, concedat ac fateatur, quandoque partus in utero defuncti pulmones aquæ supernatare: si nimirum hic sub ipso enixus conatu, post Respirationem aliqualem, mortem obierit; seque in una fœmina quatuor ejusmodi partus observasse, tradat.

Fallit experimentum, si pulmones ad putrilaginem inclinent.

Porro nec adeo fidum seu tutum erit hoc fluctuationis ac subsidentiæ Pulmonum experimentum, si putredine jamdum in cadavere inchoata illud tentetur: dum per hanc ejus, qui nondum respirarit ac mortuus natus, pulmones forsan ad fluctuationem eousque immutari & disponi valent, mediante scilicet rarefactione illa, quam Putredo cadaveribus cunctis horum que membris mollioribus præstat, ut quæ horum aliquandiu in profundo aquarum hæserant, tractu temporis in sublime earum ferri bisque supernatare in vulgus innotescat. Qualem putredinem tamen, quia cunctis, natorum cadaveribus haud parem concedo, nec eundem ejus semper effectum facile largior: quinimo, observationibus ejusmodi convictus, quibus post partum difficiliorem hujusque conatus aliquot dierum frustraneos editi tandem fuerunt infantes mortui, in quibus fracedo patrilaginosa satis evidens, pulmo nihilominus horum, aquæ commissus, mox fundum hujus petere cernebatur, ut casum tantum dabilem, & qui cautos in decernendo hoc negotio arduo nos velit, non perpetuæ existentiæ atque necessitatis, me adduxisse, Lectorem advertere æquum ratus sum.

Nolo

fallax testatur idem Vagitus uterimus.

Nolo hujus loci facere Vagitum uterinum, quem ab ipsis gestantibus & amicis harum observatum annotarunt diversi Scriptores a *Sennerto prax. lib. 4. part. 2. sect. 5. cap. 8* recensiti; quibus ex modernis *Timæum 8. cas. med. 24.* & *Bartholinum 1. hist. 1.* addo. Hisque eo promptius subscribo, quod *Boyle de vi aer. elast. exper. 41.* minus absurdum credat scribere, grandescentem fœtum forte obscuram quandam Respirationem exercere: ideo quod non vana fabula sit, Infantulos in uteris matrum aliquando auditos fuisse vagientes, hocque exemplo Dominæ cujusdam comprobet. Meminique ipsemet, quandam Theologi Nostræ Universitatis & Ecclesiæ Archidiaconi Uxorem, anno 1684. gestantem tale quid penes se aliquoties & memet ipsum illi assidentem, percepisse: quacunque demum ratione hoc evenerit. Sub ambiguo interim relinquitur, an levis hæc in Embryone quodam facta Pulmonum agitatio hos eousque disponat, ut partu edito aquis supernatent: cum nec exclusorum & aliquandiu extra Uterum viventium Catulorum pulmones vel sponte mox se expandant, vel Aeris per tubulum seu arte facta inflatione, adeo facile semper explicari posse, Experientia doceat. Hinc, quia Ejulatus ejusmodi uterini rarius accidunt, nec penes nefarias meretriculas ullo testimonio certificati, nec forte ad natatiles reddendos pulmones sufficiant: parum defensionis sibi hæ ab illis promittere poterunt.

Nec levior pulmonum in nanis agitatio forsan pulmones natatiles reddit.

Hæc erant momenta quæ Fluctuationis pulmonum super aquam testimonium de nato vivo suspectum innuunt, quibus nunc talia subnectam, quæ alteram illius famosi Experimenti partem fallacem pariter, hincque factam illationem infirmam ac minus concludentem reddere videntur; i. e. ex sola Pulmonum recens nati submersione, hunc ante sui enixum mortuum, seu in partu & post partum eundem non vixisse, concludi haud posse. Nec vitio ac temeritati mihi vertent illi Medici horumque Collegia, quæ eam fœtus ante partum exhalantis signum perpetuum ac certum asserunt, quod eorum sententiæ non adeo prompte assentiar: qui causam sanguinis arbitrio ejusmodi suspecto submittere & rem ancipitem atque arduam levi ac fallaci Experimento dirimere nolo, argumentis seu dubitandi ad minimum rationibus haud exigui vigoris admonitus; quarum nihilominus solutionem si ex aliis intellexero, eorum cogitatis subscribere minus refragabor.

Submersio pulmonum etiam fallit in nato mortuo asserendo.

Scilicet primam traditioni huic Scholarum erroneæ occasionem dedisse puto theorema, quod ingentis autoritatis ac fidei catholicæ hactenus visum fuit Naturalis scientiæ Doctoribus plerisque, *Vitam & Respirationem paribus passibus ambulare*, seu juxta *Galenum 6. de loc. affect. c. 5. Spirationem a Vita, & Vitam*

Falsum dogma, bitum natum mox &

Vitam a Spiratione, separari non posse; adeo ut viventem non spirare, & semper respirantem non vivere, sit impossibile. Cui tamen dogmati tantum tribuere vix valeo, quin *Vitam in recens natis Respiratione priorem* seu *aliquando etiam sine hac, existere*, asseram, proin illud precarium maxime dicam. Quatenus per observationes, Muliercularum quoque, evidens est, quas suas etiam olim faciebat *Facultas Medica Wittebergensis Nobilissima* in causa seu suspicione infanticidii aliquando renuncians, adeo debilem atque infirmum interdum excludi partum, ut omni Sensu, Motu ac Respiratione per aliquot momenta seu notabile tempus, destitui videatur, hic non, nisi variis vellicationibus, fomentationibus, Vini, Spiritus Vini & aromaticorum liquorum adspersionibus, instillationibus ac inhalationibus plus minus medicatis demum excitetur, & ejulatu primo aeris primam admissionem testetur. Hunc sub tali statu, i. e. sine omni sensu & motu, (nisi quod in arteriis ejus patentioribus, v. g. umbilicalibus levis quædam micatio sentiatur) hinc sine respiratorio quoque, quis non mortuum diceret, quem tanto molimine nihilominus resuscitare attentat, & feliciter sæpe suscitat, seu latentem & quasi syncopizantem vitam in apricum ponit? cum hujus formalitas animæ & corporis sit connubium, quo semel soluto aut denegato illa haud redit, nec ullo modo revocari potest. Hoc est, quamvis sensus atque motus, functiones vitales, in nato aliquando deficiant, vita nihilominus interim, seu unio illa animæ & corporis actualis, erit concedenda, & quidem ex functionibus vitalibus post liminio conspicuis: perinde ac Fœtus, si Secundinis obvolutus nascatur, aliquando aut nihil omnimo motus sensibilis exerit, aut Thoracem saltem minus movet. Perconsequens falsum, quod vulgo supponitur, omnes Natos statim ab ipso Partus momento respirare. Quod argumentum laudata *Wittenbergensium* Facultas pariter admittens in Causa Annen Voigtii, hujusque Matris, in Præfectura primum Pegaviensi, hinc Lipsiensi, ventilata, die 30 Augusti Anno 1684 ita decernebat: Wir können aber nicht davor achten daß dieses (submersio nempe Pulmonum) ein indubitatum und universale argumentum sey / wodurch so gar gewiß bewiesen werden könne / es müsse das Kind ante partum in Mutter-Leibe verstorben seyn. Mann könte endlich wol ex præsuppositis schliessen/ wenn eine Lunge in Wasser sincket / so hat dieselbe noch keine Lufft in der Welt geschöffet/ Aber es folget nicht alsbald / daß es müsse in Mutter Leibe gestorben seyn. Sintemal so wol in / als nach/der Geburth ein lebendig Kind kan ertötet werden / ehe es Athem holet 2c.

semper respirare rare

Natus etiam Bibit sine respiratione.

Vere E. vivum, utut nondum respirantem, ejusmodi tenellum si mater

impia manu truculentiore perimat, seu perire concedat, Pulmones ejus cernes compactiores, sanguine uberius perfusos, ponderosos, hinc aquæ submergentes: non mortui tamen, sed vivi, nati, quamvis nondum anhelantis, Organum. Nec adeo inepte plane in ejusmodi casibus ancipitibus nostrates Mulierculæ agunt, dum, ut superius tradidi, Nati ad sensum mortui, seu non mox respirantis, faucibus halitum potentius immittant, sicque eundem resuscitent, Forsan quod hujus sanguinis motus vitalis absque elatere accessorio, seu impulsu ab extra, quem ab atmosphæra liberiore expectabat, pro hoc tamen admittendo vel recipiendo, Thoracem, præ summa virium imbecillitate & per aeris externi incumbentis gravitatem, nondum sponte explicare poterat, fere succumbens, ab illius paulo potentiore atque ad Tracheam maxime directo impulsu aut inhalatione alterius levetur, sicque sensibiliter quasi reviviscat partu exclusus. Porro, sicut Natus imbecilior aliquando non æque prompte respirat, ita nec vegetior Elatere aereo externo semper forsan adeo opus habet, ipsique & fluido ejus vitali aliquantisper exagitando, seu hujus undulationi intestinæ ad tempusculum perpetuandæ motor internus a Matre deciduus seu impressus præsto est. Simile quid hic fieri concipiendum, quod in Hystericæ ac Hypochondriacæ suffocationis nonnullis speciebus & Animi Deliquii gradu intensiore contingere observamus, in his nimirum affectibus inspirationem aeris evidenter interpellari: adeo ut ad tempus notabile satis, sine vitæ cum morte commutatione aliquando carere valeat Æger Anhelatione sensibili, quod nulla, prout sermocinari amant, ejus in ejusmodi casibus urgeat necessitas. Qualem nihilominus Hominem nemo sanæ mentis mox pronunciabit exanimem, Calore & pulsu aliquali, tanquam vitalitatis indicibus, adhuc præsentibus, &, si non plane integris, certe haud omnimode abolitis: ut vel a posteriore concludimus, quod ille aut sponte ad se redeat, aut adminiculis congruis restituatur.

Nec aere forsan semper mox opus habet natus.

Perinde nempe, ac per Experientiam advertere licet, Catulos aliaque animalia, mox a partu & antequam spirarint, etsi teneriora, longe difficilius strangulari seu suffocari præ illis, quorum fauces aliquali demum ab enixu intervallo & Respiratione jamdum inchoata constringimus: quod sine aeris externi usu, per motum vitalem, sanguini connatum, aliquandiu superstites durare possint, comprobante hoc duplici Observatione, cujus olim aliquando ex Actis Forensibus mentionem feci. In prato nempe agri Torgaviensis Anno millesimo sexcentesimo decimo nono puellam enitebatur

Mere-

Meretricula quædam, quam, ut occultaret, vivam in humum vicinam defodiebat, vivam nihilominus posthac Prætor protrahebat. Pariter Anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto Parentes, quam ex nefario coitu genuerant, Filiam natam mox pannis ac linteaminibus obvolvebant, scrobi in horreo ad profunditatem pedis effoso imponunt, terra hunc opplent & spicarum avenacearum mergitibus cooperiunt: quæ tamen misella stupendo Fato, post septem horarum intervallum incolumis ac viva eruta ac protracta fuit, & parentes a crudeli Infanticidii flagitio hujusque supplicio liberavit. Atque hujus constitutionis seu texturæ, Utero & Involucris suis vere vivus exclusus, Partus extra omne dubium pulmones retinebit compactiores & aquæ minus supernatantes: minusque perpetuum reddet assertum triviale, vivi nati pulmones super aquas fluctuare & nunquam submergi. *Exempla natorum & sepultorum sine Vitæ dispendio.*

Me vera scribere, non mera speculatione fingere, recensita, quemlibet docebit Experimentum sequens, modo in hujus administratione circumspectiorem ac frequentem se præstet: cum non æque feliciter succedant tentamina hujus gratia adornata, quod expertus moneo. Præsto sit Canis aliudve animal partui quam proximum & catulorum enixus patienter expectetur, editorum vero Guttur mox, antequam spirare videantur, funiculo constringatur: qui vivi nihilominus inter strangulandum varias corporis agitationes & oris rictus convulsivos edent ac formabunt, dissecti in pectore Cor satis potenter vibrans & Pulmones compactiores ostendent, & hi perinde, ac non natorum & vivorum, ad aquæ, cui injiciuntur, fundum præcipitabuntur. Non dubitabit de rei hujus successu & Experimenti fide quispiam ideo, quasi Catuli omnes, statim ac utero & Membranis exclusi necessario respirent, qui *Boylii, de vi aeris elast. exper. alleg.* evolvet: ubi Catulos quosdam, antequam respirarint, se dissecuisse commemorat, in quibus Cordis motum, quamvis non adeo evidentem, observarit: & vix frustraneos experietur suos conatus, si modo celeriter & dextre satis operatus fuerit. *Observatio in catulis vivis pulmonum submergentium.*

Accedit, quod luctuosa satis aliquando testatur Experientia, Funiculum Umbilicalem Collo Fœtus nascendi præter naturam ac ita circumvolvi, ut in ipso hujus enixu incongrue tensus, imprimis si rudior Obstetricis manus su pervenerit, illum brevi aliquando extinguat. Per modum constrictionis canalis pneumonici atque stangulationis hoc fieri, Muliercularum turba sibi persvadet: de quo tamen dubitare faciunt illa, quod aeris usu & reciprocatione hactenus destitutus, eodem aliquandiu adhuc sine Vitæ dispendio carere valeat, & Catellos sine respiratione vivos exclusos injecta chorda difficulter *An funiculus umbilicalis collo fœtus circumvolutus non strangulando enecat.*

 ad

admodum ſtrangulari, modo dictum fuerit: quin potius ſolum Funiculi umbilicalis tenſionem ac compreſſionem, ſub ejusmodi circumvolutione inevitabilem, partui proximum enecare, probabile ſit. Provoco, pro hoc meo aſſerto comprobando, ad aliam Obſtetricantium obſervationem: ſcilicet ſi quocunque modo, ac ſine ulla Colli conſtrictione, Funiculus Fœtui antevertat, ſeu Capti hujus promineat, niſi mox reponatur, ei valde detrimentoſum hunc evadere. An diſcriminis hujus cauſam cunctæ harum æque intelligant, disquirere nolo, auguror ego, a prolapſu Vaſorum umbilicalium præmaturiore infantem ideo brevi extingui, quod Sanguinis materni motus ad illum per compreſſionem, inter Genitalia parturientis & hujus Caput neceſſario, inprimis ſub reiteratis ac ſingulis partus doloribus factum, intercludatur: quo tamen, donec reſpirarit, carere nequit. Quid proin dicendum foret: ſi Pariens forſan ἄςοργος, aut huic obſtetricans imperitior, aut complex truculentior, eundem Funiculum vel ſtrictius tendendo, vel minus decenter reponendo, vel quamcunque vim ipſi inferendo, huic, qui vitam anhelat, necem inferat? Quale quid pariter metuendum, ſi Caput, in partu conſtituti, aut a Parturientis, piæ alias, agitatione ac ſitu inconcinno, aut ejusdem Obſtetricis rudiore contrectatione, aliquando lethaliter conquaſſetur, dum enixum illius juvare intendit, aut mentitur earum utraque, & mortuum excluſum dejerat. Numne, quod in ejusmodi caſu Pulmones aquæ ſubmergentes facinoroſas has ab Infanticidii crimine liberent, aſſerere, temerarium ac impium foret.

Potius, quod præter modum tendatur & comprimatur idem.

Porro Experimenti hujus de natatu ac præcipitatione Pulmonum fidem ſubleſtam reddit, quod unius ejusdemque Infantuli Pulmonis fruſtum ad fundum aquæ feratur, alterum eidem ſupernatet: quale quid ſe quoque advertiſſe perhibet *Craanen de hom.* c. 30. ubi ſcribit, Iudices hac in parte maxime falli poſſe, ideoque Medicum advocatum, ut ſuam hac de re dicat ſententiam, prudenter circumſpicere admonet, ne innocentem matrem puniri faciat. Cum ſæpius contingat, quod vivi etiam nati Pulmo per primam ac brevem reſpirationem, non quoad totam ſui compagem æqualiter mox infletur, ſed ſecundum aliquam tantum ſui partem; & ſic, quamvis quædam ejus pars, quam aer nondum ſubiit, fundum peteret, in aquam conjecta, vix tamen inde ſequi, Infantem mortuum in lucem fuiſſe editum. Proin omnes Viſceris hujus Lobos diligentius contrectandos ac ſingulos in partes conſcindendos monet, quæ aquæ ſucceſſive commiſſæ ſi omnes fundum petant certo demum & infallibiliter innuant fœtum ante partum mortuum fuiſſe; quam primum vero aliquam ejus partem aere inflatam & ſupernatantem viderit, fœtum per momentum aliquod extra uterum reſpiraſſe ac vixiſſe pronunciat. Et contin-

Non omnes Pulmonum partes æque fluctuant aut ſubmerguntur.

gere

gere aliquando posse, pergit, ut quorundam natorum Pulmones, non, nisi difficulter, inflari valeant, extra uterum nihilominus Infantem vixisse, quamvis pulmo aerem, propter anomalam sui conformationem non admittat. Quale quid in Vituli vivi nati Pulmone observatio *Zelleri* l. a. docet, sc. hunc non nisi, repetito ac potentiore conatu fuisse distensum, & in aqua subsedisse. Verum eidem ambiguitati hæc *Craanii* immergitur cautela ac totum, hactenus prolixius ventilatum Experimentum, decisivum quod vulgo sibi persuadent: postquam hoc ab utraqne sui parte fallere, partim dictum, partim ex sequentibus constabit. *Pulmones quorundam recens natorum æque distensiles.*

Horum primum erit Quæstio, superioribus annis disquisitioni Scabinatus hujus loci Electoralis exposita, ubi Infanticida facinus primo pertinacius diffitebatur, favebantque illius negationi Pulmones Nati, in aqua submergentes, huncque in Utero defunctum (ex hypothesi communi) innuentes: postmodum nihilominus, se Partum vivum enixum fuisse eundemque enecasse diserte fatebatur, & ad ultimum usque supplicium constantissime asseverabat. Addo huic binas observationes a *Zellero l. a.* productas, quarum una Vitulum concernit, qui post sui partum per dimidium horæ crebrioribus & evidentiore Iliorum motu reciproco, qualis circiter equorum delassatorum, se respirantem ac viventem stiterat: cujus Pulmones nihilominus aere inflato mediocriter distenti, aquæ dum committebantur, instar lapidis ad fundum vasis fuerint præcipitati ac demersi. Alteram ex Actis Forensibus Infanticidii ac Nepoticidii suspicionem involventibus, & *Amplissimæ. Facultatis Juridicæ Tubingensis* disquisitioni expositis, idem Scriptor recenset: ubi in Fœtu post fata & sepulturam clandestinam denuo eruto & Inspectioni Medici commisso, Pulmones reperti fuerunt, qui aquæ injecti, hujus fundum petierint. Matre quidem primum, ex Aviæ relatione, asserente, Natum post partum aliquoties vagivisse, eadem Avia, quæ Filiæ seu Matri parturienti adstiterat, hoc diffitente & Fœtum mortuum dejerante: donec tandem sub examine rigorosiore illum vixisse seque misellum vivum atque ejulantem tumulasse, utraque confessa fuerit. *Pulmonum vivorum submergentium exempla.*

Quibus ita se habentibus Experimentum hoc solitarium seu merum, ac hactenus adeo jactitatum, ut nonnullus illud *argumentum indubitatum ad convincendas ac defendendas Infanticidas* proclamarit, minus potens deprehenditur, annuente *Collegio Medico Wittebergensium* in causa pari, cujus superius mentio facta fuit; nisi alia huic combinentur phænomena seu indicia, illi robur addentia seu plus verisimilitudinis conciliantia. Quod advertentes *Fallit E. hoc experimentum de Pulmonibus natantibus.*

 tes

tes cautiores ita concludunt; Subsidentiam pulmonum in aqua Signum equidem præstare Infantis in utero seu ante partum denati, sicut eorum Fluctuationes vivi nati: neutrum tamen illorum universale argumentum existere. Sub qua etiam circumspectione in casibus hujus generis *Facultas Nostra* semper hactenus respondit quæsita, Anno v. g. 1701 die 18 Iulii a Commissario Ducali Ienensi, in puncto inculpati Infanticidii Uxoris Paul Lorbers / quod, etsi communiter tradatur, Infantem, cujus Pulmones aquæ supernatant, vivum prodiisse & respirasse; hoc tamen firmum signum, seu ex quo tale quid semper ac universaliter inferendum, venditari minime posse. Quin potius aliquando suspicari detur, illos rarefactos & natatiles redditos per inhalationem aeris in fauces mortui nati, quam Mater simplicior & anxietatibus gravioribus obruta pro suscitando hoc forte susceperat. Dum ex Actis imprimis innotesceret, paucis ante Partum diebus eandem gravius lapsam ac ab illo tempore penes Maritum & Mulierculas diversas de torminibus atque cruciatibus ventris conquestam fuisse, hunc simul subsedisse ac ad Hypogastrium fœtum devolutum fuisse, ejus motum omnino cessasse hincque ex Lapsu potius gestantis illum in Utero periisse; Concurrente forsan insimul partu difficiliore, sub enormiore atque anxiosa matris jactatione & animi deliquiis, & quod neminem in labore hoc opitulantem habuerit genitrix: interim violentas has vasorum Fœtus rupturas, cruoris extravasationes, hinc Suggillationes Integumentorum Capitis, Colli &c. necem patrasse.

Dubii hujus generis casus Dubius magis occurrebat Casus die 20. Novembris 1705. Annen Dorotheen Gelhorn / concernens, de quo ita sentiebat Nostrum Collegium. Favere equidem Inquisitæ, quod Infans octimestris hincque debilior visus fuerit, & vel ante enixum, vel in hoc, vel brevi post, dum illa Syncope fortiore correpta & omni ope destituta, occumbere valuerit: Supernatationem pulmonum conjecturam suggerere, Fœtum vivum editum fuisse ac respirasse, quod non adeo diu sub partus conatibus hæserit, brevi tamen expirasse. Nec in Matrice a Parturientis laboribus durioribus & motibus vehementioribus, quos Defensor accusarit, eum enecatum fuisse, inde colligi, quod nulla uteri Hæmorrhagia, ut in casu ejusmodi fieri solet, motibus his supervenerit. Neque Funiculum umbilicalem flaccidum & exsuccum infirmitatem & immaturioris Fœtus obitum in utero necessario indigitare: quod natus, postquam aliquandiu sub terra defossus jacuerat, demum lustratus fuerit, ubi per prima corruptionis rudimenta flaccidus evaserit ille. Quin potius, propter indicia hæc incerta sibique contradicentia in dubio relictum fuerit, An Infans

fans hic vivus mortuusve natus, ſeu an violenta manu interemptus fuerit. Similis argumenti Quæſtio Collegii dicti judicio exponebatur 7. Octobr. 1707 ad quam ſequentibus reſpondebat. Cum natus vix Septimeſtris videretur, Geſtanti paucis ante partum diebus inſignis Uteri Hæmorrhagia ſupervenerit, pulmones illius maximam partem in aquam demerſerint, Cadaverulum ſcybalis ſuis defœdatum, corruptionis putrefactivæ notæ, v. g. cuticulæ in facie ſeceſſus, Cerebrum fluidius & quaſi deliquatum, in Sectione annotatæ fuerint; veroſimile quidem videri, illum mortuum Utero fuiſſe excluſum: quia nihilominus Partus ſeptimeſtris quoque vitalis cenſeatur, nec omnis Uteri fluor cruentus Fœtum neceſſario enecet, ſubmerſio pulmonum eum quidem nondum reſpiraſſe, minime tamen nondum vixiſſe, teſtetur, nec Stercorum ante partum excretio infallibile intra Uterum mortui ſignum (dubium ſiquidem maneat, num in præſenti caſu cadavera adhæreſcentia ante, aut poſt, partum ille excreverit) incertum pariter, an putredinis illud primordium in utero, aut extra eundem, ipſi evenerit, dum quarto demum a partu die inſpectio facta fuerit, ſuggillatio Capitis enormior, violentiam non Cadaveri, ſed viventi corpuſculo, illatam augurari faciat; probabilius judicandum fore, partum illum mortuum neutiquam, ſed viventer, fuiſſe excluſum. Anno 1702. d. 6. Febr. Facultatis Noſtræ ſententia itidem de Infante, ex Fœmella Stemmatis generoſioris nato, & in Cloacam dejecto, ab hujus defenſore rogabatur; num ſcilicet ex Specie facti hujusque circumſtantiis infanticidium violentum ſuſpicari liceat? qualem ſequentibus pronunciabat. Ecchymoſin Integumentorum Calvariæ & Meningum, in Relatione Medica deſcriptam vivum natum indigitare, ideo, quod ejusmodi cruoris ad interſtitia & compagem dictorum Involucrorum extravaſatio ſuggillatoria in Cadavere neutiquam fieri poſſit: hocque per Pulmones illius in aqua fluctuantes magis confirmari.

Annecto his ſingulare & rarioris forſan obſervationis exemplum, ex Actis Inquiſitionalibus in puncto Infanticidii, cujus proſtibulum quoddam Dresdenſe accuſabatur, depromptum. Nati Thoracis integumenta molliora, ſpongioſa & ſero turgida, inſtar eorum, qui Anaſarca laborarunt, a Medico & Chirurgis Sectionem Cadaveris adminiſtrantibus, deprehendebantur, Thorax totus aqua ſcatebat ac Pulmones rubicundi, compacti atque exiles ad ſpinam dorſi reclinati ſeu coacti: qui dum aquæ injiciebantur, protinus ſubmergebant, nullumque violentiæ extrinſecus illatæ comparebat ſignum, quin Funiculus umbilicalis quoque integer, non avulſus, ſed

ſed Placentæ adhuc annexus ſeu continuus. Negabat, Facinoroſa primo Fœtum vivum ſe fuiſſe enixam, diffitebatur proin Infanticidium: Tormentis vero admota fatebatur & aſſerebat utrumque, quod paulo poſt, ab his liberata, magna denuo conſtantia negabat. Cujus etiam ſub Tortura facta confeſſio vel ideo dubia & hujus cruciatibus extorta videbatur, dum ejulaſſe ac vagiiſſe editum ſimul dixerat: quale quid vel ob ejus Thoracis Hydropem, pulmonum explicationem ſufflaminantem, vel quod Pulmones aquæ non innatarint, dictu ac creditu difficile, ſupervenientibus etiam his Circumſtantiis, quod modo proſtratione ſeu lapſu corpuſculi editi impetuoſiore in humum, modo Funiculi umbilicalis divulſione, illum ſe enecaſſe, dixerat: quorum tamen prioris nulla in Viſitatione comparuerint ſigna, Funiculum etiam, qui huic præerant, integrum minusque laceratum teſtati fuerint. Et numne fieri poteſt, Fœtum brevi ante partum vixiſſe, ſuggillationes in Capitis ejus Integumentis non tantum mollioribus, ſed ipſis quoque Calvariæ Oſſibus conſpici, ſtercorata comparere linteamina, quibus ejusmodi recens natus involutus, ac facile peperiſſe Matrem; adeoque ex horum collectione hanc illum vivum enixum fuiſſe: quin tamen hæc ſigna Iudicio a pulmonum fluctuatione petito, ſemper ac undique annuant, Caſus alterius generis, v. g. ſi Partus laborioſus maxime extiterit, ſimulque Infans ſtercoratus prodierit, evincunt. Quemadmodum, nec ſtercorum abſentia cum ſubmergentibus pulmonibus hunc mortuum excluſum ſemper ac neceſſario evincit: Dum ſine illorum recrementorum excretione aliquando ad tempus vivere poteſt idem, imprimis nondum reſpirans; nec adeo certe eum vivere ſub partus conatibus ſemper dignoſci, Genitrix autem improba, ſine ejusmodi Capitis evidentioribus contuſionibus aut depreſſionibus, variis aliis modis, tenellum interficere valet.

Quibus, an vivus mortuusve extiterit Partus, judicio Medici expoſitus, ventilatis, ad alterum hujus Negotii momentum transeo, modos, recens natos enecandi frequentiores, qui ambiguitatem aliquam involvere poterunt, horumque circumſtantias diſquiſiturus quo de Infanticidio actu perpetrato aut plenius conſtet, aut indicia ejus obvia plus minus infirmentur. Poſtquam ex Legum harumque Interpretum ſententia, ubi de crimine puniendo decidendum, non ſufficit, Matrem ſuſpectam modum aliquem & inſtrumentum facinoris ſui innuere, vel ab aliis de horum applicatione convinci: Verum ſimul indagare poſtulatur, num effectum funeſtum præſtiterit hæc, h. e. miſellum vere interfecerit, aut prolata ratione ſaltem interficere

Modum natum interficiendi noſſe, neceſſarium.

ficere valuerit? Nimirum Confessio ut probet, debet esse verosimilis, alias nihil operatur, sive per Torturam, sive sponte, emanaverit: ut v. g. non condemnetur mox, qui venenum propinavit defuncto, sed tunc demum, ubi in hoc comparuerint signa venenis propria, simul vero in cadavere ejus intoxicationis actualis indicia, i. e. hujus effectus solennes. Pari ratione Infanticidii suspicio aliqualis tantum ad hujus pœnam ordinariam decernendam minus adæquata creditur, nisi de modo & infantem occidendi ratione evidente plenius constet.

Funiculi umbilicalis ruptura lethalis.

Nequitiarum seu technarum ejusmodi, huic exitiosarum, primum locum tenet Funiculi umbilicalis a Secundina avulsi aut præsecti, sive animo maligno, sive per ignorantiam, neglecta deligatio, ratione binarum Arteriarum, quas involvit, laceratarum Hæmorrhagiam lethalem inferens. Qualis tamen culposa Funiculi administratio tunc demum admitti valet, ubi multum sanguinis per vasorum dictorum aperturas promanasse, constat: cum parcior ejus profusio Tenellum ante partum expirasse innuat. Quam quidem circumstantiam dignoscimus primo, si vel Linteamina, quibus natus involutus, vel locus, in quo occultatus repertusve, multum cruoris profusi ostendant. Cujus momenti intuitu a Facultate Nostra Anno 1709 die 30 Martii pronunciebatur hunc in modum. Cum testantibus Actis, vix ultra horam in partu transegerit Mater, pone Cystam autem, ubi natus latitaverat, parum satis cruoris observatum fuerit, credibile magis videri, Fœtum intra uterum obiisse: dum vivus natus, non deligato Funiculo, plus Sanguinis rejecisset, adhuc sc. naturaliter tepescens, & motu cordis plus minus integro; ac post partum demum per illius deligationem neglectam interfectus. Deinde disquirere conveniet per Cadaveruli Sectionem, num vasa hujus majora sanguine adhuc scateant: unde non propter laceratum minusque obturatum Funiculum Natum periisse probabile fit; secus, si hæc evidenter exinanita deprehendantur. Disruptum eundem Funiculum casu & Fœtu a parturiente stante in humum ex improviso præcipitato, non raro accusant de Infanticidio suspectæ, firmantur etiam in effugio hoc a Patronis Causæ. Quibus equidem aliquando graves accidunt nonnulli Medici, divulsionem ejusmodi Funiculi, utpote secundum naturam tenacioris ac validioris compagis, nisi a corruptione fuerit arrosus, perquam difficilem asserentes, simulque metuentes, ne per præcipitationem Nati impetusiorem Secundina potius, forte cum Utero quoque, protrahatur seu evellatur, quam Funiculus rumpatur. Ab Obstetricibus nihilominus peritioribus annotatum novimus, Parturientibus stantibus

Si sc. hujus occasione notabilis contigerit Hæmorrhagia.

An Funiculus aliquando casu rumpi queat?

tibus sibique solis relictis, Fœtum cum impetu ejusmodi exturbatum illum lacerasse, & quidem in hujus parte modo altiore, modo profundiore seu illi propiore: nisi extraordinariæ magis longitudinis hic extiterit.

Nato aliquando exitiosæ existunt Capitis contusiones.

Aliquando Partus etiam durioribus Capitis tenelli compressionibus ac contusionibus enecatur, (quamvis an sub conatibus parturitionis difficilioris gravioribus, an a Matre truculentiore post enixum tale quid factum, haud semper determinari queat) & violentiæ illatæ vestigia in Cadaverulis crebrius observamus, ideo suspecta, quod nullæ sanguinis ex vasis capillaribus profusiones & suggillationes integumentorum, nisi in vivo nato, concipi, & in cadaveribus, nec rudiore contrectatione & contusione, evenire queant.

In mortuo vix contingentes.

Infanticidii inculpata Generosa Fœmella, cujus superius mentionem feci, fingebat, ex Latrina eductum Infantem, quem mortuum natum asseruerat & quatuordecim a partu diebus in illam dejecerat, sub decidentia & lapsu in glaciem illius loci contusiones, hincque cruoris suffusiones, in Calvariæ involucris ac Meningibus Cerebri perpessum fuisse; quales nihilominus non, nisi viventi adhuc Partui illatas, modo nominatum Collegium decernebat: quod ejusmodi cruoris extravasatio ad integumenta nominata in defuncto neutiquam, sed vivente tantum, corpusculo fieri potuerit. Cui parallelum judicium ab eadem Facultate die 14. Octobris Anno 1707. ad Requisitionem Patroni Causæ, latum: Scilicet non obstantibus aliis momentis, Fœtum forsan mortuum natum innuentibus, Suggillationem tamen Integumentorum Cranii, enormiorem Capitis contusionem & rupturam vasorum sanguiferorum, vivo illatam, hunc, enecasse, verosimile videri.

Præfocatur aliquando recens natus.

Porro præfocatos atque strangulatos recens natos Acta forensia pariter tradunt, in quali tamen occidendi seu necis genere admittendo itidem circumspectos satis decet esse Medicos desuper deponentes. Circumstantiæ seu momenta, in ejusmodi occasionibus attendenda, modo omni suffocationi communia, modo huic vel illi propria seu peculiaria, observantur.

Signa suffocati infantis communia.

Communium evidens maxime existit Faciei & Capitis intumescentia, ac illius, Colli & Humerorum Livor atque Rubedo obscura: a Circulatione Sanguinis videlicet, per Interceptam respirationem & Venarum jugularium compressionem, impedita; item Os, Nares ac Pulmones sero seu muco spumoso scatentes. Quale quid proin si minus fuerit conspiciendum, de suffocatione Nati dubitare concedit, dubitabat etiam Facultas Medica hujus loci A. 1702 die 16 Februarii de infante, qui ex rivo mortuus, cum Vinculo circa collum constricto protrahebatur & strangulatus censebatur: propter signorum seu

phæno-

phænomenorum recensitorum defectum. Quia nihilominus Respiratio- & propria. nem interpellant, modo quæ Collum cum Trachea constringunt seu comprimunt, modo quæ fauces tantum obturant, in casu priore advertendum, num Funiculus simileve constrictorium Cervici profundius impressum, seu an ejusmodi impressionis vestigium evidens cernatur, Circulus nempe in collo hujusque imprimis antica & lateralibus partibus conspicuus, rubicundus, aut fuscus, Cutis rugosa, Musculi substrati plus minus suggillati: sine quali arctiore constrictiore Trachea nec præcludi: nec Aeris per hanc reciprocatio vitalis sufflaminari, poterat. In altero casu, seu ubi linteaminum similiumque obturamentorum in os intrusione vel infarctu Matrem impiam Nati suffocationem molitam fuisse videtur, an talem per illa vere præstiterit, an secus, non raro ambiguum evadit, si de modo & profunditate hujus intrusionis haud sufficienter constet, ut vel Observatio proxima declarat. *Profunditas faucibus intrusorum discernenda.*

Nimirum Anno 1690 die 30 Septembris Iuvencula quædam ex clandestino coitu Puellam peperrat, hancque in Latrinam, mortuam, ut ajebat, dejecerat: quam paulo post tamen vivam se enixam fuisse, ac linteamine præcinctorio ori ejus impacto, ne ejularet, suffocasse fatebatur; postmodum Confessionem illam temperabat, nimirum linteo hoc superficialiter tantum se os ejus obtegisse, seu illud huic admovisse, nur an das Mäulgen gehalten/ modo leviter illud immisisse, ac perpauca tantum momenta in hoc reliquisse, dicens. Quas circumstantias variantes apprehendens Defensor, pro innocentia Inquisitæ adducebat, quod ore natæ leviter tantum per Præcinctorium obturato, i. e. per hoc illi minus profunde adactum, haud suffocari potuerit illa: cum imprimis obturaculum hoc non adeo diu in ore ejus reliquerit, & sub hac oris leviore obturatione Respirationi patula per nares via manserit. Cui ego, a Prætore desuper requisitus, regerebam, Naribus quamvis externis hac ratione minus coarctatis, viam nihilominus faucibus atque naribus intermediam, forte hac ratione fuisse præclusam, sicque respirationem Puellæ utique sufflaminari potuisse, aut nares forsan muco, in recens natis frequenter oppletas suffocationem juvisse. Et, tametsi de mora lintei intra fauces minus exacte constaret, brevem tamen forte moram interimendo Infanti extitisse adæquatam: qui a partu recenti debilis, spiritum trahere tantum inchoaverit. Hocque eo magis, quod per Hæmorrhagiam vasorum umbilicalium haud deligatorum, nec non caloris externi fotum aliorumque necessariorum administrationem neglectam infans simul viribus fractus fuerit. Ac denique per superficialem tantum Lintea-

minis immissionem phlegma illud glutinosum, quo fauces modo natorum pariter utplurimum infarctæ, ab ore forsan antico ad hujus angustias posticas & Laryngem retrusum, sicque spiritus reciprocationem interceptam fuisse. Magis anceps Collegio Nostro obtingebat Casus, quem Scabini Wazdorfiani in Sira, mense Aprilis præteriti anni disquirendum exponebant, Partus nempe septimestris aut ad summum Octimestris, quem a Genitrice suffocatum suspicio ferebat: Linteamine seu Mappa aliquoties complicata & ori atque naribus ejus superimposita, concurrente insimul, illius imbecillitate, præcocius editis consueta, ac deficiente Regimine Tenellis ejusmodi necessario. Quamvis nihil certi hoc in passu Nobis decernere licuerit, dum Mater ipsamet in circumstantiis, scitu necessariis, recensendis sibi haud constabat, asserens modo, se Nato linteamen tantum injecisse, modo complicatum ori ejus arctius imposuisse, modo hunc eodem obvolvisse; ignorare pariter se fingebat, quamdiu sub velo hoc ille vixerit: hinc in dubio linquens nos, an ab instrato eodem suffocatus perierit.

Etiam aliarum rerum infarctus recens natum suffocat.

Nec missum facere possum, ab aliarum quoque rerum, aliquando paradoxarum satis, infarctu Guttur, ad lethalem usque spirationis interceptionem suffulciri: hujus admonitus ex Casu, quem 1. Septembr. Anno 1684. a Prætore ac Senatu Islebiensi Facultatis Nostræ sententiæ expositum, recordor. Mortuum a se editum quædam Agnes Sophia Bolazia asseruerat, in cujus Capite nihilominus Contusiones hinc inde variæ, Funiculus umbilicalis abruptus & Os cineribus refertum cernebantur: emergente hinc Quæstione, numne præter cœteras internecionis causas hanc quoque festinarit cinerum infarctus, aeris permeatum intercludendo. Quem quidem Mater suspecta fortuito obtigisse ajebat, cum stans enixa fuerit infantem, capite in humum, in qua cinerum acervus, præcipitatum, sicque aliquid horum admittentem: eo ipso vero, dum ille mortuus (ex illius asserto) hinc minus inspirarit, tantam cinerum quantitatem illum attrahere haud valuisse, augurabamur, & non tam per illapsum fortuitum, quam ex consilio & manu intrusis, cineribus refertas fuisse illius fauces.

Sub integumentis quoque erassioribus si detineatur, perit.

Refero huc pariter illum suffocationis modum, quo Natus sub stragulis, culcitris similibusque operimentis, simulque in sordibus ac excretis partus, detinetur, item intra Femora Infanticidæ comprimitur, cujus Exemplum Quæstor Langen-Saliensis Anno 1700. mense Decembris nobis suggerebat. Ubi equidem nulla a Medico in Infante observata erant violentiæ externæ vestigia, vixisse interim præter natantes Pulmones ipsa Mater asse-

asserebat: quem a Secundina minus liberatum sub stragulis atq; recrementis parturientibus consuetis, relictum ac intra femora genitricis compressum, ex aeris appulsu denegato & Thoracis motu impedito, seu suffocatum, periisse, probabile judicabamus. Quale Infanticidii genus promptius conjiciendum, si sub situ, quo partum ordinarie excludi innotescit, facie nimirum ore ac faucibus posteriora spectantibus, hisq; incumbens seu pronus hic diutius manserit: quantum enim situs hic modo editis præjudicet, rudiores nedum Obstetrices nos docent, dum hos statim, ac manibus suis exceperunt, invertunt & inversos in gremium ponant.

It. si a partu in faciem conversus linquatur.

Ratione Spumositatum in Faucibus ac Fistula Pulmonari repertarum, quas suffocationis violentioris signum communiter tradunt, advertere conducet, phænomenum hoc aliquando fallere, hinc solitarium Infanticidio inferendo pariter vix adæquatum existere indicium, dum Epilepsia quoq; decumbentibus ac occumbentibus non adeo infrequens deprehenditur similis Spuma: ut proin vitio verti nequeat Medico, si, ubi non alia insimul Suffocationis ab extra factæ signa concurrant, in deponendo ambigat, suamque potius sententiam suspendat. Cujus festinationem etiam hoc disuadet, quod, cum fauces recens natorum muco seu sero viscidiore ordinarie scateant, fieri facile queat, ut uno alterove leviore anhelitu, mox a partu & brevi ante obitum spontaneum tentato, adeoque sine omni causa externa, illud in spumam elevetur: sicque decipiatur, qui Infanticidii conjecturam ex hujus solius conspectu confirmare suscipit. Quinimo ex adverso contingere potest, ut, sine ejusmodi spumositate circa fauces comparente, suffocando extinguatur ejusmodi tenellus: v. g, si illæ linteaminibus obturentur, serum spumosum imbibentibus seu absorbentibus; aut hic in latrinam similemve locum cœnosum præcipitatus fuerit, hujusque illuvies Spumositatem talem obliteret. Ut mittam, ipsas aquas limpidiores, si forte his submergatur Infans, illam diluere ac detergere: aut, quia his injectus sine notabili renitendi seque elevandi conatu ac facultate, mox opprimitur, talem spumam vix produci seu formari.

Spumositas in faucibus non infallibile suffocationis signum.

Idem observari solet in natu majoribus, hoc est, aliquot septimanarum ac mensium, si repentina & clandestina morte perierint ac suffocati præsumantur, quibus Spuma turgescens, aliis circumstantiis deficientibus, mox categorice hoc asserere vix concedit. Atque hoc quidem multo minus, si denatum Epilepsiæ alias expositum constet, aut Dentitione similive affectu, qui ejus frequentior occasio existit, laborarit: qualem morbum, propter conturbatam

hinc respirationem, spumam circa os utplurimum producere, vel in vulgus constat. Proin si in tali casu deponendum fuerit, per collectionem demum plurium phænomenorum hoc tentet Medicus. Sc. se deprehendisse infantis nupera nocte mortui faciem lividam aut ex atro rubicundam, os & nares spuma obsitas, aperto vero cadavere pulmones pariter sero spumoso refertos: quarum circumstantiarum intuitu & cum de cœtero cunctæ, tam externæ quam internæ partes sanæ & optimæ constitutionis deprehensæ, probabile videri, eundem a mole quadam ponderosiore, quæ faciei aut pectori ejus incubuerit, aut alia forte ratione, fuisse suffocatum:

Hi sunt modi natos suffocandi crebriores & Meretriculis impiis solenniores: quin tamen aliis quoque insuper tale quid vel per incuriam & negligentiam, vel magis dolose, ab iis patrari queat, ex illis, quæ circa partum magna cum cura agere novimus Fœminas sagatiores, non sine omni ratione auguramur. Pronum seu in faciem atque pectus conversum Infantem ordinarie nasci, penes omnes in confesso est: in quali tamen corporis situ ille minime linquendus, sed mox in latus alterutrum convertendus, ut facie sua Obstetricem assidentem spectet: Ne videlicet pronus diutius jacens, spiritum forsan tardius ac difficilius trahat; supini vero os ac nares a colluvie aquarum & cruoris, partus proxima pedissequa, ad suffocationem usque oppleantur. Unde subsumere adigimur, quam facile cautela hac neglecta, & si Puerpera ejusmodi clandestina hanc situs in nato mutationem haud studiose advertat negligatque, aut Infanti quoad hæc minus oportune subveniat, neci tradatur hic, nulla alias adhibita violentia evidente, h. e. non quidem committendo, ommittendo tamen, peccet ac infanticidium committat.

Pronus & in faciem natus si diulinquatur, perit.

Nec Obstetrices aliasque Fœminas peritiores latere potest, quam per peram cum Nato agatur, si a Funiculo & Secundina non sat cito liberetur, hæcque ab illo non quantocyus separetur: ita ut penes Illas in usu observetur, partum, si forte illa hunc non mox sequatur, præciso funiculo, removere. Quo nimirum balneo quamprimum committi & sub enixu viribus fractus hujus fotu calido suscitari & mortuus visus in vitam revocari possit: antequam nimirum, ambitui uteri tepidiori adsvetus, ab atmosphæra frigidiore nimis alteretur. Secus quidem aliæ Mulierculararum harum sentiunt, non protinus nempe segregandum a Secundina infantem, dum per hujus & sanguinis per funiculum circulati seu agitati motum secessus & excretio Secundinæ ab Utero, cui forsan tenacius adhærescat, juvetur. Earum tamen opinioni multum autoritatis derogat hoc, quod Natus imbecillior parum aut nihil

Item, si a Secundina non quantocyus liberetur.

aliquan-

aliquando, motus exerat, hinc Epar uterinum per Funiculum illum vix agitare & commovere queat: nec concedente hoc longitudine ejus ordinaria, ratione cujus nihil impreſſionis ſeu vellicationis ab Infante ad illud emanare valet. Neque motus Sanguinis, per umbilicalia vaſa undulantis, firmius adhæreſcentem Secundinam commovere poteſt in Nato viribus deſtituto: poſtquam Experientia frequentiore edocemur, nec robuſtiſſimum ſemper illam mox ſequi, multo minus ab imbecilliore, per cujus vaſa umbilicalia vix tantillum ſanguinis fertur, aliquid exagitationis illa ſibi promittere poterit. Stante proin, Nati connexionem cum Epate uterino hujus exterminationem minus juvare, nec illum Balneo ſimilive fomentatione calidiore ſub eadem commode & ſecundum exigentiam, tractari poſſe: quid impedit, quominus interim hac ratione, ſeu ſub tardiore Nati a Secundina remotione pereat ille; ſive hoc contingat per clandeſtinæ naſcentis ignorantiam, ſive malitiam & culpam plusminus latam.

Metuendum ſimile quid a Placenta, mox ſimul equidem cum Fœtu excuſſa, ab hoc tamen minus tempeſtive ſeu non illico ſequeſtrata: dum hæc vitalitate maximam partem orbata & tantum non cadaveroſa, non, niſi cruorem grumeſcentem, nihilque vitalitatis ac virium, illi concedit, quin potius aliquid corruptelæ ſuæ inchoatæ impertitur. Quæ proin clandeſtinarum ejusmodi puerperarum vel per imperitiam, vel doloſe, hoc agere negligunt, culpam infanticidii gerunt, illud omittendo, quod Nato internecioni cedere poterat. Recordor quidem pravi illius moris, a *Spigelio* & *Sennerto* comprobati, quorundam Obſtetricum, quæ, antequam Funiculum præſcindant ac deligent, Cruorem vaſis ejus inexiſtentem digitis ſuis verſus Infantem urgent ac repellunt: inepte ſibi perſvadentium, hac ratione refocillari maxime illum, forte debiliorem. Aſt cum ſummo Tenelli vitæ periculo tale quid ab iis fieri, inde judicare eſt, quod canalibus his refrigratis, ſanguis quem continent, omnem mox vitalitatem deponat & congelaſcat, hinc ad interiora ejus delatus & latici vitali intermixtus hunc pariter corrumpat & graviora in illo Symptomata patret; quorum genuinam cauſam nec ſagaciſſimus Medicorum ſubolfacere, nec eidem mederi, poteſt.

Recens deniq; nato exitium non raro infert Regiminis neceſſarii neglectus, hoc eſt, ſi a mucoſitatibus, quibus ad infarctum ejus Nares ac Faucos frequentius ſcatent, non oppido liberetur, a quibus tamen ſolis aliquando ſuffocatur: aut ſi idem contra aeris injuriam externam ſaltem non mox per Linteamina, Faſcias ſimiliaq; integumenta, Balneum aliaq; Fomenta calidiora præmuniatur. *It: ſi regimine neceſſario recens natus defraudetur.*

Calidiori

Calidiori siquidem atmosphæræ in Utero hactenus adsvetus externam sine evidente sui damno non æque ferre valet: quin brevi ab hujus solius rigore, absque ulla alia violentia, suffocetur ac enecetur. Qualibus curis & administrationibus necessariis posthabitis si pereat Infans, Infanticidii non raro deficiunt indicia, Medico nihilominus ad deponendum postulato, scitu necessaria maxime.

APPENDICIS. DISSERTATIO II. DE VIVIS MORTVISVE AQVÆ SVBMERSIS, SVSPENSIS AC VVLNERATIS.

Contingit aliquando dubitare 1. de Homine ex aqua protracto, an in illam vivus mortuusve fuerit demersus 2. de Suspenso reperto, vivusne an mortuus suspensus? ac 3. De Vulnerato, num vivo mortuove inflicta fuerit plaga? Quarum disquisitio pariter ad Medicos devolvatur, determinationis aliquando arduæ satis, & ex phænomenis in Cadavere conspicuis non adeo facile eruendæ. Variis siquidem dum artibus nefarii homines crimina sua celare contendunt, non mirum, infinitas fraudes has eum in finem fingere, ut Magistratum, Vindicem eorum, fallant, quibus discutiendis equidem Ars medica aliquando præsto est, interdum tamen vix sufficit: modi interim ac signa, negotia ejusmodi investigandi, penes diversos Scriptores leguntur, *Paræum* v. g. *F. Fidelem*, *R. a Castro*, ac *Zacchiam quæst. med legal. l. 5. tit. 2 quæst. 11.* congesta; quorum monumentis unum alterumque subnectere nunc intendo.

Signa viventis aut mortui submersi. Quoad prius, communis est traditio, illius, qui undis vivus submersus fuit, Cadaver Digitorum extremitates attritas & excoriatas monstrare, quod nimirum ille quovis extremo molimine obvia quævis perfringere, eripere ac effodere, hincque emergere attentarit, sicque dum salvare se molitus fuerit, in proprios digitos, instar furibundi; sævierit: quale quid in Cadavere ejus, qui in illas mortuus conjectus, cernere haud detur, conatu ejusmodi desperabundo destituti, quique vita jamdum privatus cum morte minus colluctatus fuerit. Præterea in ore ac naribus ejusmodi submersi viventis mucum observari ajunt spumosum, elevatum ab iis moribundi conatibus ultimis, quibus spiritum agitare annisus fuerit, & sub hoc molimine simul tum humorem sali-

valem

valem, quam aquam ab extra appellentem, in Spumam redigerit: dum contra Cadavera aquis injecta nec reſpirationis reciprocatione opus habeant, nec huic moliendæ paria exiſtant. Addunt demum his, Abdomen & Thoracem illius, qui vivens in aquam præcipitatus fuerit, valde tumidum conſpici, Pulmonibus nimirum, Ventriculo ac inteſtinis aqua ſubeunte refertis ac turgeſcentibus; in hoc vero, cujus cadaver demum ſubmerſum, nihil ejusmodi intumescentiæ, nihil aquæ in interaneis, reperiri: in priore canalibus ad hæc patescentibus, quinimo aqua, ſub ultimis anhelandi conatibus pulmonibus impulſa, in poſteriore occluſis ac conſtipatis.

Docuerunt idem olim omnes Medici, ex Signis his Prætori Suspicionem non unius generis ſubminiſtrantes, & aliquando Inquiſitionis argumenta ſuggerentes: qualia tamen multum ambiguitatis involvere ille fateri non erubescet, qui Experientiam Autoritati ac pluralitati conſpirantium anteponit. Scilicet haud omnino frivole infertur, illum, cujus in undis reperti digitorum extrema, forſan aliæ quoque partes nudæ, evidenter laceratæ, illarum vi ſuffocatum fuiſſe, per ſermocinationem declaratam: neutiquam tamen hoc mox negare convenit, ſi forſan illæ integræ offendantur, v. g. in recens natis, ad primum mox aquarum contactum, ac ſine ullo renitendi niſu ſuffocatis. Ne de Melancholicis dicam, qui ſalutem ex aquarum oppreſſione quærunt, nec de Ebriis, qui ſenſuum torpore obruti & quaſi ſomnolenti tale quid ſuſtinent. Circa os atque nares profectioris ætatis hominis aquis ſubmerſi quæ comparet, Spuma indicio eſt, eundem ſub aquis demum interiiſſe, huncque gargariſando quaſi illam formaſſe: de recens edito autem dubitare conceditur, ſpumoſitatem hanc illi connatam ſeu a partu relictam forſan eſſe. In cujusvis vero ætatis homine quid impedit, quominus hæc ſub aquis in ſubmerſo elavata Spuma ab iisdem denuo eluatur & abſtergatur, hinc deficiens eum extra has interemptum fuiſſe falſo perſvadeat.

Fallunt aliquando.

Aſt quod demum aquæ ad Ventres horumque Viscera, inprimis Pulmones ac Ventriculum, ſubingreſſum ſpectat, hujus argumenti vim probandi confirmant, qui cum Veteribus, Græcis æque ac Arabibus, periculo aquarum ereptos mox ſtudioſius in caput convertunt, ſeu pedibus quaſi ſuspendunt, ut aquam ingeſtam prompte exturbent: quinimo hujus rejectionis juvandæ cauſa illum ſuper cupam ſeu dolium rotant, ut penes *Alex. Benedictum 7. de morb. cur. cap. 3. Codronchum de iis, qui aquis ſubmerg. Chriſtoph. a Vega art. med. libr. 5. ſ. 5. c. 8.* & *Th. Bartholin. 6. hiſt. 68.* videre eſt. De quali tamen ſuffocatos per aquas in vitam revocandi remedio dubitare oppido jubent illi, qui ſine ejus-

Aquá bibentium ſubmerſorum interanea haud ſubit.

dem adminiſtratione & ſola ſub ſtragulis calidis fomentatione, frictione & ſpirituoſorum internorum atque externorum uſu idem feliciter ſe præſtitiſſe perhibent, v. g. *Foreſtus* 15. *obſ.* 26. *Platerus obſ. p.* 284. *Langelot in miſcell. N. C. decur.* 1. *Anno.* 6. *obſ.* 20 & *Pechlinus de vita ſub aquis* aliiq; qui ejusmodi homines tractarunt: quibus præſidiis *Foreſtus l. a* Decoctum florum Chamomillæ, tanquam ſingularis in ejusmodi caſu virtutis, addit & præ aliis commendat. Ipſemet quoque *Zacchias* & *Rod. a Caſtr.* circa hoc experimentum, ab ingurgitatione aquæ petitum, ancipites hærere videntur, dum *Prior. l. a quæſt.* 11 & 12 illos, qui in aqua pereunt, non tam propter molem aquæ, quæ interiora eorum opplerit, quam impeditam potius reſpirationem, ſuffocari, tradit, Poſterior non cuncta eorum Cadavera, ob incluſam aquam, ſed propter vapores, in quos ſub aquis horum fluida reſolvuntur, inflari ac intumescere ſcribit, illa videlicet, quæ diuturniore ſub illis mora putredinem contraxerint.

Quod Experientia edocet. Verum, quod potiſſimum, olim jamdum, cum Proſectoris publici officio adhuc fungerer, non unam Infanticidam, Supplicio Culei enecatam, me ſecuiſſe atque hac occaſione Spectatores ad advertendum admonuiſſe, memini: nihil tamen aut parum aquæ in ullius Pulmonibus ac Abdomine deprehendiſſe. Quinimo, ut hujus rei certior evaderem, canes aliquot huic meæ curioſitati & aquis viventes litavi: in neutro tamen horum hinc extracto aquam hauſtam offendi. In quo me inſuper confirmarunt *Platerus quæſt. medic. VValdſchmid. in Ephemend. Nat. Cur. decur.* 2. *ann.* 6. *obſ.* 153. & *Iob. Conrad Becker* in *tract. de ſubmerſ. mort. ſine potu aquæ.* Quemadmodum idem Experimentum hincque petitum Argumentum, quaſi, ſi in homine, ex aqua protracto, nulla aqua reperiatur, inferre detur, mortuum, non viventem, eundem in hanc præcipitatum fuiſſe, *Facultas Noſtra* Anno 1689 d. 6. Aprilis ſuſpectum ac fallax declaravit: ideo nimirum, quà per aquam ſuffocati non, quod interiora eorum eadem repleantur, ſed quod per hujus ambitum aeris uſus iis denegetur, pereunt. Demum contrarium probabilius videtur, Cadavera aquis ſubmerſa æque ac illorum, qui vivi in easdem præcipitati, ſi diutius ſub his linquantur, tandem per canales laxatos aquam aliquando forſan admittere, proin in deponendo pariter fallere utraque, ſi diutius ſub illa hæſerint.

Unde concludo, bina equidem priora ſigna in diſcernendo cadavere viventis ac mortui ſubmerſi, cæteris paribus, alicujus valoris, tertii autem, quia

quia falsa innititur Hypothesi, vim nullam omnino videri: ita tamen, ut illum etiam circumstantiæ atque indicia combinata moderentur, temperent atque infringant. Ita v. g. si constet de hominis submersi dementia, si de hostis animo vindicativo, illumve per loca ignota ambulasse, simulque protracti ex Aquis cadaveris manus, aut chirothecæ, quibus forsan hæ indutæ, hinc inde laceratæ, nasus vero atque os spuma referta vel obsita cernantur; hæc vix dubitare sinunt, illum viventem aut in aquam cecidisse, aut præcipitatum fuisse; contra, si ejusmodi indicia deficiant ac de aliis violentiæ illatæ generibus horum signa testentur, propinati e. g. toxici, Facies livida ac inflata, Lingua tumida, nigra & extra buccas longius prominens, Stomachi facies exterior rubra aut fusca, interior vero hinc inde arrosa & quasi cauterisata, sine digitorum conspicua attritione, appareant.

Par ambiguitas circa illos emergit, qui strangulati reperiuntur, si de his, an viventes adhuc, an mortui demum, suspensi fuerint, Medicus deponere postuletur: cui equidem discutiendæ *Pareus* & *F. Fidelis* allaborarunt; ast forsan non undique feliciter. Signorum illorum distinctivorum frequentiora traduntur, quod in suspenso vivo funis seu laquei strangulantis observetur vestigium sive impressio in Iugulo & lateralibus Cervicis partibus, vel rubedine, vel fuscedine, livore aut nigredine conspicuum. A quali funis constrictiva impressione, annotante *Pareo*, rugosa & contracta etiam cernitur cutis propinquior. De cœtero livida comparet Facies, Humeri & Brachia, a Circulatione sanguinis cum impetu intercepta: quinimo Caput & Thorax tumidior aliquando, utraque a sanguine intra horum Integumenta stagnante, Thorax vero insuper ab ultimo inspirandi conatu quia in diastole explicatus permanserat. Muco spumoso, plus minus cruore tincto, scatent Os atque Nares: Lingua tumidior ac nigricans extra dentes cum Oculis prominet, a Circulatione pariter impedita ac anhelitu violentius intercluso. Urinam aliquando in agone profundunt ejusmodi strangulati &, advertente *Zacchia*, Membri virilis tentiginem, cum ejaculatione seminis, præ se ferunt: symptomata sc. spasmodica, strangulatis crebriora. Larynx in quibusdam lacerus, attritus & quasi conquassatus deprehenditur, si nimirum funis strangulatorius ipsi propius adactus fuerit: hoc tamen rarius contingit, vixque fieri potest, ubi ille infra Guttur aut supra hoc Tracheæ caput, seu proxime sub mento, Collum constrinxerit. Addunt his nonnulli Luxationem Vertebræ Cervicis secundæ, quale quid tamen rarioris observationis:

Visus mortuusve suspensus.

 nimi-

nimirum in illis tantum, qui a manibus Carnificum ſuſpendii ſupplicium paſſi, quibus in nonnullis locis ſolenne eſt, mortis accelerandæ cauſa Cervicem delinquentis torquere ac inflectere ſicque Vertebram hanc plus minus diſlocare. Qualium ſignorum & ſymptomatum ſi nulla compareant, Cadaver ſaltem hominis ſuſpenſum fuiſſe, probabile fit.

Exemplum bibentis ſuſpenſi;

Utriusque caſus exempla & ſuper hæc deponendi formulas *Chirurgus ille Gallus des Rapports* p. 516. 517. &c. ſubminiſtrat, quales, quia rarioris obſervationis, in tyronum gratiam tranſcribere haud pigebit ſequentibus. Nos Medici & Chirurgi Regii, ad Requiſitionem & in Præſentia Commiſſarii, viſitavimus Cadaver Fœminæ ſeptuaginta circiter annorum, quæ ſemetipſam ſuſpenderat, exhibens Linguam nigram, tumidam & extra os prominulam, cum recremento oris & narium glutinoſo atque ex atro rubicundo. Invenimus dictum corpus pedibus humum contingens ſeu humotenus innitens, & Collo mediante laqueo ex tænia duplici parato ac nodo craſſiore inſtructo, tigno affixum: ita quidem, ut funiculi hujus Orbiculus quaſi capiſtriformis, inter Mentum ac Laryngem, per angulos Maxillæ inferioris, inter aures atq; Apophyſes Maſtoideos ad Occipitium latus, profundam ſui impreſſionem in partibus his, ſub Menti potiſſimum medio, quod nodus ille craſſior contigerat, reliquerit. Adeo ut ex his cæterisque in Actis enarratis circumſtantiis, & poſtquam ſingula membra exactius luſtraveramus, judicaverimus, ſolam laquei admoti ſtricturam huic Vetulæ mortis cauſam extiſſe. Sicut contrarium caſum, i. e. poſt mortem demum ſuſpenſæ, ac de hac teſtificandi ſchema ex eodem Scriptore l. a. petere licet ſequens. Nos Medici ad Relationes ejusmodi deputati ac a Magiſtratu Loci poſtulati Cadaver fœmineum in horreo offendimus, de trabe ſuſpenſum: cujus facies naturalis ſeu conſueti coloris, nihil ſpumæ aut recrementi viſcidi in ore ac naribus monſtrabat, in Lingua nulla nigredo, nec minimum rubedinis, livoris aut ullius coloris peregrini in Collo aut funiculi ſtringentis tractu comparebat. Cœtera vero corporis membra luſtrantes exiguum in latere Thoracis dextro deprehendimus vulnuſculum, ſub mammilla propendente occultatum, inter quintam ac ſextam Coſtam veram pectoris cavum & in hoc totum Cor, ad cruoris ingentem ad hoc profuſionem, perforans. Ex quibus obſervatis, collective ſumptis ſeu ſimul ponderatis referre adigebamur, plagam hanc Thoracis & Cordis Fœminæ huic ante ſtrangulationem inflictam ſolitariam & genuinam mortis ejus extitiſſe cauſam, & poſt hanc demum cadaver fuiſſe

Exempla bina mortua ſuſpenſæ,

ſuſpen-

ſuſpenſum. Simile quid ad Requiſitionem Quæſtoris Senfftenbergenſis Anno 1708. d. 19. Octobris factum, ex *Actis Collegii Noſtri* commemorare liceat de Fœmina quadam ſuſpenſa reperta: cujus quia nec facies, nec Collum, nec Humeri cum Thorace peregrino colore imbuti, nec Oculi prominentes, nec Lingua tumida ac nigra, nec veſtigium laquei deprehenſa fuerint, utrumque potius Abdominis latus, a Coſtis nothis, Lumbi ad Podicem usque ac Femora livida, fuſca atque ſuggillata com paruerint, hoc concludebat, illam non tam viventem ſe ipſam ſtrangulaſſe, quam ejus Cadaver poſt fuſtigationem & verbera lethalia ſuſpenſum fuiſſe.

Num vivus mortuusve vulneratus.

Tandem de illorum Cadaveribus, quæ vulneribus confoſſa reperiuntur, dum forſan ambigitur, utrum hæc homini adhuc viventi an mortuo, illata fuerint? diſcernere hoc ſatagunt *Paraeus* atque *Zacchias* hunc in modum. Nimirum plagas rubicundas, cruentas ac quarum labia tumida & livida, viventium; plagas autem nec rubras, ſed pallidas, nec cruentas, & quarum labia flaccida, defunctorum, eſſe. Aſt hallucinari utrumque horum, Experientia imprimis evincit, quam in enunciando illi neglexerunt, per quam nihilominus conſtat, haud cuncta vivis inflicta vulnera in cadaveribus horum rubicunda, cruenta & tumida, quinimo pleraque eorum pallida atque flaccida, conſpici: dum quicquid rubedinis ac inflationis in viventibus poſſident, ſive a carnium vitalitate, ſive earum inflammatione, hoc habeant, cum vita deponunt, & per conſequens in quovis cadavere ſauciatorum fruſtra quæritur. Cruenta autem obſervantur nunquam in cadavere, ſed in actu tantum viventibus ſubjectis, & quidem primis diebus tantum, ubi cruore adhuc ſtillant; ſedata vero omnimode eorum Hæmorrhagia tunc ceſſat quoque cruentatio: adeo multo magis in defunctis, quorum Cruor undulare & per tubulos carnium laceratos prorumpere definit. Proin ita quidem concludere conceditur, tument, rubent & cruenta cernuntur in Cadavere aliquando plagæ eorumve labia illius, qui vivus fuit percuſſus: haud tamen infallibilis videtur conſequentia, illum, cujus vulnera recenſita phænomena præ ſe minus ferunt, cadaveri demum ejus fuiſſe inflicta; ob rationem nimirum declaratam. Tumor labiorum ſine dubio emergit ab aliquali Labiorum inflammatione, qualis in vivis jamdum non raro ceſſat: imo dum labia eadem aliquando ad exitium usque vulnerati ſubſident, flaccida ac livida ſimul evadunt, ſuperſtite adhuc eodem.

Fallunt hunc in finem adducta phænomena.

Majoris proin momenti ajerem illud Zacchiæ criterium, vaſa hujus, qui vivus ſauciatus fuit, flaccida & inania maxime, in illo, qui poſt obitum vulneratus, ſanguine turgida & repleta adhuc, cerni: idque ideo, quod per viventis vaſa & carnium fibrillas diſciſſas ſanguis promptius feratur, penetret ac prorumpat fluidus adhuc, vitali elatere turgidus, & a Cordis Embolo vibratus: deficit contra uterque motus & cruor grumeſcit in Cadavere, ſi hujus partium unitas ſolvatur, proin nihil aut parum hujus per vulnus ejus rejicitur. Niſi obſtaret, vulneratum ex diverſis aliis præter Hæmorrhagiam cauſis fatis cedere, utut exile vivens perpeſſus fuerit cruoris profluvium, ſed potior hujus maſſa intra vaſa aſſervata fuerit: unde decipetetur, qui ex ſanguinis in cadavere exuperantia mortuum vulneratum crederet, vivens nihilominus qui vulnus exceperat.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM.

Cerebri

G.

H.

I.

L.

Lienis

Renum

Vaso-

Emendanda.

p. 3. l. 15. lege conforme, 39. l. 5. ideo exitiosa, 61. l. 30. Neque nocere.